

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

026000347918

HP. 61007. 7100 08

Α. Π. ΚΟΥΡΤΙΔΗ - Γ. Σ. ΚΟΝΙΔΑΡΗ

Γεώργιος Κορβέρης

ΑΝΑΠΝΩΣΤΙΚΟ Δ' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ
 Μ. Α. ΓΑΛΑΚΤΩΝ
 ΣΤΑΣ ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ ΑΡ. &
 ΑΘΗΝΑΙ 1920

ΕΚΔΟΤΗΣ: ΙΩΑΝΝΗΣ Δ. ΚΟΝΙΔΑΡΟΣ
 ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ ΤΗΣ «ΕΣΤΙΑΣ», ΣΤΑΔΙΟΥ 44.

Κάθε γνήσιο αντίτυπο πρέπει να ἔχη σ' αὐτὴν τὴν
σελίδα τὶς ὑπογραφὰς τῶν συγγραφέων καὶ τὴ σφραγίδα
τοῦ ἐκδότη.

Αρ. Π. Κορυβίτης

Γ. Β. Κουιδάρης

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1. Ὁ Ἀντίπατρος, ὁ Ἀμύντας καὶ ὁ παιδαγωγός τους.

Τὸν παλιὸ καιρὸ, στὰ χρόνια τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου, ζοῦσε στὴν Πέλλα, τὴν πρωτεύουσα τῆς Μακεδονίας, ἓνας Ἀθηναῖος αἰχμάλωτος, ὁ Ἀριστογένης.

Ἦταν δάσκαλος στὸ σπίτι τοῦ Λεοννάτου, τοῦ στρατηγοῦ.

Ὁ Λεοννάτος, συγγενὴς τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου, εἶχε δυὸ παιδιά, τὸν Ἀντίπατρο καὶ τὸν Ἀμύντα. Τὸ πρῶτο ἦταν δεκατριῶν χρονῶν καὶ τὸ ἄλλο δέκα.

Μιὰ μέρα πού ὁ δάσκαλος μὲ τὰ παιδιά περνοῦσαν ἓναν ἀπὸ τοὺς στενοὺς καὶ λοξοὺς δρόμους τῆς Πέλλας, ὁ Ἀντίπατρος μὲ τὸν Ἀμύντα προχωροῦσαν γρήγορα καὶ ζωηρά. Ὁ δάσκαλος πού κούτσαινε, δυσκολευόταν νὰ τοὺς φτάσῃ· γι' αὐτὸ συχνὰ τοῖς ἔλεγε :

« Μὴν τρέχετε, παιδιά μου. Ξέρετε πὼς μὲ πονεῖ πάντα τὸ πληγωμένο πόδι μου καὶ δὲν μπορῶ νὰ σᾶς προφτάσω, ἅμα περπατεῖτε γρήγορα ».

Όταν γύριζαν από τὸν περίπατο, λέει ὁ Ἀντίπατρος στὸ δάσκαλό του :

« Δὲν πᾶμε ὡς τὸ παλάτι νὰ ἰδοῦμε τὴν εἰκόνα τοῦ βασιλιᾶ; Λένε πὼς εἶναι πολὺ πολὺ ὠραία ».

— « Μὲ πρόλαβες, Ἀντίπατρε » τοῦ εἶπε ὁ Ἀριστογένης. « Κι ἐγὼ τὴν ἴδια σκέψη ἔκανα αὐτὴν τὴ στιγμή. Ἐμπρὸς λοιπόν, ἄς πᾶμε· γιατί κι ἐγὼ ἄκουσα πολλὰ καλὰ γι' αὐτὴ τὴν εἰκόνα. Τὴν ἔκαμε ἓνας ζωγράφος ξακουστός, ὁ Ἀπελλῆς ».

2. Ἡ εἰκόνα τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου.

Σὲ λίγο ἔφτασαν στὴν εἴσοδο τοῦ παλατιοῦ. Κόσμος πολὺς ἦταν μαζεμένος γιὰ νὰ ἰδῆ τὴν εἰκόνα. Κι ὅλοι ὑπομονετικὰ περίμεναν νὰ ἔρθῃ ἡ σειρά τους γιὰ νὰ πλησιάσουν.

Ὑστερα ἀπὸ ἀρκετὴ ὥρα πλησίασαν στὴν εἰκόνα τὰ δυὸ παιδιὰ μὲ τὸν Ἀριστογένη.

Ἀλήθεια ἦταν ἀριστούργημα! Ἦταν τόσο ὁμορφή καὶ τόσο ζωηρή, πὺ οἱ τρεῖς τους ἄφωνοι τὴν κοίταζαν ὥρα πολλή.

Ὁ Ἀλέξανδρος ἦταν ἐκεῖ σὰν ἀληθινὸς καὶ ζωντανός! Πετοῦσε στὰ σύννεφα καὶ στὸ δεξί του χέρι κρατοῦσε τὸν κεραυνό.

« Τί θαυμαστὴ εἰκόνα! » εἶπε ὁ Ἀμύντας στὸν Ἀριστογένη, ὅταν ἔφευγαν ἀπὸ τὸ παλάτι. « Ἦθελα ὥρες νὰ τὴ βλέπω! Ἄχ! πὼς ζηλεύω τὸν Ἀπελλῆ! Πὼς ἤθελα νὰ μποροῦσα κι ἐγὼ νὰ ζωγράφιζα ἔτσι! »

« Ἄξιζε στὸν ξάδερφό μας μιὰ τέτοια ζωγραφιά » εἶπε ὁ Ἀντίπατρος. Κι ὕστερα ἀπὸ λίγο πρόσθεσε ἀναστενάζοντας :

« Ἄχ! γιατί νὰ εἶμαι σήμερα τόσο μικρός; Ἄν ἦ-
μουν λίγο μεγαλύτερος, θὰ μ' ἔπαιρναν στὸν πόλεμο
μαζί τους! »

— « Παιδιά μου, ἔχετε ὑπομονή » εἶπε ὁ Ἄριστογέ-
νης. « Περνοῦν τὰ χρόνια γρήγορα· κυλοῦν σὰν τὸ πο-
τάμι. Ποτὲ δὲ χάνεται ὁ καιρὸς γιὰ κείνον ποὺ θέλει νὰ
δείξῃ τί ἀξίζει. Μὰ πρῶτα πρῶτα μάθετε πὼς τὸν καλὸ

πολεμιστή δὲν τὸν κάνουν μονάχα τὰ χρόνια. Ὅποιος διψᾷ γιὰ προκοπὴ καὶ γιὰ ὄνομα, πρέπει ἀπὸ μικρὸς νὰ μορφωθῆ. Χωρὶς κόπο καὶ μελέτη τίποτα δὲ γίνεται. Δὲ βλέπετε τὸν Ἀλέξανδρο;

» Ἀπὸ μικρὸ παιδί βέβαια ἔδειχνε πὼς θὰ γίνῃ γενναῖος καὶ μεγαλόκαρδος. Ὅλοι μας ξέρομε τὴν τόλμη πού ἔδειξε, ὅταν ἠμέρωσε ἐκεῖνο τὸ ἄγριο ἄλογο, τὸ Βουκέφαλο. Ξέρομε ἀκόμη πόσο ἐνθουσιάστηκε καὶ ἔτρεξε καὶ ἄρπαξε τὰ ὄπλα του, ὅταν ἄκουσε μιὰ μέρα κάποιον μουσικὸ νὰ παίζῃ μὲ τὴ λύρα του ἓνα πολεμικὸ τραγούδι.

» Εἶχε λοιπὸν πολλὰ φυσικὰ χαρίσματα ὁ Ἀλέξανδρος, πού σπάνια τὸ βρίσκει κανεὶς μαζεμένα σ' ἓναν ἄνθρωπο. Καὶ μ' ὅλα αὐτὰ δὲ θὰ γινόταν τέτοιος ἥρωας, ἂν δὲ βρίσκταν ὁ Ἀριστοτέλης νὰ τοῦ δώσῃ τὴν τελειότερη ἀνατροφή.

» Ὁ Ἀλέξανδρος λοιπὸν στάθηκε τυχερὸς νὰ βρῆ δάσκαλο τὸ μεγαλύτερο φιλόσοφο ἀπ' ὅσους ἔζησαν ὡς τώρα. Αὐτὸς τὸν ἔκομε ν' ἀγαπήσῃ τὰ ποιήματα τοῦ Ὀμήρου τόσο πολὺ, πού καὶ στὴν ἐκστρατεία του τὰ ἔχει μοζί του. Τὰ ἔχει γιὰ σύντροφο πιστὸ καὶ ἀχώριστο, ὅπως καὶ τὸ σπαθὶ του.

» Αὐτὸς τὸν ἔκαμε νὰ ἔχῃ πάντοτε παράδειγμα τὸν Ἀχιλλέα καὶ νὰ μὴν καταδέχεται τίποτα μικρὸ· ν' ἀγαπᾷ τὰ ὠραῖα, τὰ μεγάλα καὶ τὰ εὐγενικά, πού ὀδηγοῦν στὴ δόξα, στὸν ἔπαινο καὶ στὴν τιμὴ. Χωρὶς Ἀριστοτέλη δὲ θὰ ἦταν σήμερα ὁ Ἀλέξανδρος ὅτι εἶναι ».

**3. Πὼς βρέθηκε ὁ Ἀριστογένης σκλάβος
στὴ Μακεδονία.**

Ὁ Ἀριστογένης εἶχε κουρασθῆ πολὺ καὶ μὲ μεγάλο

κόπο σήκωνε τὸ μουνδιασμένο πόδι του. Κι ὁ νοῦς τ
τώρα γύριζε στὴ μάχη τῆς Χαιρώνειας. Ἐκεῖ πού μ

λόγχη μακεδονικὴ τοῦ τρύπησε πέρα πέρα τὸ π
ἄπάνω ἀπὸ τὸ γόνατο. Γιατρεύτηκε ἡ πληγὴ μὲ τ

καιρό, μὰ τὸ πόδι μούδιαζε, ἅμα περπατοῦσε λίγο περισσότερο. Αὐτὸ εἶχε πάθει καὶ τώρα.

Ὁ Ἀντίπατρος πὺν κατάλαβε τὴν κούρασή του, συμπόνεσε τὸ δάσκαλό του καὶ τοῦ εἶπε :

« Παρακουράστηκες. Ἄλλη φορὰ νὰ κάνουμε μικρότερο περίπατο ».

« Σωστά! » εἶπε καὶ ὁ Ἀμύντας. « Δὲν πρέπει ὁ δάσκαλός μας νὰ κουράζεται πολὺ· γιατί καὶ χωρὶς τὴν παλιὰ πληγή, τοῦ φέρνουν καὶ τὰ γεράματα κούραση ».

Ὁ Ἀριστογένης χαμογέλασε ὅταν ἄκουσε τὴν τελευταία λέξη, καὶ ρώτησε μὲ περιέργεια :

« Καὶ γιὰ πόσων χρονῶν μὲ περνᾷς, Ἀντίπατρε; »

— « Ξέρω καὶ ἐγώ..... » ἀποκρίθηκε ὁ Ἀντίπατρος. Καὶ βλέποντας προσεχτικὰ τὰ ψαρὰ γένια τοῦ δασκάλου του καὶ τὶς βαθιὲς ζαρωματιὲς πὺν εἶχε στὸ μέτωπό του, εἶπε :

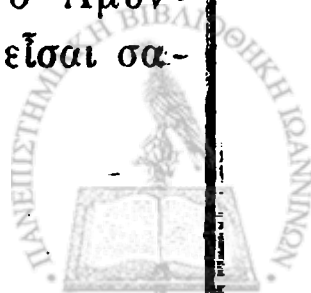
« Θάχης καιρὸ πὺν πέρασες, πιστεύω, τὰ ἐξήντα ».

— « Ἄ, ἄ! τὸ παρᾶκαμες. Ὅχι, ὄχι ἀκόμη » εἶπε γελώντας ὁ Ἀριστογένης. « Τὸ ξέρω πὺς φαίνομαι σὰ γέρος, μὰ δὲ μὲ γέρασαν τὰ χρόνια..... Τὰ βάρτανα καὶ οἱ πίκρες γερνοῦν γρήγορα τὸν ἄνθρωπο. Στὴ μάχη τῆς Χαιρώνειας πὺν πληγώθηκα, ἤμουν σωστὰ τριάντα πέντε χρονῶν. Τώρα, πιστεύω, πὺς εἶναι εὔκολο νὰ βρῆτε τὰ χρόνια μου. Γιὰ λογαριάστε ».

— « Ἐμένυ μὴ μ' ἀνακατώνετε μὲ λογαριασμοὺς καὶ χρονολογίες » εἶπε ὁ Ἀντίπατρος.

— « Ἀπὸ τὴ μάχη τῆς Χαιρώνειας, εἶπε ὁ Ἀμύντας, ὡς σήμερα πέρασαν πέντε χρόνια. Ὡστε εἶσαι σαράντα χρονῶν ».

— « Τὸ βρῆκες » εἶπε ὁ Ἀριστογένης.

— « Ὡστε λοιπὸν πληγώθηκες στὴ μάχη τῆς Χαιρώνειας; » ρώτησε ὁ Ἀμύντας.

— « Ναί, ναί, παιδί μου· καὶ ἡ πληγὴ ἦταν βαριά,

πολὺ βαριά. Ἐνας φίλος μου, ὁ πιὸ καλὸς μου φίλος, μὲ βρῆκε ξαπλωμένο κι ἀναίσθητο, καὶ μὲ πῆρε στὴ ράχη του καὶ μ' ἔσωσε.

» Μὰ δὲν πρόφτασε νὰ μπῆ στὴν Ἀττικὴ καὶ νὰ γλιτώσωμε. Μᾶς ἔπιασε ἓνα μακεδονικὸ ἀπόσπασμα καὶ μᾶς πῆρε σκλάβους καὶ τοὺς δύο μος, κι ἐμένα καὶ τὸν καημένο τὸ φίλο μου.

» Πέντε χρόνι· λείπω ἀπὸ τὴν πατρίδα μου· πέντε χρόνια εἶμαι σκλάβος στὴ Μακεδονία. Ἄς ἔχουν ὅμως δόξα οἱ θεοὶ ποὺ μ' ἀξίωσαν νὰ γίνω δάσκαλός σας ».

Στὰ μάτια τῶν παιδιῶν φαινόταν τώρα ἀλλιώτικος ὁ Ἀθηναῖος αἰχμάλωτος. Τὸν κοίταζαν μὲ θαυμασμό, καὶ μὲ μεγάλη εὐχαρίστηση πρόσεχαν τὰ λόγια του. Καὶ τὰ ἔλεγε τόσο ὁμορφα!

Τότε τοὺς ἤρθε ἡ ἐπιθυμία ν' ἀκούσουν καὶ νὰ μάθουν ἀπὸ τὸ στόμα του ὅλη τὴν ἱστορία του. Νὰ μάθουν ποῦ γεννήθηκε καὶ ποῦ ἔζησε. Νὰ μάθουν πῶς μεγάλωσε καὶ ποιὸς ἦταν ὁ δάσκαλός του. Νὰ τὰ μάθουν ὅλα. Γι' αὐτὸ κι οἱ δύο τους ἄρχισαν νὰ τὸν παρακαλοῦν νὰ τοὺς πῆ τὴν ἱστορία του.

« Τὸ ξέρετε, τοὺς εἶπε ὁ δάσκαλος, πῶς τίποτα ὡς σήμερα δὲ σᾶς ἀρνήθηκα. Κι αὐτὸ ποὺ τώρα μοῦ ζητᾶτε, θὰ γίνῃ ».

Κι ἔτσι κάθε ἀπόγεμα ὁ Ἀριτογένης μὲ τὰ δύο παιδιά καθόταν κάτω ἀπὸ τὰ δέντρα τοῦ περιβολιοῦ, κοντὰ στὴ βρύση, καὶ τοὺς ἔλεγε τὴν ἱστορία τῆς ζωῆς του.

ΜΕΡΟΣ Α'

Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΑΡΙΣΤΟΓΕΝΗ

4. Που γεννήθηκα.

Γεννήθηκα σ' ένα χωριό τῆς Ἀττικῆς, πού εἶναι ἔξι ὥρες μακριά ἀπό τήν Ἀθήνα.

Τό σπίτι μας ἦταν μικρό, μὰ ἦταν μέσα σ' ένα περιβόλι ὄμορφο καί μοσκομουρισμένο.

Πίσω ἀπό τὸ περιβόλι ἦταν ἓνα λιβάδι πράσινο, πού γέμιζε τὴν ἀνοιξή ἀπὸ χαμομήλια, παπαρούνες κι ἄλλα ἀγριολούλουδα.

Ἐκεῖ ἔβοσκαν ἀρνάκια μὲ τίς μάνες τους καί μούγκριζαν οἱ ἀγελάδες κι ἔγλειφαν τὰ ὄμορφα μοσχάρια τους.

Τὸ περιβόλι τὸ εἶχε ὁ παππούς μου, ὁ Κλεινίας, σὰν πκράδεισο. Ὅτι κι ἂν γύρευε κανεὶς, τὸ ἔβρισκε ἐκεῖ μέσα.

Ἦταν καλὸς περιβολάρης. Ὅλη τὴν ἡμέρα του στὸ περιβόλι τὴν περνοῦσε.

Ὅταν τύχαινε νὰ εἶναι κρύος ὁ καιρὸς, ἔμπαινε στὸ σπίτι κι ἔπαιρνε τὸ βιβλίο του.

Μονάχος του κατῶρθωσε νὰ μάθῃ γράμματα· κι ἔγινε μάλιστα ὁ πιὸ γραμματισμένος τοῦ χωριοῦ. Γι' αὐτὸ κι οἱ χωριανοὶ μας ὅλοι τὸν ἔλεγαν δάσκαλο.

Εἶχαμε κι ἄλλα κτήματα, χωράφια, ἀμπέλια κι ἐλιές. Γι' αὐτὰ ὄμως φρόντιζε ὁ πατέρας μου, ὁ Νικόστρατος, μὲ τοὺς δούλους.

Μὰ καὶ ἡ μητέρα μου εἶχε τὶς κότες καὶ πάπιες τῆς, τὶς χῆνες τῆς καὶ τὰ παγόνια.

Β. Ἡ γέννησή μου.

Κανένας δὲν ξέρει πῶς περνᾷ τὰ πρῶτα πρῶτα χρόνια του. Τὸ ἴδιο κι ἐγώ. Ὅσα θὰ σᾶς πῶ μου τὰ διηγήθηκε ἀργότερα ὁ παππούς μου· καὶ σᾶς τὰ λέω ὅπως μου τὰ εἶπε ἐκεῖνος.

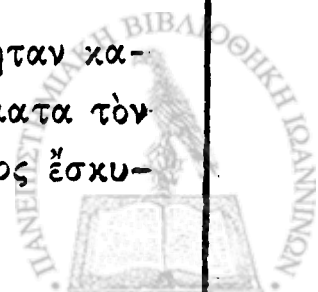
Ὅταν ἡ Διομάχη, ἡ μητέρα μου, ἦταν νὰ γεννήσῃ τὸ πρῶτο τῆς παιδί — ἐμένα — παρακαλοῦσε τοὺς θεοὺς μαζί μὲ τὸν πατέρα μου νὰ εἶναι ἀρσενικό.

Ἄμα ἦρθε ἡ ὥρα καὶ γεννήθηκα, ἀμέσως ὁ πατέρας μου κρέμασε στὴν ἐξώπορτα ἓνα στεφάνι ἀπὸ ἐλιά· αὐτὸ φανέρωνε πῶς μέσα στὸ σπίτι γεννήθηκε ἀγόρι. Ἄν τύχαινε νὰ γεννηθῆῖ κορίτσι, τότε θὰ κρεμοῦσε στὴν πόρτα μιὰ μάλλινη κορδέλα. Αὐτὸ ἤθελε νὰ εἰπῆ πῶς ἡ γυναῖκα πρέπει νὰ γνέθῃ καὶ νὰ ὑφαίνῃ.

Στὸν τόπο μας, παιδιά μου, ὁ πατέρας ἔχει μεγάλη ἐξουσία στὴν οἰκογένειά του. Αὐτὸ κρατᾷ ἀπὸ τὰ παλιά τὰ χρόνια. Στὰ χέρια του εἶναι ἡ ζωὴ ἢ ὁ θάνατος τῶν παιδιῶν του.

Μόλις λοιπὸν γεννήθηκα, ἡ Εὐρυδίκη ἡ γιαγιά μου, μὲ πῆγε στὸν πατέρα μου. Γονάτισε καὶ μ' ἔβαλε προσεχτικὰ κοντὰ στὰ πόδια του.

Οἱ συγγενεῖς καὶ φίλοι τοῦ πατέρα μου, ποὺ ἦταν καλεσμένοι σπίτι μας, γύρισαν ὄλοι κι ἔβλεπαν κατάματα τὸν πατέρα μου. Περίμεναν τί κίνημα θὰ κάμῃ. Ἐκεῖνος ἔσκυ-

ψε και με κοιταξε προσεγτικα και με πολλη συγκινηση. Κι εγω, γυμνο και μικρουλακι, του φωναζα: «ουα!...ουα!»

Του αρεσα, φαίνεται, γιατι το προσωπο του χαμογελασε. Με πηρε με τα χερια του και μ' εδωσε στη γιαγια μου. Αυτο σημαινε πως ημουν για ζωη, πως θα μεγαλωνα και θα γινομουν αντρας σαν κι αυτον.

6. Οι πρωτες μου ημερες.

Αυτα ειπε ο Αριστογενης και σταθηκε συλλογισμενος.

«Πες μας τωρα τι εγινε, όταν σε πηρε απο τα χερια του πατερα σου η γιαγια σου» ρωτησε ο Αμυντας.

Κι ο Αριστογενης εξακολουθησε:

Οι γυναϊκες ετρεξαν χαρουμενες. Με πηραν απο τα χερια της γιαγιας μου και μ' ελουσαν με δροσερο νερο και μ' αλειψαν με λαδι. Με πλαγιασαν υστερα μέσα σ' ενα μακρουλο καλαθι απο λυγαρια και με κουνουσαν.

Η γιαγια μου ηταν παλαιικη γυναϊκα και φυλαγε ολες τις συνηθειες του παλιου καιρου. Δεν ηθελε να με λουσουν με ζεστο νερο, οπως συνηθιζαν, αλλα με κρυο, οπως αλλοτε στα χρονια της. Με φασκιωσαν με μαλακα πανια και μ' εσφιξαν πολυ αλαφρα, γιατι ελεγε η γιαγια μου, πως τα πολλα πανια και το πολυ σφιξιμο βλαπτουν την υγεια του παιδιου. «Απο μικρος να συνηθιση στη σκληραγωγια» ελεγε.

Απάνω στις εφτα ημερες με πηρε η γιαγια μου στην αγκαλια της και με γυριζε γυρω στη φωτια, που ηταν αναμμενη στο βωμο. Αυτο ηταν μια ευχη, να ειναι ολη η ζωη μου λαμπερη σαν τη φωτια και σαν το φως.

Ζ. Τ' ὄνομά μου.

Στις δέκα ἡμέρες ἦρθαν στὸ σπίτι μας ὅλοι οἱ συγγενεῖς καὶ φίλοι μας. Τοὺς εἶχε καλεσμένους ὁ πατέρας μου ν' ἀκούσουν ἀπ' τὸ στόμα του τ' ὄνομά μου. Ἔτσι ἦταν ἡ συνήθεια.

Ὅταν ἔφτασε ἡ κατάλληλη στιγμή, εἶπε μὲ ζωηρὴ φωνὴ κι ἐμπρὸς σὲ ὄλους πού περίμεναν: «τ' ὄνομά του θὰ εἶναι Ἀριστογένης».

Ἔτσι ἔλεγαν καὶ τὸν πατέρα τῆς μητέρας μου, πού ἦταν πεθαμένος.

Εἶναι συνήθεια στὸν τόπο μας, τὸ πρῶτο ἀγόρι πού θὰ γεννηθῆ νὰ παίρνη τ' ὄνομα τοῦ παπποῦ του.

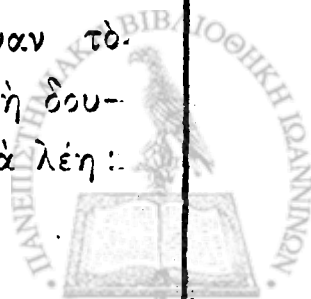
Οἱ καλεσμένοι τότε μοῦ χάρισαν διάφορα παιγνίδια, πήλινα κι ἀπὸ μέταλλο· καὶ στὴ μητέρα μου ἔδωσαν κάτι πολὺ ωραῖα ἀγγεῖα μὲ ὁμορφες ζωγραφιές.

Ὁ πατέρας μου ἀπὸ τὴ χαρὰ του, πού ἀπόχτησε ἀρσενικὸ παιδί, εἶχε ἐτοιμάσει τραπέζι, σὰν ἐκεῖνα πού ἔχουν οἱ πλούσιοι Ἀθηναῖοι.

Οἱ δοῦλοι, ὅπως τοὺς πρόσταξε, ἔστρωσαν τὰ τραπέζια ἔξω στὴν αὐλή, γιατί ἦταν πολλοὶ οἱ καλεσμένοι καὶ δὲ χωροῦσαν στὸ σπιτάκι μας. Τὰ φαγητὰ ἦταν ὅλα ἔτοιμα.

Ὁ πατέρας μου μὲ τοὺς καλεσμένους ξαπλώθηκαν στὰ στρώματα τὰ μαλακά, πού ἦταν γύρω στὰ τραπέζια. Φοροῦσαν ὅλοι στὸ κεφάλι τους στεφάνια ὁμορφα ἀπὸ λουλούδια.

Ὁ παππούς μου μόνη του τροφή εἶχε τὸ μέλι. Τὸν ὠφελοῦσε φαίνεται πολὺ, γιατί μ' ἔλα τὰ χρόνια του φαινόταν παλικάρι. Ἄλλοι στὴν ἡλικία του ἔχαναν τὸ μνημονικὸ τους καὶ κουράζονταν καὶ στὴν παραμικρὴ δουλειά. Σὲ κείνους πού θαύμαζαν γι' αὐτό, συνήθιζε νὰ λέη:

« Ἄς εἶναι καλὰ τὸ μέλι, τὸ καθαρὸ καὶ μοσκομυρισμένο μέλι τοῦ Ὑμηττοῦ μας. Αὐτὸ μὲ δυναμώνει καὶ μὲ ζωηρεύει ».

Μὰ τὴν ἡμέρα ἐκείνη, γιὰ νὰ γιορτάσῃ τὸν ἐρχομὸ μου στὸν κόσμον, ἔβρεξε πρῶτος τὰ χεῖλη του στὸ κρασί· καὶ ὕστερα τὸ ροδοστεφανωμένο ποτήρι· τὸ πέρασε ἀπὸ χέρι σὲ χέρι σὲ ἄλλους τοὺς καλεσμένους. Ἦπιαν ἀπὸ τὸ ἴδιο ποτήρι ἄλλοι, γιὰ νὰ δείξουν πὼς ἦταν μεταξύ τους ἐνωμένοι μὲ ἀγάπη καὶ φιλία.

Οἱ δοῦλοι στὴν ἀρχὴ ἔφεραν στρεῖδια, τόσο φρέσκα πού μύριζαν θάλασσα. Ἐπειτα αὐτὰ τῆς ὥρας καὶ λουκάνικα. Ὑστερα πουλιὰ μαγειρεμένα μὲ σάλτσα καὶ ψάρια ἀπὸ τὸ Φάληρον.

Ὅσο γιὰ τὰ ὀπωρικά πού στόλιζαν τὸ τραπέζι ὅτι καὶ ἂν ἤθελες τὸ ἔβρισκες.

Μὰ ἴσως πῆτε μὲ τὸ νοῦ σας: « Καὶ τί στομάχια εἶχαν αὐτοὶ οἱ ἄνθρωποι; Πῶς μπορούσαν νὰ φᾶνε τόσα φαγητά; Ἡὲ τὰ ἔρριχναν στοὺς δρόμους ὅσα περισσεύαν; »

Ὅχι, παιδιὰ μου· στὸν τόπο μου τὸ ἔχομε ἀπὸ παλιὸ καιρὸ συνήθεια, τὰ φαγητὰ πού μένουν νὰ τὰ μοιράζονται οἱ καλεσμένοι μεταξύ τους καὶ νὰ τὰ στέλνουν ἢ στὸ σπίτι τους ἢ στοὺς φίλους των . . .

Ὅταν τελείωσε τὸ φαγητό, ἓνας ἀπὸ τοὺς καλεσμένους, νέος καὶ ὠραῖος, πῆρε τὴ λύρα του, καὶ παίζοντας τραγούδησε μὲ γλυκιὰ φωνὴ τραγούδι γιὰ τὸ νεογέννητο μωρό. Ἐπειτα τραγούδησαν καὶ ἄλλοι.

Ὑστερα ἄρχισαν οἱ νέοι τὸ χορὸ. Οἱ γεροντότεροι δὲ σάλεψαν ἀπὸ τὴ θέση τους, ἔμειναν ξαπλωμένοι γύρω ἀπὸ τὰ τραπέζια καὶ τοὺς καμάρωναν.

Ἄμα τελείωσε ἡ διασκέδαση, ἔκαμαν θυσία στοὺς

θεούς. Στο τέλος φεύγοντας οι καλεσμένοι εϋχήθησαν να είμαι εϋτυχισμένος σὲ ὅλη μου τὴ ζωὴ!

8. Ἡ ἀνατροφή μου.

Ἡ πρώτη ἔννοια τῶν δικῶν μου ἦταν νὰ γίνω γερὸς καὶ δυνατός. Γι' αὐτὸ φρόντιζαν μέρα νύχτα ἡ μητέρα μου καὶ ἡ γιαγιά μου.

Ὅταν ἄρχισα νὰ στέκωμαι στὰ πόδια μου τί γέλια καὶ χαρὲς! Ὁ μακαρίτης ὁ παππούς μου γελώντας μου παράστανε πῶς ἔγινε ἐκείνη ἡ σκηνή.

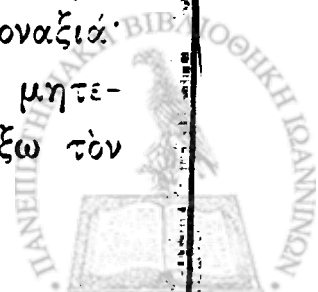
Ἐγὼ ὀλόγυμνο παιδάκι μὲ τὸ φυλαχτό μου στὸ λαιμό, σηκώθηκα ἔξαφνα ὄρθιο. Τὰ πόδια μου ἔτρεμαν καὶ ζητοῦσα κάπου νὰ πιαστῶ.

Ἡ μητέρα μου ἀπὸ τὴ μιὰ μεριά καὶ ἡ γιαγιά μου ἀπὸ τὴν ἄλλη, σχυμμένες, μὲ χέρια ἀνοιχτά, μὲ φώναζαν νὰ πάω στὴν ἀγκαλιά τους. Κι ἐγὼ δὲν ἤξερα σὲ ποιά νὰ πάω καὶ τὰ εἶχα χαμένα. Κι ὅλοι γύρω γελοῦσαν.

Ἡ Φλόγα, τὸ σκυλάκι μας, ποὺ γεννήθηκε τὴν ἴδια ἡμέρα μ' ἐμένα, πηδοῦσε ζωηρὸ γύρω μου καὶ μὲ τρόμαζε. Πολλὲς φορές παραπατοῦσα κι ἔπεφτα καταγῆς· καὶ τότε ἡ Φλόγα ὠρμοῦσε νὰ μοῦ γλείψῃ τὸ πρόσωπάκι μου, μὰ ἡ γιαγιά μου δὲν τὴν ἄφηνε, γιατί δὲν εἶναι καλὸ νὰ γλείφουν τὰ σκυλιὰ τὸ πρόσωπό μας.

Σὲ λίγο ἔμαθα νὰ περπατῶ. Ἀπὸ τότε ἡ μητέρα μου φρόντιζε νὰ γίνω καλὸ παιδί· μ' ἔμαθε νὰ μὴν κάνω πείσματα, νὰ μὴν κλαίω χωρὶς αἰτία καὶ νὰ μὴ λέω ψέματα.

Κι ὅταν μεγάλωσα λιγάκι, μ' ἔμαθε νὰ μὴν εἶμαι φοβιτσιάρης, νὰ μὴ φοβοῦμαι στὸ σκοτάδι καὶ στὴ μοναξιά· καὶ ποτὲ σὰν ἔκλαια δὲ, μὲ φοβέριζε, ὅπως ἄλλες μητέρες ἢ παραμάνες. — «Σώπα, λένε, γιατί θὰ φωνάξω τὸν

Μπαμπούλα νάρθη νά σέ πάρη, κι ἀλίμονο τί ἔχει νά πάθης!»

Μ' ἔμαθε ν' ἀκούω τὸ μεγαλύτερό μου, νά σέβωμαι τοὺς γονεῖς μου καὶ τοὺς γέρους, νά μὴν πειράζω οὔτε ζῶο οὔτε δέντρο οὔτε φυτό. Μ' ἔβαζε νά κοιμοῦμαι σέ σκληρὸ στρῶμα καὶ μοῦ ἔκανε κρύο λουτρὸ κάθε πρωί, χειμῶνα καλοκαίρι.

Ὡσπου νά γίνω πέντε χρονῶν, μόνη μου δουλειὰ ἦταν τὸ παιγνίδι ἀπὸ τὸ πρωὶ ὡς τὸ βράδυ. Ἄ! τί ὄμορφα πού ἔπαιζα! Κι εἶχα ἓνα σύντροφο ἀκούραστο, τὴ Φλόγα μας. Μαζὶ παραβγαίναμε στὸ τρέξιμο, καὶ πηδούταμε τὰ δεμάτια τὸ σανὸ καὶ τὰ μικρὰ χαντάκια· μαζὶ κυλιόμαστε στὰ χορτάρια καὶ μαζὶ σηκωνόμαστε γιὰ νά ξανατρέξωμε! . . .

9. Τί θὰ γινόμουν ὅταν μεγάλωνα;

Οἱ γονεῖς μου κι ὁ παππούς μου συχνὰ μιλοῦσαν γιὰ τὸ μέλλον μου.

Ἡ μητέρα μου μὲ ἤθελε νά γίνω γεωργὸς σάν τὸν πατέρα μου καὶ τὸν παπού μου. Ὁ πατέρας ὁμως δὲν ἦταν σύμφωνος.

«Δὲν εἶναι καιρὸς ἀκόμη, ἔλεγε, νά μιλοῦμε γιὰ τέτοια πράματα. Ὁ Ἀριστογένης μας εἶναι πολὺ μικρός. Ἄς μεγαλώσῃ, καὶ τότε θὰ διαλέξῃ μόνος του ὃ τι δουλειὰ τοῦ ἀρέσει».

Κι ὁ παππούς μου πάλι, πού ἔγινε ὁ ἀχώριστος σύντροφός μου ἀπὸ τὴν ὥρα πού ἄρχισα νά περπατῶ, ἦταν τῆς γνώμης νά μάθω γράμματα.

«Τὸ παιδί, ἔλεγε, ἔχει ὄρεξη νά μάθῃ. Δὲ βλέπετε; ἔχει μεγάλη περιέργεια γιὰ ὃ τι γίνεται γύρω του. Θέλει νά μάθῃ τὴν αἰτία γιὰ τὸ κάθετι. Ἐγὼ τὸ ξέρω, τί τραβῶ κάθε μέρα: «Γιατί, παπού; Πῶς; Για ποιο

λόγο γίνεται αὐτὸ ἔτσι; . . .» Τέτοιο παιδί δὲν πρέπει νὰ τ' ἀφήσωμε χωρὶς σπουδῆς.

— «Δίκιο ἔχεις, πατέρα μου», ἔλεγε ἡ Διομάχη· «μὰ ἐδῶ στὸ χωριουδάκι μας δὲν ἔχομε σχολεῖα».

— «Ναί, μὰ εἶναι καὶ παραεῖναι στὴ μεγάλη μας Ἀθήνα», τῆς ἀπάντησε ὁ γερο-Κλεινίας. «Αὐτοῦ πού ἔρχονται ἀπ' ὄλο τὸν κόσμο γιὰ νὰ μάθουν, αὐτοῦ ἄς πάη καὶ τὸ δικό μας τὸ παιδί. Βέβαια θὰ γίνῃ ἀνάγκη νὰ τὸ χωριστοῦμε γιὰ κάμποσον καιρό. Μὰ ἀφοῦ θὰ εἶναι γιὰ τὸ καλό του, ἄς τὸ ὑποφέρωμε κι αὐτό. Ἄς τὸ πάρωμε ἀπὸ τώρα ἀπόφαση».

Τὰ μάτια τῆς μητέρας μου βούρκωσαν ἀμέσως, μὲ τὴ σκέψη μονάχ' ἄς θὰ μὲ χωριζόταν. Ἦθελε καὶ τὰ γράμματα, μὰ ἤθελε κι ἐμένα κοντὰ της.

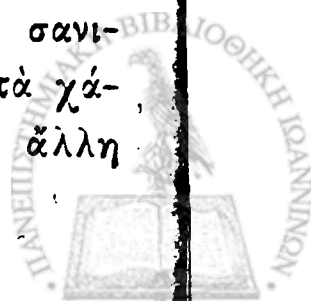
Στὸ τέλος ἀποφάσισαν νὰ μὲ στείλουν στὴν Ἀθήνα, ὅταν θὰ γινόμουν δώδεκα χρονῶν. Μὰ μὴ θαρρεῖτε πῶς ἔμεινα χωρὶς δάσκαλο ὡς τὰ δώδεκα χρόνια. Ὁ παππούς μου τόκαμε δουλειά, νὰ μοῦ κἀνῃ ταχτικά μάθημα, γιὰ νὰ μὴ μείνω πίσω ἀπὸ τ' ἄλλα συνομήλικα παιδιά.

10. Πῶς ἔμαθα νὰ διαβάζω καὶ νὰ γράφω.

Σιγὰ σιγὰ ὁ παππούς μου, μὲ μεγάλη τέχνη καὶ ὑπομονή μ' ἔμαθε νὰ συλλαβίζω.

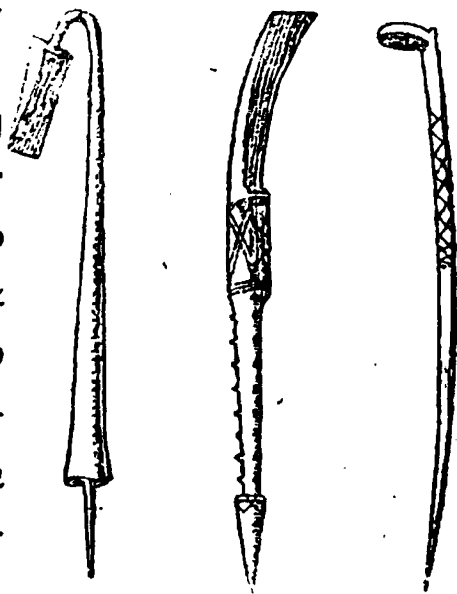
Τὶς συλλαβὲς τὶς ἔλεγα τραγουδιστά: βα βε βη βι βο βυ βω. Ὑστερα μ' ἔμαθε καὶ νὰ διαβάζω χωρὶς δυσκολία.

Νὰ γράφω μ' ἔμαθε σὲ μιὰ μικρὴ, μακρουλὴ σανιδένια πλάκα, ἀλειμμένη μὲ κερί. Τὰ γράμματα τὰ χάραζα ἀπάνω στὸ κερί μ' ἓνα μυτερὸ κοντύλι. Ἡ ἄλλη

ἄκρη τοῦ κοντυλιοῦ ἦταν πλατιά ἐπίτηδες, γιὰ νὰ σβήνη τὰ γράμματα καὶ νὰ ἰσιώνη τὸ κερί.

Σὲ τρία χρόνια ἔπρεπε νὰ μάθω νὰ γράφω καλά. Δὲν πρέπει νὰ σᾶς τὸ κρύψω, στὴν ἀρχὴ δὲν τὰ κατάφερνα, κι ἀπὸ τὴ στενοχώρια μου ἄφηνα κάποτε κάτω τὸ μυτερὸ κοντύλι μου. Μὰ μόλις γύριζα τὰ μάτια μου κι ἔβλεπα τὸν παππού μου λυπημένο, τὸ ἔπαιρνα πάλι καὶ ξανάρχιζα μὲ ὄλα μου τὰ δυνατά.

«Τὴν ἀριθμητικὴ;» ρώτησε ὁ Ἀμύντας· «πῶς σοῦ τὴν ἔμαθε ὁ παππούς σου; Ὅπως μᾶς τὴ μαθαίνεις;»

—«Ναί, παιδί μου» εἶπε ὁ Ἀριστογένης. «Τὸ ἴδιο κι ἀπαράλλαχτα. Μ'ἔμαθε στὴν ἀρχὴ νὰ λογαριάζω μὲ τὰ δάχτυλα· κι ἔπειτα μὲ τὰ χαλίκια ποῦ μάζευα στὸ ἀκρογιάλι.

Μὰ σὰ μεγάλωσα λιγάκι μου χάρισε ἓνα ἀριθμητήριο. Δὲν ἦταν ἀπὸ ἐλεφαντοκόκαλο σὰν τὰ δικά σα. Ἦταν ἀπὸ ἄσπρο σανίδι μὲ κόκκινες γραμμές, ποῦ χώριζαν τοὺς ἀριθμούς.

Καὶ στὴν ἀριθμητικὴ, στὴν ἀρχὴ πάθαινα ἔτι καὶ στὸ γράψιμο. Τὸ μάτι ὅμως τοῦ παππού μου ὄλα τὰ διώρθωνε.

11. Τί μ' ἔμαθε ὁ παππούς μου γιὰ τὴν ἐλιά.

Ὅταν πήγαινε περίπατο ὁ παππούς μου, πάντα μ' ἔπαιρνε μαζί του. Ἐγὼ ὄλο κοίταζα γύρω μου, ὄλο ρωτοῦσα κι αὐτὸς ὄλο μου ἔδειχνε, ὄλο μου ἐξηγοῦσε, ὄλο μὲ μάθαινε.

Ἀπὸ τὸ χωριό μας ὡς πέρα στὴν Ἀθήνα ἀπλώνεται ἓνα σταχτερὸ δάσος ἀπὸ ἐλιές, ὁ ἐλαιῶνας.

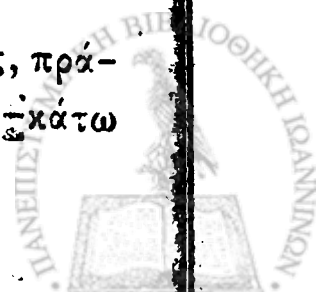
Συχνὰ μοῦ μιλοῦσε γιὰ τὴν ἐλιά, τὸ ἱερὸ δέντρο τοῦ τόπου μας· καὶ τὴ γνώρισα καλά τὴν ἐλιά, καὶ τὴν ἀγάπησα ὅπως ἀγαπᾶ κανεὶς ἓναν καλόκαρδο καὶ πονετικὸ γείτονα καὶ φίλο του.

«Οἱ ρίζες τῆς ἐλιάς, μοῦ ἔλεγε ὁ παππούς, προχωροῦν βαθιὰ στὸ χῶμα· γι' αὐτὸ ἡ ἐλιά μπόρεῖ καὶ σὲ ξερὸν τόπο

κι ἀνάμεσα σὲ βράχια νὰ προκόψῃ· βρίσκει ἐκεῖ κάτω ὑγρασία καὶ τρέφεται.

»Μὲ τὶς μακριές καὶ πολὺκλαδές ρίζες τῆς πιάνεται στερεὰ στὴ γῆ, καὶ μοιάζει μὲ μᾶς, ποὺ εἴμαστε ριζωμένοι στὸν τόπο μας καὶ ὄν μποροῦμε νὰ ζήσωμε μακριὰ του κι ἡ ξενιτιά μᾶς φαίνεται ἐξορία.

»Γιὰ κοίταξε τὰ μικρά, στενά, μυτερὰ φύλλα τῆς, πράσινα καὶ γυαλιστερά ἀπὸ πάνω, ἀπρόθαμπα ἀπὸ κάτω

τῆς μένουν πιστά ὄλον τὸ χρόνο καὶ δὲν τὴν ἀφήνουν γυμνὴ τὸ χειμῶνα».

Μοῦ ἔδειχνε τὰ μικρὰ ἀσπριδερά ἄνθη τῆς, ποὺ πέφτουν γρήγορα, καὶ στὴ θέση τους βγαίνουν οἱ μικροὶ πράσινοι καὶ στρογγυλοὶ καρποί· καὶ μοῦ ἔλεγε νὰ προσέξω πῶς μεγαλώνουν· σιγὰ σιγὰ καὶ γίνονται μακρουλοὶ καὶ μαῦροι.

Ὅταν ἦταν καιρὸς γιὰ τὸ κλάδεμα, μ' ἔπαιρνε μαζί του. Μοῦ ἄρρεσε νὰ κρατῶ τὸ κλαδευτήρι του καὶ τὸ πριονάκι, καὶ στὸ γυρισμὸ τὸ βράδυ νὰ κουβαλῶ τὰ κομμένα κλαδιὰ γιὰ τὶς γίδες καὶ γιὰ τὴ φωτιά.

« Ἡ ἐλιά, παιδί μου, μοῦ ἔλεγε, γιὰ νὰ προκόψη θέλει μεγάλη φροντίδα· πρέπει νὰ σκάψωμε ἓνα λάκκο γύρω στὸν κορμό τῆς, γιὰ νὰ μαζεύεται ἐκεῖ τὸ νερὸ τῆς βροχῆς καὶ νὰ τὴν ποτίζει. Πρέπει νὰ ὀργώσωμε τὸ χῶμα τοῦ χωραφιοῦ· κι ὅπου ἡ γῆ εἶναι πετρότοπος ἢ κατήφορος, νὰ τὴ σκάβωμε μὲ τὸ τσαπί.

» Τὸν ἐλαιῶνα πρέπει καὶ νὰ τὸν σκαλίζωμε. Ἐχει ἀνάγκη κι ἀπὸ λίπασμα κι ἀπὸ πότισμα· ἀλλὰ ἐκεῖνο ποὺ τῆς χρειάζεται περισσότερο ἀπ' ὅλα, εἶναι τὸ κλάδεμα. Ἡ ἐλιά δὲ μοιάζει μὲ τὸ πεῦκο, ποὺ δὲν ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ κλάδεμα, ποὺ ἀρρωσταίνει καὶ ξεραίνεται ἅμα τὸ κλαδέψωμε. Ἡ ἐλιά χωρὶς κλάδεμα δὲν μπορεῖ νὰ προκόψη.

» Τὸ κλάδεμα ὁμως θέλει τέχνη ποὺ πολλοὶ δὲν τὴν ξέρουν. Στὸ πρῶτο κλάδεμα κόβομε μ' ἓνα χοντρὸ ψαλίδι τὴν πιὸ ψηλὴ κορυφὴ τοῦ μικροῦ δέντρου καὶ τὶς πλάγιες κορυφές, κι ἀφήνομε ἄκοπα μόνο τέσσερα πέντε δυνατὰ κλαδιὰ.

» Τὸ δεῦτερο χρόνο κλαδεύομε αὐτὰ τὰ δυνατὰ κλαδιὰ ἐκτὸς ἀπὸ τὰ δυὸ ψηλότερα· καὶ κόβομε ὅλα τ' ἄλλα κλαδιὰ ὡς τὴ βάση ποὺ ἀρχίζει ἡ διακλάδωση.

» Τὸν τρίτο χρόνο κόβομε τὶς κορυφές τῶν κλαδιῶν

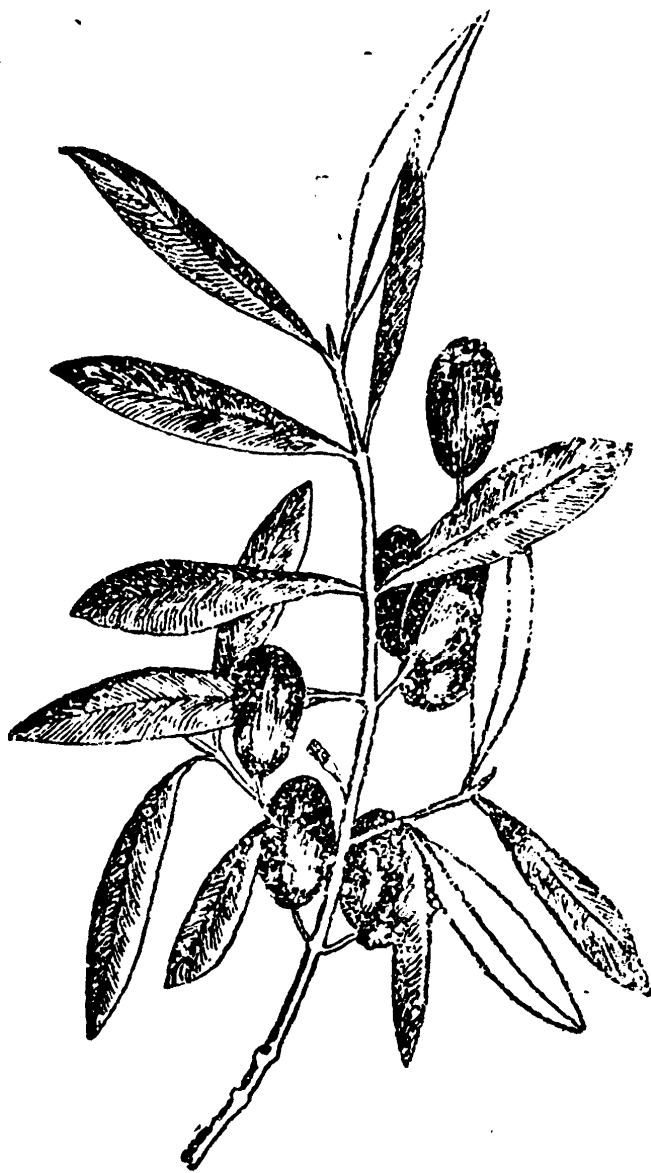
πού αφήσαμε πέρσι ακλάδευτα. Τὸν ἄλλο χρόνο κίνομε τὸ ἴδιο, κι ἔτσι τὸ φύλλωμα τῆς ἐλιάς μοιάζει μὲ μεγάλο κουδούνι πού τὸ κρατοῦμε ἀνάποδα.

» Τότε προκόβει τὸ δέντρο καὶ τὸ ἑκάθε κλαδί του, τὸ κάθε κλωνάρι εἶναι φορτωμένο ἀπὸ καρπὸ.

» Πολλοὶ δὲν ξέρουν οὔτε πότε οὔτε πῶς νὰ τινάξουν τὶς ἐλιές. Ἀφήνουν τὸν καρπὸ νὰ παραγίνεται ἀπάνω στὸ δέντρο καὶ νὰ πέφτη μόνος του. Δὲν καταλαβαίνουν πῶς τὸ λάδι ἀπὸ τέτοιες ἐλιές λιγοστεύει καὶ χάνει καὶ τὴ γεύση του.

Ἄλλοι πάλι χτυποῦν μὲ ραβδιά τὸ δέντρο γιὰ νὰ πέση ὁ καρπὸς· σπάζουν τὰ κλαδιά πού θ' ἀνθήσουν καὶ θὰ δώσουν καρπὸ τὸν ἐρχόμενο χρόνο· πληγώνουν τὸν καρπὸ, τὸν ρίχνουν στὸ χῶμα, καὶ λερώνεται καὶ δὲ βαστᾷ, μόνον σαπίζει γρήγορα.

» Τὶς ἐλιές πρέπει νὰ τις κόβωμε στὴν ὥρα τους μὲ τὸ χέρι μας ἀπάνω στὸ δέντρο, καὶ νὰ τις βάζωμε σὲ σακουλάκια ἢ σὲ καλάθια, καὶ τότε νὰ τις στέλνωμε στὸ λιοτρίβι.

« Όπως κάνεις εσύ, παππού » τού είπα.

Μια μέρα που ήμασταν πάλι στον ελαιώνα, κοντά σε μια ρεματιά, απαντήσαμε μια ψηλή λεύκα, που τα φύλλα της έμοιαζαν σαν άσημένα κι έτρεμαν όσο σιγανά κι αν φυσούσε το αεράκι. Στο πλάγι της οι έλιές φαίνονταν πολύ μικρές.

« Κοντό δέντρο ή ελιά » είπα τού παππού μου.

— « Ναι, μά καρπερό. Έτσι είναι, παιδί μου, κάποτε και οι άνθρωποι δέν κάνουν επίδειξη, δέν έχουν θεωρία, μά έχουν αξία.

» Η καλή μας ή ελιά μάς δίνει τόν καρπό της από τα νιάτα της ως τα βαθιά της γερατειά. Άτελείωτη είναι ή καλοσύνη της. Ζη χιλιάδες χρόνια, μά ως την τελευταία της στιγμή δίνει κι όλο δίνει τόν καρπό της.

» Για μάς, παιδί μου, που ζούμε στην Άττική ή ελιά είναι ξεχωριστό δέντρο. Μάς τή χάρισε ή Άθηνά. Η πρώτη έλιά που φύτρωσε στον κόσμο, φύτρωσε στον τόπο και τή φύτεψε με τó χέρι της ή θεά που έδωσε τ' όνομά της στην Άθήνα.

» Όταν ήρθαν οι Πέρσες κι έκαψαν κι έρήμωσαν τήν Άκρόπολη, έκαψαν και τήν έλιά τής θεάς ως τή ρίζα της· αύτή όμως σε δυό μέρες ξαναβλάστησε και μεγάλωσε ως μια πήγη. Αύτή τήν έλιά τήν είδα, παιδί μου, πίσω από τó Έρέχθειο, άπάνω στην Άκρόπολη, και θά τή δῆς και σύ, όταν με τó καλό πᾶς στην Άθήνα.

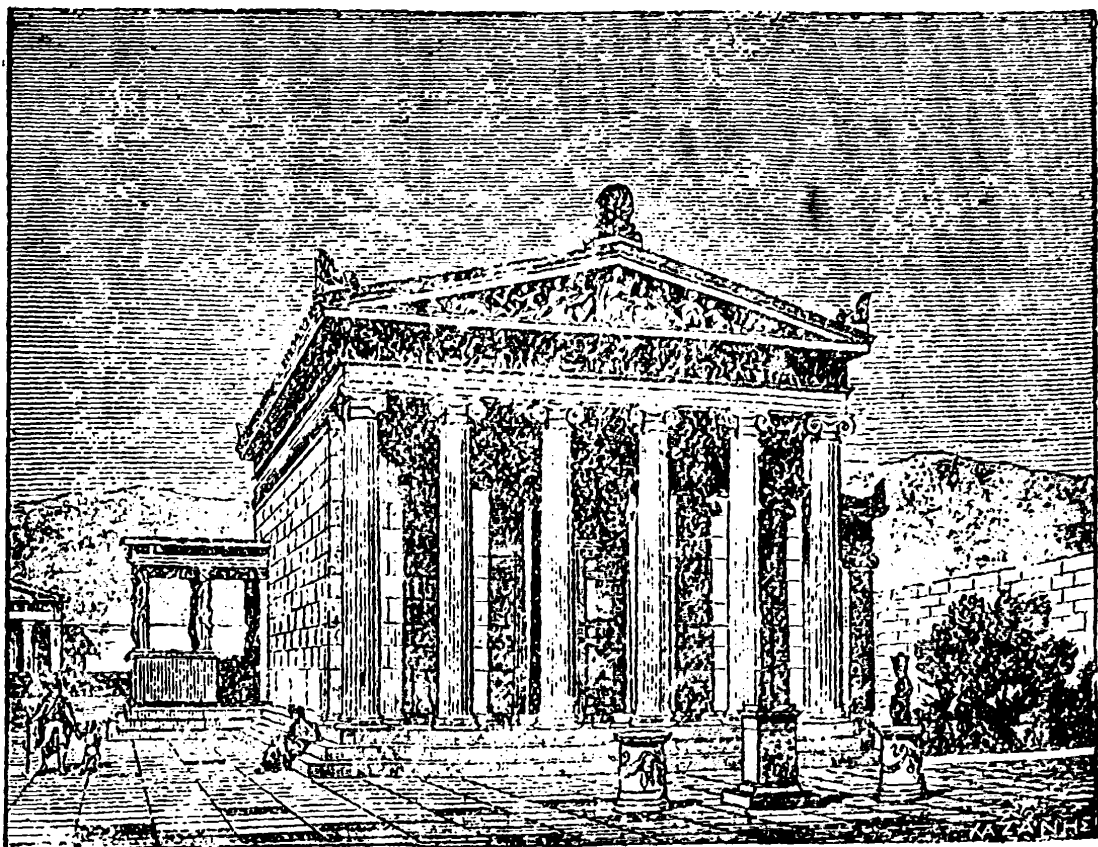
» Σ' ένα δεντροφυτεμένο και καταπράσινο μέρος έξω από τήν πόλη, στην Άκαδημία, βρίσκονται οι ιερές έλιές

τῆς Ἀθηνᾶς, κι εἶναι παιδιὰ τῆς πρώτης ἐκείνης ἐλίας.

» Κανένας δὲν τολμᾷ νὰ τὶς πειράξῃ, γιατί βαριά τιμωρία τὸν περιμένει. Ὅταν στὸν Πελοποννησιακὸ πόλεμο οἱ Σπαρτιᾶτες μπῆκαν στὴν Ἀττική, ὅ τι βρῆκαν ἐμπρὸς τοὺς, σπίτια καὶ δέντρα, τὰ ἔκαμαν στάχτη· μόνο αὐτὲς τὶς ἐλιές δὲν τόλμησαν νὰ τὶς πειράξουν.

» Ὅταν μεγαλώσῃς καὶ γίνῃς ἄξιος ν' ἀγωνιστῆς καὶ σὺ στοὺς Παναθηναϊκοὺς ἀγῶνες κι ἔρθῃς πρώτος, τὸ βραβεῖο σου θὰ εἶναι ἓνα κλαδὶ καὶ λάδι ἀπὸ τὶς ἱερὲς αὐτὲς ἐλιές. Θὰ σοῦ τὸ δώσουν μέσα σὲ κάτι ὄμορφα μεγάλα ἀγγεῖα, μὲ δυὸ χερούλια, ποὺ θὰ ἔχουν ἀπὸ τὴ μιὰ μεριά τὴν εἰκόνα τῆς θεᾶς κι ἀπὸ τὴν ἄλλη κάποια σκηνὴ ἀπὸ τοὺς ἀγῶνες.

» Μὰ κι ἔξω ἀπὸ τὴν Ἀθήνα καὶ τὴν Ἀττικὴ τὴν τιμούν τὴν ἐλιά. Στοὺς ξακουστοὺς ἀγῶνες τῆς Ὀλυμπίας.

τὸ βράσειο ποὺ λαχταροῦν ὄλοι, εἶναι ἓνα κλαδὶ ἀγριελιάς. Μέσα στὸ ἱερὸ δάσος τῆς εἶναι μιὰ ἀγριελιά ποὺ λένε πὼς τὴ φύτευε μὲ τὸ χέρι τοῦ ὁ Ἡρακλῆς. Ἐνα παιδὶ ποὺ τοῦ ζοῦν κι ὁ πατέρας καὶ ἡ μητέρα του κόβει μ' ἓνα μαλαματένιο μαχαιράκι δεκαεφτά κλαδιὰ ἀπὸ τὸ ἱερὸ δέντρο. Μὲ τὰ κλαδιὰ αὐτὰ γίνονται τὰ περίφημα στεφάνια, ποὺ στεφανώνουν οἱ ἑλλανοδίκες κάθε νικητῆ.»

— « Παπού, παπού, εἶπα μὲ λαχτάρα, ἄς ἔπαιρνα κι ἐγὼ ἓνα στεφάνι μιὰ μέρα! »

— « Γιατί ὄχι; » εἶπε ὁ παπούς μου εὐχαριστημένος. « Βάλε τὰ δυνατά σου, καὶ μπορεῖς νὰ γίνης ἄξιος νὰ τὸ πάρης. Θὰ τιμήσῃς τὸ γένος σου, καὶ φίλοι καὶ ξένοι θὰ μὲ μακαρίζουν ποὺ ἔχω τέτοιο ἐγγόνι. Καὶ θὰ πεθάνω εὐτυχισμένος!... »

12. Ὁ πόθος μου νὰ πάω στὴν Ἀθήνα.

Περνοῦσαν τὰ χρόνια καὶ στὸ μεταξὺ ἡ οἰκογένειά μας μεγάλωσε. Ἡ μητέρα μου ὕστερα ἀπὸ μένα γέννησε δυὸ ἀγόρια κι ἓνα κοριτσάκι. Μέρα νύχτα γιὰ μᾶς φρόντιζε. Πολὺ κόπο τῆς ἔδινε ν' ἀναστήσῃ τέσσερα παιδιά. Μὰ τὸ καλὸ ἦταν πὼς τώρα δὲ θὰ τῆς φαινόταν τόσο πικρὸς ὁ χωρισμός μου.

Ἄν πήγαίνα στὴν Ἀθήνα, μεγάλη θὰ ἦταν ἡ λύπη τῆς· μὰ τὸ σπίτι δὲ θὰ ἔμενε ἔρημο· θὰ εἶχε παρηγοριά τ' ἄλλα τ' ἀδέρφια μου.

Κι ἡ μέρα σίμωνε. Σὲ λίγες ἐβδομάδες θὰ πατοῦσα στὰ δώδεκα.

Ὁ νοῦς μου ἔτρεχε πάντα στὴν Ἀθήνα. Δὲν ἔδειχνα γὰρὰ ποῦ θὰ φύγω, γιὰ νὰ μὴ λυπήσω τὴ μητέρα μου. Μὰ περίμενα μὲ καρδιοχτύπι κι ἀνυπόμονα τὴ στιγμή ποῦ θὰ ἔξευε ὁ παππούς μου τὸ ἀμάξι μας γιὰ νὰ ξεκινήσωμε.

Ἡ Ἀθήνα! ἡ μεγάλη, ἡ πεντάμορφη, ἡ ξακουσμένη, ἡ δεξασμένη πολιτεία!

Δὲν εἶχα πάει ἀκόμη καμιὰ φορὰ καὶ τὴν ἔφερνα μὲ τὴν φαντασία μου ἐμπρὸς στὰ μάτια μου. Πόσο λαγταροῦσα νὰ ἰδῶ μὲ τὰ ἴδια μου τὰ μάτια τὰ μαρμαροπελεκητὰ καὶ τὰ χρυσοζωγραφισμένα κτίριά της, τὰ ὠραῖα ἀγάλματα τῶν θεῶν, καὶ τῶν ἡρώων, ποῦ στόλιζαν τοὺς δρόμους καὶ τὶς πλατεῖες της, καὶ τὶς ὁμορφες τοποθεσίες της· νὰ ἰδῶ τὴν Ἀκρόπολη, τὸ θεόρατο ἄγαλμα τῆς Ἀθηνᾶς μὲ τὸ μεγάλο δόρυ, τὸν Παρθενῶνα καὶ μέσα σ' αὐτὸν τὸ περίφημο χρυσελεφάντινο ἄγαλμα τῆς θεᾶς.

Ὁ πόθος μου ἦταν νὰ ζήσω ἐκεῖ μιὰ ζωὴ ἀλλιότικη, εὐγενική. ἐγὼ τὸ χωριατόπουλο, τὸ ἄμαθο, ποῦ ἔξω ἀπὸ τὸ σπίτι μας δὲν ἤξερα παρὰ τὰ χωράφια μας, τὸν ἐλαιῶνα καὶ τ' ἀμπέλια μας.

Κάθε λίγο ρωτοῦσα τὸν παππού μου γιὰ τὴν Ἀθήνα· κι ἐκεῖνος μοῦ ἀπαντοῦσε μὲ μεγάλη προθυμία. Τὴν τελευταία ἐβδομάδα ποῦ πάλι τὸν ἐρώτησα, μοῦ εἶπε:

« Παιδί μου, ἡ Αθήνα εἶναι τὸ μεγάλο σχολεῖο τῆς Ἑλλάδας μας κι ὅλου τοῦ κόσμου. Ἐκεῖ ζοῦν οἱ πιὸ σοφοὶ ἄνθρωποι ὅλου τοῦ κόσμου. Μόνο αὐτοῦ μπορεῖ κανεὶς νὰ γίνῃ ξακουστὸς στὰ γράμματα, στὶς ἐπιστῆμες καὶ στὶς τέχνες. Γι' αὐτὸ ἀπὸ τὰ πέρατα τοῦ κόσμου ἔρχονται ἐκεῖ ὄσοι διψοῦν γιὰ μάθηση ».

13. Σὲ ποῖο σπίτι μπῆκα οἰκότροφος.

Ἐημέρωσε ἐπὶ τέλους ἡ ποθητὴ ἡμέρα.

Ὁ πατέρας κι ὁ παππούς μου εἶχαν φροντίσει γιὰ σχολεῖο. Πῆγαν μαζί στὴν Ἀθήνα, κι ἐκεῖ ἔμαθαν πὼς τὸ καλύτερο σχολεῖο ἦταν τοῦ Κρατίνου.

Ἐπρεπε ὁμως νὰ βρεθῆ καὶ κατάλληλο σπίτι γιὰ νὰ μπῶ οἰκότροφος.

Κοντὰ στὸ σχολεῖο τοῦ Κρατίνου κατοικοῦσε μιὰ φτωχὴ οἰκογένεια. Ἦταν δύο γυναῖκες· μιὰ γριὰ χήρα πολὺ ἀδύνατη καὶ μὲ κάτασπρα μαλλιά, ποὺ τὴν ἔλεγαν Κλεώνη· καὶ ἡ ἐγγονή της, ἓνα φρόνιμο καὶ χαριτωμένο κορίτσι δεκαεῖς χρονῶν, ἡ Νικομάχη.

Ὁ γιὸς τῆς γριᾶς, ὅταν ζοῦσε, ἦταν καλὸς ζωγράφος. Χρωμάτιζε ἀγάλματα κι ἔκανε ζωγραφιές πολὺ ὁμορφες ἐπάνω στὰ ἀγγεῖα. Ὅταν ἐκεῖνος πέθανε, ἡ κόρη του ἦταν ἀκόμη μικρὴ· μόλις εἶχε πατήσει στὰ δώδεκα.

Ὁ πατέρας της γιὰ μόνη κληρονομία τῆς ἄφησε ἓνα δύο μαρμάρινα ἀγάλματα καὶ λίγα ζωγραφισμένα ἀγγεῖα. Ἀλλὰ τὴν εἶχε συνηθίσει νὰ ζωγραφίζη ἀπὸ μικρὴ. Καὶ ἡ Νικομάχη, ποὺ εἶχε εὐγενικὴ ψυχὴ καὶ ἀγαποῦσε πολὺ τὴν γιαγιά της, ἀποφάσισε νὰ κάνη τὴν τέχνη τοῦ πατέρα της.

Αὐτὴ τὴν οἰκογένεια εἶχαν συστήσει στὸν πατέρα μου.

Ἡ γριὰ χήρα δέχτηκε μὲ μεγάλη εὐχαρίστηση νὰ γίνη δεύτερη μητέρα μου ὅσον καιρὸ θὰ σπούδαζα στὴν πόλη τῆς Ἀθηνᾶς.

14. Ξεκινῶ γιὰ τὴν Ἀθήνα.

Θυμοῦμαι σὰ νὰ εἶναι τῶρα τὴν ἀνοιξιὰτικὴ ἡμέρα, ποὺ ἔφυγα ἀπὸ τὸ χωριό μου. Ἀπὸ τὰ ξημερώματα τὸ ἀμάξι μὲ τὰ δυὸ μεγάλα κοκκινωπὰ βόδια μας περίμενε ἐμπρὸς στὴν πόρτα τοῦ σπιτιοῦ μας.

Ἦρθε ἡ ὥρα τοῦ χωρισμοῦ. Ἡ μητέρα μου μ' ἔσφιγγε στὴν ἀγκαλιά της κι ἔβρεχε τὸ πρόσωπό μου μὲ τὰ δάκρυά της. Ἡ γιαγιά μου μὲ τὸ ἓνα χέρι της κρατοῦσε τὴν ἀδερφοῦλα μου καὶ μὲ τὸ ἄλλο μὲ χάιδευε μ' ἀγάπη· καὶ τὰ δυὸ τ' ἀδέρφια μου πιασμένα ἀπὸ τὸ φόρεμα τῆς μητέρας κρυφοκοίταζαν περιέργω νὰ δοῦν τί θὰ γίνῃ.

«Ἐμπρὸς» φώναξε ἔξαφνα ὁ παππούς ἀπὸ τὸ ἀμάξι.

Φίλησα τότε τὸ χέρι τῆς μητέρας μου καὶ τῆς γιαγιάς μου καὶ πήδησα στὸ ἀμάξι, ὅπου ἀνέβηκε κι ὁ πατέρας μου.

«Ὅσο φαινόταν τὸ σπίτι μας ἔβλεπα τὴ μητέρα μου νὰ στέκεται στὴν πόρτα καὶ νὰ μᾶς κοιτάζῃ. —

— Ὁ παππούς εἶχε κόψει κάτι κλαδιὰ πράσινα γιὰ νὰ τὰ κρατοῦμε ἀπάνω ἀπὸ τὸ κεφάλι μας τὴν ὥρα ποὺ θὰ ἔκαιγε ὁ ἥλιος τοῦ μεσημεριοῦ. —

— Ἐγὼ κοιτάζοντας τὸ σπίτι μας κουνούσα ὀλοένα τὸ κλαδί μου γι' ἀποχαιρετισμό, κι ἀπὸ τὴν πόρτα μας ἀπαντοῦσαν ἡ μητέρα μου κι ἡ γιαγιά μου κουνώντας στὸν ἀέρα τ' ἄσπρα πέπλα τους. —

— Προχωρώντας ἀπαντήσαμε ἓνα ψήλωμα. Ὅταν τὸ περάσαμε χάθηκε ἀπὸ τὰ μάτια μου τὸ σπίτι μας. Μιὰ λύπη παράξενη ἔσφιξε τότε τὴν καρδιά μου. Μὰ δὲ βᾶσταξε πολὺ ἡ συγκίνησή μου. —

— Ἄφηνε τὸ πατρικό μου σπίτι γιὰ νὰ μορφωθῶ. Καὶ κοίταζα γύρω μου μὲ περιέργεια. Τί ἤσυχη ποὺ ἦταν ἡ

έξοχή! Μόνο τὰ κελαηδήματα τῶν πουλιῶν ἀκούονταν
μέσα στὰ φυλλώματα τῶν δέντρων. ↙

Μὰ ὅσο σιμώναμε στὴν Ἀθήνα, οἱ δρόμοι γέμι-
ζαν χωρικούς, πού ἔφερναν γιὰ πούλημα λογιῆς λογιῆς
πράματα στὴ χώρα. Τραγουδοῦσαν, γελοῦσαν, ἔκαναν

άστεϊα. Ἐδῶ πήγαιναν ἀργὰ ἀργὰ κοπάδια πρόβατα· παρέκει ἄκουες μουγκρίσματα μωσχαραϊῶν ἢ γῆνες νὰ φωνάζουν.

Σ' ἓνα γύρισμα τοῦ δρόμου ὁ παππούς μὲ τραβᾶ ἀπὸ τὸ χιτῶνα καὶ μοῦ λέει:

«Κοίταξε, Ἀριστογένη, ἡ Ἀκρόπολη!»

Γύρισα κατὰ κεῖ τὰ μάτια μου καὶ τὴν εἶδα. Λαμποκοποῦσε ὀλόκληρη ἀπὸ τίς ἀκτίνες τοῦ ἡλίου. Τὰ συννεφάκια τὰ χρυσὰ ποὺ ἦταν ἀπὸ πάνω της φαίνονταν πὼς χάιδευαν τὴν κορυφή τοῦ Παρθενῶνα.

Τὰ μάτια μου δὲ χόρταιναν νὰ βλέπω!

ΙΔ. Φτάνομε στὴν Ἀθήνα.

Φτάσαμε στὴν Ἀθήνα καὶ προχωρήσαμε μέσα στὴν πόλη.

Δεξιὰ κι ἀριστερά μας βλέπαμε ὠραῖα ἀγάλματα, ὄμορφους ναοὺς μαρμαροχτισμένους καὶ σπίτια χρωματισμένα· τί πλῆθος, τί φωνές, τί θόρυβος! Δύσκολα προχωρεῖ τὸ ἀμάξι μας ἀνάμεσα σὲ τόσον κόσμο. —

Ἀφοῦ περάσαμε πολλοὺς ὠραίους δρόμους καὶ πλατεῖες μὲ ψηλὰ πλατάνια, φτάσαμε σ' ἓνα φτωχικὸ δρομάκι μὲ χαμηλὰ σπιτάκια ἀσβεστοχρισμένα.

Σὲ λίγο φτάσαμε στὸ σπίτι τῆς Κλεώνης, ποὺ κατοικοῦσε μὲ τὴν ἐγγονή της, τὴ Νικομάχη. —

Μόλις ἄκουσαν οἱ δύο γυναῖκες τὸν κρότο ποὺ ἔκανε τὸ βαρὺ ἀμάξι ἀπάνω στὸν ἀνώμαλο δρόμο, βγῆκαν στὴν αὐλοπορτα νὰ μᾶς ὑποδεχτοῦν. —

— Ἡ κόρη βοήθησε πρῶτα τὸν παππού μου νὰ κατεβῆ ἀπὸ τὸ ἀμάξι καὶ φίλησε τὸ χέρι του. Ἐπειτα ἔσφιξε

τὸ χέρι τοῦ πατέρα μου καὶ τοῦ εἶπε: «καλῶς ὠρίσατε». ὕστερα χαιρέτησε κι ἐμένα.

Καὶ ἡ γιαγιά της μᾶς χαιρέτησε μ' εὐγένεια μεγάλη. —

Ἡ Νικομάχη μᾶς βοήθησε καὶ κατεβάσαμε ἀπὸ τὸ ἀμάξι τὰ πράματα ποὺ φέραμε ἀπὸ τὸ χωριό. Ἐκτὸς ἀπὸ τὰ ρούχα μου, ἦταν μιὰ στάμνα λάδι, ἓνα σακὶ σιτάρι, δυὸ ἀσκιὰ γεμάτα γλυκὸ κρασί κι ἓνα κιβώτιο· αὐτὸ εἶχε μέσα λουκάνικα, ὀπωρικὰ καὶ μερικὰ γλυκίσματα, ποὺ τὰ εἶχε κάμει ἡ μητέρα μου μοναχὴ της. —

— Μπήκαμε ἔπειτα στὴν αὐλὴ κι ἀπὸ κεῖ στὴν καμαρούλα, ποὺ εἶχαν ἐτοιμάσει γιὰ μένα. —

◀ Ὄταν ξεκουραστήκαμε, πήγαμε ἴσια στὸ σχολεῖο τοῦ Κρατίνου. Ὁ δάσκαλος ἦταν ἐκεῖ, ὅταν μπήκαμε κι οἱ τρεῖς μέσα.

Ἄφου τὸν ἐχαιρετήσαμε τοῦ εἶπε ὁ παππούς μου:

«Σοῦ φέρνω ἓνα μαθητὴ καινούριο». —

— Ὁ δάσκαλος μου φάνηκε πολὺ αὐστηρὸς. Ἡ πυκνὴ γενειάδα του, τὸ σοβαρὸ πρόσωπό του κι ἡ χοντρὴ του φωνὴ μὲ φόβισαν. Δὲν ἄργησα ὅμως ν' ἀλλάξω γνώμη, γιατί ἔβλεπα ἐκεῖ μέσα τὰ παιδιὰ πὼς τὸν ἀγαποῦσαν σὰν πατέρα τους. —

Ἄφου μ' ἔγραψε ὁ Κρατίνος στὸν κατάλογό του, γυρίσαμε στὸ σπίτι τῆς Κλεώνης καὶ φάγαμε. —

— Το ἀπόγεμα γυρίσαμε τὴν πόλη, κι ὁ παππούς μου ἔδειξε τοὺς μαρμάρινους ναοὺς, τ' ἀγάλματα, τὶς πλατεῖες, τὰ θέατρα, τὶς παλαιστρες. Εἶδα μὲ τὰ μάτια μου ὅτι τόσον καιρὸ ἔβλεπα μὲ τὴ φαντασία μου. Κι αὐτὰ ποὺ εἶδα ἦταν πολὺ πιὸ ὀμορφα ἀπὸ κείνα ποὺ φαντάστηκα. —

◀ Τὸ βράδυ ὅταν ἔδυσε ὁ ἥλιος ὁ παππούς μου κι ὁ

πατέρας μου με αποχαιρέτησαν για να γυρίσουν στο χωριό μας. Σφίχτηκε ή καρδιά μου σαν είδα να φεύγει μακριά το βαρύ άμάξι μαζί μ' εκείνους που αγαπούσα. Με πήρε τότε το παράπονο· χωρίς κι εγώ να καταλάβω τί έκανα, έτρεξα κι έφτασα το άμάξι· τους παρακάλεσα να σταματήσουν λίγο, να με φιλήσουν άλλη μιá φορά. Χάιδεψα λίγο τá βόδια μας και τá φίλησα. Ός κι αυτά τ' αγαπούσα τώρα πιο πολύ. —

Διό· Η Νικομάχη με παρηγοροῦσε και μου έλεγε να μη στενοχωροῦμαι. —

— Πόσο στενόχωρο μου φαινόταν το σπίτι τής γριάς. Που το πατρικό μου σπίτι με τήν άπλόχωρη αύλή, τις μεγάλες κάμαρες, τ' όμορφο περιβόλι, τον καθαρό άέρα του, τον πλατύ όρίζοντα! —

— Έδω όλα ήταν μικρά και φτωχικά. Τρεις καμαρούλες μοναχά κι ένα μικρό μαγειρειό. Στη μιá έμεναν οι γυναίκες, στην άλλη εγώ, κι ή τρίτη ήταν το έργαστήρι τής Νικομάχης. —

— Τήν άλλη μέρα πρωί πρωί έπρεπε να πάω στο σχολείο του Κρατίνου. Κουρασμένος από τή συγκίνηση του άποχωρισμού κι από τόσα καινούρια πράματα που είδα από τήν αύγή, νύσταξα. —

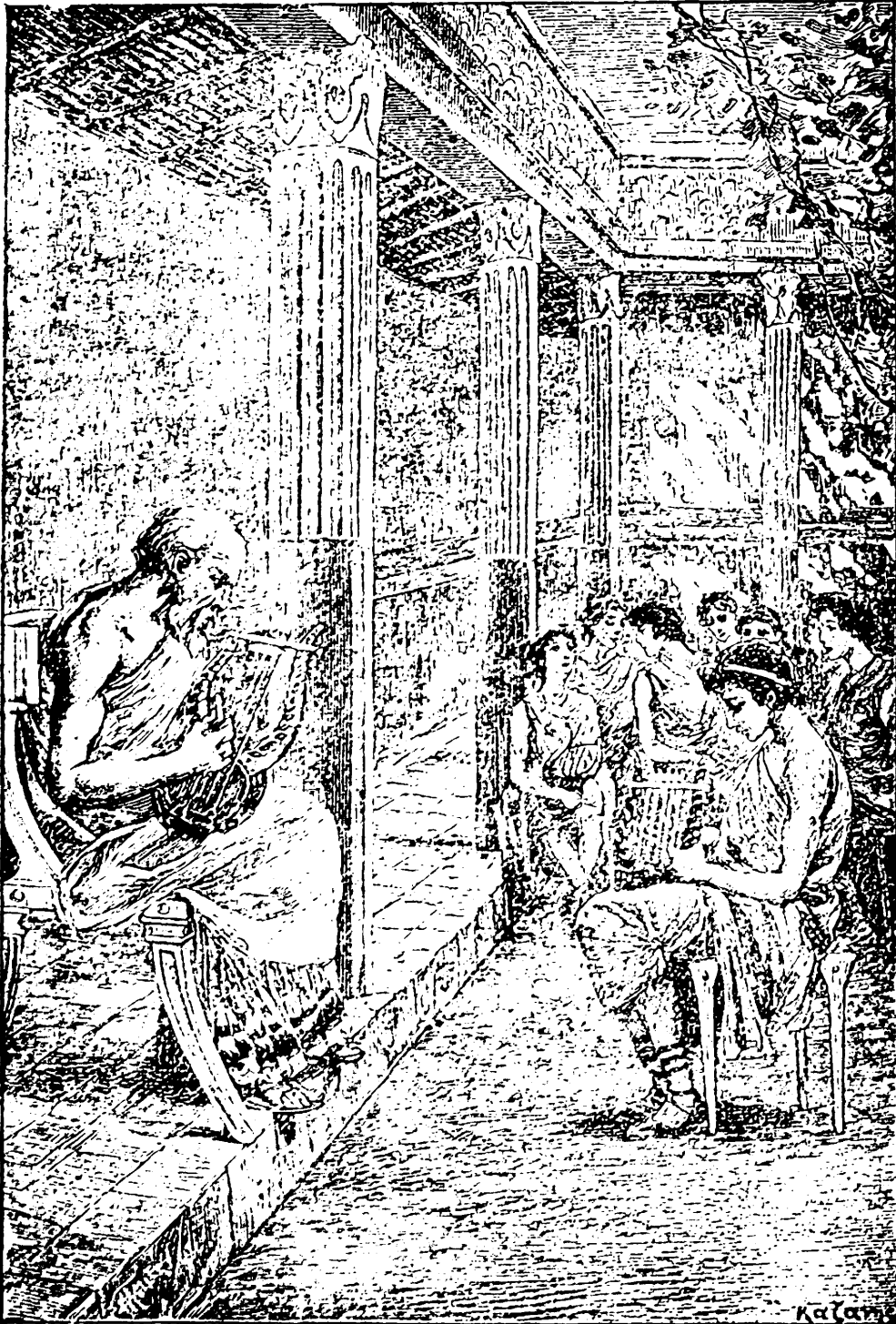
— Η γριά με πήγε στην καμαρούλα μου. Εαπλώθηκα στο κρεβατάκι που μου είχαν στρωμένο. Ήταν πρώτη φορά στη ζωή μου που κοιμόμουν σε ξένο σπίτι, μακριά από τους δικούς μου. —

Πόσο πικρή μου φαινόταν ή μοναξιά και ή ξενιτιά! Δάκρυα έβρεξαν το προσκέφαλό μου. Μά ήμουν τόσο αποκαμωμένος, που σε λίγο έκλεισαν τá κλαμένα μάτια μου κι αποκοιμήθηκα βαθιά!...

16. Στὸ σχολεῖο.

Τὴν ἄλλη μέρα ξύπνησα πολὺ πρῶι καὶ κίνησα γιὰ τὸ σχολεῖο.

Ὅταν μπῆκα στὴν αὐλὴ καὶ βρέθηκα μὲ τ' ἄλλα παιδιὰ, ἡ καρδιά μου ἄρχισε νὰ χτυπᾷ. (Στὸ σπίτι μας)

Ἀναγνωστικὸ Δ' τάξ. Κουριτῆ - Κοινιάση. Ἐκδ. τρίτη.

• 3

μέ τέτοιο σεβασμό μιλούσαν πάντα γιά τήν Ἀθήνα, πού μου φαινοταν πώς τὸ τελευταῖο παιδί ἀπὸ τὴ δοξασμένη πόλη θὰ εἶναι πολὺ καλύτερό μου. Μὲ εἶχε πιάσει φόβος νὰ μὴ φανῶ γελοῖος, ἐγὼ τὸ χωριατόπουλο, πού δὲν εἶχα τοὺς εὐγενικοὺς τρόπους τῶν Ἀθηναίων. Ὡς καὶ τὸ φορέμά μου καὶ ἡ ὁμιλία μου καταλάβαινα πὼς ἦταν χωριάτικα. Σὲ λίγο ὁμως ἠσύχασα. Κανεῖς δὲν πρόσεχε σ' ἐμένα. —

— Ὁ δάσκαλος καθόταν ἀπάνω σ' ἓνα ψηλὸ κάθισμα καὶ εἶχε στὰ χέρια του μιὰ λύρα. Σὲ χαμηλότερο κάθισμα ἀντίκρου του ἓνας μαθητὴς ἔπαιζε στὴ λύρα ἓνα τραγούδι. Ὅταν ἔκανε στὸ παίξιμο κανένα λάθος, ὁ δάσκαλος ἀμέσως ἔπαιζε τὸ ἴδιο μέρος δυνατώτερα στὴ λύρα του, γι' ἐτσι διώρθωνε τὸ μαθητὴ καὶ ἔδινε τὸν τόνο πού ἔπρεπε.

Οἱ ἄλλοι περίμεναν ὥσπου νὰ ἔρθη ἡ σειρά τους γιά τὸ μάθημα. —

— Σὲ λίγο φώναξε ὁ δάσκαλος :

« Νὰ ἔρθη ὁ Κλεισθένης μὲ τὴ λύρα του ».

Ἀμέσως βλέπω καὶ σηκώνεται ἓνα παιδί ξανθό, μὲ σγουρὰ μαλλιά, μὲ φορέματα πολὺ ωραῖα. Κατάλαβα ἀμέσως πὼς ἦταν ἀπὸ τὴν Ἀθήνα καὶ ἀπὸ μεγάλη οἰκογένεια. —

— Ὁ μαθητὴς αὐτὸς εἶχε ὄλα τὰ χαρίσματα. Τίποτα δὲν τοῦ ἔλειπε· ὁμορφιά, ἐξυπνίδα, κορμοστασιά εὐγενική, φωνὴ γλυκιά. —

— Ὁ Κλεισθένης πῆγε καὶ κάθισε ἐκεῖ πού σηκώθηκε ὁ ἄλλος, καὶ ἄρχισε μὲ τὴ λύρα νὰ παίζη καὶ ν' ἀπαγγέλλη ἓνα ποίημα γιά τὴν Ἰφιγένεια. Θὰ ἔλεγες πὼς ἡ λύρα του μιλοῦσε. Μὰ καὶ ἡ φωνὴ του εἶχε μιὰ ἔκφραση! Ποτέ μου ὡς τότε δὲν εἶχα ἀκούσει τόσο γλυκιά ἀρμονία!

Τὸ πρόσωπο τοῦ δασκάλου μας λαμποκοποῦσε ἀπὸ εὐχαρίστηση.

Μὰ ἡ εὐχαρίστηση αὐτὴ δὲ βάσταξε πολὺ. Σὲ λίγο τὸ πρόσωπό του ἄλλαξε, ὅταν ἄρχισε νὰ τὸν ρωτᾶ γιὰ τὴν Ἰφιγένεια κι ὁ Κλεισθένης δὲν ἤξερε ν' ἀπαντήση. —

«Ντροπή, Κλεισθένη, νὰ ἔργεσαι ἀμελέτητος» τοῦ εἶπε ὁ δάσκαλος μὲ σοβαρὴ φωνή. «Παίζεις τὴ λύρα σου μὲ γάρη

κι ἀπαγγέλλεις ὁμορφα, μὰ ὅλα αὐτὰ τὰ κάνεις χωρίς κόπο, χωρίς μελέτη. Εἶναι φυσικό σου χάρισμα. Μοιάζεις μὲ τὸ ἀηδόνι, ποὺ γεννιέται γιὰ νὰ κελαηδῇ γλυκά. Στὸ καθετὶ ποὺ θέλει κόπο καὶ μελέτη δὲ δίνεις προσοχὴ»

— 'Αλήθεια, πῶς μποροῦσε ἓνα τέτοιο παιδὶ νὰ μὴν ξέρη τὴν ἱστορία τῆς 'Ιφιγένειας! 'Εγὼ τὴν ἔμαθα μὲ μιὰ φορὰ μονάχα ποὺ τὴν ἄκουσα ἀπὸ τὸν παππού μου.

— Πρώτησε ὁ δάσκαλος μὲ τὴ σειρά καὶ τοὺς ἄλλους, μὰ κανεὶς ὄν ἀπάντησε.

Τὸ βλέμμα του ἔπεσε καὶ σ' ἐμένα. Μὲ κοίταξε καλὰ καλὰ κι ὕστερα μοῦ εἶπε :

« Ἐσὺ κάτι θὰ ξέρης, μικρὲ μου ».

Σηκώθηκα ἀπάνω κατακόκκινος καὶ φοβισμένος.

« Τὴν ξέρεις, παιδὶ μου, αὐτὴ τὴν ἱστορία; »

— « Ναί, τὴν ξέρω » ἀποκρίθηκα.

— « Λέγε τὴν ».

— Ἄρχισα. Ἡ φωνὴ μου στὴν ἀρχὴ ἦταν τόσο ἀδύνατη, ποὺ μόλις τὴν ἄκουα. Τὰ γόνατά μου ἔτρεμαν. Μὰ προχωρώντας πῆρα θάρρος καὶ εἶπα τὴν ἱστορία ὁλόκληρη, χωρίς νὰ κάμω λάθος.

— Ὁ δάσκαλος εὐχαριστήθηκε καὶ μοῦ εἶπε :

« Εὗγε σου. Πάρε αὐτὸ τὸ φυλαχτὸ τῆς 'Αθηνᾶς καὶ κρέματέ το στὸ λαιμό σου. Ἐσὺ παίρνεις τὸ βραβεῖο τῆς ἡμέρας. Σοῦ γίνεται αὐτὴ ἡ τιμὴ, γιὰτὶ ἔδειξες πῶς καὶ μόνος σου καταγίνεσαι στὰ γράμματα »

— Μοῦ ἔδωσε ἓνα μικρούτσικο ἀγαλματάκι τῆς 'Αθηνᾶς κρεμασμένο σὲ λουρί, κι ἐγὼ τὸ πέρασα στὸ λαιμό μου. Ἄμέσως τότε πῆγε ὁ νοῦς μου στὸν παππού μου, στὸν πατέρα μου καὶ τὴ μητέρα. Πόσο θὰ χίρονταν ἂν ἦταν ἐκεῖ νὰ μὲ ἴδουν!

17. Ὁ πρῶτος φέλιος.

← Τὸ μάθημα τελείωσε καὶ ὅλοι μὲ γέλια καὶ χαρὲς φύγαμε ἀπὸ τὸ σχολεῖο. Δὲν εἶχα προχωρήσει καὶ πολὺ, ὅταν εἶδα ἓνα συμμαθητὴ μου νὰ ἔρχεται ἴσια ἀπάνω μου. Ἦταν ὁ Θεαγένης. —

— « Ποῦ κάθεις; » μὲ ρώτησε.

— « Στὸ σπίτι τῆς Κλεώνης, ποῦ εἶναι ἐδῶ κοντά » τοῦ ἀπάντησα.

— « Τὸ ξέρω » μοῦ εἶπε ἐκεῖνος. « Κι ἐγὼ ἀπὸ κεῖ περνῶ, γιὰ νὰ πάω στὸ σπίτι μου ». —

— « Πᾶμε λοιπὸν μαζί... Θέλεις; » —

← — « Ναί... Εἶσαι ἀπὸ τὰ χωριά μας; »

— « Ναί ». —

— « Καὶ πῶς σοῦ φάνηκε ἡ Ἀθήνα; »

— « Πολὺ πολὺ ὁμορφῆ » ἀποκρίθηκα. « Χτὲς ποῦ ἐρχόμουν ἀπὸ τὸ χωριὸ μαζί μὲ τὸν παπποῦ καὶ τὸν πατέρα μου καὶ πρωτοεἶδα τὴν Ἀκρόπολη καὶ τὸν Παρθενῶνα, τί ὁμορφὰ ποῦ ἦταν! » —

← — « Σᾶς εἶδα γιὰ τὴν πόλη. Παππούς σου ἦταν ἐκεῖνος ὁ γέρος μὲ τὰ γένια τὰ μακριὰ καὶ τὰ κάτασπρα; »

— « Ναί. Ὁ ἄλλος ἦταν ὁ πατέρας μου ὁ Νικόστρατος ». —

← — « Τοῦ μοιάζεις. Εἶσαι πολὺ εὐτυχισμένος ποῦ ἔχεις καὶ τοὺς δύο! Ἄχ, πόσο σὲ ζηλεύω! Ἐγὼ δὲν ἔχω κανένα ». —

— « Κανένα; » ρώτησα μὲ λύπη.

— « Κανένα! » μοῦ ἀποκρίθηκε. —

— « Καὶ ποῦ μένεις; » τὸν ἐρώτησα δειλά.

— « Στὸν κηδεμόνα μου. Αὐτὸς ὅμως εἶναι ἄνθρωπος πολὺ σκληρὸς. Εἶναι καὶ φιλάργυρος. Δὲ βλέπω τῇ στιγμῇ νὰ μεγαλώσω, νὰ φύγω μακριά. Θὰ γίνω ναυτικός. . . . . »

— Ἔτσι συνομιλώντας φτάσαμε χωρὶς νὰ τὸ καταλάβωμε ἔξω ἀπὸ τὸ σπίτι μου.

Σιγὰ σιγὰ ἐνιωθα μέσα μου συμπάθεια γιὰ τ' ὄρφανὸ ἐκεῖνο παιδί, τ' ὀλομόναχο στὸν κόσμον, καὶ πρὶν νὰ χωριστοῦμε τοῦ εἶπα :

« Θεαγένη, θέλεις νὰ εἶμαστε, φίλοι; Θὰ σ' ἀγαπῶ σὰ ἀδερφό ».

— « Μὲ δὴλ μου τὴν καρδιά. Κι ἐγὼ ἓνα φίλο σὸν ἐσένα γυρεύω ».

Σφίξαμε τότε τὰ χέρια μας καὶ χωριστήκαμε.

18 Στὸ σπίτι τῆς Κλεώνης.

Μπήκα χαρούμενος στὸ σπίτι μας καὶ πήγα ἴσια στὴν καμαρούλα μου. Ἐπλυνα τὰ χέρια μου καὶ τὸ πρόσωπό μου. Χτενίστηκα, ξεσκόνισα τὰ φορέματά μου κι ἐτοιμάστηκα νὰ παρουσιαστῶ ὅπως πρέπει στὴν Κλεώνη καὶ τῇ Νικομάχῃ. Ποτὲ ἢ μητέρα μου δὲ μ' ἄφηνε νὰ παρουσιαστῶ μπροστὰ τῆς λερωμένος ἢ μὲ φορέματα σκοτισμένα.

Ἐκείνη τῇ στιγμῇ εἶδα τὴν Κλεώνη, ποῦ πήγαινε στὸ πηγάδι μὲ τὴ στάμνα τῆς νὰ τῇ γεμίση. Μοῦ φάνηκε τόσο ἀδύνατη, ποῦ τῇ λυπήθηκα. Τρέχω ἀμέσως, παίρνω τὴ στάμνα ἀπὸ τὸ χέρι τῆς καὶ τῆς λέω: —

« Στάσου, κυρούλα. Εἶσαι ἀδύνατη καὶ δὲν μπορεῖς νὰ σηκώσης τόσο βάρος ».

— Τὴ γέμισα καὶ τὴν πῆγα μόνος μου στὸ μαγειρείο.

Ἐκείνη συγκινήθηκε μὲ τὴ χάρη ποῦ τῆς ἔκαμα καὶ μοῦ εἶπε:

« Παιδί μου, νάχης τὴν εὐχή μου. Οἱ θεοὶ ἄς σοῦ δώσουν ὅλα τὰ καλά, γιὰ τὴ τιμᾶς τὰ γερατειά».

Δὲν ἔφυγα ἀμέσως ἀπὸ τὸ μαγειρείο· ἔμεινα καὶ τὴ βοήθησα νὰ ἐτοιμάσῃ τὸ φαγί. —

Ὅταν τὰ ἐτοίμασε ὅλα, μοῦ λέει εὐχαριστημένη:

« Καὶ τώρα, ἀγόρι μου, εἶναι ὥρα νὰ φᾶμε. Φώναξε τὴν ἐγγονή μου».

Μπαίνω στὸ ἐργαστήρι τῆς σιγὰ σιγὰ καὶ χωρὶς νὰ μὲ καταλάβῃ ἐκείνη. Ἦταν γονατισμένη ἔμπρὸς σ' ἓνα μαρμαρένιο ἄγαλμα καὶ τὸ χρωμάτιζε.

« Νικομάχη, τῆς λέω, ἢ γιὰγιά σου μ' ἔστειλε νὰ σὲ φωνάξω. Τὸ φαγητὸ εἶναι ἔτοιμο».

— « Ἀπὸ τώρα! » εἶπε. « Ἐγὼ νόμιζα πὼς ἦταν πολὺ νωρὶς ἀκόμη».

— « Μὰ δὲν πεινᾶς λοιπόν; » τὴ ρώτησα.

— « Ἄμα ἔχω πολλή ἐργασία, ξεχνῶ πολλές φορές τὸ φαγητό».

Πηγαίμε τότε μαζὶ καὶ καθίσαμε μὲ τὴ γιὰγιά τῆς στὸ τραπέζι.

19. Τὸ γλύκισμα.

Ὅταν ἀποφάγαμε, ἡ κυρὰ Κλεώνη μὲ ρώτησε:

« Ἐ! Πὼς πέρασες σήμερα στὸ σχολεῖο; »

« Πολὺ καλά » τῆς εἶπα καὶ τῆς διηγήθηκα ὅσα εἶχαν γίνοι.

Οἱ δύο γυναῖκες γάρηκαν πολὺ.

Σὲ λίγο ἡ Νικομάχη λέει στὴ γιαγιά της :

« Γιαγιά, πρέπει νὰ γιορτάσωμε τὴν ἡμέρα τὴ σημερινή, πὺ ἄρχισε ὁ Ἀριστογένης νὰ πηγαίνει στὸ σχολεῖο. Μὲ τὰ καλά πὺ μᾶς ἔστειλε ἡ μητέρα του, θὰ φτιάσω ἓνα γλυκὸ πολὺ πολὺ ὄμορφο ».

— « Ἐέρεις νὰ φτιάσης ώραῖα γλυκὰ σὰν τὴ μητέρα μου ; »

— « Θὰ ἰδοῦμε » εἶπε· « πὴγαινε νὰ μοῦ φέρης το σακούλι μὲ τὸ ἀλεύρι, πὺ εἶναι μέσα στὸ κοφίνι. Ὑστερα φέρε μου τὰ δοχεῖα μὲ τὸ βούτυρο καὶ τὸ μέλι. Ἐγὼ θὰ πάω στὸ κοτέτσι νὰ πάρω τ' αὐγά πὺ γέννησαν οἱ κότες σήμερα ».

Ἐτρεξα μὲ χαρὰ κι ἔφερα ὄλα ὄσα μοῦ εἶπε. Κι ἐκείνη εἶχε φέρει ὄχτὼ φρέσκα αὐγά, ζεστὰ ἀκόμη.

Ἡ Νικομάχη ἔβαλε μέσα σ' ἓνα σκαφίδι ὄσο ἀλεύρι χρειαζόταν γιὰ τὸ γλύκισμα. Καὶ τὸ ζύμωσε μὲ γάλα, αὐγά καὶ βούτυρο. Ἐβαλε μέσα ὕστερα ὄιαφορα μυρωδικὰ καὶ μύγδαλα κοπανισμένα.

20. Ἐνα παράξενο ζῶο.

Ἐκεὶ πὺ εἶχα τὸ νοῦ μου στὸ γλύκισμα, ἀνοίγει σιγὰ σιγὰ ἡ πόρτα καὶ μπαίνει ἓνα ζῶο πὺ τὸ ἔβλεπα πρῶτη φορά. Τὰ βήματά του καθόλου δὲν ἀκούστηκαν.

Ἦταν κατάμαυρο κι εἶχε τρίχες πυκνὲς πὺ γυάλιζαν. Πῆγε κοντὰ στὴ Νικομάχη καὶ τριβόταν στὰ φορέματά της. Σήκωσε τὴν οὐρά του καὶ νιαούριζε χαιδευτικά. Φαινόταν εὐχαριστημένο.

« Τί ζῶο εἶν' αὐτό ; » εἶπα στὴ Νικομάχη μὲ ἀπορία..

— « Πῶς; δὲν τὸ ξέρεις; Εἶναι γάτος » μοῦ εἶπε γελώντας.

— « Γάτος! πρώτη φορά βλέπω τέτοιο ζῷο. Ποιὸς

σᾶς τὸ ἔφερε κι ἀπὸ ποῦ; »

— « Ἀπὸ τὴν Αἴγυπτο τὸ ἔφερε ὁ πατέρας μου

«δταν ζούσε » εἶπε ἡ Νικομάχη. «Γιὰ ἰδὲ τ' ὄμορφο κατα-
στρόγγυλο κεφάλι του καὶ τὰ χρυσά του μάτια. Γιὰ τὸ
κατόμαυρο τρίχωμά του τὸν ἐβγάλαμε Μαῦρο ».

Ὁ γάτος ἐκείνη τῇ στιγμῇ πήδησε μὲ πολλὴ χάρη
ἀπάνω στὸ τραπέζι. Περπατοῦσε μὲ προσοχὴ ἀνάμεσα
στὰ γλυκὰ χωρὶς νὰ τὰ πειράζῃ· στὸ ἓνα ὄμως πάτησε
τὸ πόδι του.

« Πάρε τον, κατέβασέ τον! » φώναξε μὲ θυμό, μὰ καὶ
μὲ γέλια ἡ Νικομάχη. Καὶ μὲ τὸ χέρι τῆς τὸν ἔσπρωχνε
νὰ φύγῃ ἀπὸ κεῖ.

Ὁ γάτος νόμισε πὼς ἡ κυρία του τὸ ἔκανε αὐτὸ γιὰ
νὰ παίξῃ μαζί του, κι ἄρχισε νὰ τρίβῃ τὸ κεφάλι του
στὸ χέρι τῆς νιαουρίζοντας πάλι.

« Πάρε τον, Ἀριστογέννη. Δὲν πιστεύω νὰ τὸν φο-
βᾶσαι ».

— « Ὅχι! » εἶπα κι ἄρπαξα μὲ δύναμη τὸ γάτο γιὰ
νὰ τὸν βάλω καταγῆς. Τὸν εἶχα σφίξει, φαίνεται, πολὺ
καὶ δυσανεκτήθηκε· γι' αὐτὸ μοῦ ξέφυγε καὶ πήδησε στὸν
ὦμο μου.

Πηδώντας ὄμως μὲ γρατσούνισε κι ἔνιωσα στὸ λαιμο
μου ἓνα δυνατὸ πόνο.

« Τί νύχια! » εἶπα τρίβοντας τὸ πονεμένο μέρος.

Φοβήθηκε ἡ Νικομάχη, μήπως καὶ τῆς τὸν δεῖρω,
κι ἄρχισε νὰ μοῦ λέῃ πολλὰ καλὰ γι' αὐτόν.

« Κι ἐγὼ ἀγαπῶ τὰ ζῶα, εἶπα, μὰ κοίταξε ἐκεῖνο τὸ
γλύκισμο. Φαίνονται ἀκόμη τὰ σημάδια ἀπὸ τὰ πό-
δια του ».

— « Τὸ διάλεξέ, φαίνεται, γιὰ τὸν ἑαυτὸ του ».

— « Τρώει γλυκὰ; » ρώτησα.

— « Βέβαια. Τρελαίνεται ὄμως γιὰ τὸ γάλα καὶ πιο
πολὺ γιὰ φάρια ».

— « Τὰ θέλει ψημένα ; »

— « Ψημένα κι ἄψητα μὲ τὴν ἴδια ὄρεξη τὰ τρώει ».

Ὁ γάτος καθόταν τώρα ἤσυχος σὲ μιὰ γωνιὰ πού τὴ φώτιζε ὁ ἥλιος· καὶ γλείφοντας τὸ πόδι του μὲ τὴν τριανταφυλλένια γλῶσσα του ἔπλενε μ' αὐτὸ τ' αὐτιά του.

« Για κοίταξέ τον, πῶς καθαρίζεται ! » εἶπε γελώντας ἡ Νικομάχη.

Ἐκαμα νὰ τὸν πλησιάσω γιὰ νὰ τὸν χαϊδέψω· μὰ ὁ Μαῦρος ἔφυγε. Πῆγε στὴν ἄλλη ἄκρη τῆς κάμαρας καὶ ξαπλώθηκε. Πῆγα κι ἐκεῖ, μὰ καὶ πάλι ἔφυγε.

« Ὁ Μαῦρος σου δὲ μ' ἀγαπᾷ » εἶπα.

— « Ἴσως, μοῦ ἀποκρίθηκε ἡ Νικομάχη, μὰ στὸ χέρι σου εἶναι νὰ τὸν κάμης φίλο. Προσπάθησε. Μάθε ὅμως πῶς ἡ γάτα δὲν ἀγαπᾷ πιστά, ὅπως ὁ σκύλος. Γι' αὐτὸ λένε πῶς ἡ γάτα γνωρίζει σπίτι καὶ ὄχι νοικοκύρη.

» Ἡ γάτα μόνο γιὰ τὸν ἑαυτὸ τῆς φροντίζει. Καμιὰ δουλειὰ δὲν κάνει γιὰ νὰ ὠφελήσῃ τὸν ἀφέντη τῆς. Καὶ ποντικούς πού πιάνει, δὲν τὸ κάνει γιὰ τὸν ἀφεντικό τῆς, ἀλλὰ γιὰ τὸν βρῖσκει ὀρεχτικούς.

» Καὶ τώρα, Ἀριστογέννη, ἄς ἀφήσωμε τὸ γάτο κι ἄς κοιτάξωμε τὰ γλυκίσματα. Νά τα, εἶναι ἔτοιμα. Δὲ μένει τίποτα ἄλλο παρὰ τὸ ψήσιμο... Μὰ ἀλήθεια, πότε θὰ μελετήσης ; »

— « Τὸ βράδυ, ἀποκρίθηκα, τώρα ἔχω γυμναστική, καὶ εἶναι ὥρα νὰ πάω στὴν παλαίστρα ».

21. Στὴν παλαίστρα.

Σὲ λίγο ἔφτασα στὴν παλαίστρα τοῦ Ταυρέα.

Ἡ παλαίστρα ἦταν ἓνα μεγάλο γυμναστήριο μὲ δέντρα ὀλόγυρα καὶ στολισμένη μὲ πολλὰ ἀγάλματα. Ἐνα

πλατὸ χοντρόπανο τεντωμένο ψηλὰ δὲν ἄρηνε τίς ἀκτίνες τοῦ ἡλίου νὰ πέφτουν μέσα. —

Μόλις μὲ εἶδε ὁ Θεαγένης πού ἦταν ἐκεῖ, ἤρθε κοντά μου καὶ μοῦ λέει :

« Πᾶμε στὸ γυμναστή μας νὰ σὲ συστήσω ».

Ὁ γυμναστής ἦταν ἄντρας ψηλός, μὲ πρόσωπο αὐστηρὸ καὶ μακριὰ γενειάδα. Φοροῦσε κόκκινο φόρεμα καὶ εἶχε ἐπὶ χέρι του μακρὸ διγαλωτὸ ραβδί.

« Χαῖρε » εἶπε ὁ Θεαγένης προσκλίνοντας ἐμπρὸς στὸ γυμναστή. « Νὰ ἓνας νέος μαθητῆς σου. Ἔρχεται ἀπὸ τὸ χωριό του ». —

Ὁ Ταυρέας καίταξε μὲ σοβαρὸ βλέμμα τὸ ροδοκόκκινο χρῶμα τοῦ προσώπου μου πού ἔδειχνε ὑγεία, καὶ μοῦ εἶπε νὰ γδυθῶ.

Πῆγα ἀμέσως σ' ἓνα χωριστὸ μέρος, πού γδύνονταν τὰ παιδιὰ καὶ κρεμοῦσαν τὰ φορέματά τους, καὶ βγῆκα ὀλόγυμος. —

Τώρα ὁ Ταυρέας μὲ κοίταξε καλύτερα καὶ φαίνεται πῶς ἔμεινε εὐχαριστημένος ἀπὸ τὸ σῶμα μου.

« Πόσων χρονῶν εἶσαι ; » μὲ ρώτησε.

« Δώδεκα ».

— « Τὸ σῶμα σου εἶναι ἀνάλογο μὲ τὴν ἡλικία σου εἶνε γερὸ καὶ δυνατὸ. Καὶ στὸ χωριό σου τί γυμνάσια ἔκανες ; »

— « Ἐρριχνα τὸ λιθάρι, πηδοῦσα, ἔτρεχα ».

— « Καὶ στὸ κοντάρι » ρώτησε ὁ γυμναστής.

— « Ἀπὸ κοντάρι δὲν ξέρω τίποτα. Δὲν ἔρριξα ποτέ μου ».

— « Τὸ δίσκο ; »

— « Οὔτε δίσκο δὲν ἔχω ρίξει ».

— « Δὲν πειράζει. παιδί μου, σιγὰ σιγὰ θὰ μάθης ».

— « Έλα εμπρός, Θεαγένη· ἐσύ πού εἶσαι προχωρη-
μένος σ' αὐτὰ τὰ γυμνάσματα, δῶσε τὰ πρῶτα μαθήματα
στόν... Πῶς σέ λένε, μικρέ; »

— « Ἀριστογένη ».

— « Στόν Ἀριστογένη ».

— « Είμαστε μαζί στο σχολείο του Κρατίνου, είπε ο Θεαγένης, κι είμαστε φίλοι ».

— « Καλό. Δώσε λοιπόν τὰ πρώτα μαθήματα στὸ φίλο σου. Σοῦ τὸν ἐμπιστεύομαι ».

— Ὁ Θεαγένης μὲ ὠδήγησε στὸ μέρος ποῦ μικρὰ παιδιά ἄλειψαν μὲ λάδι τὰ σώματα τῶν παλαιστῶν.

Στὸν τοῖχο ἦταν στὴ σειρά βρύσες μὲ νερὸ ζεστὸ ἢ κρύο, ποῦ ἔτρεχε σὲ μαρμαρένιες γοῦρνες. Παιδιὰ στὴν ἡλικία μου καὶ λίγο μεγαλύτερα λούζονταν ἀπὸ τὸ κεφάλι ὡς τὰ πόδια. Μικροὶ ὑπηρέτες πήγαιναν τρέχοντας στὸ ἀποδυτήριο κι ἔφερναν τὰ φορέματά τους.

Πρώτη φορά στὴ ζωὴ μου ἔβλεπα ἐκεῖνο τὸ θέαμα. Σ' αὐτὸ εἶχα ὅλη μου τὴν προσοχὴ καὶ δὲν κατάλαβα πὼς μὲ ἄλειψαν κι ἐμένα. —

— Σὲ λίγο γυαλιστεροὶ ἀπὸ τὸ λάδι κι οἱ δύο μας πήγαμε ἴσια στὴν κονίστρα. Ἦταν στρωμένη μὲ ἄμμο πολύ λεπτό. Ἐνας ὑπηρέτης ἔγυσε νερὸ ἀπάνω στὸν ἄμμο κι ἔγινε παχιά λάσπη. Ἐκεῖ ἦταν ὁ Ταυρέας καὶ μᾶ. περίμενε.

— Πήραμε τὴ στάση ποῦ ἔπρεπε γιὰ νὰ παλεψῶμε. Ἀπλώσαμε πρῶτα τὰ δεξιὰ χέρια μας, ἀμειψως σφίξαμε καὶ τ' ἀριστερά, κι ὁ καθένας μας ἔβαζε τὴ δυνατά του νὰ ρίξη τὸν ἄλλο χάμω.

Ἀφοῦ στριφογυρίσαμε πολλές φορές καὶ σκούντηθήκαμε, πιαστήκαμε καὶ ἀπολυθήκαμε, στὸ τέλος κυλιστήκαμε στὸ βρεμένον ἄμμο. Μὰ ὁ Θεαγένης μὲ τὸ σῶμα του τὸ ἀλειμμένο λάδι γλιστροῦσε μέσ' ἀπὸ τὰ χέρια μου σὰ νὰ ἦταν χέλι.

Θέλω νὰ τὸν νικήσω. Ὁ φίλος μου ὁμοίως εἶναι δυνατότερος καὶ πιο γυμνασμένος, καὶ μὲ ρίχνει.

« Κυλίσου τώρα στὸν ἄμμο » μοῦ λέει ὁ Θεαγένης

«Όταν ξεραθῆ στὸ δέρμα ἀπάνω, φράζει τοὺς πόρους καὶ μᾶς φυλάγει ἀπὸ τὰ κρυολογήματα. Δὲν εἶναι ἀκόμη ὥρα γιὰ πλύσιμο». —

«Ὁ δίσκος τώρα!» φωνάζει ὁ Ταυρέας. Κι ἓνας ὑπερήτης φέρνει ἓνα δίσκο στή στιγμή. Ἦταν χάλκινος, πιὸ λεπτὸς στὶς ἄκρες, πιὸ χοντρὸς στή μέση, βαρὺς, γυαλιστερός· καὶ τόσο πολὺ γλιστροῦσε, πὺ μόλις τὸν κρατοῦσα στὰ χέρια μου —

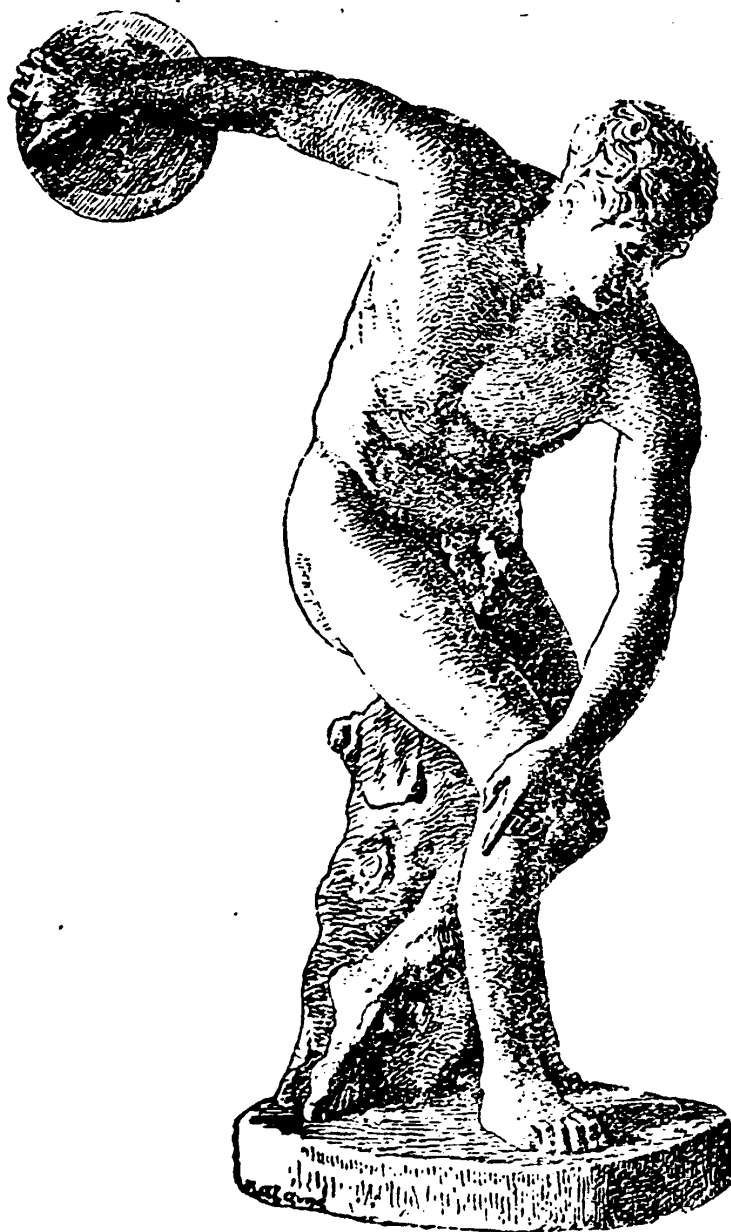
Πρῶτος τὸν πῆρε ὁ Κλεισθένης. Λυγίζει τὸ σῶμα του μὲ χάρη καὶ μὲ μιὰ ὁμορφὴ κίνηση τὸν πετᾷ.

Ὁ δίσκος βούιξε στὸν ἀέρα, ἔκαμε μιὰ καμπύλη κι ἔπειτα ἔπεσε στή μέση τῆς κονίστρας. Ἀμέτως ἔβαλαν σημάδι στὸ μέρος πὺ ἔπεσε. —

Τώρα εἶναι ἡ σειρά τοῦ Θεαγένη. Πῆρε τὸ δίσκο καὶ τὸν ἔρριξε.

Ὁ δίσκος σκίζοντας μὲ δύναμη τὸν ἀέρα πέφτει μακρύτερα ἀπὸ τὸ σημάδι τοῦ Κλεισθένη. —

Ὁρμᾷ τότε ὁ Λυκίδας πὺ φοροῦσε ἀκόμη τὸ μαῦρο

χοντρό χιτώνα του και τὰ κόκκινα σπαρτιατικά του διλα· ἀρπάζει τὸ δίσκο και τὸν ρίχνει. Ὁ δίσκος πέφ ἀνάμεσα στὰ δύο σημάδια.

« Εἶμαι ντυμένος και γι' αὐτὸ ἔμεινα πίσω » λέει ὑπερηφάνεια τὸ σπαρτιατόπουλο.

— « Και ποῖος σ' ἐμπόδισε νὰ γδυθῆς; » τοῦ λέει γυμναστής. « Πήγαινε γδύσου κι ἔλα νὰ ξαναρίξῃς ». —

— Ἡ δισκοβολία βάσταξε ἀρκετὴ ὥρα. Στὸ τέλος νικη τῆς ἔμεινε ὁ Θεαγένης.

Ἵστερα πήδησα κι ἐγὼ μαζί με τοὺς ἄλλους κι ἔρ ριξα και τὸ λιθάρι. Τοὺς πέρασα δλους και στὰ δύο γυ μνάσματα ἐκτὸς ἀπὸ τὸν Κλεισθένη και τὸ Θεαγένη.

« Και τώρα δλοι τὰ κοντάρια σας στὸ χέρι » πρόσταξ ὁ Ταυρέας.

« Ἐσύ, Ἀριστογένη, νὰ κοιτάξῃς μονάχα! Δέν εἶναι ἀκόμη καιρὸς νὰ γυμναστῆς και σὺ σ' αὐτὸ τὸ γύμνασμα ».

Ὁ Λυκίδας ρίχνει και ξαναρίχνει τὸ κοντάρη, ὥσπου κατορθώνει νὰ τὸ μπήξῃ μέσα στὸν κύκλο τοῦ σημαδιοῦ, ὄχι ἔμωσ και στὸ κέντρο.

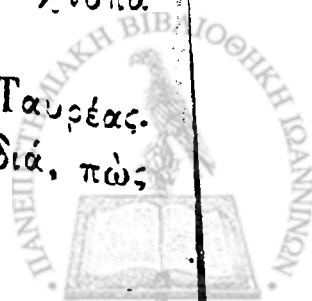
— Ὁ Κλεισθένης δοκιμάζει ἄθελα και χωρὶς ὄρεξη, και τὸ κοντάρη του πέφτει πολὺ μακριὰ ἀπὸ τὸ σημάδι.

« Ντροπὴ σου! » τοῦ λέει ὁ γυμναστής. « Ἐσύ ποὺ ἔχεις μάτι αἰτοῦ! »

Ὁ Λυκίδας γελά περιπαιχτικά. Τότε ὁ Κλεισθένης ἀφήνει τὴν ἀδιαφορία του, ξαναπαίρνει τὸ κοντάρη και τὸ ρίχνει μονομιᾶς μέσα στὸν κύκλο τοῦ σημαδιοῦ.

Ἵστερα ἔρχεται ἡ σειρά τοῦ Θεαγένη. Ἀμέσως τὸ ρίχνει στὸν κύκλο και τὴν τρίτη φορά τὸ κοντάρη χτυπᾶ στὸ κέντρο.

« Εὖγε, Θεαγένη » τοῦ λέει εὐχαριστημένος ὁ Ταυρέας. « Θὰ γίνῃς καλὸς στρατιώτης. Μὴν ξεχνᾶτε, παιδιά, πὼς

αὐτὸ τὸ γύμνασμα ἔχει πολὺ μεγάλη σημασία γιὰ σᾶς. Μὲ τὸ ρίξιμο τοῦ κονταριοῦ δὲν κάνετε μονάχα γυμναστική· τοιοῦτά εἰστε νὰ ὑπηρετήσετε τὴν πατρίδα. "Ὅποιος ἀπὸ σᾶς μάθῃ νὰ ρίχνῃ πιὸ ἴσια τὸ κοντάρι στὴν παλαιίστρα, αὐτὸς θὰ φέρῃ τὴ μεγαλύτερη καταστροφὴ στοὺς ἐχθροὺς τῆς πατρίδας. Μάτι πού βλέπει μακριά, χέρι δυνατὸ καὶ τερεό, καλὸ σημάδεμα, αὐτὰ γυρεύει ἡ πατρίδα ἀπὸ τὰ αἰδιά της ».

— Ρίχνουν κι ἄλλοι τὸ κοντάρι καὶ στὸ τέλος νικητῆς λεινε ὁ Ἀρχίας ὁ Θηβαῖος, πού ἔμπηξε τὴ σιδερένια ὑπη τοῦ κονταριοῦ μέσα στὸ κέντρο. Τότε ὅλοι ἐτοιμάτηκαν γιὰ νὰ φύγουν.

— « Καὶ τὸ τρέξιμο ; » εἶπα. « Τὸ ξέχασε ὁ γυμναστής ; »

— « Θὰ τρέξωμε στὸ Στάδιο » μοῦ λέει ὁ Θεαγένης. Ἐδῶ τὸ γυμναστήριον εἶναι στενόχωρο ».

Πήγαμε τότε καὶ πλυθήκαμε μὲ χλιαρὸ νερὸ καὶ ὕδρα μὲ κρύο· ξύσαμε μὲ τὴν ξύστρα τὸ λάδι, τὸν ἰδρῶτα καὶ τὴ λάσπη ἀπὸ τὸ κορμί μας· ντυθήκαμε γρήγορα καὶ ἔξεκινήσαμε γιὰ τὸ Στάδιο.

22. Στὸ Στάδιο.

Τὸ Στάδιο ἦταν στὸ ἄλλο μέρος τῆς Ἀθήνας. Τὸ νε Στάδιο, γιὰ τὸ μάκρος του εἶναι ἓνα στάδιο*. Τὸ μέρος πού γίνονταν οἱ ἀγῶνες, εἶναι στρωμένο μὲ φίλο ἔδαφος.

Στὸ Στάδιο βρήκαμε τὰ παιδιὰ ἀπὸ μιὰν ἄλλη πα-

* Ἐνα στάδιο τῶν ἀρχαίων εἶναι 185 μέτρα δικά μας.
ναγνωστικὸ Δ' τάξ. Κουρτιδῆ - Κονιδάρη. Ἐκδ. τρίτη.

λαίστρα, πού μᾶς περίμεναν. Ρίξαμε κλήρους γιά νά δοῦν ποιοῦ παιδιῖ ἀπό τή μιᾶ παλαιίστρα καί ποιοῦ ἀπό τήν ἄλλή θά παραβγοῦν στοῦ τρέξιμο. —

— Ἀπό τή συντροφιά μας ὁ κλήρος ἔπεσε σ' ἐμένα· ἀί τήν ἄλλη ὁ κλήρος ἔπεσε σ' ἓνα παιδιῖ ἀπό τήν Ἡλιδί. Ἦταν χοντροκαμωμένο καί δέ φαινόταν πολὺ ἔξυπνο.

Ἀφοῦ σταθήκαμε στὴ σειρά, ὁ γυμναστής φώναξε « Ἐνα!... δύο!... τρία!... »

Ὁρμήσαμε καί οἱ δυὸ σάν ἀστραπή. Στὸ δεύτερο γύρο προσπέρασα τὸν ἀντίπαλό μου.

Σὲ λίγο ἀκούστηκε ἡ φωνή τοῦ γυμναστή:

« Νικητὴς ὁ Ἀριστογένης τοῦ Νικοστράτου ».

23. Τὰ Ἀνθεστήρια.

Ἦρθε ὁ μῆνας πού τὸν λέμε Ἀνθεστηριῶνα.

Αὐτὸν τὸν μῆνα στὴν Ἀθήνα γιορτάζουν τ' Ἀνθεστήρια.

Μὲ τ' Ἀνθεστήρια χαιρετοῦμε τὴν ἀνοιξη πού ξαναγυρίζει καί τὴν ἀνθιση τῶν λουλουδιῶν.

Στὴν ἀρχὴ τῆς γιορτῆς πήγαμε στοῦ γενικὸ τραπέζι, πού γίνεται μὲ ἔξοδα τῆς πολιτείας.

Ἐκεῖ ἔβλεπε κανεῖς νέους, γέρους καί παιδιᾶ. Καὶ ὅλοι ἔτρωγαν καί διασκέδαζαν.

Φάγαμε κι ἐμεῖς μὲ μεγάλη ὄρεξη. Κρασί δὲ βάζαμε στοῦ στόμα μας, οὔτε ἐγὼ οὔτε ὁ Θεαγένης. Μὰ ἐκείνη τὴν ἡμέρα βρέξαμε πρώτη φορὰ τὰ χεῖλη μας, γιὰτὶ ἔτσι ἦταν ἡ συνήθεια. —

— Σηκωθήκαμε ἀπὸ τὸ τραπέζι χαρούμενοι γιὰ νὰ πᾶμε
στὸ περίφημο πανηγύρι, πὺ γινόταν στὸ κέντρο τῆς πο-
λιτείας. Ἀπὸ μακριὰ ἀκούονταν οἱ φωνές καὶ τὰ τρα-

γούδια τῶν πανηγυριστῶν, τὰ τούμπανα καὶ τ' ἄλλα μου-
σικὰ ὄργανα. —

Πουλοῦσαν ἐκεῖ ἄλογα, μουλάρια, χῆνες, κότες, κρασί, μέλι, χαλιὰ περίφημα καὶ ὑφάσματα πολύτιμα. Ἀπὸ αὐτὰ ψώνιζαν ἀδιάκοπα οἱ γυναῖκες γιὰ νὰ κάμουν γιορτινοὺς πέπλους. Τῇ μεγαλύτερῃ ὅμως πέρασῃ εἶχαν τὰ πῆλινα ἀγγεῖα, ποὺ εἶχαν ἀπέξω ζωγραφιές. Ὁλος ὁ κόσμος ἔπαιρνε ἀπ' αὐτά.

Τέτοια ἀγγεῖα πουλοῦσε πολλὰ καὶ ἡ Νικομάχη, γιὰτι ἤξερε καὶ ζωγράφιζε μὲ μεγάλη τέχνη σ' αὐτὰ λουλούδια, φύλλα ἀπὸ κισσό, πουλιά, πεταλοῦδες καὶ πολλὰ ἄλλα. Πολλοὶ γονεῖς τ' ἀγόραζαν καὶ τὰ ἔκαναν δῶρα στὰ παιδιὰ τους.

Ἡ γιὰτι τῆς Νικομάχης πῆγε πολὺ πρῶι κι ἔπιασε θέση στὴ μέση τοῦ πανηγυριοῦ. Ἐστρωσε καταγῆς ἓνα ὄμορφο χαλί, ποὺ τῆς τὸ εἶχε φέρει ὁ γιός της ἀπὸ τὰ ταξίδια του.

Ἡ Νικομάχη ἐκεῖ ἀπάνω ἀράδιασε μὲ τάξη τ' ἀγγεῖα τὰ ζωγραφισμένα καὶ γύρισε στὸ σπίτι. Δὲν τὸ ἔβρισκε σωστὸ νὰ βρίσκεται μέσα σὲ τόσον κόσμο. Ἐμεινε λοιπὸν ἡ Κλεώνη μονάχη ἐκεῖ γιὰ τὸ πούλημα.

24. Οἱ τρεῖς φίλοι διασκεδάζουν.

Τ' Ἀνθεστήρια εἶναι γιορτὴ τῶν παιδιῶν. Γυρνοῦν τοὺς ὁρόμους μέσα σ' ἀνθοστολισμένα ἀμάξια παιδιὰ μικρὰ καὶ μεγάλα· ἀπὸ τὰ μικρὰ, ποὺ τὰ κρατοῦσαν ἀνθοστεφανωμένα στὴν ἀγκαλιά τους οἱ μάνες ἢ οἱ παραμάνες τους, ὡς τὰ μεγάλα παιδιὰ, ποὺ διασκεδάζαν γιὰ μάτα χαρά.

Στὸ πανηγύρι αὐτό, ποὺ βαστᾷ τρεῖς μέρες, δὲ μαζεύονται στὴν Ἀθήνα μόνο ὅσοι κατοικοῦν στὰ περι-

χώρα, μὰ καὶ πολλοὶ ξένοι. Ζωέμποροι μὲ ἄλογα τῆς Θεσσαλίας καὶ μὲ μουλάρια, γαϊδούρια, πρόβατα καὶ βόδια. Πραγματευτάδες καὶ χωρικοὶ μὲ κοπάδια, χῆνες, κότες κι ἄλλα πουλερικά. —

— Σὲ λίγο φτάσαμε στὸ πιὸ ζωηρὸ μέρος τοῦ πανηγυριοῦ. Ὁ Θεαγένης, ντόπιος Ἀθηναῖος, εἶχε δεῖ ὅλα αὐτὰ ὀχτὼ δέκα φορές καὶ γι' αὐτὸ δὲν ἔδινε μεγάλη προσοχή. Σ' ἐμένα ὁμῶς, πού τὰ ἔβλεπα πρώτη φορά, μοῦ ἔκαναν ὅλα μεγάλη ἐντύπωση. Ἀδιάκοπα γυρίζα τὸ κεφάλι μου δεξιὰ κι ἀριστερά. Ἦθελα νὰ εἶχα χίλια μάτια γιὰ νὰ βλέπω κι ἄλλα τόσα αὐτιά γιὰ ν' ἀκούω. —

— Ὅλη τὴν ἡμέρα ἐγὼ κι ὁ Θεαγένης γυρίζαμε ἐδῶ κι ἐκεῖ μὲ γέλια καὶ χαρές. Ὅλοι οἱ δρόμοι καὶ τὰ πεζοδρόμια ἦταν γεμάτα κόσμος. Ἀμάξια ἀνέβαιναν καὶ κατέβαιναν ἀδιάκοπα, μὲ παιδιὰ πού φώναζαν, γελοῦσαν καὶ χαλοῦσαν τὸν κόσμος. Μέσα στ' ἀμάξια διακρίναμε ἓνα πολὺ πλούσιο, πού τὸ τραβοῦσαν δυὸ ὠραῖα μαῦρα ἄλογα. Ἦταν τὸ ἀμάξι τοῦ Κλεισθένη. —

— Μόλις μᾶς εἶδε ὁ Κλεισθένης σταμάτησε τὸ ἀμάξι του καὶ μ' εὐχαρίστητη μᾶς πῆρε ἀπάνω.

Τὸ ἀμάξι προχωροῦσε μὲ μεγάλη δυσκολία ἀπὸ τοὺς πολλοὺς πανηγυριῶτες. Ὅλοι εἶχαν στεφάνια στὰ κεφάλια τους καὶ φώναζαν, γελοῦσαν καὶ πειράζονταν ἀναμεταξύ τους μὲ λόγια ἀστεῖα κι ἔξυπνα. —

— Ἀμα φτάσαμε στὸ μέρος πού ἡ Κλεῶνη πουλοῦσε τ' ἀγγεῖα της, κατέβηκε ὁ Κλεισθένης ἀπὸ τὸ ἀμάξι κι ἀγόρασε τέσσερα πέντε ἀγγεῖα. Εἶχε μάθει ἀπὸ μένα πόσο κοπίαζε ἡ καημένη ἡ Νικομάχη κι ἤθελε νὰ τῆ βοηθήσει. —

— Ὅλοκληρη τὴν ἡμέρα τὴν περάσαμε μαζὶ κι οἱ τρεῖς

πολύ ευχάριστα. "Όταν ήρθε ή ώρα νά χωριστούμε, μάς λέει ο Κλεισθένης :

« Δυό έσεεις κι εγώ τρεις. Σύμφωνοι ; »

— « Τί θά πῆ αυτό ; » ρώτησε ο Θεαγένης.

« Δέν τὸ κατάλαβες ; Σεις οἱ δυὸ εἰστε φίλοι ἀχώριστοι. Θέλω κι ἐγὼ νὰ γίνω φίλος σας ».

— « Μὲ μεγάλη μας εὐχαρίστηση » τοῦ ἀπάντησα ἐγώ. « Μὰ καὶ μὲ μιὰ συμφωνία : νὰ μὴ μάς φέρνης κι ἐκεῖνον τὸ φίλο σου τὸ Στρεψιάδη· δὲ μ' ἀρέσει. Ποτέ μου δέν τὸν ἄκουσα νὰ πῆ λόγο καλὸ γιὰ συμμαθητὴ του ».

— « Ἐχετε δίκιο. Μὰ δέν εἶναι φίλος μου » εἶπε ο Κλεισθένης. « Ἀκοῦστε νὰ σᾶς πῶ γιατί τὸν παίρνω κάποτε μαζί μου.

» Ὁ πατέρας μου, ὅπως ξέρετε, εἶναι πολὺ πλούσιος. Καὶ οἱ πλούσιοι συνηθίζουν νὰ ἔχουν στὸ τραπέζι τους ἕναν ἄνθρωπο ἀστεῖο, πού νὰ τοὺς κάνη νὰ γελοῦν καὶ νὰ διασκεδάζουν. Ἐναν τέτοιον ἔχομε κι ἐμεῖς, καὶ γιὸς του εἶναι ὁ Στρεψιάδης. Ἐ, ὅτι εἶναι ὁ πατέρας θά γίνη χωρὶς ἄλλο καὶ τὸ παιδί ! Τὸ μῆλο κάτω ἀπὸ τὴ μηλιά θά πέση, πού λέει καὶ ἡ παροιμία. Ἄρχισε λοιπὸν ἀπὸ τώρα κι αὐτὸς νὰ μοῦ κάνη κολακεῖες γιὰ νὰ τρώη χάρισμα στὸ σπίτι μας. Ὁ πατέρας μου εἶναι ἄνθρωπος καλόκαρδος καὶ τὸν στέλνει στὸ σχολεῖο γιὰ νὰ μορφωθῆ. Μὰ καθὼς βλέπω τοῦ κάκου ! Κρῖμα στὸν κόπο μας ! Δέν εἶναι γιὰ προκοπή ».

— « Καθὼς τὸν κατάλαβα εἶναι καὶ πολὺ ζηλιάρης » εἶπε ὁ Θεαγένης. « Ἐπρεπε νὰ τὸν δῆτε τὴν ἡμέρα πού ὁ δάσκαλος ἐπαίνεσε τὸ φίλο μας τὸν Ἀριστογένη. Ἐπρεπε νὰ ἰδῆτε τὸ μάτι του ! Εἶχε μέσα τέτοια ζήλεια καὶ τέτοια κακία ! »

«Πολύ γρήγορα θὰ φύγουν ἀπὸ τὸ σπίτι μας γιὸς καὶ πατέρας» εἶπε ὁ Κλεισθένης.

— «Ὅχι! εἶπα ἐγώ. Ἄρῃστε τους. Μπορεῖ καὶ νὰ διορθωθοῦν».

— «Μακάρι, μὰ δὲν τὸ πιστεύω· τοὺς ἔχει κι ὁ πατέρας βαρεθῆ».

— Σφιξάμε κι οἱ τρεῖς τὰ χέρια μας μὲ πολλή ἀγάπη καὶ χωριστήκαμε. —

Τὴν ἄλλη μέρα γιὰ νὰ γελάσωμε πήγαμε νὰ ἰδοῦμε ἓνα περίεργο ἀγώνισμα. Οἱ πανηγυριῶτες ἔστεκαν στὴ σειρά κρατώντας ὁ καθένας ἓνα δοχεῖο γεμάτο καινούριο κρασί. Μόλις χτύπησε ἡ σάλπιγγα τὸ ρούφηξαν μονομιᾶς χωρὶς νὰ πάρουν τὴν ἀναπνοή τους. Ἐκεῖνος ποὺ τὸ ἤπιε πρῶτος, πῆρε βραβεῖο ἓνα ἀσχὶ κρασί. —

Ἐπειτα ὅλο τὸ πλῆθος μὲ στεφάνια στὸ κεφάλι κίνησε σιγὰ σιγὰ γιὰ τὸ ναὸ τοῦ Διονύσου. Ἐκαμε θυσία στὸ θεὸ κι ἄφησε γύρω στὸ βωμὸ ὅλα τὰ στεφάνια. —

Ἡ τρίτη ἡμέρα τοῦ πανηγυριοῦ ἦταν γιὰ τοὺς πεθαμένους. Ὅλα τὰ σπίτια ἔβρασαν γιὰ τοὺς νεκροὺς διάφορα ὄσπρια κι ἄφησαν τὶς γύτρες στοὺς δρόμους. Πίστευαν πὼς τὴ νύχτα ἔρχονταν οἱ νεκροὶ καὶ τὰ ἔτρωγαν. —

28. Μὲ καλοῦν στὸ σπίτι τοῦ Κλεισθένη.

Μιὰ μέρα ὁ Κλεισθένης μοῦ λέει: «Ἀριστογέννη, πολὺ θὰ εὐχαριστηθῶ νάρθης σπίτι μας».

Χάρηκα πολὺ γι' αὐτὸ τὸ κάλεσμα, μὰ δὲν εἶπα ἀμέσως ναί, γιατί θυμῆθηκα μιὰ συμβουλή τοῦ παπποῦ μου: «Ποτὲ νὰ μὴ δέχεσαι ἀπὸ κανένα χάρη ποὺ δὲν μπορεῖς νὰ τοῦ τὴν ξεπληρώσης».

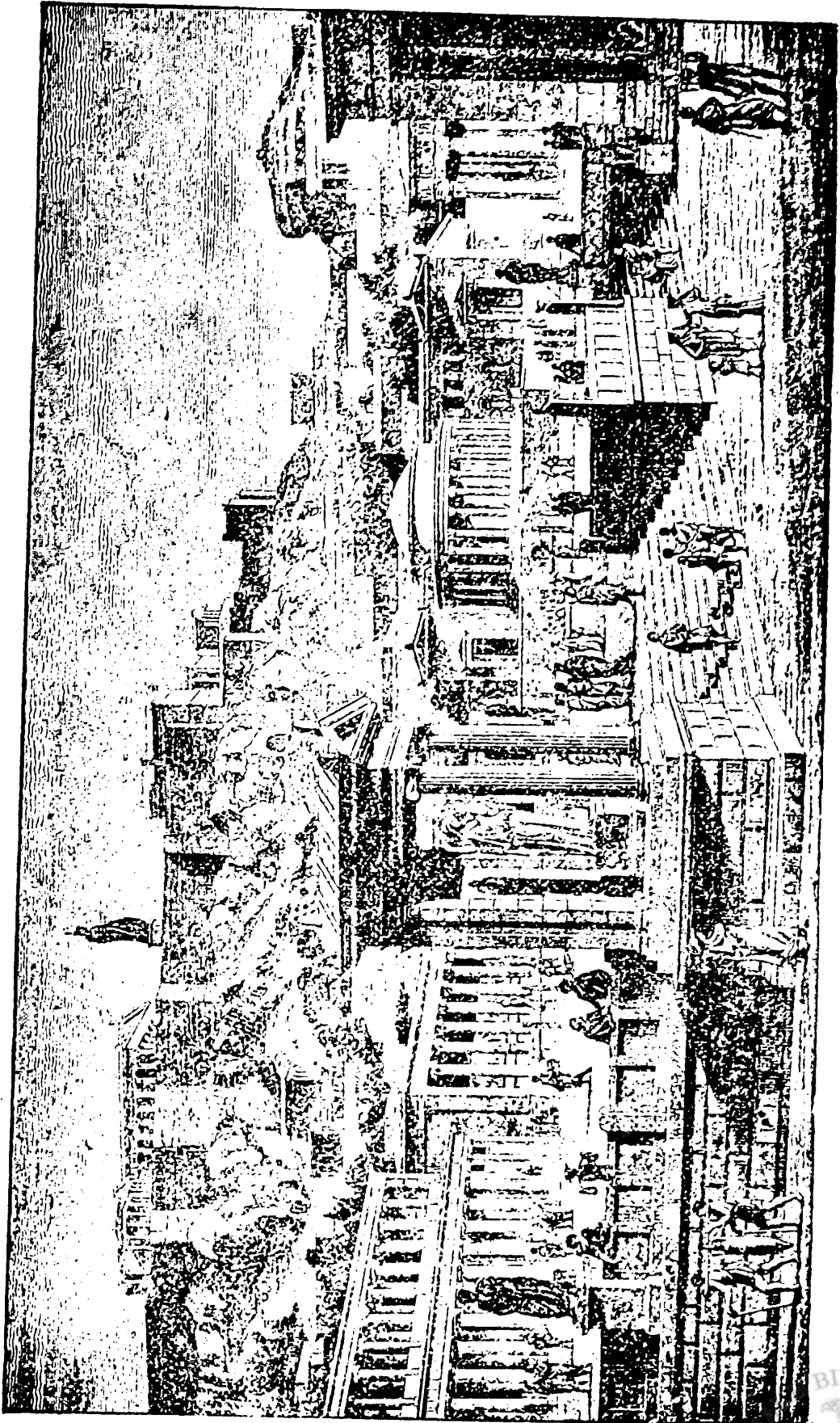

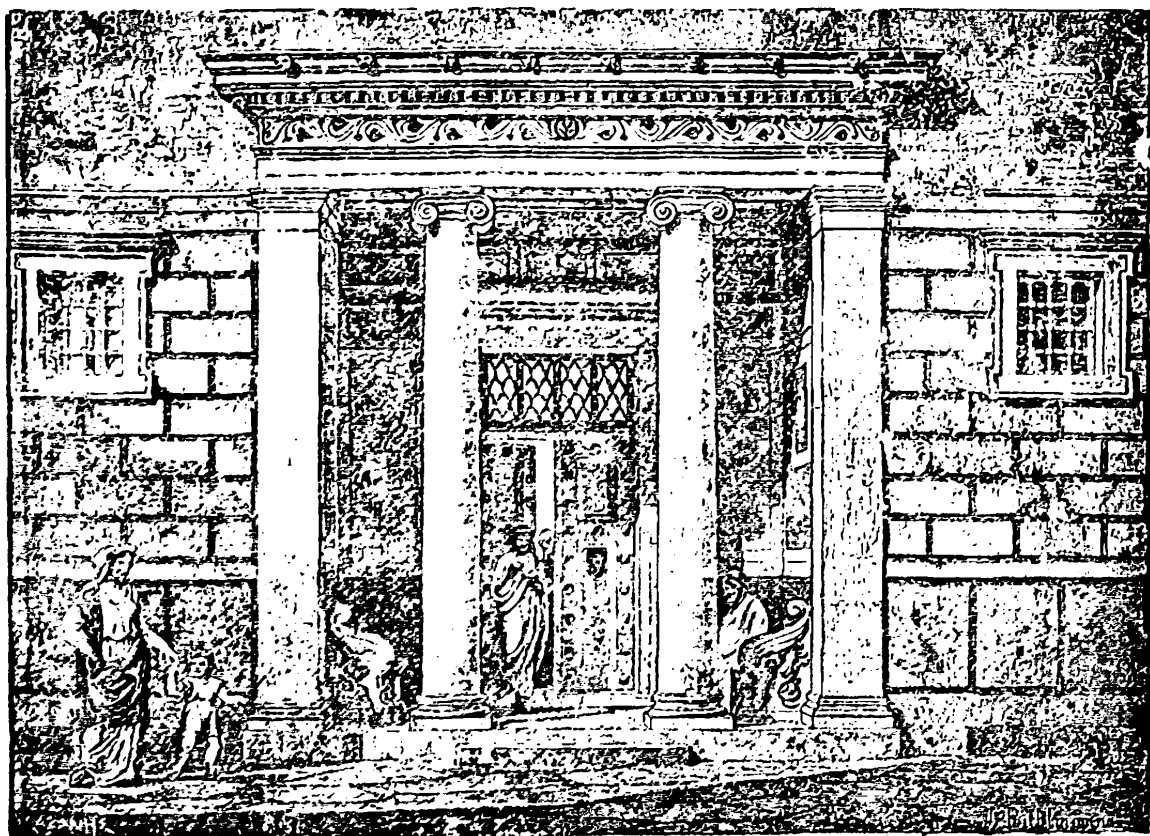
PLATE 20

Ἄν πήγαινα στο σπίτι του, ἔπρεπε νά τόν προσκαλέσω κι ἐγώ στο δικό μας. Μά τάχα θά ἤθελαν οἱ γονεῖς μου νά φιλοξενήσουν στο φτωχικό σπίτι μας ἐκεῖνο τὸ ἀργοντόπουλο;

«Ἐ λοιπόν, θάρθης;» μοῦ εἶπε ὁ Κλεισθένης βλέποντας πῶς δὲν ἔδινά ἀπόκριση.

Τότε τοῦ φανέρωσα τὴ σκέψη μου καὶ τοῦ εἶπα τὴν ἀλήθεια. Ὁ Κλεισθένης γέλασε μὲ τὴν καρδιά του.

Τὸ σπίτι τοῦ Κλεισθένη.

«Καημένε Ἀριστογέννη, τί εἶναι αὐτὰ ποὺ βάζεις μὲ τὸ νοῦ σου; Ταιριάζουν σὲ φίλους τέτοια πράματα; Ὅλα, βλέπω, τὰ πολυκοσκινίζεις. Μά ἀφοῦ θέλεις νά ρωτήσης τὸν πατέρα σου, δὲ σ' ἐμποδίζω. Γράψε του πῶς σὲ κάλεσαν οἱ γονεῖς μου. Πολλές φορές μιλήσαμε στο σπίτι μας γιὰ σένα».

Τὰ εὐγενικὰ λόγια τοῦ φίλου μου μ' εὐχαρίστησαν πολύ. Ὁ Κλεισθένης ἦταν ἀπὸ τὰ παιδιὰ πού τὰ συμπαθεῖ κανεῖς μόλις τὰ ἰδῆ, καὶ θέλει νὰ εἶναι φίλος τους. Ἔτσι σιγὰ σιγὰ ἀγαπηθήκαμε καὶ οἱ τρεῖς μας σὰν ἀδέρφια.

Ἐγραφα στοὺς δικούς μου, καὶ ἡ ἀπάντηση δὲν ἄργησε νὰ ἔρθη.

Ὁ πατέρας μου ἔγραψε νὰ εὐχαριστήσω ἀπὸ μέρος του τὸ φίλο μου καὶ νὰ δεχτῶ τὴν πρόσκληση· νὰ μὴ λησμονήσω ὅμως στὶς διακοπές νὰ τὸν παρακαλέσω νὰ ἔρθη μαζί μου στὸ σπίτι μας.

«Τὰ σταφύλια θὰ εἶναι ὄριμα τότε, μού ἔγραφε, καὶ ἡ ἡσυχία τῆς ἐξοχῆς θὰ τοῦ ἀρέσῃ ὕστερα ἀπὸ τὴν πολυθόρυβη ζωὴ τῆς χώρας».

Ἐτρεξα μὲ χαρὰ κι ἔδειξα τὸ γράμμα στὸν Κλεισθένη.

Ὁ φίλος μου πολύ εὐχαριστήθηκε καὶ μού λέει χαμογελώντας: «Λοιπὸν αὔριο σὲ περιμένω».

26. Τὸ σπίτι τοῦ Κλεισθένη.

Τὴν ἄλλη μέρα πῆγα στὸ σπίτι τοῦ φίλου μου.

Μία φορὰ τὰ σπίτια τῶν μεγάλων, τοῦ Μιλτιάδη, τοῦ Ἀριστείδου, τοῦ Θεμιστοκλῆ, ἦταν μικρά, χαμηλὰ καὶ μέσα χωρὶς πολυτέλεια. Ἀπὸ τὸν καιρὸ ὅμως πού νικήσαμε τοὺς Πέρσες, οἱ πλούσιοι ἄρχισαν νὰ χτίζουν ἀληθινὰ παλάτια. Μὰ ἀπ' ὅλα αὐτὰ τὸ πιὸ ὄμορφο ἦταν τοῦ Λεωκράτη, τοῦ πατέρα τοῦ Κλεισθένη.

Ὁ Λεωκράτης ἦταν πολὺ πολὺ πλούσιος· καὶ ἡ περιουσία του μέρα μὲ τὴν ἡμέρα μεγάλωνε, γιατί ἔπαιρνε μερίδιο ἀπὸ τὰ μεταλλεῖα τοῦ Λαυρείου.

Ἡ μητέρα τοῦ Κλεισθένη ἦταν ἀπὸ τὸ μεγάλο γέ-

νος του Πεισιστράτου. Ἄλλη γυναῖκα στήν Ἀθήνα σάν αὐτή δὲν ἦταν. Τί ὀμορφιά, τί ἀνάστημα, τί εὐγένεια!

Ὁ Κλεισθένης ἔτρεξε καὶ με ὑποδέχτηκε με ἀδερφική ἀγάπη καὶ με ὠδήγησε στή μητέρα του.

27. Πῶς με δέχτηκε ἡ μητέρα τοῦ Κλεισθένη.

Μόλις μπῆκα στήν κάμαρά της, ἔμεινα με τὸ στόμα ἀνοιχτό. Ποτέ μου δὲν εἶχα ἰδεῖ τέτοια πλούτη. Δὲν ἤξερα παρὰ τὸ πατρικό μου σπίτι, πού εἶχε λίγα ἔπιπλα κι ἀπλά.

Ἡ μητέρα μου πάλι ἦταν γυναῖκα τῆς δουλειᾶς. Φρόντιζε μονάχα γιὰ τὸ νοικοκυριό της, γιὰ τὸν ἄντρα της καὶ τὰ παιδιὰ της. Γιὰ πολυτέλειες καὶ γιὰ στολίδια δὲ φρόντιζε καὶ πολύ.

Τὰ ἔπιπλα ἦταν καμωμένα ἀπὸ χρυσάφι κι ἐλεφαντοκόκαλο· τὰ ταβάνια κι οἱ τοῖχοι, στολισμένοι με ὠραῖες ζωγραφιές· χαλιὰ με χρώματα ἀρμονικὰ στόλιζαν τοὺς τοίχους καὶ τὶς πόρτες. Στὸν τοῖχο ἦταν κρεμασμένη μιὰ ὀμορφη εἰκόνα τοῦ Κλεισθένη ζωγραφισμένη ἀπὸ μεγάλο ζωγράφο.

Ἡ μητέρα του με δέχτηκε με πολλή εὐγένεια καὶ καλοσύνη. Δὲ μου φάνηκε γυναῖκα ξιπασμένη γιὰ τὰ πλούτη της καὶ τὴν ὀμορφιά της. Μου ἔδωσε νὰ καταλάβω πῶς πολλὰ καλὰ τῆς εἶπε ὁ γιός της γιὰ μένα καὶ πῶς με μεγάλη της εὐχαρίστηση θὰ μ' ἔβλεπε συχνὰ στὸ σπίτι της.

Μὰ κι ἐγὼ τῆς μίλησα με ὅλη μου τὴν καρδιά γιὰ τὰ πολλὰ καὶ σπάνια προτερήματα τοῦ Κλεισθένη. Ἐκείνη εὐχαριστήθηκε ἀκόμη πιὸ πολὺ με τὰ καλὰ λόγια πού τῆς εἶπα γιὰ τὸ παιδί της.

28. Ἡ βιβλιοθήκη τοῦ Λεωκράτη.

Ἐπειτα ὁ Κλεισθένης μὲ πῆγε στὴ βιβλιοθήκη τοῦ πατέρα του, πού ἦταν μία ἀπὸ τὶς καλύτερες στὴν Ἀθήνα.

« Ὁ πατέρας μου ἐδῶ περνᾷ τὶς περισσότερες ὥρες του » μοῦ εἶπε ὁ Κλεισθένης.

Ὅλα τὰ καλύτερα βιβλία ἐδῶ βρίσκονταν. Τίποτα δὲν ἔλειπε. Ἄλλα ἦταν γραμμένα ἀπάνω σὲ δέρματα ἀπὸ πρόβατα, ἀπὸ γίδια κι ἀπὸ ἄλλα ζῶα, κι ἄλλα ἀπάνω σὲ ὑφάσματα καὶ σὲ φλούδα ἀπὸ πάπυρο, τὸ φυτὸ πού φυτρώνει στὸ Νεῖλο, τὸν ποταμὸ τῆς Αἰγύπτου.

Ὁ Κλεισθένης ξεδίπλωσε πολλὰ βιβλία καὶ μοῦ ἔδειξε τὴν Ὀδύσεια τοῦ Ὀμήρου κι ἄλλα ποιήματα.

Ἀπ' ὅλα τὰ ὠραῖα πράγματα πού στόλιζαν τὴ βιβλιοθήκη, πὶο πολὺ μοῦ ἄρεσε ἓνα ἀγαματάκι τοῦ Ποσειδῶνα. Ὁ θεὸς ἦταν καθισμένος σ' ἓνα ἄλογο τῆς θάλασσας κρατώντας τὴν τρίαινά του. Ἡ κορμοστασιά του, τὸ πρόσωπό του, τὸ βλέμμα του, εἶχαν κάτι ξεχωριστό, ὑπερήφανο κι ὠραῖο.

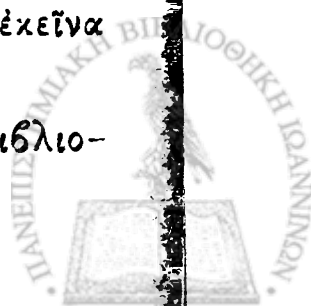
« Ἄχ! τί ὁμορφο πού εἶναι! » εἶπα μὲ θαυμασμό.

« Βλέπω πὼς κάτι καταλαβαίνεις » μοῦ εἶπε ὁ Κλεισθένης. « Ξέρεις ποῖος τὸ ἔκαμε αὐτὸ τὸ ἀριστούργημα; Ὁ Φειδίας, ὁ μεγαλύτερος καλλιτέχνης τοῦ κόσμου! »

« Τὸ εἶχε χαρίσει ὁ ἴδιος στὸν παππού μου. Τὰ πράσινα μάτια του εἶναι καμωμένα ἀπὸ δυὸ σμαράγδια. Ἡ τρίαινα ἀπὸ καθαρὸ μάλαμα, ὅπως καὶ τὸ στεφάνι πού φορεῖ στὸ κεφάλι ».

— « Καθὼς βλέπω δὲν εἶναι χρωματισμένο σὰν ἐκεῖνα πού κάνει ἡ Νικομάχη » εἶπα στὸ φίλο μου.

Ἐκείνη τὴ στιγμὴ μπῆκε κι ὁ Στρεψιάδης στὴ βιβλιο-

θήκη και μόλις άκουσε τί είπα, μου λέει με τρόπο άπότομο :

« Ντροπή, καημένε, νά παραβάλης τέτοιο έργο μ' έκείνες τίς χοντροκοπιές που κάνει ή έγγονή τής σπιτονοικοκυρᾶς σου ! Πώς φαίνεσαι πώς είσαι χωριάτης ! »

Ό Κλεισθένης θύμωσε γύρισε και τόν κοίταξε με

Ή μητέρα του Κλεισθένη κεντά.

βλέμμα αυστηρό κι έτοιμαζόταν κάτι νά του πη΄ μά έξαφνα ήρθε ένας υπηρέτης και του είπε πώς τόν ζητεί ή μητέρα του. Ό Κλεισθένης πήγε άμέσως.

29. Το άγαλματάκι του Ποσειδῶνα.

Όταν μείναμε μόνοι στη βιβλιοθήκη, ο Στρεψιάδης ανεβαίνει σ' ένα κάθισμα και παίρνει στα χέρια του τό άγαλματάκι.

« Πρόσεξε, τοῦ φωνάζω, μὴν τὸ σπάσης. Γιατί ἀπλώ-
νεις χέρι χωρὶς ἄδεια σὲ ξένα πράματα; Βάλε το στη
θέση του ».

« Ὅχι » μοῦ λέει. « Για κοίταξε ἐδῶ, πῶς βγαίνει ἡ
τρίαινα ἀπὸ τὸ χέρι τοῦ θεοῦ! Νὰ καὶ τὸ χρυσὸ στε-
φάνι· βγαίνει κι αὐτό ».

Δὲν πρόφτασε νὰ πῆ ἄλλη λέξη καὶ τὸ στεφάνι ξέ-
φυγε ἀπὸ τὰ χέρια του κι ἔπεσε καταγῆς.

« Βλέπεις! » τοῦ φώναξα· κι ἔσκυψα νὰ σηκώσω τὸ
στεφάνι. Στὸ μεταξὺ ὁ Στρεψιάδης ἔβαλε στὴ θέση του
τὸ ἀγαλματάκι κι εἶχε κατεβῆ ἀπὸ τὸ κάθισμα.

Ἐκείνη τῆ στιγμῆ νὰ κι ἀνοίγει ἡ πόρτα καὶ μπαί-
νει ὁ Λεωκράτης.

« Τί κάνετε ἐδῶ, παιδιά; » μᾶς λέει μὲ γλυκὸ χαμό-
γελο.

— « Περιμένομε τὸν Κλεισθένη » ἀποκρίθηκα ἐγὼ μὲ
σιγαλὴ φωνή.

— « Καλά· μὰ τί κρατεῖς στὰ χέρια σου; »

Χωρὶς ν' ἀποκριθῶ ἀπλώσα τὸ χέρι μου καὶ τοῦ ἔδωσα
τὸ στεφάνι.

« Τὸ στεφάνι τοῦ Ποσειδῶνα μου! » εἶπε μὲ δυσαρέ-
σκεια· « καὶ πῶς βρέθηκε στὰ χέρια σου; »

Ἐγὼ γύρισα τότε καὶ κοίταξα τὸ Στρεψιάδη. Νόμιζα
πῶς θ' ἀποκριθῆ αὐτὸς καὶ πῶς θὰ πῆ ὅλη τὴν ἀλήθεια.
Μὰ αὐτὸς μιλιὰ!

« Κανεὶς ἐδῶ μέσα δὲν ἔχει τὴν ἄδεια νὰ πειράζῃ
αὐτὸ τὸ ἀγαλματάκι, ποὺ ἔπιασαν τὰ θεῖα χέρια τοῦ
Φειδία » εἶπε μὲ αὐστηρὴ φωνὴ ὁ Λεωκράτης.

» Παιδιά μὲ ἀνατροφή ποτέ τους δὲν πειράζουν τι-
ποτα, ὅταν πᾶνε στὰ ξένα σπίτια. Μὰ εἶσαι νεοφερμένος,
καὶ δὲν ξέρεις ἀπ' αὐτά ».

Καλύτερα ν' άνοιγε ἢ γῆ νά με κατάπινε παρά ν' άκούσω τέτοια λόγια. Δυὸ τρεῖς φορές μοῦ ἤρθε νά πῶ στὸ Λεωκράτη τὴν ἀλήθεια, νά τοῦ ἐξηγήσω ποῖος φταίει, μὰ κρατήθηκα. Συλλογίστηκα τί θὰ πάθαιναν ὁ Στρεψιάδης κι ὁ πατέρας του. Τὴν ἴδια στιγμὴ ὁ Λεωκράτης θὰ τοὺς ἔδιωχνε ἀλύπητα ἀπὸ τὸ σπίτι του.

Σὲ λίγο νά κι ἔρχεται ὁ Κλεισθένης, καὶ βγήκαμε μαζὶ καὶ οἱ τρεῖς μας.

Ἄμα βρεθήκαμε, ἔξω ἀπὸ τὸ σπίτι, τότε πιά ξέσπασε ὁ θυμὸς μου καὶ λέω τοῦ Στρεψιάδη:

«Φύγε ἀπὸ μπρὸς μου ψεύτη. Δὲ θέλω νά σέ βλέπω πιά».

—«Γιατί με βρίζεις;» τόλμησε νά μοῦ εἰπῆ. «Εἶπα κανένα ψέμα;»

—«Ἔχεις καὶ πρόσωπο καὶ μιᾶς;» τοῦ λέω. «Καὶ πῶς ἀλλιῶς νά σέ εἰπῶ, ἀφοῦ ἄφησες τὸν κύριό σου νά πιστέψῃ πῶς ἐγὼ φταίω; Τράβα μακριά, μὴ με κάμης καὶ φερθῶ ὅπως σοῦ ἀξίζει».

Ὁ Στρεψιάδης γύρισε ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος κι ἔφυγε σὰν τὴ βρεμένη γάτα.

Ὁ Κλεισθένης κατάλαβε τί ἔγινε, μὰ τίποτα δὲ μοῦ εἶπε. Ὑστερα ὅμως ἀπὸ μέρες ἔμαθα πῶς ὁ Λεωκράτης ἔδιωξε ἀπὸ τὸ σπίτι του τὸ Στρεψιάδη καὶ τὸν πατέρα του.

30. Πῶς ὁ Πελοπίδας ἐλευθέρωσε τὴν πατρίδα του.

Ἐκεῖνο τὸν καιρὸ εἶχαμε μεγάλη ἡσυχία στὴν Ἀθήνα. Οἱ ἄλλες ὅμως πολιτεῖες στὴν Ἑλλάδα ἦταν ἄνω κάτω. Στὴ Θήβα εἶχαν γεννηθῆ δυὸ μεγάλοι ἄντρες, ὁ Πελοπίδας κι ὁ Ἐπαμεινώνδας.

Ὁ Πελοπίδας ἐλευθέρωσε τὴν πατρίδα του ἀπὸ τοὺς Σπαρτιᾶτες. Ὁ Ἐπαμεινώνδας στὰ Λευκτρα καὶ στὴ Μαντίνεια κατάφερε πληγὴ ἀγιάτρευτη στὸν ὑπερήφανο καὶ σκληρὸ ἐχθρὸ μας, ποὺ μᾶς ἔκαμε τόσο κακὸ στὸν Πελοποννησιακὸ πόλεμο.

Ὅλα τὰ παιδιά στὸ σχολεῖο εἶχαμε χωριστῆ σέ δύο στρατόπεδα. Τὸ ἓνα ἦταν μὲ τοὺς Σπαρτιᾶτες, τὸ ἄλλο μὲ τοὺς Θηβαίους.

Ἀρχηγὸς στὸ κόμμα τῶν Σπαρτιατῶν ἦταν φυσικὰ ὁ Σπαρτιάτης Λυκίδας. Ἦταν πολὺ ταχτικὸς μαθητὴς, μὰ καὶ πολὺ σκληρὸς καὶ ὑπερήφανος. Κανεὶς δὲν τὸν ἐχώνευε, γιατί ἦταν καυχησιάρης καὶ ὀλοένα ἐπαινοῦσε τὴν πατρίδα του, τὴ Σπάρτη.

Μὲ τὸ Λυκίδα τώρα πήγαινε κι ὁ Στρεψιάδης. Ἀπὸ τὴν ἡμέρα ποὺ τὸν ἔδιωξε ὁ Λεωκράτης, κόλλησε κόντὰ στὸ σπαρτιατόπουλο, ποὺ μισοῦσε κάθε Ἀθηναῖο.

Ἐγὼ κι οἱ φίλοι μου κι ἄλλοι πολλοὶ ἤμαστε μὲ τοὺς Θηβαίους. Μὲ τὸ μέρος μας ἦταν φυσικὰ κι ὁ Θηβαῖος Ἀρχίας, ἀνεψιὸς τοῦ Ἀρχία ποὺ γιὰ μιὰ ἀναβολὴ ἔχασε τὴ ζωὴ του.

Ὅταν ὁ Πελοπίδας ἦταν ἀκόμη πολὺ νέος, δὲν ὑπόφερε νὰ βλέπη σκλάβα τὴν πατρίδα του. Ἐφυγε κρυφὰ ἀπὸ τὴ Θήβα κι ἦρθε στὴν Ἀθήνα. Μαζί του ἦρθαν κι ἄλλοι φίλοι του. Ἐκεῖ ἀποφάσισαν νὰ ἐλευθερώσουν τὴν πατρίδα τους, σκοτώνοντας τοὺς προδότες. Κι ἔκαμαν καὶ τὸ σχέδιο. Φόρεσαν λοιπὸν φορέματα τοῦ κυνηγιοῦ, γιὰ νὰ μὴν τοὺς γνωρίσουν, κι ἔφτασαν στὴ Θήβα μόλις νύχτωσε. Χιόνιζε ἐκείνη τὴ βραδιά. Ψυχὴ δὲν ἦταν ἔξω στοὺς δρόμους. Οἱ συνωμότες κρύφτηκαν σ' ἓνα φιλικὸ σπίτι.

Τὸ ἄλλο βράδυ, ἐκεῖ ποὺ ὁ Ἀρχίας καὶ οἱ φίλοι του

διασκεδάζαν, ἔφτασε ἓνας τυχυδρόμος βιαστικός. Ἐ-
φερε ἓνα γράμμα στὴν Ἀρχία καὶ τοῦ εἶπε: « Σοῦ
γράφει πολὺ σπουδαῖα πράματα ».

Ὁ Ἀρχίας, ζαλισμένος ὅπως ἦταν ἀπὸ τὸ κρασί,
ἔβαλε τὸ γράμμα κάτω ἀπὸ τὸ προσκέφαλό του κι εἶ-
πεγε λώντας: « Αὔριο τὰ σπουδαῖα ».

Τὸ γράμμα αὐτὸ τοῦ ἔλεγε νόχη τὸ νοῦ του ἐκείνη
τῆ βραδιά, γιατί κινδυνεύει ἡ ζωὴ του.

Δὲν πέρασε πολλή ὥρα κι ἀρχετοὶ συνωμότες, ντυμέ-
νοι γυναικεῖα, μπῆκαν στὸ σπίτι ποὺ διασκεδάζαν οἱ
Ἀναγνωστικὸ Δ. τάξ. Κουρτίδη-Κονιδάρη. Ἔκδοσ. τρίτη. 5

προδότες· ὅταν τοὺς εἶδαν μεθυσμένους, ὁ Πελοπίδας καὶ οἱ σύντροφοί του ἔβγαλαν τὴν σπαθιά τους καὶ σκότωσαν τὸν Ἀρχία καὶ ὅλους τοὺς φίλους του. Καὶ ἔτσι ἡ Θήβα ἐλευθερώθηκε.

31. Γιατὶ ὁ Ἀρχίας πάλεψε μὲ τὸ Λυκίδα.

Μιά μέρα ἔγινε κάτι πού ἔκαμε ἄνω κάτω τὸ ἀρχοντικὸ σπίτι τοῦ Λεωκράτη. Τὸ ἀγαλματάκι τοῦ θεοῦ τῆς Θάλασσης ἔγινε ἄφαντο. Κάποιος τὸ εἶχε κλέψει. Ἀλλὰ πικρός : Χάλασαν τὸν κόσμον νὰ βροῦν τὸν κλέφτη, μὰ στάθηκε ἀδύνατο.

Στὴν Ἀθήνα τ' ἀρχοντόσπιτα συνήθιζαν ἀπὸ χρόνια νὰ παίρνουν παραμάνες Σπαρτιάτισσες, γερές καὶ δυνατές. Κι ὁ Λεωκράτης, ὅταν γεννήθηκε ὁ Κλεισθένης, ἀπὸ τῆ Σπάρτη ἔστειλε καὶ ἔφερε παραμάνη. Αὐτὴ τὸν ἐβύζαξε καὶ τὸν ἐμεγάλωσε. Κι ἐπειδὴ ἦταν γυναῖκα νοικοκυρὰ καὶ πιστὴ, τὴν εἶχαν ἀκόμη στὴν ὑπερησία τους καὶ ἀφοῦ μεγάλωτε τὸ παιδί.

Μιά μέρα στὸ σχολεῖο ἓνας συμμαθητὴς μας εἶπε :
« Στοιχηματίζω πὸς τὸ ἀγαλματάκι τὸ ἔκλεψε ἐκείνη ἡ Σπαρτιάτισσα, πού μένει στὸ σπίτι τους ».

Ὁ Λυκίδας κοκκίνισε ἀπὸ τὸ θυμὸ του, μόλις ἄκουσε νὰ κατηγοροῦν τὴν πατριώτισσά του. Καὶ λέει μ' ἄγρια φωνή :

« Πάρε τὸ λόγο σου πίσω ! Δὲ σοῦ ἐπιτρέπω νὰ βρίζης αὐτὴ τὴ γυναῖκα. Οἱ Σπαρτιᾶτες, ἄντρες καὶ γυναῖκες, στὴν τιμιότητα δὲν ἔχουν ταίρι ».

— « Δὲ μοῦ τὸ ἐπιτρέπεις ; Καὶ μήπως θὰ σοῦ ζητήσω τὴν ἄδεια νὰ πῶ ὅτι μ' ἀρέσει ; »

— « Ξαναπέτο λοιπόν, αν τολμᾶς » εἶπε με θυμὸ ὁ Λυκίδας.

— « Μὰ γιατί σοῦ κακοφαινεται, Λυκίδα ; » εἶπε ὁ Ἀρχίας ἤσυχα. Μήπως σεῖς οἱ Σπαρτιᾶτες τὴν κλεψιά δὲν τὴν ἔχετε γιὰ προτέρημα ; »

Τὸ Σπαρτιατόπουλο μάνιασε ἀπὸ τὸ θυμὸ του. Σὺν κριάρι χύθηκε ἀπάνω στὸν Ἀρχία. Ὁ ἕνας ἔδινε στὸν ἄλλο γροθιές πολλές. Ὁ Ἀρχίας ἦταν πολὺ δυνατός. Μὰ κι ὁ Λυκίδας ἦταν γερός, γιατί ἦταν καλὰ γυμνασμένος.

Πάλεψαν ἀρκετὴ ὥρα. Ὁ ἰδρωτὰς ἔτρεχε ποτάμι στὸ πρόσωπό τους. Ἐπιτέλους βλέπομε τὸ Λυκίδα ξαπλωμένο καταγῆς. Ὅλοι μας χαιρετίσαμε με ζωηρὰ χειροκροτήματά τῆ νίκη τοῦ Ἀρχία. Ὁ Ἀρχίας ἔσκυψε κι ἔδωσε τὸ χέρι στὸ Λυκίδα γιὰ νὰ σηκωθῆ. Ἐπειτα ἔσφιξαν τὰ χέρια τους, γιὰ νὰ δείξουν πὼς λησμόνησαν τὴν ἐχθρα τους.

Τότε ξανάρχισε πρὸ ζωηρὴ ἢ συζήτηση γιὰ τὸ ἀγαλματάκι. Ὁ καθένας ἔλεγε τὴ γνώμη του κι ὅλοι ρωτοῦσαν τὸν Κλεισθένη.

Κι ὁ Κλεισθένης εἶπε :

« Ὁ πατέρας μου δὲν ἀπορεῖ τόσο γιατί τοῦ ἔκλεψαν ἕνα πρᾶμα πολύτιμο, ἀν καὶ τὸ φύλαγε με τόσο προσοχῆ. Ἀπορεῖ τί θὰ τὸ κάμη αὐτὸ τὸ ἀγαλματάκι ὁ κλέφτης ; Νὰ τὸ πουλήτη δὲν μπορεῖ, οὔτε καὶ νὰ τὸ ἀλλάξῃ με ἄλλο τίποτα, γιατί ὅλοι τὸν ξέρουν τὸν Ποσειδῶνα μας· κι ὅπου κι ἂν τὸν πάη ὁ κλέφτης, θὰ τὸν γνωρίσουν καὶ θὰ μᾶς τὸ ποῦν ».

— « Μπορεῖ κανένας ἐχθρὸς νὰ τὸ ἔκλεψε γιὰ νὰ λυπήσῃ τὸν πατέρα σου ».

— « Μὰ οἱ ἐχθροὶ δὲν μπαινοβγαίνουν ἐλεύθερα στὸ σπιτι μας. Χωρὶς ἄλλο θὰ τὸ ἔκλεψε κάποιος ποὺ ξέρεται κατὰτόπια τοῦ σπιτιοῦ μας ».

« Καὶ σύ, Στρεψιάδῃ, πού δέ μιλάς, δέ λές καὶ σὺ τὴν ἰδέα σου γι' αὐτὴ τὴν κλοπὴ; Τί βάζεις ἐσὺ μὲ τὸ νοῦ σου; Ἐσὺ κι ὁ πατέρας σου εἶστε σὲ θέση νὰ κρίνετε καλύτερα ἀπὸ κάθε ἄλλον ».

Κι τρῖνισε ὁ Στρεψιάδης μόλις ἄκουσε τὰ λόγια αὐτὰ καὶ εἶπε μὲ τρεμουλιαστὴ φωνή:

« Ἐμεῖς δὲν ξέρομε τί γίνεται στὸ σπίτι τοῦ Κλεισθένη. Ὁλόκληρη ἑβδομάδα ἔχομε νὰ καθίσωμε στὸ τραπέζι τοῦ Λεωκράτη. Κόψαμε κάθε σχέση μὲ τὸ σπίτι ».

32. Ἡ Νικομάχη.

Λίγους μῆνες εἶχα πού κατοικοῦσα στὸ σπίτι τῆς Κλεώνης. Μὰ ὁ λίγος αὐτὸς καιρὸς ἦταν ἀρκετὸς γιὰ νὰ καταλάβω τὴν καλὴ καρδιά τῆς γριούλας καὶ τῆς ἐγγονῆς τῆς.

Τὴν Κλεώνη τὴν ἐσεβόμουν σὰ δεύτερη μητέρα μου, καὶ τὴ Νικομάχη τὴν ἀγαποῦσα σὰ μεγαλύτερη ἀδερφή μου.

Ἡ Νικομάχη ἦταν κορίτσι πολὺ ἐργατικό. Στιγμὴ δὲν ἔμενε ἀνεργή. Ἀπὸ τὸ πρωὶ ὡς τὸ βράδυ δούλευε στὸ ἐργαστήρι τῆς.

Ἐγώ, ὅταν δὲν εἶχα νὰ μελετήσω, πήγαινα καὶ τῆς ἔκανα συντροφιά. Μοῦ ἄρεσε νὰ τὴ βλέπω νὰ δουλεύη καὶ νὰ τὴν ἀκούω νὰ μοῦ μιλῇ γιὰ τὰ μεγάλα κατορθώματα τῶν προγόνων μας.

Κάθε μέρα μοῦ ἔλεγε νέες ἱστορίες καὶ νέους χαριτωμένους μύθους. Τὶς περισσότερες ἀπ' αὐτὲς τὶς ἱστορίες τὶς εἶχε μάθει ἀπὸ τὸν πατέρα τῆς, πού ἦταν φαίνεται, πολὺ γραμματισμένος ἄνθρωπος.

Πολλὲς φορές, ὅμα τὴν ἔβλεπα πολὺ κουρασμένη καὶ χλομή, τῆς ἔλεγα:

« Μὰ γιατί, Νικομάχη, δουλεύεις τόσο πολύ ; Εἶσαι ἀδύνατη, καὶ ἡ πολλὴ δουλειὰ σὲ βλάπτει. Δὲν ξεκουράζεσαι καὶ λίγο ; »

— « Εἶναι ἀνάγκη νὰ ἐργαστῶ ». •

— « Μὰ γιατί ; Ἐχεις τόση ἀνάγκη ; Νομίζω πὼς σοῦ φτάνουν ὅσα κερδίζεις κάθε μέρα ».

— « Ναί, ἀλήθεια, αὐτὰ φτάνουν γιὰ σήμερα. Ἄν τύχη ὅμως καὶ φύγω ἀπὸ δῶ, τί θ' ἀπογίνη τότε ἡ γιαγιά μου ; »

— « Νὰ φύγης ; Τί θέλεις νὰ πῆς ; Μήπως ἀπὸ τώρα συλλογίζεσαι νὰ παντρευτῆς ; »

— « Ὁχι, Ἀριστογέννη, δὲ συλλογίζομαι γάμους καὶ χαρές. Ἄλλο εἶχα στὸ νοῦ μου· μπορεῖ καὶ νὰ πεθάνω· καὶ τότε τί θὰ γίνη ἡ γιαγιά ; »

— « Νὰ πεθάνης ! Πῶς σοῦ ἤρθε αὐτὴ ἡ σκέψη ; Σὺ τόσο νέα νὰ πεθάνης ; Εἶσαι ἄρρωστη ; γιατί δὲ μοῦ λές τί ἔχεις ; νὰ φωνάξω ἓνα γιατρό ; »

— « Τί νὰ τὸν κάμω, παιδί μου ; Ξέρω τί θὰ μοῦ πῆ. Νὰ μὴν πολυδουλεύω, νὰ τρώγω καλά, νὰ πηγαίνω περίπατο στὴν ἐξοχὴ, νὰ φύγω ἀπὸ τοῦτο τὸ ὑγρὸ ἐργαστήρι μου καὶ ἄλλα τέτοια. Γίνονται αὐτά ; Ἡ δουλειὰ μου εἶναι ἐδῶ, κι ἐδῶ πρέπει νὰ ζήσω ὥσπου νὰ κλείσω τὰ μάτια μου γιὰ πάντα ».

— « Μὴν τὸ λές αὐτό » εἶπα μὲ λύπη· καὶ δάκρυα ἀνέβηκαν στὰ μάτια μου.

Τὰ εἶδε ἡ Νικομάχη καὶ μοῦ λέει :

« Σὲ λύπησα μὲ τὰ λόγια μου. Συχώρεσέ με. Καποτε μοῦ ἔρχονται τέτοιες ιδέες. Εἶμαι ὀρφανή. Οἱ δικοί μου μὲ ἄφησαν μικρὴ. Καὶ συχνὰ φαντάζομαι πὼς γρήγορα θὰ πάω νὰ τοὺς βρῶ. Μὰ πάλι ποιὸς ξέρει ! Μπο-

ρεῖ νὰ ζήσω, νὰ γίνω γριούλα, νὰ περπατῶ σκυφτῆ μέμπαστουνάκι σὰν τὴν γιαγιά μου, καλὴ ὥρα ».

Μᾶς πῆραν καὶ τοὺς δυὸ τὰ γέλια. Κι ἐγὼ ἀπὸ τὴν χαρὰ μου πού τὴν εἶδα νὰ γελά, τῆς εἶπα :

« Ἄλλη φορὰ μὴ βάζεις μέ τὸ νοῦ σου τέτοια πράματα. Ἐγὼ σὰ μεγαλώσω, θὰ σοῦ χτίσω στὸ χωριό μου, ἓνα ὄμορφο σπιτάκι δίπλα στὸ δικό μας. Κάθε πρῶτὸ καὶ κάθε ἀπόγεμα θὰ σοῦ φέρνω ἀπὸ τὶς ἀγελάδες μας ζεστὸ γάλα. Θὰ σοῦ φέρνω μέλι ἀπ' τὰ μελίτσια μας καὶ τὰ κοτόπουλα ποτὲ δε θὰ σοῦ λείπουν. Θάχης ὅλα τὰ καλά. Ἡ μητέρα μου θὰ σ' ἀγαπᾷ καὶ θὰ σέ φροντίζει σὰν κόρη της ».

Ἡ Νικομάχη γελοῦσε μέ τὴν καρδιά της ἀκούοντας τὰ παιδιάστικα σχέδιά μου, πού ἔδειχναν πὼς ἔδεν τὴν ξεχώριζα ἀπὸ ἀδερφή.

33. Στὸ ἐργαστήρι τῆς Νικομάχης.

Τὶς περισσότερες βραδιὲς μαζευόμαστε ὅλοι στὸ ἐργαστήρι τῆς Νικομάχης. Τὸ φώτιζε ἓνα παλιὸ λιχνάρι μέ δυὸ φῶτα. Ἡ Νικομάχη δούλευε μέ πολλὴ προσοχὴ καὶ βασάνιζε τὸ μυαλό της νὰ βρῆ νέα ὄμορφα σχέδια γιὰ νὰ στολίση τ' ἀγγεῖα της. Ὁ μαῦρος γάτος της ρουθούνιζε ἤσυχα ἀπάνω στὰ γόνατά της.

Ἐγὼ μελετοῦσα τὰ μαθήματά μου. Ἡ γριά ἔγνεθε καὶ κάποτε μᾶς ἔλεγε κι ἀπὸ κανένα παραμῦθι, γιὰ νὰ περάση ἡ ὥρα.

Καμιὰ φορὰ μᾶς ἔκανε συντροφιά κι ὁ Θεαγένης. Οἱ γυναῖκες τὸν ἐδέχονταν μ' εὐχαρίστηση, γιὰ τὴν ἦταν καλὸ παιδί. Μελετούσαμε μαζὶ κι ὕστερα βοιθούσαμε τὴ Νικομάχη. Ἀνακατεύαμε τὸ κοκκινόχωμα μέ νερό

και τὸ ζυμώνουμε σὰν τὸ ζυμᾶρι· τρίβουμε τὰ χρώματα
στὸ μάρμαρο και καθιρίζουμε τὰ πινέλα της.

Ἡ Νικομάχη μὲ πολλή, εὐγένεια μᾶς εὐχαρι-
στοῦσε και μᾶς ἔλεγε :

« Ἀπὸ τὸν καιρὸ πού μου κάνετε συντροφιά και μὲ
βοηθάτε, ἡ δουλειά μου φαίνεται σὰ διασκέδαση ».

34. Στὸν Κηφισό.

Πολλές φορές ἡ Νικομάχη μου εἶχε πεῖ :

« Ἄμα καλοσυνέφη θὰ πᾶμε καμιά μέρα στὴν
ἔξοχή ».

« Έμπρός » μού λέει ένα ώραϊο πρωί. Και ξεκινήσαμε προς τὸ μέρος τοῦ Κηριτοῦ. Σὲ λίγο βρεθήκαμε ἔξω ἀπὸ τὸ κάττρο, στοὺς ἀγροὺς καὶ τραβήξαμε γιὰ τὸν Κηφισό. Μαζί μας πήραμε ἓνα καλάθκι μὲ λίγα τρόφιμα.

Ἡ καλὴ κόρη μὲ τὸ λεπτὸ χιτῶνα της, τὸ καπελάκι της, τὸ στολισμένο μὲ στεφάνι ἀπὸ κρινάκια, καὶ τὰ ἐλαφρὰ σαντάλια της ἦταν τὰ ζωγραφιά.

Ἐπειτα ἀπὸ ἀρκετὴ ὥρα φτάσαμε στὸ ποτάμι. Οἱ ὄχθες του ἦταν στολισμένες ἀπὸ ἀνθισμένες πικροδάφνες καὶ πλατάνια.

Περπατούσαμε τώρα σιγὰ σιγὰ στὴν ἀκροποταμιά. Ἡ Νικομάχη ἔψαχνε νὰ βρῆ κανένα ἀγνωστο φυτὸ, κανένα ἀγριολούλουδο, γιὰ νὰ τὸ ζωγραφίσῃ στὰ ἀγγεῖα της.

Ἐξαφνα ἐκεῖ ποῦ περπατούσαμε. ἀκοῦμε πίσω μας: νιάου! νιάου! Γυρίζομε καὶ τί νὰ δοῦμε! Ἐνα μικρὸ μαῦρο ζῶο ἔτρεχε πρὸς τὸ μέρος μας.

« Νικομάχη, ὁ γάτος σου! Μᾶς πῆρε ἀπὸ πίσω » τῆς λέω.

— « Μπά! πῶς μπόρεσε; ἐγὼ τὸν εἶχα καλά κλειδωμένο. Ὁ κακόμοιρος ὁ Μαῦρος! Τί κούραση ποῦ θὰ ἔχη τὸ βράδυ ».

— « Ἐτσι ἔρχεται κατόπι σου ἄμα βγαίνεις ἔξω; » ρώτησα τὴ Νικομάχη.

— « Ναί, καὶ τὸν ἀφήνω νὰ ἔρχεται, ὅταν δὲν πηγαίνω μακριὰ ἀπὸ τὸ σπίτι. Σήμερα ὅμως δὲν ἤθελα νὰ ἔρθῃ μαζί μου ».

Ὁ γάτος φτάνει κοντά μας. Εἶναι χαρούμενος ποῦ βρῆκε τὴν κυρά του καὶ τρίβεται ἀπάνω της.

Ἡ Νικομάχη βλέποντας πῶς ὁ Μαῦρος της κουράστηκε, τὸν παίρνει στὰ χέρια της.

Ὁ γάτος μὲ πολλὴ χαρὰ πηδᾷ στοὺς ὤμους της.

Ἄλλὰ εἶναι βαρὺς. Κάνω νὰ τὸν πάρω ἐγώ, μὰ μοῦ ξεφεύγει. Τοῦ κάκου τὸν χαιδεύω.

Ἐπειτα ἀπὸ πολλή ὥρα φτάνομε σὲ μιὰ ὠραία τοποθεσία. Ἡ Νικομάχη μοῦ λέει: «Ἄς σταματήσωμε ἐδῶ γιὰ νὰ φᾶμε».

Ἐκεῖ ἦταν ἓνα θεόρατο πλατάνι καὶ καθίσαμε στὸν ἴσκιό του. Γιὰ τραπεζομάντιλο ἔστρωσα τρυφερὰ κλωνάρια ἀπὸ θάμνους ποὺ μοσκοβολοῦσαν. Ἐκεῖ ἀπάνω ἡ Νικομάχη ἔβαλε τὸ φαγητό μας. Γιὰ ὄρεχτικὸ ἔκοψα λίγη ρόκα, ποὺ ἦταν φυτρωμένη κοντὰ στὸ τρεχούμενο νερό.

Ἀρχίζομε νὰ τρῶμε. Ὁ γάτος μᾶς συντροφεύει στὸ τραπέζι καὶ παίρνει κι αὐτὸς τὸ μερδικό του.

Τρῶμε μὲ πολλή ὄρεξη. Τὴ δίψα μας τὴ σβήναμε μὲ τὸ δροσερὸ νερὸ ποὺ ἀνάβρυζε ἀπὸ ἓνα βράχο καὶ χυνόταν στὸν Κηφισό.

Ἀφοῦ φάγαμε καὶ ξεκουραστήκαμε, σκαρφαλώσαμε στὸ βουνό. Ἦταν μεγάλη ἡ ζέστη κι ὁ ἀνὴρρος κουραστικός, μὰ ἤθελα νὰ ἰδῶ ἀπὸ ψηλὰ τὴν Ἀθήνα. Ἀνεβαίνομε ὀλοένα καὶ φτάνομε στὴν κορυφὴ τοῦ λόφου.

«Ἄ! τί ὠραία!» φώναξα γεμάτος θαυμασμό.

Ἀλήθεια! μπροστὰ στὰ μῆτια μας ἀπλωνόταν ἓνα πανόραμα. Μακριὰ γυάλιζε ἀσπρογάλαξη ἡ θάλασσα τοῦ Σαρωνικοῦ, σὰ νὰ ἦταν σπαρμένη μὲ πολλὰ διαμάντια. Ἐδῶ καὶ κεῖ τὴ στόλιζαν ὁμορφα νησάκια ποὺ φαίνονταν σὰν τριανταφυλλιά: κι ἀκόμη πάρα πέρα ξεχώριζαν κάτι ξανθοκόκκινες ἀκρογιαλιές, ποὺ ἔλαμπαν σα νὰ ἦταν ἀπὸ μάλαμα.

Ἐμπρὸς στὰ πόδια μας ἦταν ξαπλωμένη ἡ ὁμορφή πολιτεία, ποὺ τὴν προστάτευε ἡ Ἀθηνᾶ. Παντοῦ βλέπαμε λαμπρὰ μνημεῖα, ναοὺς, ἀγάλματα. Κι ἀνάμεσα σ' ὅλα αὐτὰ ὁμορφα περιβόλια γεμάτα δέντρα καὶ ἄνθη.

35. Τί πάθαμε ἀπὸ τῆ βροχῆ.

Ἐκεῖ πού εἶλαμπε ὁ ἥλιος κι ἦταν χαρὰ θεοῦ, ὁ οὐρανὸς σκοτείνιασε. Πυκνά, βαριά σύννεφα τὸν ἐσκέπασαν πέρα πέρα· δυνατὸς ἀέρας σηκώθηκε. Ἐξαφνα μιὰ φοβερὴ βροντὴ ἀκούστηκε, κι ὕστερα κι ἄλλη κι ἄλλη. Συχνές ἀστραπές σὰ λαμπερὰ φίδια ξεσκίζουν τὰ σύννεφα.

« Γρήγορα νὰ φύγωμε τῆς λέω· σὲ λίγο θάγωμε νεροποντὴ ».

Πιανόμαστε ἀπὸ τὸ χέρι καὶ φεύγομε τρέχοντας. Δὲν εἶχαμε φτάσει στὴ μέση τοῦ λόφου καὶ μᾶς πιάνει ἡ βροχῆ. Κοιτάζομε δεξιὰ κι ἀριστερά, μὴ βροῦμε κανένα σκεπασμένο μέρος νὰ φυλαχτοῦμε, μὰ τίποτα. Τὰ ροῦχα μιᾶς μούσκεψαν ἀπὸ τὸ νερό. Τρέχαμε ὅσο μπορούσαμε λαχανιασμένοι. Κατεβήκαμε τὸ μισὸ τὸ λόφο. Ἐξαφνα ἡ Νικομάχη στέκεται καὶ φωνάζει :

« Κι ὁ γάτος μου; Ποῦ εἶναι ὁ γάτος μου; Ἄχ ὁ κακόμοιρος θὰ χάθηκε! Ἄς γυρίσωμε μήπως τὸν βροῦμε ».

— « Ἐγὼ θὰ πάω μόνος μου. Ὡσπου νὰ γυρίσω, ἐσύ στάσου κάτω ἀπὸ κεῖνο τὸ μεγάλο πεῦκο γιὰ νὰ μὴ βρέγεςαι πολὺ. Τώρα σταμάτησαν οἱ ἀστραπές καὶ δὲν εἶναι πιά φόβος ἀπὸ ἀτροπελέκι ».

— « ὦ! εἶναι καὶ παρκεῖναι. Θὰ πάω ἐκεῖ στὸ χαμηλὸ δεντράκι πού εἶναι καὶ φουντωτό » μοῦ εἶπε ἡ Νικομάχη.

Ἀνεβαίνω πάλι τὸ λόφο. Τώρα πιά παραβράχηκαν τὰ ροῦχα μου ἀπὸ τὴ βροχῆ. Κατακουρατμένος φτάνω στὸ μέρος πού εἶχαμε καθίσει. Ψάχνω ἐδῶθε κεῖθε, πουθενὰ Μαῦρος. Τὸν φωνάζω, τρέχω δεξιὰ ἀριστερά, τίποτα. Γυρίζω πίσω. Ἡ Νικομάχη μὲ βλέπει μὲ βουρκωμένα μάτια, πού γύριζα μονάχος.

« Μὴ λυπᾶσαι, τῆς λέω, θὰ ἔφυγε μόνος του. Θὰ τὸν βροῦμε στὸ σπίτι. Κατάλαβε πὼς θὰ βρέξῃ κι ἔφυγε πρὶν ἀπὸ μᾶς ».

Κατεβαίνομε μὲ πολὺν κόπο τὸ λόφο. Τὰ φορέματα τῆς Νικομάχης ἀπὸ τὴν πολλὴ βροχὴ κόλλησαν ἀπάνω της καὶ δὲν τὴν ἄφηναν νὰ περπατῆ γρήγορα. Φτάσαμε στὸ σπίτι σὲ ἐλεεινὴ κατάσταση. Τὰ ροῦχα μας ἔσταζαν καὶ τὰ ψαθάκια μας ἔγιναν σὰ χωνιά.

Ἡ Κλεώνη μᾶς περίμενε μὲ καρδιοχτύπι δυνατὸ. « Ἄχ! θὰ μοῦ κρυώσετε! Πῶς δὲν προφτάσατε νὰ γυρίσετε πιὸ νωρὶς; Γρήγορα ν' ἀλλάξετε φορέματα ».

Κι ἀμέσως ρίχνει ξύλα στὴ φωτιά νὰ στεγνώσωμε καὶ νὰ ζεσταθοῦμε.

« Ὁ γάτος μου! » ἦταν ἡ πρώτη λέξη ποὺ εἶπε ἡ Νικομάχη μόλις μπῆκε στὸ σπίτι. Τοῦ κάκου ἔψαχνε μὲ τὸ μάτι της κάθε γωνιά περιμένοντας ν' ἀκούσῃ τὸ ἀγαπητὸ της νιαούρισμα. Ὁ Μαῦρος δὲ φαινόταν πουθενά.

Ἡ Νικομάχη ἔπεσε στὸ κρεβάτι πικραμένη. Εἶχε δυνατὸ πυρετὸ. Ἀνήσυχη ἡ γριούλα μοῦ ἔφερε ἓνα ζεστὸ καὶ μοῦ εἶπε :

« Καίει καὶ ψήνεται ἡ καημένη ἡ Νικομάχη μου. Τῆς ἔδωσα ἓνα ζεστὸ ἀπὸ ἀγριολούλουδα καὶ φύλαξα λιγάκι καὶ γιὰ σένα. Ἔχω ἓνα φόβο στὴν καρδιά. Ἔτσι ἀδύνατη καθὼς εἶναι . . . . . Ἄχ! πὼς φοβοῦμαι νὴ μοῦ ἀρρωστήσῃ βαριά . . . »

36: Πὼς βρέθηκε ὁ γάτος.

Ἡ Νικομάχη ξημέρωσε χειρότερα. Τρέχω καὶ φωνάζω τὸ γιατρό. Πρόσταξε βεντούζες κι ἓνα γιατρικό.

« Έχει πάρει δυνατό κρουλόγημα, μάς λέει ὁ γιατρός, καὶ πρέπει νὰ προσέξετε ».

Ἡ Νικομάχη μέσα στὴν πυρετό της μὲ παρακαλοῦσε μὲ δακρυσιμένα μάτια νὰ τῆς βρῶ μὲ κάθε τρόπο τὸ Μαῦρο της.

Ἔτρεξα παντοῦ. Δὲν ἄφησα δρομάκι ἀγύριστο. Χαμένος κόπος ! Πουθενὰ δὲν τὸν ἐβρῆκα.

Τὴν ἄλλη μέρα στὸ σχολεῖο τὸ εἶπα στοὺς φίλους μου κι αὐτοὶ μοῦ ὑποσχέθηκαν νὰ ἔχουν τὰ μάτια τους τέσσερα καὶ νὰ μοῦ φέρουν τὸ Μαῦρο, ἂν τυχόν τὸν βροῦνε.

Πέρασαν τρεῖς ἡμέρες. Εἶχαμε πιά ὄλοι ἀπελπιστῆ. Τὴν τρίτη ἡμέρα, βράδυ βράδυ, πήγαινα ν' ἀγοράσω ἓνα γιατρικὸ τῆς Νικομάχης.

Ἐκεῖ πού πήγαινα σ' ἓνα δρόμο στενὸ ἀπαντῶ τὸ Στρεψιάδη. Ἦταν τυλιγμένος μὲ τὸ πλατὺ πανωφόρι του καὶ στὴ μασκάλη του κρατοῦσε ἓνα μεγάλο δέμα. Ταράχτηκε ἅμα μὲ εἶδε.

« Ποῦ τρέχεις τέτοια ὥρα : » τὸν ρωτῶ.

— « Καὶ σὺ δὲ γυρίζεις τοὺς δρόμους τέτοια ὥρα; » μοῦ ἀποκρίθηκε.

— « Μὰ ἐγὼ ἔχω τὸ λόγο μου. Ἡ Νικομάχη εἶναι πολὺ ἄρρωστη καὶ πάω νὰ τῆς φέρω γιατρικὸ. Ἔχασε τὸ γάτο της κι ἡ μεγάλη της λύπη τὴν κάνει χειρότερα ».

« Τί ἀνόητη νὰ στενοχωριέται ἔτσι γιὰ ἓνα ζῶο ! » εἶπε ὁ Στρεψιάδης γελώντας περιπαιχτικά.

— « Πρέπει νὰ τ' ἀγαποῦμε καὶ τὰ ζῶα » εἶπα.

— « Δὲν ἔχω καιρὸ ν' ἀκούω τίς ἀνόησίες σου. Καλὴ νύχτα » εἶπε κι ἔκαμε νὰ φύγη. Ἐξαφνα, δὲν ξέρω πῶς, μιὰ ὑποψία πέρασε ἀπὸ τὸ νοῦ μου. Ποῦ πήγαινε; Τί ἦταν ἐκεῖνο τὸ χοντρὸ δέμα πού ἐκρυβε κάτω ἀπὸ τὸ πανωφόρι του ;

Μ' ἓνα πήδημα τὸν φτάνω, τὸν ἀρπάζω ἀπὸ τὸ χέρι καὶ τοῦ λέω :

«Ποῦ πᾶς ; καὶ τί ἔχεις ἐκεῖ πού τὸ κρύβεις ἔτσι :»

— « Φύγε ἀπὸ δῶ, χωριάτη· δὲ θὰ σοῦ δώσω λόγο ».

— « Δέ σ' ἀρήνω, ἂν δὲ μοῦ δείξης τί κρατεῖς ἐκεῖ μέσα ».

— « Ἄφησέ με ἢ θὰ φωνάξω » κι ἔκαμε νὰ φύγη· κι ἔσφιγγε δυνατὰ τὸ δέμα του.

*Ἐξαφνα ἓνα πνιγμένο νιαούρισμα ἀκούεται κάτω ἀπὸ τὸ πανωφόρι του.

« Ὁ Μαῦρος » εἶπα μὲ τὸ νοῦ μου· θὰ τὸν βρῆκε στὸ δρόμο καὶ ποιὸς ξέρει πού τὸν πάει γιὰ νὰ τὸν βασανίσῃ.

Χύνομαι ἀπάνω του, τὸν ρίχνω γάμω, ἀκουμπῶ τὸ γόνατό μου στὸ στήθος του, τραῖῶ τὸ πανωφόρι καὶ βρίσκω κάτω ἀπὸ τὴ μασκάλη του ἓνα σακούλι δεμμένο μὲ σκοινί. Μέσα σ' αὐτὸ παράδερνε καὶ τινάζόταν ἓνα ζῶο.

Τὸ κακόπαιδο ! κρατοῦσε ἓνα χοντρὸ μπαστούνι. Τὸ παίρνω ἀπὸ τὸ χέρι του, τὸ πετῶ μακριὰ καὶ γρήγορα γρήγορα λύνω τὸ σκοινί τοῦ σακουλιοῦ. Ὁ Μαῦρος τινάζεται ἔξω καὶ φεύγει τρέχοντας στὸ σπιτάκι τῆς Κλεώνης.

Δὲν κρατήθηκα. Ἀπάνω στὸ θυμὸ μου τοῦ κατέβασα μιὰ γροθιά.

« Ποῦ τὸ πήγαινες τὸ ζῶο ; ἔ ; »

— « Τὸ πήγαινα στὴ θάλασσα νὰ τὸ πνίξω. Πρῶτα θὰ τὸ βασάνιζα καὶ θὰ τὸ τσάκιζα στὸ ξύλο· ὅπως θὰ τσακίσω κι ἐσένα, παλιοχωριάτη ! » ἀποκρίθηκε μὲ λύσσα. « Ἐσὺ ἔγινες αἰτία νὰ μᾶς διώξῃ ἀπὸ τὸ σπίτι του ὁ Λεωκράτης γιὰ νὰ μπῆς ἐσύ. Μὰ ἔννοια σου καὶ θὰ λογαριαστούμε καλά ».

— « Φαντάζεσαι τοὺς ἄλλους σὰν τὸν ἑαυτό σου, τοῦ λέω. Μὰ ἐγὼ καλύτερα ἔχω νὰ πεθάνω ἀπὸ τὴν πεῖνα,

παρά νὰ γίνω σάν κι ἐσένα κόλακας· καὶ τοῦ γύρισα τὶς πλάτες.

Αὐτὸς ἀπὸ πίσω μου μ'ἔβριζε καὶ μὲ φοβέριζε :

«Θὰ σοῦ δείξω ἐγώ! Νὰ ἰδῆς τί θὰ σοῦ κάμω!»

37. Ἡ Νικομάχη ἄρρωστη.

Ἦταν βουβὸ τὸ σπῆτι τῆς Κλεώνης καὶ σὲ μεγάλη λύπη βυθισμένο. Ὁ πυρετὸς τῆς Νικομάχης δὲν ἔπεφτε· καὶ τὸ καημένο τὸ κορίτσι ἔλιωνε σάν τὸ κερὶ μέρα μὲ τὴν ἡμέρα. Ὁ γιατρὸς φαινόταν πολὺ συλλογισμένος. Ἡ Νικομάχη δὲ θὰ ξανάβρισκε πιά τὴν ὑγεία της. Κι ἐγὼ τὰ παράτησα ὅλα, μαθήματα καὶ γυμναστική, καὶ βοηθοῦσα τὴ γριούλα.

Ραγιζόταν ἡ καρδιά μου σάν τὴν ἔβλεπα γονατισμένη ἐμπρὸς σ'ἓνα ἀγαλματάκι τῆς Ἀθηνᾶς. Παρακαλοῦσε τὴ θεὰ νὰ κάμῃ καλὰ τὴν ἐγγονούλα της.

Ἡ θεὰ τὴ λυπήθηκε· ἡ ἐγγονή της γύρισε στὸ καλύτερο. Ἐπεσε ὁ πυρετὸς καὶ σὲ λίγες μέρες μπόρεσε νὰ σηκωθῆ. Στὴν ἀρχὴ εἶχε μεγάλη ἀδυναμία. Μὰ σιγὰ σιγὰ δυνάμωσε.

38. Οἱ γονεῖς μου στὴν Ἀθήνα.

Μιὰ μέρα γυρίζοντας ἀπὸ τὸ σχολεῖο μὲ τὸ Θεαγένη, βλέπω ἀπὸ μακριὰ τὰ κοκκινωπὰ βοδιαμας καὶ τὸ ἀμάξι μας ἔξω ἀπὸ τὴν πόρτα τοῦ σπιτιοῦ μας. Ἡ χαρὰ μου δὲ λέγεται. Τρέχω κι ἀγκαλιάζω τὸν πατέρα μου καὶ τὸν παππού μου. Φιλῶ τὴ μητέρα μου καὶ τ'ἀδερράκια μου.

Ἡ μητέρα μου μ'ἔσφιξε στὴν ἀγκαλιά της καὶ μὲ φίλησε. Ἐπειτα στάθηκε καὶ μὲ καμάρωνε. Ἀργότερα

μοῦ εἶπε πὼς τῆς φάνηκα πιὸ ὄμορφος καὶ πιὸ μεγάλος.

Φωνάζω τὸ φίλο μου πὺ στεκόταν πάρα πέρα. Τὸν πιάνω ἀπὸ τὸ χέρι, τὸν φέρνω στοὺς γονεῖς μου καὶ στὸν παππού μου καὶ τοὺς λέω : « Ὁ Θεαγένης ὁ φίλος μου, πὺ τὸν ἀγαπῶ σὰν ἀδερφό ».

Ἡ μητέρα μου τὸν ἐρίλησε ὅταν ἄκουτε πὼς εἶναι ὄρφανὸς κι ἀγαπημένος σύντροφός μου.

— « Ἦρθαμε, γιὰ νὰ σέ δοῦμε, μοῦ λέει ὁ πατέρας μου, καὶ νὰ δοῦμε καὶ τὴ μεγάλη γιορτὴ τῆς Ἀθηνᾶς ».

Μπαίνομε στὸ σπίτι. Ἡ Νικομάχη μὲ τὴ γιαγιά της τρέχουν καὶ μᾶς ὑποδέχονται μὲ πολὺ εὐγένεια καὶ μὲ μεγάλη χαρὰ. Τὸ μικρὸ σπιτάκι τώρα ἀντιλαλοῦσε ἀπὸ γέλια καὶ χαρές.

Βοήθησα τὸν πατέρα μου καὶ κατεβάσαμε ἀπὸ τὸ ἀμάξι κάμποσα κοτόπουλα, τυρί, μέλι, κρασί κι ἄλλα πρόματτα. Ὅλα ἀπὸ τὸ σπίτι μας κι ἀπὸ τὰ κτήματα μας.

Καθόμαστε στὸ τραπέζι καὶ τρῶμε μὲ πολλὴ ὄρεξη ὅτι βρήκαμε πρόχειρο.

Τὸ πρόσωπο τῆς μητέρας μου λάμπει ἀπὸ χαρὰ ὅσο ἀκούει τὰ καλά πὺ τῆς λέει γιὰ μένα ἡ Κλεώνη.

Ὁ παππούς μου ἀπὸ τὴ χαρὰ του μὲ τράβηξε στὴν ἀγκαλιά του, μὲ φίλησε καὶ μοῦ λέει :

« Ἐχε τὴν εὐχή μου, παιδί μου ».

Ἐπειτα ὁ πατέρας ἀρχίζει νὰ μοῦ λέη ὅσα ἔγιναν στὸ χωριὸ ἀπὸ τὸν καιρὸ, πὺ ἔφυγα. Ἡ Ἰώ, ἡ ἀγελάδα μας, μοῦ λέει, γέννησε ἓνα ὄμορφο μοσχάρι. Ἡ φοράδα μας ἓνα πουλαράκι. Ἡ θεία μου ἡ Δανάη παντρεύτηκε μὲ τὸ Φίλωνα τὸν περιβολάρη. Τὸ ἀμπέλι μας ἦταν φορτωμένο σταφύλια, κι ἄλλα, κι ἄλλα πολλά.

Ἄμα σηκωθήκαμε ἀπὸ τὸ τραπέζι, ὁ παππούς μου μὲ τὸν πατέρα μου πῆγαν στὸ σχολεῖο καὶ στὴν παλαί-

στρα για να ρωτήσουν τους δασκάλους πώς πήγαινε στα μαθήματα. Και οι δύο τους δίνουν καλές πληροφορίες.

Οι δικοί μου γύρισαν στο σπίτι εύχαριστημένοι, και σε λίγο βγήκαμε όλοι περίπατο.

Στο δρόμο απαντήσαμε το Λεωκράτη. Πρώτος σταμάτησε ο εύγενικός αυτός άρχοντας και μᾶς χαιρέτησε· και μου είπε να τον συγγέλω στους δικούς μου. Το κάνω μ' όλη μου την ευχαρίστηση, κι ο Λεωκράτης τους μιλεί πολύ καταδεχτικά κι εύγενικά. Κοντά στ' άλλα τους λέει, πώς έμένει προτιμᾶ απ' όλους τους φίλους που συναναστρέφεται το παιδί του.

Ο πατέρας μου τον παρακαλεί ν' αφήσει τον Κλεισθένη να έρθει στο χωριό μας στις διακοπές.

«Ναί, ναί, μ' όλη μου την καρδιά θα τοῦ δώσω την άδεια να έρθει μαζί σας στον τρύγο και σᾶς εύχαριστώ μάλιστα πολύ για το εύγενικό σας κάλεσμα».

39. Γιατί ώνομάστηκε Ἀθήνα.

Οι γονείς μας ήρθαν στην Ἀθήνα, όπως σᾶς είπα, για να με ίδούν, μα και για να ίδούν τη μεγάλη γιορτή της Ἀθηνᾶς.

Ἡ γιορτή της θεᾶς γινόταν κάθε χρόνο, τον Αὔγουστο. Μὰ κάθε τέταρτο χρόνο οι Ἀθηναῖοι τη γιόρταζαν πολύ καλύτερα. Και τότε την έλεγαν τᾶ «Μεγάλα Παναθήναια».

Τὸν παλιό παλιό καιρό ο βασιλιάς Ἐρεχθέας έχτισε ένα μικρό χωριουδάκι στην ὄχθη τοῦ Κηφισοῦ. Στὴν ἀρχή ἦταν χωρίς ὄνομα και ἄγνωστο. Οἱ κάτοικοί του ὁμῶς ἦταν παληκάρια και πολύ ἔξυπνοι. Γι' αὐτὸ ο Δίας, πὸν ξέρει ἀπὸ

πρωτίτερη τίθῃ γίνῃ, γνῶριζε πῶς τὸ χωριούκι θὰ γίνῃ
μὲτ' ἡμέρῃ ἢ πρὶ δολιχὴν πολιτεία τοῦ κόσμου.

Τὸ ἔμειναν αὐτὸ οἱ θεοί, καὶ ὁ καθένας ἤθελε νὰ δώσῃ
τὸ δικό του ὄνομα στὸ
μικρὸ χωριὸ τοῦ Ἐρε-
χθέα. Μὰ οἱ ἄνθρωποι
ποῦ ζοῦσαν ἐκεῖ ἤξεραν
καλὰ δύο τέχνες, νὰ
φτιάχνουν γερὰ καράβια,
γιὰ νὰ ταξιδεύουν ἐπὶ τῆ
θά-
λασσα καὶ νὰ φτιάχνουν
ἄρτια ἀργεῖα καὶ νὰ
πελεκρῶν τις πέτρες, γιὰ
νὰ κάνουν ἀγάλματα καὶ
ναοὺς γιὰ τοὺς θεοὺς.

Ὁ Δίας λοιπὸν ἀποφά-
σισε μόνον δύο θεοὶ ν' ἀ-
γωνιστοῦν μεταξύ τους,
γιὰ νὰ δώσουν τὸ ὄνο-
μά τους στὸ νεόχτιστο
χωριό· ὁ Ποσειδῶνας, ὁ
θεὸς τῆς θάλασσας, καὶ
ἡ Ἄθηνᾶ, ποὺ προστα-
τεύει τις τέχνες.

Τὴν ἡμέρα ποὺ πρό-
σταξε ὁ Δίας, ὅλοι ἦρθαν
καὶ κάθισαν ἐν χρυσοῦς
θρόνους, κοντὰ στὴν ὀ-
χθῆ τοῦ Κηφισοῦ. Ψηλότερα ἀπ' ὅλους ἦταν ὁ θρόνος
τοῦ Δία. Στὸ πλάγι του εἶχε καθίσει ἡ Ἥρα μὲ τὰ με-
γέλα μάτια. Πικρέκει ἦταν ὁ Ἀπόλλωνας μὲ χρυσὴ λύρα

στό χέρι, και κοντά του ή αδερφή του ή "Αρτεμη με τόξο και σαίτες, έτοιμη για κυνήγι.

Πίσω τους καθόταν ή "Αφροδίτη, ή θεά της όμορφιάς, ό "Αρης, ό άτρόμητος θεός του πολέμου, και ή Δήμητρα, ή θεά της γεωργίας, αυτή που έμαθε τους ανθρώπους να σπέρνουν και να θερίζουν τὸ σιτάρι. Έκει ήταν και ό Πλούτωνας, ό θεός του άδην, και ό "Ηφαιστος, ό θεός της φωτιάς. Πίσω από τὸ Δία καθόταν ό "Ερμής, με τὰ φτερωτά του πόδια.

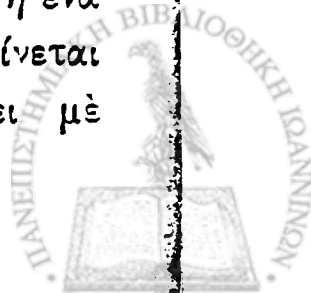
Μέσα σ' εκείνη τή συνέλευση ή "Αθηνά κι ό Ποσειδῶνας στέκονταν άμίλητοι και περίμεναν τὸ Δία ν' άποφασιστῆ. Η "Αθηνά κρατούσε στό δεξί της χέρι τὸ άνίκητο δόρυ της· στό χέρι του Ποσειδῶνα έλαμπε ή τριαινά του, που κάνει τή θάλασσα νὰ τρέμη. Τότε εἶπε ό Δίας :

«Όποιος από τους δύο θεούς θὰ κάμη νὰ βγῆ από τή γῆ τὸ δῶρο τὸ πιὸ χρήσιμο στους κατοίκους της "Αττικής, αυτός θὰ δώσῃ τ' ὄνομά του στό χωριὸ του "Ερεχθέα».

"Αμέσως σηκώθηκε ό Ποσειδῶνας και με τήν τριαινά του χτύπησε δυνατὰ τὸ χῶμα. Τότε άμέσως άναταράχτηκε ή γῆ και μέσα από τὰ σπλάχνα της τινάχτηκε ένα πεντάμορφο άλογο, άσπρο σαν τὸ χιόνι.

Οί θεοί τὸ κοίταζαν με θαυμασμό. Η χαίτη του άνέμιζε στον άέρα, τὰ μάτια του έλαμπαν και τὰ γοργά πόδια του έτοιμάζονταν νὰ πηδήσουν και νὰ τρέξουν.

Η "Αθηνά άτάραχη έσκυψε ήσυχα στη γῆ, τήν έσκαψε λίγο με τὸ άριστερό της χέρι κι έρριξε στό μικρὸ λάκκο ένα μικρὸ σπόρο που κρατούσε στό δεξί της χέρι. Δεν ελεγε τίποτα μονάχα· με χαμόγελο στα χείλη κοίταζε τους άλλους θεούς. Και νά, άμέσως φυτρώνει από τή γῆ ένα μικρὸ βλαστάρη. που μεγαλώνει στη στιγμή και γίνεται δέντρο μεγάλο με χορμό. Και στη στιγμή γεμίζει με

κλαδιά, κλωνιά και φύλλα που ἔλαμπαν σὰν ἀσήμι. Τὸ δέντρο ὅλο και μεγάλωνε, και τὰ κλαδιά του ἔγερναν φορτωμένα ἀπὸ καρποὺς πρασινωποὺς, γεμάτους χυμό.

« Πατέρα Δία » λέει τότε ἡ Ἀθηνᾶ· « αὐτὸ εἶναι τὸ δῶρο μου. Τὸ ἄλογο τοῦ Ποσειδῶνα, θὰ κάμη αὐτὸν τὸ λαὸ ν' ἀγαπήσῃ τὸν πόλεμο και τὰ αἵματα. Τὸ δῶρο τὸ δικό μου, ἡ ἐλιά, θὰ εἶναι τὸ σημεῖο τῆς εἰρήνης, τῆς ἡσυχίας και τῆς εὐτυχίας ».

Τότε ὅλοι οἱ ἀθάνατοι θεοὶ φώναξαν μὲ μιὰ φωνή: « Τὸ δῶρο τῆς Ἀθηνᾶς εἶναι τὸ καλύτερο ! Και τὸ χωριὸ αὐτὸ πού μιὰ μέρα θὰ γίνῃ ἡ πιὸ δοξασμένη πολιτεία τοῦ κόσμου, θὰ πάρῃ τ' ὄνομα τῆς Ἀθηνᾶς ». Κι ἔτσι πῆρε τ' ὄνομά της ἡ Ἀθήνα.

Και ἡ θεὰ ἀπὸ τότε προστατεύει τὴν ἀγαπημένη της χώρα. Οἱ Ἀθηναῖοι τῆς ἔχτισαν στὴν Ἀκρόπολη ἕνα λαμπρότατο ναό, τὸν Παρθενῶνα, και γιὰ τιμὴ της γιορτάζουν τὰ Παναθήναια.

40. Ἐτοιμασίες γιὰ τὰ μεγάλα Παναθήναια.

Πλησίασε ἡ μεγάλη γιορτὴ τῆς θεᾶς. Ὅχτὼ ἡμέρες ἀδιάκοπα ἔφταναν στὴν Ἀθήνα χιλιάδες ἄνθρωποι ἀπὸ τὰ περίχωρα και ἀπ' ὅλη τὴν ἄλλη Ἑλλάδα. Πολλοὶ ἔφεραν μαζί τους και τὰ ζῶα πού θὰ θυσιάζαν στὴ θεά.

Ἡ Ἀθήνα ἦταν ἀδύνατο νὰ χωρέσῃ ὅλο τὸν κόσμο πού μαζεύτηκε τότε ἐκεῖ. Γι' αὐτὸ οἱ πιὸ πολλοὶ ἀπὸ τοὺς πανηγυριῶτες, πού τὸ ἤξεραν, ἔφεραν και σκηνὲς μαζί τους, τίς ἔστηναν ἔξω ἀπὸ τὴν πόλη και ἔμεναν ἐκεῖ.

Ὁ Θεαγένης και ἐγὼ γιὰ διασκέδαση πηγαίναμε συχνὰ ἐκεῖ και βλέπαμε τὸν κόσμο, και μᾶς ἄρεσε ὁ ἀσυνήθιστος θόρυβος, οἱ φωνὲς τῶν ἀνθρώπων, τὰ χλιμιντρι-

σματα τῶν ἀλόγων, τὰ μουγκρητὰ τῶν ἀγελάδων καὶ τὰ βελάσματα τῶν προβάτων. Στὰ σχολεῖα, στὶς παλαιστρες καὶ στὸ Στάδιο ἄλλος λόγος δὲ γινόταν παρὰ γιὰ τὸ μεγάλο πανηγύρι. Ποτέ μου δὲν τὸ εἶχα δεῖ. Μπορεῖτε λοιπὸν νὰ φανταστῆτε πῶς τὸ περίμενα!

Σ' ὅλα τὰ σχολεῖα εἶχαν διαλέξει τὰ πιὸ καλόφωνα παιδιά καὶ τὰ γύμναζαν στοὺς ὕμνους ποὺ θὰ τοὺς τραγουδοῦσαν μὲ κιθάρες καὶ μ' ἄλλα μουσικὰ ὄργανα.

Ὁ κάθε μαθητῆς μάθαινε χωριστὰ τὸ μέρος του. Ἄφου ὅλα τὰ παιδιά ἔμαθαν τὸ τραγούδι τους, τότε τὰ μάζεψαν ὅλα σ' ἓνα μέρος γιὰ νὰ γίνῃ ἡ γενικὴ δοκιμὴ, νὰ ἰδοῦν ἂν πήγαιναν σύμφωνα ὅλες οἱ φωνές.

Στὴν ἐποχὴ ἐκείνη εἶχα πολὺ ὠραία φωνή. Τὰ μαθήματα τοῦ Κρατίνου τὴν εἶχαν γυμνάσει καλά.

Εἰκοσιπέντε ἀπὸ τοὺς νέους τῆς παλαιστρας του διάλεξε ὁ Κρατῖνος, γιὰ νὰ τραγουδήσουν στὸ χορὸ, ἀπ' ὅλους ὅμως στὸν Κλεισθένη καὶ σ' ἐμένα εἶχε τὶς περισσότερες ἐλπίδες του.

Τὶ αὐστηρότητα ὅμως ἦταν ἐκείνη! Δὲ συγχωροῦσε οὔτε τὸ παραμικρὸ λάθος· ὅλα τὰ ἤθελε σωστά· τὴ στάση μας, τὴν κάθε κίνηση, τὴν κάθε φωνή, ἀκόμη καὶ τὶς συλλαβὲς τοῦ ὕμνου ποὺ θὰ τραγουδοῦσαμε στὴ θεά.

Οἱ δοκιμὲς εἶχαν πετύχει καὶ ἡμαστέ ἐτοιμοί.

41. Τὰ μεγάλα Παναθήναια.

Ξημέρωσε ἡ μεγάλη ἡμέρα. Τὰ Παναθήναια ἄρχισαν ἀπὸ τὸ πρωὶ μὲ ἀγῶνες ἵππικούς, κοντὰ στὸν Ἴλισό.

Οἱ πιὸ πλούσιοι Ἀθηναῖοι εἶχαν στείλει ἐκεῖ τὰ καλύτερα ἄλογά τους. Τὰ ὠδηγοῦσαν οἱ γιοί τους ἂν ἦταν ἔφηβοι. Καὶ ὁ Λεωκράτης ἔστειλε ἕξι ἄλογα θαυμάσια.

Ὁ φίλος μου ὁ Κλεισθένης ἦταν λυπημένος πὸ δὲν ἦταν ἀκόμη δεκαοχτῶ χρονῶν, γιὰ ν' ἀγωνιστῆ μὲ τὰ πατρικά του ἄλογα.

Μὲ πόση χάρη καβαλίκεψαν οἱ ὄμορφοι νέοι τὰ περήφανα ἄλογά τους! Καὶ πόσο εὐκόλα τὰ ὠδηγοῦσαν, γιὰτὶ ἦταν ἔξυπνα καὶ καταλάβαιναν μ' εὐκολία τί θέλει ὁ καβαλάρης τους.

Ἀνυπομονοῦσαν νὰ παραβγοῦν στὸ τρέξιμο. Κρατοῦσαν τὰ κεφάλια τους ψηλά, τὰ μάτια τους ἔβγαζαν φλόγες. Μ' αὐτιὰ ὀλόρθα στέκονταν στῆ σειρὰ καὶ περιμέναν ν' ἀκούσουν τὴ σάλπιγγα γιὰ νὰ ὀρμήσουν.

Ἄργοῦσε ἡ σάλπιγγα καὶ αὐτὰ στενοχωριόνταν· δάγκαναν τὰ χιλινάρια τους, κουνοῦσαν τὴ χαιτή τους καὶ χτυποῦσαν τὸ χῶμα μὲ τὰ λεπτὰ καὶ δυνατὰ τους πόδια. Πολλὰ χλιμίντριζαν καὶ ἔδειχναν ἔτσι τὴ στενοχώρια τους.

Ἐξαφνα ἀκούστηκε τὸ σάλπισμα καὶ ἄρχισε ὁ ἀγῶνας. Τὰ φιλότιμα ζῶα λὲς καὶ πετοῦν. Τὸ χῶμα μὲν τὸ ἀγγίζουσιν. Τὰ πέταλά τους βγάζουσιν σπίθες. Θαρρεῖς πὼς εἶναι ἓνα σῶμα μὲ τὸν καβαλάρη καὶ μιὰ θέληση ἔχουν καὶ οἱ δύο, πὼς νὰ κερδίσουν τὸ βραβεῖο τῆς νίκης.

Ἀπὸ μικρὸ παιδί ἀγαποῦσα τ' ἄλογα· μὰ ἀπὸ κείνη τὴν ἡμέρα τὰ λάτρευα. Ὁ πατέρας μου, βλέποντας τὴν ἀγάπη μου καὶ τὸν ἐνθουσιασμό μου, μοῦ φανέρωσε ἓνα μυστικό. Μοῦ εἶπε πὼς μεγάλωνε γιὰ μένα ἓνα πολὺ ὄμορφο πουλαράκι. Ἀπὸ τὴ χαρὰ μου ἄρπαξα τὸ χέρι του καὶ τοῦ τὸ φίλησα. Δὲν τοῦ εἶπα ὅμως λέξη, γιὰτὶ ὄλη μου ἡ προσοχὴ ἦταν στ' ἄλογα πὸ ἔτρεχαν.

Κι ἐγώ, ὅπως καὶ ὅλος ὁ ἄλλος κόσμος, μὲ καρδιοχτύπι περιμέναμε τὸ ἀποτέλεσμα. Περιμέναμε νὰ ἰδοῦμε ποῖος θὰ ἦταν ὁ εὐτυχισμένος πὸ θὰ ἔπαιρνε τὸ βραβεῖο

σ' αὐτὸ τὸ ἀγώνισμα. Ὅλοι ἐλπίσαμε πῶς θὰ νικοῦσαν τ' ἄλογα τοῦ Λεωκράτη. Κι οἱ ἐλπίδες μας βγήκαν ἀληθινές. Ἀπὸ τὰ ἕξι ἄλογά του τὰ πέντε νίκησαν.

Ἔστερα ἀπὸ τοὺς ἵππικοὺς ἀγῶνες ἄρχισαν τ' ἄλλα ἀγωνίσματα, τὸ πάλεμα, τὸ τρέξιμο, τὸ πῆδημα, ὁ δίσκος, τὸ κοντάρι. Τὸ σχολεῖο μας πῆρε τέσσερα πρῶτα βραβεῖα.

Ὁ Θεαγένης νίκησε στὸ κοντάρι, ὁ Κλεισθένης στὸ δίσκο, ὁ Λυκίδας στὸ πάλεμα κι ἐγὼ στὸ τρέξιμο.

Ἐνα ὄμορφο στεφάνι καμωμένο μὲ κλαδιὰ ἀπὸ τὴν ἱερὴ ἐλιά τῆς Ἀθηνᾶς κι ἓνα θαυμάσιο πήλινο ἀγγεῖο μὲ λάδι ἀπὸ τὴν ἴδια ἐλιά ἦταν τὸ βραβεῖο τῆς νίκης μας.

Ἔστερα ἄρχισαν οἱ μουσικοὶ ἀγῶνες στὸ Ὀδεῖο, κάτω ἀπὸ τὴν Ἀκρόπολη. Καὶ σ' αὐτοὺς δὲν ἔμεινε πίσω τὸ σχολεῖο μας. Νίκησε ὁ Κλεισθένης καὶ πῆρε τὸ στεφάνι. Ἐγὼ πῆρα πρῶτο ἔπαινο.

42. Ἡ μεγάλη πομπή.

Τὸ πιὸ ὠραῖο μέρος στὴ μεγάλη αὐτὴ γιορτὴ ἦταν ἡ πομπή. Τρέξαμε κι ἐμεῖς γρήγορα νὰ πιάσουμε θέση γιὰ νὰ ἰδοῦμε καλά.

Χιλιάδες κόσμος ξεκινούσε ἀπὸ τὸν Κεραμεικὸ νὰ φέρη ὡς τὴν Ἀκρόπολη τὸ νέον πέπλο τῆς θεᾶς.

Δὲν εἶχαν δεῖ τὰ μάτια μου ὡς τότε τέτοιο ἀριστουργημα. Τὸν πέπλο αὐτὸ τὸν εἶχαν ὑφάνει τὰ καλύτερα κορίτσια τῆς Ἀθήνας καὶ εἶχαν κεντήσει ἄπάνω μὲ τέχνη μεγάλα κατορθώματα τῆς θεᾶς.

Ἐμπρὸς ἔμπρὸς στὴν πομπὴ ἦταν πολλὲς σειρὲς κορίτσια ἀπὸ τὶς πιὸ εὐγενικὲς οἰκογένειες. Ἦταν ντυμένα ὄμορφα καὶ φοροῦσαν στεφάνια ἀπὸ κρίνους στὰ κεφάλια τους. Μὲ τὰ λευκά τους χέρια βαστοῦσαν στὸ

κεφάλι τους ἀπὸ ἓνα πανεράκι, πὺν εἶχε μέσα ὅσα χρειάζονταν γιὰ τὴ θυσία.

Ἐπειτὰ ἔρχονταν ἄλλες σειρὲς κορίτσια, πὺν οἱ γονεῖς τοὺς δὲν ἦταν ντόπιοι Ἀθηναῖοι. Αὐτὰ κρατοῦσαν τὰ καπέλα καὶ τὶς ὀμπροέλες τῶν Ἀθηναίων παρθένων πὺν πήγαιναν μπροστὰ τοὺς.

Πίσω ἀπὸ τὰ κορίτσια ἀκολουθοῦσαν γέροι σοβαροί. πὺν οἱ ἄσπρες γενειάδες τοὺς κυμάτιζαν ἀπάνω στοὺς καθαρὸς χιτῶνες τοὺς. Φοροῦσαν στὸ κεφάλι τοὺς στεφάνι ἀπὸ ἄσπρα τριαντάφυλλα, καὶ εἶχαν στὰ χέρια τοὺς κλωνάρια ἀπὸ ἐλιά.

Ἐπειτὰ ἀπ' αὐτοὺς ἔρχονταν πολλὲς σειρὲς ἀπὸ ὠραίους ἀνθοστολισμένους ἄντρες· καὶ ἦταν ὅλοι ψηλοί, λεβέντες. Κρατοῦσαν λόγγες καὶ ἀσπίδες, καὶ θαρροῦσες πὺν πήγαιναν στὸν πόλεμο.

Πίσω ἀπ' αὐτοὺς ἀκολουθοῦσαν οἱ ἔφηβοι, παλικάρια δεκαοχτὼ χρονῶν, ντυμένοι πολὺ ὁμορφα, ἄλλοι καβάλα σὲ ὠραῖα ἄλογα καὶ ἄλλοι πεζοί.

Καὶ τελευταῖα ἔρχονταν πολλὲς σειρὲς παιδιά, ὅλα καλοκαμομένα· φοροῦσαν στενὸ χιτῶνα καὶ στὸ κεφάλι στεφάνι ἀπὸ τριαντάφυλλα.

Ἵστερα ἦταν οἱ ἀντιπρόσωποι, πὺν ἔστειλαν οἱ ἀποικίες ἐπίτηδες γιὰ τὴν πομπή.

Κάθε συντροφιά ἔψελνε τὸν ὕμνο στὴ θεά. Πίσω ἀπὸ τοὺς ξένους ἀκολουθοῦσαν μουσικοί, πὺν ἔπαιζαν κιθάρες καὶ αὐλοῦς· καὶ ὕστερα οἱ τραγουδιστές, πὺν τραγουδοῦσαν μὲ γλυκιὰ φωνή.

Καὶ ἔπειτὰ ἀπ' ὅλα αὐτὰ ἔρχόταν ἓνα παράξενο πλοῖο πὺν τὸ κουνοῦσαν ρόδες κρυμμένες. Στὸ κατάρτι του ἦταν ἀπλωμένος σὺν πανὶ ὁ νέος πέπλος τῆς θεᾶς.

Ἡ πομπὴ προχωροῦσε στὴν Ἀκρόπολη σιγὰ σιγὰ καὶ

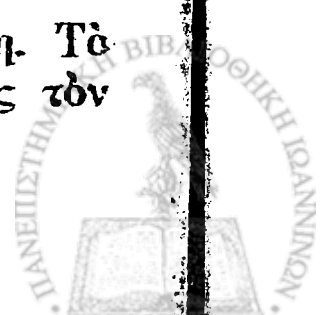

μὲ μεγαλοπρέπεια. Στὰ πεζοδρόμια δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ
στέκονταν χιλιάδες κόσμος καὶ ἔρραιναν μὲ λουλούδια
τὸν ἱερὸ πέπλο τῆς θεᾶς.

Ἔτσι φτάσαμε κάτω ἀπὸ τὴν Ἀκρόπολη. Τὸ
ἱερὸ πλοῖο σταμάτησε καὶ τὸν πέπλο τῆς θεᾶς τὸν
πῆραν τὰ κορίτσια μὲ μεγάλη ψεῦλάβεια.

Ἡ ποιπὴ ἀνέβηκε τότε στὴν Ἀγορόπολη. Οἱ ὠ-
ραιότερες παρθένες μπῆκαν στὸ ναὸ τῆς Ἀθηνᾶς, τὸν

Παρθενῶνα, καὶ πῆγαν νὰ χρεμάσουν τὸν πέπλο στὸ
βωμὸ τῆς θεᾶς.

Νομίζω πὸς βλέπω ἀκόμη τὸν ἄρχοντα ἑτῆς πο-
λιτείας νὰ παίρῃ ἀπὸ τὰ χέρια τῶν παρθένων τὸν
ἱερὸ πέπλο καὶ νὰ τὸν προσφέρει στὴ θεά.

Τὸ βράδυ πῆγα μαζί μὲ τοὺς γονεῖς μου στὴ λαμπαδοδρομία τῶν ἐφήβων. Ὁ πρῶτος ἔφηβος ἀνάβει τὴ λαμπάδα του ἀπὸ τὸ βωμό, καὶ τρέχοντας δίνει τὴ φλόγα στὸ δεύτερο, ὁ δεύτερος στὸν τρίτο καὶ ἔτσι ὡς τὸ τέλος. Ἀλίμονο σ' ὅποιον ἀφήσῃ νὰ τοῦ σβῆσῃ ἡ φωτιά του· τὸν βγάζουν ἔξω ἀπὸ τὴ σειρά καὶ ὅλο τὸ πλῆθος τὸν κυνηγᾷ μὲ φωνὲς περιπαιχτικές.

Ἡ λαμπαδοδρομία εἶναι ἀπὸ τίς ὠραιότερες διασκεδάσεις πού μπορεῖ κανεὶς νὰ χαρῆ στὴ ζωὴ του.

Ἡ μεγάλη γιορτὴ τῆς θεᾶς κράτησε τέσσερες ἡμέρες.

Τὴν τελευταία ἔσφαξαν χιλιάδες πρόβατα καὶ βόδια, ἔστρωσαν μεγάλα τραπέζια μέσα σὲ δημόσιους κήπους, καὶ ὅλος ὁ λαὸς ἔφαγε καὶ ἤπιε. Ὑστερα ἄρχισαν οἱ μουσικὲς, τὰ τραγούδια καὶ οἱ χοροὶ καὶ κράτησαν ὡς τὸ πρωί.

43. Οἱ δικοί μου γυρίζουν στὸ χωριό.

Τελείωσαν τὰ Παναθήναια καὶ ἦρθε ἡ ὥρα νὰ φύγουν οἱ δικοί μου γιὰ τὸ χωριό.

Ἡ μητέρα μου ἔφευγε ἡσυχῇ, γιατί εἶδε τὴ μεγάλη περιποίηση πού εἶχα στὸ σπίτι τῆς Κλεώνης. Ὁ πατέρας μου μᾶς ἔταξε πὼς γρήγορα θὰ ξαναγύριζε νὰ μὲ πάρῃ μαζί μὲ τὸν Κλεισθένη.

— « Τὸ Θεαγένη, πατέρα, τὸν ξέχασες ; Δὲ θὰ τὸν πάρωμε μαζί μας ; »

— « Πῶς ὄχι ; Μπορεῖ νὰ λείψῃ τὸ καλὸ αὐτὸ παιδί ; Μάλιστα συλλογίστηκα νὰ προσκαλέσω καὶ τὴ Νικομάχη. Μοῦ φαίνεται γλομὴ καὶ ἀδύνατη ὁ καθαρός ἀέρας τοῦ χωριοῦ μας θὰ τῆς κάμῃ καλό ».

— « Χρυσέ μου πατέρα, μ' αὐτὸ πού συλλογίστηκες, κάνεις ἓνα μυστήριο. Εἶναι τόσο καλὴ ἡ Νικομάχη

καὶ τόσο περιποιητικῆ, πού κι ἀδερφή μου νὰ ἦταν δὲ θὰ μὲ κοίταζε ἔτσι».

Ἐνῶ συνωμιλούσαμε, ἡ Νικομάχη καὶ ἡ μητέρα μου εἶχαν ξεκαρδιστῆ στὰ γέλια· γιατί ἡ ἀδερφοῦλα μου, πού ἦταν τώρα τριῶν χρονῶν, ζητοῦσε ν' ἀνεβῆ στὸ ἀμάξι μαζί μὲ τὸ γάτο. Κι' ἐκεῖνος ἔμενε στὴν ἀγκαλιά της ἡσυχος, σὰ νὰ ἠθελε νὰ ταξιδέψη.

Πῆγα νὰ τῆς τὸν πάρω, μὰ στάθηκε ἀδύνατο. Ἡ Φιλομήλα κλαίει, φωνάζει, δὲ θέλει νὰ τὸν χωριστῆ· μὰ κι ὁ Μαῦρος δὲ μ' ἀφήνει ν' ἀπλώσω τὰ χέρια μου ἀπάνω του. Ἀγριεύει κι ἐτοιμάζει τὰ κοφτερά του νύχια.

Τὰ ἔχασα καὶ δὲν ἤξερα τί νὰ κάμω. Ἐξαφνα μοῦ ἤρθε στὸ νοῦ μιὰ ἰδέα. Τρέχω στὸ μαγειρειό, ἀρπάζω ἓνα ψαροκέφαλο καὶ τὸ πετῶ καταγῆς ἐμπρὸς στὴν ἀδερφή μου.

Τὸ σχέδιο μου πέτυχε. Ὁ γάτος πετάχτηκε ἀμέσως, ἄρπαξε τὸ ψαροκέφαλο κι ἔγινε ἄφαντος. Ἡ Φιλομήλα κοιτάζε δεξιὰ κι ἀριστερά, κι ἀποροῦσε πῶς ἔγινε αὐτό. Ἦταν ἀστεῖο τὸ προσωπάκι της, πού ἔδειχνε πῶς δὲν καταλάβαινε γιατί ἔτσι γρήγορα καὶ χωρὶς λόγο τὴν παράτησε ὁ φίλος της.

Ὅλοι γελάσαμε ἀπὸ τὴν καρδιά μας. Σὲ λίγο τὸ ἀμάξι ξεκίνησε γιὰ τὸ χωριό.

11. Ὁ πατέρας μου ἤρθε νὰ μᾶς πάρῃ.

Κράτησε ὁ πατέρας μου τὸ λόγο του. Στὸ μῆνα ἀπάνω τὸν βλέπω ἓνα πρωὶ ἔξαφνα ἔξω ἀπὸ τὴν πόρτα μας. Ἦταν μαυρισμένος ἀπὸ τὸν ἥλιο.

«Ἐλα, παιδί μου, μοῦ λέει, ἀφοῦ μὲ φίλησε. Ἐτοιμάσου νὰ πᾶμε στὸ χωριό. Ἦρθα ἐπίτηδες νὰ σᾶς πάρω».

Ἐκείνῃ τῇ στιγμῇ φτάνει καὶ ὁ Θεαγένης. Μόλις εἶδε τὸν πατέρα μου, τρέχει καὶ τοῦ φιλεῖ τὸ χέρι.

Καὶ οἱ τρεῖς μας τότε μπαίνομε μέσα στὸ σπίτι. Ἡ Νικομάχη μὲ τῆς συνηθισμένη της εὐγένεια τρέχει καὶ ὑποδέχεται τὸν πατέρα μου.

Σὲ λίγο πήγαμε στὸν κηδεμόνα τοῦ Θεαγένη νὰ πάρωμε ἄδεια γιὰ τὸ φίλο μου.

Ἦταν ἀληθινὰ σκληρὸς ὁ κηδεμόνας του καὶ ἀνάποδος ἄνθρωπος.

«Ἄς ἔρθῃ!» εἶπε στὸν πατέρα μου ξερὰ ξερὰ. «Μακάρι νὰ τὸν ἔπαιρνες γιὰ πάντα».

Ἀπὸ κεῖ πήγαμε νὰ ζητήσωμε τὸν Κλεισθένη. Ὁ Λεωκράτης, σωστὸς ἄρχοντας, μᾶς δέχτηκε μ' εὐγένεια καὶ μὲ μεγάλη εὐχαρίστηση ἔδωσε τὴν ἄδεια στὸ παιδί του νὰ ἔρθῃ μαζί μας στὸ χωριό.

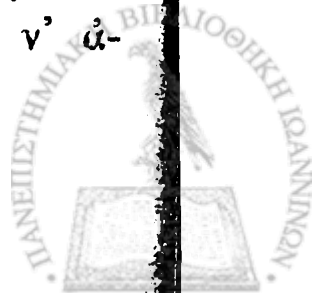
Τώρα ἦρθε καὶ τῆς Κλεώνης ἡ σειωά. Τὴ φώναξε παρόμερα ὁ πατέρας μου καὶ τὴν παρακάλεσε ν' ἀφήσῃ τὴν ἐγγονή της νὰ ἔρθῃ μαζί μας.

«Ἡ Νικομάχη, τῆς λέει, εἶναι ἀδύνατη ἀπὸ τὴν ἀρρώστια καὶ πολικουράζεται. Ὁ καθαρὸς ἀέρας τοῦ χωριοῦ καὶ ἡ ἡσυχία πολὺ θὰ τὴν ὠφελήσουν. Θὰ γυρίσῃ γεμάτη ὑγεία καὶ ὁμορφιά. Ἄν δὲ σοῦ ἦταν κουραστικό, θὰ σοῦ ἔλεγα νὰ ἔρθῃς καὶ σὺ μαζί μας γιὰ λίγες μέρες».

— «Ἐγώ, παιδί μου, εἶμαι πολὺ γριά καὶ δὲ βαστῶ σὲ κόπους καὶ ταξίδια. Μὰ ἡ Νικομάχη μου νάρθη μὲ τὴν εὐχή μου. Κουράζεται πάρα πολὺ τὸ καημένο τὸ κορίτσι, καὶ πρέπει νὰ ξεκουραστῇ λίγες μέρες».

Ἡ Νικομάχη στὴν ἀρχὴ δὲν ἤθελε νὰ ἔρθῃ.

«Δὲν μπορῶ, μᾶς ἔλεγε, νὰ φύγω. Πῶς ν' ἀφήσω μονάχη τὴ γιαγιά μου!»

Μὰ ἡ γιγιά της τὴν κατάφερε, κι ἔτσι ἄλλαξε γνώμη καὶ δέχτηκε.

45. Ἡηγαινῶ με τοὺς φίλους μου στὸ χωριό.

Ἡ Νικομάχη σὲ λίγο ἦταν ἕτοιμη. Εἶχε δέσει σ' ἓνα δέμα λίγα φορέματα. Ὁ Μαῦρος σὰ νὰ κατάλαβε πὼς θὰ ἔφευγε ἡ κυρὰ του καὶ δὲν ξεκολλοῦσε ἀπὸ κοντά της οὔτε στιγμή. Τριβόταν ἀπάνω της καὶ νιαούριζε, σὰ νὰ τῆς ἔλεγε: « πάρε με μαζί σου ».

— « Ἡσύχασε, Μαυρούλη μου » τοῦ ἔλεγεν ἡ Νικομάχη. « Ἐγὼ δὲ φεύγω χωρὶς ἑσένα ».

Ὁ πατέρας στὸ μεταξὺ ετοίμασε ἓνα μαλακὸ κάθισμα ἀπὸ ἄχυρα. Ἐκεῖ ἀπάνω κάθισε ἡ Νικομάχη μετὸ Μαυρούλη της στὰ γόνατα. Ὑστερα ἀνεβήκαμε κι ἐμεῖς.

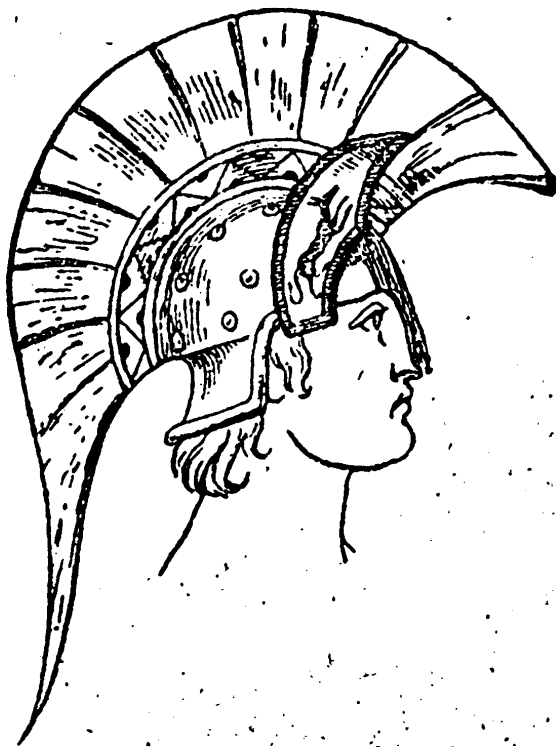
Εἶχε βασιλέψει ὁ ἥλιος ἅμα ξεκινήσαμε. Ὅταν προχωρήσαμε στὰ χωράφια, ἄρχισε νὰ σκοτεινιάζη κι ὁ οὐρανὸς στολίστηκε με ἀμέτρητα ἀστέρια λαμπερά. Οἱ βάρταχοι φώναζαν κοᾶξ κοᾶξ στὴν ἀκροποταμιὰ τοῦ Κηφισοῦ.

Σὲ λίγο τὸ φεγγάρι πρόβαλε πίσω ἀπὸ τὸν Ὑμηττό. Ἦταν ὀλοστρόγγυλο. Τὸ φῶς του στὴν ἀρχὴ ἦταν κάπως ἀδύνατο, μὰ ὅσο προχωροῦσε ἡ νύχτα ζωήρευε κι ἔφεγγε σὰ νὰ ἦταν μέρα.

Ἄεράκι ἤσυχο καὶ δροσερὸ μᾶς χάιδευε τὸ πρόσωπο κι ἔπαιζε μετὰ τὴν ὀλόξανθα μαλλιὰ τῆς Νικομάχης. Ἀπὸ μακριὰ ἄκουε κινεῖς τὸ γλυκὸν ἦχο τῆς φλογέρας κάποιου βουσκῶ καὶ τὰ βελάσματα τῶν κοπαδιῶν ποὺ ἔβουσκον γύρω στὶς βουνοπλαγιές.

Σιγὰ σιγὰ ἀνοιξε καὶ ἡ δική μας καρδιά καὶ μᾶς
ἦρθε ἡ ὄρεξι γιὰ τραγούδι. Οἱ γλυκὲς φωνὲς τῆς
Νικομάχης καὶ τοῦ Κλεισθένη ἀντιλαλοῦσαν μέσα
στὴν ἥσυχη νυχτιὰ σὰν κελάηδημα ἀηδονιοῦ.

ΜΕΡΟΣ Β !

46. Στὸ χωριό.

Ἔτσι, μὲ τραγούδια καὶ χαρὲς φτάσαμε στὸ χωριό.

Νὰ τὸ σπῆτι μας ! Μὲ τί χαρὰ τὸ ξαναβλέπω ! . . . Νὰ ἢ μητέρα μου, μὲ τὴν ἄσπρη τῆς ποδιά ! Νὰ ὁ παππούς μου, μὲ τὸ γερωνικὸ ραβδί του καὶ τὸ νυχτικὸ του σκοῦφο ! Νὰ καὶ τ' ἀδερφάκια μου ! . . . Οἱ δούλες, οἱ γείτονες τρέχουν ὅλοι νὰ μᾶς ὑποδεχτοῦν. Μᾶς περίμεναν.

« Καλῶς ἦρθατε ! καλῶς ὤρῆσατε ! Καλῶς τὰ παιδιὰ μας » φώναξαν ὅλοι τους.

Μὰ ποῖο εἶναι αὐτὸ τὸ τριχωτὸ κοκκινωτὸ πράμα πού πηδᾷ ἀπάνω μου καὶ κλαλεῖ ἀπὸ χαρὰ καὶ γλείφει τὰ χέρια μου καὶ μοῦ κάνει τόσα παιγνίδια, καὶ τρέχει στὴ μητέρα μου καὶ πάλι ξαναγυρίζει σὲ μένα ; Εἶναι ἡ Φλόγα, καὶ μοῦ δείχνει τὴ μεγάλη χαρὰ τῆς ὅπως μπορεῖ. Τὸ παίρνω τὸ πιστὸ σκυλί, τὸ σύντροφο τῶν παιδικῶν μου χρόνων, καὶ τὸ σφίγγω στὴν ἀγκαλιά μου.

Οἱ φίλοι μου θαυμάζουν τὴν ἐξυπνάδα του καὶ τὴν ἀγάπη του. Ὡς καὶ τὸ Μαυρούλη πῆγε νὰ τὸν χαιδέψῃ. Αὐτὸς ὅμως ἀγρίεψε, σήκωσε τίς τρίχες του, καμπούριασε τὴ ράχη του καὶ χύθηκε μὲ τὰ γαντζωτά του νύχια νὰ τὸ γρατσουνίσῃ. Πρόλαβα κι ἔκρυψα τὴν καημένη τὴ Φλόγα κάτω ἀπὸ τὸ φόρεμά μου.

Ἡ μητέρα μου μᾶς πρόστρεε γάλα, βούτυρο φρέσκο,
αὐγά βραστά, παξιμάδια καὶ μέλι.

Σε λίγο πήγαμε στὰ κρεβάτια, γιατί ἤμαστε κουρα-
σμένοι.

47. Περίπατος μέσα στὸ χωριό.

Μόλις γλυκοχάραξε ἤμαστε ὅλοι στὸ πέδι· ἡ μητέρα
εἶχε σηκωθῆ πρωτότερα ἀπὸ μᾶς. Ἄρμεξε μὲ τὰ καθιρά

της τὰ χέρια μέσα σὲ δοχείο, πὸ ἄστραφτε, γάλα ἀπὸ τὶς ἀγελάδες μας καὶ τὸ εἶχε ἔτοιμο μὲ τὰ παξιμάδια.

Σὲ λίγο βγήκαμε κι οἱ τρεῖς μαζί νὰ δοῦμε τὸ χωριό. Ἀπὸ πίσω μας ἔρχονται σιγὰ σιγὰ ὁ παπποῦς μὲ τὴ Νικομάχη. Ὁ πατέρας μου πρῶτῃ πρῶτῃ εἶχε πάει στὸ ἀμπέλι.

Οἱ φίλοι μου πρώτη φορὰ πήγαιναν σὲ χωριό, κι ὅλα ὅσα ἔβλεπαν τοὺς ἔκαναν ἐντύπωση· μὰ πὸ πολὺ τοὺς ἄρεσαν τὰ κάτασπρα σπιτάκια; πὸ ἦταν ὅλα καθαρὰ, καὶ εἶχαν ὅλα αὐτὴ ἀνθοστολισμένη καὶ κληματαριῆς φορτωμένες σταφύλια. Χωρὶς περιθῶλι δὲν ἦταν κανένα σπίτι στὸ χωριό.

Τὸ κάθε σπιτάκι μέσα εἶχε κι ἀπὸ ἓναν ἀργαλειό. Αὐτὸ ἔδειχνε πὸς οἱ γυναῖκες τοῦ χωριοῦ ἦταν νοικοκυρῆς κι ἀγαποῦσαν τὴ δουλειά. Ὑφαιναν χαλιά, ὑφάσματα γιὰ χλαῖνες καὶ γιὰ χιτῶνες, πανιὰ καὶ πολλὰ ἄλλα.

Ἐκεῖ πὸ τριγυρίζαμε, ἀκοῦμε ἕξαφνα μιὰ μαγευτικὴ φωνή. Σταθήκαμε καὶ ἀκούσαμε τ' ὄμορφο τραγούδι.

Κσιτάζομε ἀπὸ περιέργεια μέσα στὸ μικρὸ σπιτάκι ἀπ' ὅπου ἔβγαινε ἡ φωνή, καὶ βλέπομε μιὰ ὄμορφη κόρη νὰ ὑφαίνει καθισμένη στὸν ἀργαλειό.

Ὁ Κλεισθένης σκύβει τότε καὶ μοῦ λέει :

« Δὲ νομίζεις πὸς βλέπεις τὴν Καλυψὼ μέσα στὴ σπηλιά της, δταν τῆς εἶπε ὁ Ἑρμῆς ν' ἀφήσῃ τὸν Ὀδυσσεά νὰ γυρίσῃ στὴν πατρίδα του ; »

— « Κι ἐγὼ τὸ ἴδιο ἔλεγα αὐτὴν τὴν στιγμὴ » τοῦ ἀπαντῶ « Δὲ συλλογίστηκα ὅμως τὴ θεά, πὸ κρατοῦσε τὸν Ὀδυσσεά στὸ νησί της μακριὰ ἀπὸ τὸ σπίτι του, μὰ τὴν Πηνελόπη, τὴ φρόνιμη νοικοκυρά, ὅπως εἶναι κι αὐτὴ πὸ τραγουδεῖ τώρα ».

Οἱ κάτοικοι τοῦ χωριοῦ, ὅλοι ζῶντες, ὅλοι γλυκομίλητοι, μᾶς χαιρετοῦσαν μὲ τὸ «καλῶς ὠρίσατε» καὶ τραβοῦ-

σαν γρήγορα γρήγορα ὁ καθένας στὸ ἀμπέλι του καὶ στὸ χωράφι του.

Στὴν ἄκρη τοῦ χωριοῦ ἦταν ἓνα βαθὺ πηγάδι μὲ νερὸ κρυσταλλένιο. Ἐπὶ οἱ γυναῖκες καὶ τὰ κορίτσια μὲ τὶς ὀμορφες στάμνες στὸ κεφάλι κουβαλοῦσαν νερὸ στὰ σπίτια τους.

48. Περίπατος ἔξω ἰπὸ τὸ χωριό.

Πηγαίναμε σιγὰ σιγὰ κουβεντιάζοντας καὶ χωρὶς νὰ τὸ καταλάβωμε βρεθήκαμε ἔξω ἀπὸ τὸ χωριό.

Τὶ ὠραῖα ποὺ ἦταν ἐκεῖ! Ὅπου καὶ νὰ γύριζε κανεὶς τὸ μάτι του, ἔβλεπε πρασινάδα καὶ δέντρα μὲ γλυκοὺς καρπούς. Τ' ἀμπέλια ἦταν φορτωμένα μὲ σταφύλια. Στὰ λιθάδια οἱ χωρικοὶ εἶχαν στιθαγμένο τὸ νεοθέριστο χορτάρι. Γύρω στὰ χωράφια ἦταν φυτρωμένοι ἀγριόβατοι μὲ μαῦρα καὶ γλυκὰ βατόμουρα.

Κάπου κάπου βλέπαμε μέσα στὰ πράσινα λιθάδια κάτι μεγάλα πουλιά, μὲ κόκκινα καὶ μακριὰ πόδια καὶ μὲ μεγάλες μύτες κόκκινες. Ἦταν λελέκια. Περιπατοῦσαν καμαρωτά, τέντωναν τὸ κορμί τους ἐμπρός, ἔρριχναν τὸ κεφάλι τους πίσω καὶ στέκονταν κάπου κάπου στὸ ἓνα τους πόδι.

Ἐνα ἀπ' αὐτὰ εἶχε στὴ μύτη του ἓνα φίδι καὶ τὸ χτυποῦσε καταγῆς νὰ τὸ σκοτώσῃ. Ἐνα ἄλλο ἔτρεχε καὶ κυνηγοῦσε ἓνα βάτραχο.

Οἱ πράσινες σαῦρες, ποὺ ἔμοιαζαν σὰ φρεσκοθαμμένες, ἔτρεχαν καὶ τρύπωναν κάτω ἀπὸ τὶς πέτρες καὶ τὰ χαμόκλαδα, ὅταν ἄκουαν τὰ βήματά μας. Οἱ ὀμορφες πεταλούδες, ποὺ φάνταζαν μὲ τὰ χτυπητά τους χρώματα, πετοῦσαν στὰ λουλούδια τοῦ κάμπου τρελλές ἀπὸ χαρά. Παντοῦ κελάρυζε νερὸ κρῦο καὶ κρυσταλλένιο.

Ἐξαφνα ἐκεῖ πού περπατούσαμε, βλέπομε ἐπάνω σ' ἓνα δεντράκι μιὰ φωλιά. Τὴν εἶχαν χτίσει τὰ πουλάκια μὲ πολλή τέχνη· τ' ἄχυρα, τὸ μαλλί, τὶς τρίχες καὶ τὰ πούπουλα τὰ εἶχαν μαζέψει ἐκεῖ μὲ τὶς μυτίττες τους.

Ἀπὸ τὴν τρύπα τῆς φωλιάς φαινόταν ἓνα κεφαλάκι. Εἶχε ὅλη τὴν ὥρα ἀνοιχτὸ τὸ στόμα καὶ φώναζε ἀδιάκοπα.

« Τί πουλί νὰ εἶναι αὐτό ; » μὲ ρώτησε ὁ Θεαγένης.

— « Κι ἐγὼ δὲν ξέρω » τοῦ εἶπα. « Τώρα πού θὰ ἔρθουν οἱ γονεῖς του νὰ τὸ ταΐσουν, θὰ τὸ καταλάβωμε ».

Δὲν πέρασε πολλή ὥρα καὶ νά, δυὸ ὄμορφα φλόρια φτάνουν στὴ φωλιά. Στὸ στόμα τους κρατοῦσαν κάτι πού ἔμοιαζε σὰν ἀκρίδα· ἴσως νὰ ἦταν καὶ σκουλήκι. Φοβήθηκαν ὅταν μᾶς εἶδαν, μὰ ὄχι καὶ πολὺ· γιατί στάθηκαν στὴ φωλιά καὶ τάισαν τὸ μικρό τους.

« Ὁ νοῦς μου δὲν τὸ χωρεῖ, εἶπε ὁ Κλεισθένης, πῶς δυὸ πουλάκια τόσα δά, νὰ ἔχουν στὴ φωλιά τους παιδιὰ πολὺ μεγαλύτερό τους ! »

— « Ἐγὼ παραξενεύομαι καὶ γιὰ ἓνα ἄλλο ἀκόμη » εἶπε ὁ Θεαγένης. « Γιατί ἡ φωλιά νὰ ἔχη ἓνα πουλί μονάχα, ἐνῶ τὰ φλόρια γεννοῦν τέσσερα καὶ πέντε αὐγά ».

— « Ἐγὼ θὰ σᾶς πῶ τὸ γιατί » λέει ὁ παππούς μου, πού ἐρχόταν ἀπὸ πίσω μας μὲ τὴ Νικομάχη. « Μὰ πρῶτα ἐλάτε νὰ καθίσωμε σ' αὐτὸν τὸν ἴσκιον τὸν παχύ, νὰ φᾶμε κάτι καὶ νὰ ξεκουραστοῦμε ».

Στρώσαμε τρυφερὰ κλαδιά, ἀνοιξαμε τὸ καλάθκι πού εἶχαμε μαζί μας καὶ ἀπλώσαμε ἀπάνω στὸ φυσικὸ καταπράσινο τραπεζομάντιλο ὅτι εἶχαμε. Φάγαμε μὲ τὴν ἔρεξη ἐκείνη πού δίνει ὁ περίπατος μέσα στὰ δέντρα καὶ ὁ καθαρὸς ἀέρας τῆς ἐξοχῆς.

49. Μιά παράξενη ιστορία.

Ἦπιαμε κι ἀπὸ τὸ δροσερὸ νερὸ μιᾶς πηγῆς, ποὺ ἔτρεχε ἐκεῖ κοντὰ μὲ ἥσυχο κελαρυσμό, καὶ ξαπλωθήκαμε στὴ σκιά. Τότε μᾶς λέει ὁ παππούς μου :

« Μιά φορά δυὸ φλόρια, σὰν κι αὐτὰ ποὺ εἶδατε, εἶχαν χτίσει τὴ φωλιά τους ἀπάνω σ' ἓνα δέντρο. Τὸ θηλυκὸ σὲ λίγες μέρες γέννησε τρία αὐγά.

Μιά μέρα ποὺ τὰ φλόρια ἔλειπαν, πάει στὴ φωλιά τους ἓνα πουλὶ μαυριδερὸ, μὲ μαῦρα σημάδια στὴ σιτήθος καὶ στὴν κοιλιά. Κρατοῦσε στὴ μύτη του ἓνα αὐγὸ. Τὸ ἔβαλε κρυφὰ κοντὰ στὰ τέσσερα αὐγά ποὺ ἦταν μέσα, κι ἔφυγε φωνάζοντας : « κούκου ! κούκου ! »

Τὰ φλόρια γύρισαν στὴ φωλιά τους, μὰ δὲν πρόσεξαν πὼς τ' αὐγά τους ἦταν περισσότερα. Τὸ θηλυκὸ, σὰν ἦρθε ἡ ὥρα νὰ κλωσήση, κάθισε ἐλαφρὰ στ' αὐγά καὶ τὰ ἰζέσταινε.

Στὶς δεκατέσσερες ἡμέρες τ' αὐγά ἔγιναν πουλάκια. Κι ἔτσι ἡ φωλιά τους τώρα εἶχε πέντε πουλάκια.

Ἡ μητέρα ἀπλωνε τὶς φτεροῦγες της καὶ τὰ σκέπαζε.

Ὁ πατέρας τους πετοῦσε ἐδῶ κι ἐκεῖ, κι ἔφερνε τροφή. Τὰ πουλάκια ἔτρωγαν, ἔτρωγαν καὶ δὲ χόρταιναν. Τὸ ἓνα ὅμως ἀπὸ τὰ πέντε ἦταν πιδὸ λαίμαργο, μὰ καὶ μεγάλωνε πιδὸ πολὺ.

Μιά μέρα ὅταν γύρισαν τὰ φλόρια στὴ φωλιά τους, βρῆκαν μόνο τέσσερα πουλιὰ στὴ φωλιά. Τὸ ἄλλο ἔλειπε. Ρωτοῦν τί ἔγινε καὶ μαθαίνουν πὼς τὸ ἔσπρωξε ὁ μέγας καὶ τὸ γκρέμισε ἀπὸ τὴ φωλιά.

Ὁ φλόρος πολὺ θύμωσε καὶ θέλησε νὰ χτυπήσῃ τὸ μεγαλύτερο παιδί, μὰ ἡ φλόρινα τὸν κράτησε.

Σὲ λίγες μέρες ἄλλη συμφορὰ. Ὅταν γύρισαν τὰ φλό-

ρια στη φωλιά τους, βρήκαν ένα πουλί μονάχα, τὸ μεγάλο.

« Ποῦ εἶναι τ' ἀδερφάκια σου ; » τοῦ λέει τρομαγμένη ἡ μητέρα του.

— « Ἔπесαν κάτω, μητέρα » λέει ἐκεῖνο. « Εἶναι στενή ἡ φωλιά, γλιστρησαν κι ἔπесαν κάτω· καὶ κάποιο ζῶο τὰ ἔφαγε. Θαρρῶ πῶς ἦταν νυφίτσα ».

« Ἄχ οἱ ἄμοιροι τί πάθαμε ! » ἔλεγαν τὰ φλόρια κλαίοντας. « Ἄν κάναμε τὴ φωλιά μας πιὸ μεγάλη, θὰ μᾶς ζοῦσαν τὰ πουλάκια μας ! Ἄς ζήσῃ τοῦλάχιστο αὐτὸ ποῦ μᾶς ἔμεινε ! »

Αὐτὸ ὅλο καὶ μεγάλωνε. Κάπου κάπου ἔλεγε στὴ γυναῖκα του ὁ φλόρος :

« Γυναῖκα, αὐτὸ τὸ παιδί καθόλου δὲ μοιάζει μὲ τὴ γενιά μας. Τί παιδί εἶναι αὐτὸ δὲν καταλαβαίνω ».

Τὸ φλορόπουλο ποῦ πετοῦσε τώρα τριγύρω ἀπὸ τὴ φωλιά, ἀρπάζει μὲ τὴ μύτη του μιὰ μέρα μιὰ κάμπια μαλλιάρη κι ἀρχίζει νὰ τὴν τρώῃ.

« Φτύσε την, φτύσε την » τοῦ λέει ὁ πατέρας του. « Θά: φαρμακωθῆς ».

— « Δοκίμασα κι ἄλλη φορά, τοῦ ἀποκριθῆκε, καὶ τίποτα δὲν ἔπαθα. Μ' αὐτὲς χορταίνω κάθε μέρα, όταν λειπτετε ἀπὸ δῶ ».

— « Πρώτη φορά φλορόπουλο νὰ τρώη κάμπιες! » εἶπε ὁ φλόρος μ' ἀπορία.

— « Γιὰ φλορόπουλο τὸ παίρνεις; » τοῦ λέει μιὰ καρκάξα, ποὺ ἦταν ἐκεῖ κοντὰ ἀπάνω σ' ἓνα δέντρο. « Δὲν εἶναι ».

— « Καὶ πῶς τὸ ξέρεις ἐσύ; »

— « Ἐγὼ λίγα θὰ σοῦ πῶ, φλόρε μου, λέει ἡ καρκάξα, καὶ σὺ πολλὰ κατάλαβε.

» Θὰ ξέρης βέβαια ἓνα πουλί ποὺ τὸ λένε κούκο. Αὐτὸ ποτὲ του δὲ χιτίζει φωλιά· ποτὲ δὲν κλωσᾷ τ' αὐγά του· ποτὲ δὲ βάζει στὸ στόμα τῶν παιδιῶν του οὔτε μιὰ μίγα.

» Μόλις γεννήσῃ ἡ γυναῖκα του ἓνα αὐγό, τὸ παίρνει καὶ πάει καὶ τ' ἀφήνει κρυφὰ σὲ ξένη φωλιά μέσα στ' αὐγά ἄλλων πουλιῶν. Κι ἐκεῖνα χωρὶς νὰ τὸ καταλάβουν τὸ κλωσοῦν καὶ τὸ ἀνατρέφουν μαζί μὲ τὰ δικά τους. Τί ὑποφέρουν ὥσπου νὰ τὸ μεγαλώσουν! Κοὶ στὸ τέλος σκουντᾷ μὲ τρόπο ἓνα ἓνα τὰ πουλιὰ καὶ τὰ ρίχνει ἔξω ἀπὸ τὴ φωλιά, γιὰ νὰ ἔχη τὴν ἀνάπαυσή του ».

Τὰ τελευταῖα λόγια τ' ἄκουσε κι ἡ φλόρainer, ποὺ εἶχε ἔρθει ἐκεῖνη τῇ στιγμῇ.

« Ἄχ, τί πάθαμε, οἱ ἄμοιροι! » φώναξε. Ἀναθρέψαμε τὸ παιδί τοῦ κούκου. Ἄχ! καὶ τὸ ἀχάριστο πουλί τί μᾶς ἔκαμε! »

Κούκου! κούκου! ἀκούεται μιὰ φωνὴ καὶ προβάλλει στὸ ἀπέναντι δέντρο μιὰ κούκαινα.

« Δὲν κάνεις καλά νὰ μᾶς βρίζης, λέει στὴ φλόραινα. Δὲν ἔχεις δίκιο. Πρέπει νὰ ξέρης καὶ τί τρέχει.

» Ἐμεῖς οἱ κοῦκοι ἐξ γεννοῦμε σάν τ' ἄλλα πουλιά. Ἄμα γεννήσωμε τὸ πρῶτο αὐγὸ, πρέπει νὰ περάσουν ὀχτῶ μέρες γιὰ νὰ κάμωμε τὸ δεύτερο. Κι ἔτσι ὅσο νὰ γεννηθῆ τὸ δεύτερο χαλᾶ τὸ πρῶτο. Γι' αὐτὸ δὲν μπορούμε νὰ κλωσήσωμε μόνοι μας τ' αὐγά μας ».

Ὁ φλόρος καὶ ἡ φλόραινα ἔμειναν συλλογισμένοι. Τοὺς φαινόταν πὼς δὲ φταίει καὶ τόσο ὁ κοῦκος. Μὰ πάλι εἶχαν τὴν πίκρα, πὼς γιὰ νὰ ζήση ἓνας κοῦκος, χάθηκαν τρία χαριτωμένα φλοράκια !

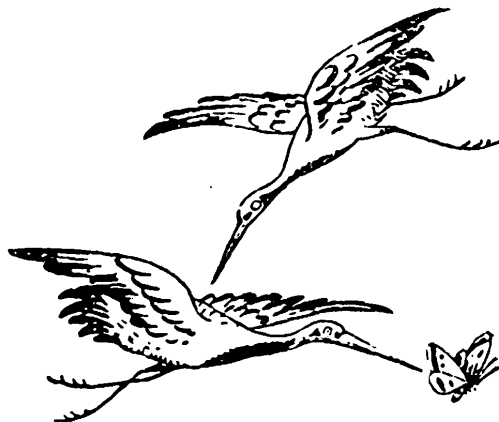
30. Λελέκι καὶ σκουλήκι.

Πρὶν καλοτελειώση τὴν παράξενη ἱστορία του ὁ παππούς, δυνατὸ φτερούγισμα ἀκούστηκε στὸν ἀέρα. Δυὸ μεγάλα πετούμενα ἔσκιζαν γοργὰ τὸν ἀέρα.

« Πολλὰ λελέκια ἔχετε ἐδῶ » εἶπε ὁ Θεαγένης.

— « Ἐχομε κι ἔχομε ! εἶπε ὁ παππούς. Μᾶς ἔρχονται τὴν ἀνοιξη μαζί με τὰ χελιδόνια καὶ μαζί πάλι φεύγουν τὸ φθινόπωρο.

Γιὰ μᾶς τοὺς χωρικοὺς αὐτὰ τὰ πουλιὰ εἶναι πολὺ ὠφέλιμα. Τρῶνε φίδια, ποντικούς, σαλιάγκους, σαῦρες καὶ ἄλλα βλαβερὰ ζῶα, ποὺ κάνουν ζυμιές στὰ κτήματά μας. Γι' αὐτὸ ὅλοι μας τ' ἀγαποῦμε ».

— « Καὶ στὴν Αἴγυπτο εἶναι πολλὰ λελέκια » εἶπε ἡ Νικομάχη. « Μᾶς τὸ ἔλεγε ὁ πατέρας μου, ποῦ πήγαινε ταχτικά ἐκεῖ.

» Γιὰ τὰ λελέκια μοῦ εἶπε κάποτε μιὰ ἱστορία, περὶ ἀκόμη τὴ θυμοῦμαι ».

— « Νὰ μᾶς τὴν πῆς, Νικομάχη » εἶπε ὁ παππούς. « Μὴν περιμένετε ὅλα ἀπὸ τὸ γέρο ».

— « Μιὰ φορὰ κι ἕναν καιρό, ἄρχισε νὰ λέη ἡ Νικομάχη, δυὸ λελέκια ἔχτισαν τὴ φωλιά τους ψηλὰ στὴ σκεπὴ ἐνδὲς ἐρημόσπιτου, δίπλα σ' ἕνα λιβάδι καταπράσινο καὶ μεγάλο.

Ἄμα βγῆκαν τὰ λελέκια τους ἀπὸ τ' αὐγά, ἡ μητέρα τὰ φύλαγε κι ὁ πατέρας πηγαινοερχόταν μὲ τὴν τροφή στὸ στόμα.

Μιὰ μέρα τὸ λελέκι, ἐκεῖ περὶ ἔφαχνε στὸ λιβάδι γιὰ τροφή, βλέπει ἕνα σκουλήκι. Ἦταν μακρὸ μακρὸ, καὶ τὸ χρῶμα του ἦταν σὰν τὸ χῶμα. Δὲν εἶχε πόδια κι ὁμως προχωροῦσε. Μαζευόταν ἀπλωνόταν, μαζευόταν ἀπλωνόταν κι ἔτσι πάντα περπατοῦσε.

« Ἔ, ποῦ πᾶς ; » τοῦ λέει τὸ λελέκι. « Δὲ μὲ φοβάσαι ; »

— « Καὶ ποιὸς εἶσαι ἡ ἀφεντιά σου ; Δὲ σὲ βλέπω. Εἶμαι τυφλό ».

— « Εἶμαι τὸ λελέκι » τοῦ λέει.

— « Ποπό, τί ἔπαθα τὸ ἄμοιρο ! »

— « Ὡστε μὲ ξέρεις σὰ νὰ ποῦμε ! »

— « Τὸν ἀφέντη τοῦ λιβαδιοῦ νὰ μὴν ξέρω, ποῦ τὸν τρέμομε ὅλοι ὅσοι ζοῦμε ἐδῶ μέσα ! »

— « Ὡστε καὶ σὺ ἐδῶ μένεις πάντῃ μὲ τὴν οἰκογένειά σου ; »

— « Ποῦ νὰ τὴ βρῶ τὴν οἰκογένειά μου ; »

Δὲ μοῦ φτάνει ἢ φτώχεια μου, μόνο θέλω νάχω καὶ οἰκογένεια ! »

— « Μὰ δὲ νομίζεις, πὼς σὺ καὶ οἱ σύντροφοί σου, οἱ φτωχοὶ καὶ κακομοιριασμένοι, εἶστε περιττοὶ στὸν κόσμον αὐτό; »

— « Ὅχι δὰ καὶ τόσο περιττοὶ ὅσο νομίζεις, ἄρχοντά μου. Ἄλλη φερά θὰ σοῦ εἰπῶ τὸ γιατί ».

— « Ἄς εἶναι ἄλλη φερά » εἶπε τὸ λελέκι καὶ πέταξε στὴ φωλιά του.

Τὸ σκουλήκι σύρθηκε βιαστικὰ στὴν τρύπα του.

§ I. Τί παράπονον ἔχει τὸ σκουλήκι.

Δὲν πέρασαν πολλὰς μέρες καὶ συναντήθηκαν στὸ ἴδιον μέρος πάλι τὸ λελέκι μὲ τὸ σκουλήκι.

« Σκουλήκι, λέει τὸ λελέκι, μὴ φοβᾶσαι· εἶμαι χορτάτο. Τί μοῦ ἔλεγες προχτές, πὼς καὶ σεῖς οἱ μικροὶ δὲν εἶστε περιττοὶ σ' αὐτὸ τὸν κόσμον. Ἐξήγησέ μου πὼς ζῆς καὶ τί δουλειὰ κάνεις ».

— « Δουλεύω μέρα νύχτα τὸ χῶμα, σκάβω... Ἄνοιγω παντοῦ τρύπες... »

— « Κι αὐτὸ τί ὠφελεῖ; » ρώτησε τὸ λελέκι.

— « Πὼς δὲν ὠφελεῖ! Μ' αὐτὸ ποὺ κάνω φυτρώνουν εὐκόλα τὰ φυτὰ· κι ἀνάμεσα στὰ φυτὰ ζοῦν ἔντομα, κι ἀπὸ τὰ ἔντομα ζοῦν οἱ βάρδαχοι, οἱ σαῦρες, τὰ φίδια, ποὺ ἢ εὐγενία σου καταδέχεσαι καὶ τὰ τρῶς.

« Τὸ χῶμα ποὺ εἶναι κάτω τὸ φέρνω ἔξω στὸν ἥλιον, στὸν ἀέρα καὶ στὴ βροχή· καὶ τὸ χῶμα ποὺ εἶναι ἀπάνω τὸ πάω κάτω. Κι αὐτὸ ὠφελεῖ πολὺ στὴ γεωργία. Κι ἀκόμη ἓνα ἄλλο. Θὰ ἔτυχε νὰ δῆς κάτι μαραμένα φύλλα, ποὺ τυλιγμένα σὰ χωνὶ στέκονται ὄρθια. Αὐτὴ τὴ δουλειὰ

τὴν κάνομε τὴ νύχτα. Τὴν ἄλλη νύχτα τραβοῦμε τὰ φύλλα πὶδ κάτω, ὥσπου χώνεται ὅλο τὸ φύλλο μέσα στὴ γῆ. Ἔτσι λίγο λίγο τὸ φύλλο σαπίζει, καὶ γίνεται μαλακὸ γιὰ νὰ τὸ φᾶμε· κι ὅτι περισσέφη γίνεται λίπασμα, δηλαδή κάτι ποὺ δυναμώνει τὸ χῶμα καὶ τὸ κάνει παχύτερο ».

— « Εἶστε ὅμως πολὺ ἄσχημα » εἶπε τὸ λελέκι.

— « Καὶ τί μ' αὐτό ; Δὲν εἶμαστε ἐργατικά ; Δὲν εἶμαστε ὠφέλιμα ; Γιατί λοιπὸν μᾶς περιφρονοῦν ; Γιατί μᾶς πατοῦν ; Μὴ θαρροῦν πῶς δὲν πονοῦμε ; »

— « Σὲ λυποῦμαι, κακόμοιρο » εἶπε τὸ λελέκι.

— « Μὰ ἀφοῦ ἔχεις τέτοια εὐγενικὴ καρδιά, δὲ λὲς ἕναν καλὸ λόγο στὰ παιδιὰ σου γιὰ μᾶς ; »

Τὸ λελέκι στάθηκε στὸ ἕνα του πόδι, τεντώθηκε καμαρωτὰ καὶ εἶπε :

— « Ἄφησε, καὶ θὰ συλλογιστῶ μὲ τὴν ἡσυχία μου. Ὄσα μεῦ εἶπες ».

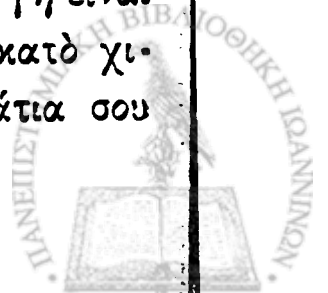
— « Καὶ τώρα θὰ σοῦ δώσω κι ἐγὼ μιὰ συμβουλή, ἀφέντη μου » εἶπε τὸ σκουλήκι.

— « Ἄ ! ἄ ! ὄλα κι ὄλα, μὰ οἱ συμβουλὲς ἄς λείφουν. Βλέπω, πολὺ τὸ πῆρες ἀπάνω σου, ποὺ καταδέχομαι καὶ κουβεντιάζω μαζὶ σου ! »

— « Μὲ συγχωρεῖς. Ἐγὼ ξέρω τί τιποτένιο πράγμα εἶμαι. Αὐτὸ σοῦ τὸ εἶπα γιὰ νὰ σὲ προφυλάξω ἀπὸ ἕνα μεγάλο κακό ».

Τὸ λελέκι γέλασε περιφρονητικά. « Λέγε μας λοιπὸν, ἀπὸ τί κακό θὰ μὲ προφυλάξης ἐσὺ ; »

— « Ἀποκάτω ἀπ' αὐτὸ τὸ παλιόσπιτο ἔχομε ἀνοίξει ἐμεῖς τὰ σκουλήκια παντοῦ τρῦπες. Ὅλη ἡ γῆ εἶναι σκαμμένη. Σ' αὐτὴ τῇ δουλειᾷ ἔχομε ἐργαστῆ ἕκατὸ χιλιάδες σκουλήκια καὶ περισσότερα. Λοιπὸν τὰ μάτια σου

τέσσερα, αφέντη, νὰ μὴν πέση καμιά ὥρα καὶ σὰς πλακώση ».

Τὸ λελέκι γέλασε πολὺ δυνατὰ καὶ λέει :

« Δὲν εἶναι σωστὸ νὰ σχετίζεται κανεὶς μὲ τέτοια πλάσματα. Ἐνα σκουλήκι νὰ φαντάζεται πὼς μπορεῖ νὰ ρίξη ἐλόκληρο σπίτι μαζί μὲ τὴ φωλιά μας ! »

Αὐτὰ εἶπε κι ἔφυγε. Τὸ σκουλήκι σύρθηκε ἤσυχα στὴν τρύπα του.

Μιὰ μέρα τὰ δυὸ λελέκια κάθονταν στὴ φωλιά τους καὶ χάιδευαν τὰ παιδιὰ τους μὲ τὴ μύτη τους. Ἐξαφνα ἀκοῦν ἓνα τρῆξιμο.

« Τί εἶναι αὐτό ; » λέει τὸ θηλυκὸ λελέκι φοβισμένον.
« Μοῦ φαίνεται σὰ νὰ τρέμη ἢ στέγη ».

— « Κι ἐμένα ἔτσι μοῦ φαίνεται » λέει τὸ ἄλλο.

Δὲν πρόφτασαν νὰ ποῦν ἄλλη λέξη καὶ τὸ σπίτι σωριάστηκε μὲ βρόντο μεγάλο. Ἐνα σύννεφο σκόνη σηκώθηκε ψηλὰ στὸν ἀέρα καὶ δυὸ λελέκια πέταξαν τρομαγμένα. Μὰ γύρισαν ἀμέσως πίσω. Φώναξαν τὰ παιδιὰ τους, χτυποῦσαν μὲ τὴ μύτη τους τὶς πέτρες καὶ τὰ ξύλα. Καμιά ἀπάντηση. Τὰ παιδιὰ τους εἶχαν σκοτωθῆ.

Τὰ δυὸ πουλιὰ κάθισαν ἐκεῖ ἀρκετὴ ὥρα κι ἔκλαψαν τὰ παιδιὰ τους. Τὸ ἀρσενικὸ λελέκι θυμήθηκε τί τοῦ εἶπε μιὰ μέρα τὸ σκουλήκι καὶ τὸ διηγῆθηκε στὴ συντροφισσά του.

« Ποιὸς νὰ τὸ φανταστῆ, ἔλεγε, πὼς ἓνα τιποτένιο σκουλήκι μοῦ ἔλεγέ τὴν ἀλήθεια ! »

Τὰ δυὸ πουλιὰ ἔφυγαν ἀπαρηγόρητα καὶ δὲν ξαναγύρισαν. Μὰ καὶ μὲ μιὰ ἀπόφαση νὰ μὴν περιφρονοῦν κανένα, ὅσο μικρὸς κι ἂν εἶναι.

32. Στην ακρογιαλιά.

Τὸ ἄλλο πρωὶ τραβήξαμε γιὰ τὴ θάλασσα. Ὁ πατέρας κι ὁ παπποὺς πῆραν μαζί τους ἀγκίστρια, πετονιές καὶ δολώματα γιὰ νὰ ψαρέψουν.

Ἡ θάλασσα δὲν εἶχε κύματα κι ἦταν ἤσυχη· λαμποκοποῦσε ἀπὸ μακριὰ κι ἔμοιαζε σὰν καθρέφτης.

Ὁ μπότης, τὸ ἀεράκι ποὺ φυσοῦσε μέσα ἀπὸ τὸ πέλαγος κι ἔφερνε μαζί του τὴ μυρουδιά τῆς θάλασσας, μᾶς δρόσιζε τὸ πρόσωπο. Νιώσαμε τὸ σῶμα μας πιὸ ἐλαφρό.

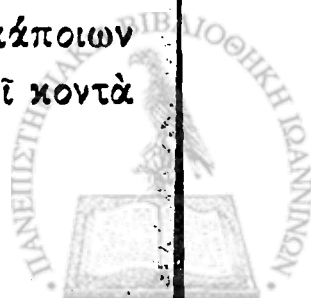
Καθίσαμε στὰ χαλίκια γιὰ νὰ ξεκουραστοῦμε. Τὰ νερὰ ἦταν τόσο διάφανα, ποὺ βλέπαμε μ' εὐκολία τὸ καθετὶ ποὺ ἦταν μέσα στὴ θάλασσα.

Καὶ βλέπαμε ψάρια διάφορα, ποὺ κολυμποῦσαν κι ἔλαμπαν σὰν ἀσήμι. Καὶ βλέπαμε ἀχινοὺς κάτω στὸ βυθὸ ἀπάνω σὲ πέτρες, νὰ μαυρίζουν σὰν ἀγκαθωτὲς σφαῖρες. Πιὸ πέρα φαίνονταν κολλημένα στοὺς βράχους στρεῖδια καὶ πετχλίδες μὲ τὰ πλουμιστὰ τους ὄστρακα καὶ μύδια κι ἄλλα κοχύλια μὲ περίεργα σχήματα. Στὶς πέτρες τῆς ἀκρογιαλιᾶς περπατοῦσαν στραβοπόδαρα καβούρια, μεγάλα καὶ μικρά.

Ποῦ καὶ ποῦ σάλευαν μέσα στὸ νερὸ κί φύκια, καθὼς σαλεύει στὸν ἀέρα τὸ φύλλωμα τῶν δέντρων.

Ἀφοῦ ξεκουραστήκαμε, σηκωθήκαμε καὶ ἀρχίσαμε νὰ μαζεύουμε ὁμορφα χρωματιστὰ χαλίκια καὶ κοχύλια. Κι ἔτσι σιγὰ σιγὰ καὶ χωρὶς νὰ τὸ καταλάβωμε, κάμαμε δρόμο ἀρκετό.

Ἐξαφνα βλέπομε ἐμπρὸς μας ἓνα λιμανάκι καὶ στὸν ἄμμο τῆς ἀκρογιαλιᾶς τραθηγμένη τὴ βαρκούλα κάποιων ψαράδων, ποὺ ἦταν γνωστοὶ τοῦ παπποῦ μου. Ἐκεῖ κοντὰ

Ήταν ένας απ' αυτούς. Τον κοιτάζομε στὰ μάτια σὰ νὰ τοῦ λέμε :

« Νὰ τὴ σπρώξωμε στὴ θάλασσα ; »

— « Ναι » μᾶς λέει χαμογελώντας· καὶ στὴ στιγμή ἡ βαρκούλα γλίστρησε στὴ θάλασσα.

Μπαίνομε μέσα κι ἀρχίζομε νὰ τραβοῦμε κουπί. Ἡ βαρκούλα ἔσκιζε τὴ θάλασσα μὲ χάρη.

Μακρύναμε λίγο ἀπὸ τὴν ἀκροθαλασσιὰ, καὶ ἡ βαρκούλα ἄρχισε νὰ κουνιέται καὶ ν' ἀνεβοκατεβαίνει.

Ἡ Νικομάχη, πὺν πρώτη φορὰ ἔμπαινε σὲ βάρκα, τρό-

μαξε κι ἔβγαζε φοβιζμένες φωνές· μὰ σὲ λίγο πῆρε θάρρος.

Σ' αὐτὸ τὸ μεταξὺ ὁ πατέρας μου μὲ τὸν παπποῦ ψά-
ρευαν μὲ τ' ἀγκίστρια. Κι διαν γυρίσαμε ἀπὸ τὴν ἐκδρο-
μῆ, βρήκαμε τὸ καλάθι τους γεμάτο ψάρια. Εἶχαν πια-
σμένα ἓναν κέφαλο, δυὸ τσιπούρες, λίγα πετρόψαρα κι ἓνα
μεγάλο λαβράκι.

53. Τὸ λαβράκι.

Τὰ ψάρια ἀκόμη σπαρταροῦσαν· τὸ μεγαλύτερο μάλι-
στα ἀπ' αὐτά, τὸ λαβράκι, ἔκαμε κάτι περισσότερο. Μ' ἓνα
δυνατὸ τίναγμα βρέθηκε ἔξω ἀπὸ τὸ καλάθι.

Ὁ Θεαγένης ἔσκυψε καὶ πῆρε τὸ ψάρι στὰ χέρια του·
ἴ· ἀφοῦ τὸ κοίταξε προσεχτικῶς, κρατώντας το σφιχτὰ νὰ
ῆ τὴν τοῦ φύγη, μᾶς εἶπε :

« Γιὰ ἰδέτε το, δὲ μοιάζει μὲ βαρκούλα ; Κσιτάξετε
μπροστὰ εἶναι μυτερὸ κι ὡς τῆ μέση δλο χοντραίνει ».

— « Ἐπίτιδες εἶναι φτιασμένο ἔτσι, εἶπε ὁ παππούς,
γιὰ νὰ σκίζη μ' εὐκολία τὸ νερὸ καὶ νὰ κολυμπᾶ γρήγορα.
Καὶ τὰ πλοῖα μας γι' αὐτὸ εἶναι μυτερὰ μπροστὰ. Ἡ οὐρὰ
πάλι εἶναι τὸ κουπί τοῦ ψαριοῦ. Κι ὅσο πιὸ μεγάλο εἶναι
αὐτὸ τὸ κουπί, τόσο περισσότερο νερὸ σπρώχνει πίσω, καὶ
τόσο πιὸ γρήγορα κολυμπᾶ τὸ ψάρι ».

— « Καὶ δὲν εἶναι μονάχα κουπί, ἀλλὰ καὶ τιμόνι »
εἶπε ὁ πατέρας μου.

— « Ἐνα πρᾶμα δὲ μ' ἀρέσει σ' αὐτὸ τὸ ψάρι » εἶπε
χαμογελώντας ὁ Κλεισθένης. » Τὸ στόμα του. Αὐτὸ μπο-
ρεῖ κι ἔμένα νὰ χωρέση μέσα ».

— « Καὶ δὲν εἶναι μόνο ποῦ εἶναι μεγάλο, μὰ ἔχει καὶ
χιλιάδες δόντια, σὰν τίς βελόνες μυτερὰ » εἶπε ὁ Θεαγένης.
« Ὅλο τὸ στόμα του θαρρεῖ κινεῖς πῶς εἶναι γεμάτο δόν-

τια, γιατί έχει και στον ουρανίσκο του ακόμα χωρίς άλλο τὸ λαβράκι θὰ εἶναι πολὺ λαίμαργο κι ὄρπαχτικὸ ψάρι ».

— « Ἔχεις δίκιο » εἶπε ὁ παππούς μου. « Ποτέ του δὲ χορταίνει, καὶ δὲν ἀφήνει τίποτα. Τρώει γαρίδες, καθούρια, σμαρίδες καὶ ἄλλα ψαράκια. Καὶ μάλιστα ἀπὸ τὴν λαιμαργία του τὰ καταπίνει ὀλόκληρα κι ἀμάσητα. Γιὰ νὰ βεβαιωθῆτε, σκίστε τώρα ἀμέσως τὴν κοιλιὰ του ».

Στὸ μεταξὺ τὸ λαβράκι εἶχε ψοφήσει κι ὁ Θεαγένης μ' ἓνα μυτερὸ σουγιὰ τοῦ ἀνοιξε τὴν κοιλιὰ. Κι ἀλήθεια ἐκεῖ μέσα βρήκαμε δυὸ ὀλόκληρα ψαράκια καὶ δυὸ μακρουλά σακουλάκια γεμάτα αὐγά.

« Τὸ βλέπετε λοιπὸν πὼς εἶχα δίκιο ; » λέει ὁ παππούς μου. « Ἀκούστε τώρα καὶ γιὰ τὰ δυὸ σακουλάκια. Οἱ ψαράδες τὰ καθαρίζουν καλά, τ' ἀλατίζουν καὶ τ' ἀφήνουν νὰ ξεραθοῦν. Ὑστερα, γιὰ νὰ μὴ χαλάσουν ἀπὸ τὸν ἀέρα ἢ ἀπὸ ἄλλο τίποτα, τὰ βουτοῦν σὲ κερὶ λιωμένο. Κι ἔτσι σκεπασμένα μὲ κερὶ βαστοῦν ὅσον καιρὸ θέλομε. Αὐτὰ οἱ ψαράδες τὰ λένε αὐγοτάραχο, κι ἀπὸ αὐτὰ κερδίζουν ἀρκετὰ χρήματα, γιατί εἶναι φαγητὸ ἀκριβό, πολὺ νόστιμο κι ὀρεχτικόν. »

» Τὰ μικρὰ μικρὰ αὐγά πού βλέπετε, θὰ γίνονταν σὲ λίγες μέρες ἀμέτρητα ψαράκια. Τὸ λαβράκι μας ἦταν ἕτοιμο νὰ γεννήσῃ ».

— « Ποῦ, πατέρα ; » τὸν ἐρώτησα.

— « Στὴν ἀμμουδιά, παιδί μου. Ἐκεῖ πού ἡ θάλασσα εἶναι πιὸ ἤσυχη ».

— « Κι αὐτὰ τὰ φτερούγια πού ἔχει τὸ ψάρι στὴ ράχη καὶ στὰ πλάγια, τί τὰ θέλει ; »

— « Εἶναι τὰ ὄπλα του » εἶπε ὁ πατέρας. « Μὲ αὐτὰ ὑπερασπίζεται τὴ ζωὴ του, γιατί ἔχει πολλοὺς ἐχθρούς. Ὅπως τὸ λαβράκι τρώει τὰ μικρότερα ψάρια, ἔτσι καὶ τὰ

μεγαλύτερα κυνηγοῦν τὸ λαβράκι. Καὶ τώρα εἶναι καιρὸς νὰ δοκιμάσωμε καὶ τὸ νόστιμο κρέας του. Ἄς πᾶμε νὰ τὰ μαγειρέψωμε κάτω ἀπὸ τὸ φουντωτὸ ἐκεῖνο πεῦκο ».

— « Καὶ μὲ τί τσουκάλι ; » ρώτησε γελώντας ἡ Νικομάχη.

— « Μὴ σὲ μέλει, μικρὴ μου νοικοκυρούλα » εἶπε ὁ παπποὺς χαμογελώντας. « Γιὰ δλα φρόντισα ἐγώ ».

Ἄμα φτάσαμε στὸ πεῦκο βρήκαμε ἐκεῖ τὸν ὑπηρέτη μας, ποὺ εἶχε φέρει ὅ τι χρειαζόταν, ὅπως τοῦ εἶχε παραγγεῖλει ὁ παπποὺς μου.

Ὁ παπποὺς ἔξυσε, καθάρισε κι ἀλάτισε τὰ ψάρια, κι ὁ ὑπηρέτης ἀναψε τὴ φωτιά.

« Μὴ τόσο κοντὰ στὸ πεῦκο ! » πρόσταξε ὁ παπποὺς τὸν ὑπηρέτη. Καὶ γυρνώντας σ' ἐμᾶς :

« Τὸ ξύλο τοῦ πεύκου, εἶπε, εἶναι ποτισμένο μὲ ρετσίνοι καὶ παίρνει εὐκόλα φωτιά. Τὸ ἴδιο καὶ τὰ βελονωτὰ φύλλα του, ποὺ εἶναι χάρμω σκορπισμένα. Γι' αὐτὸ χρειάζεται πολλὴ προσοχή. Σὲ μιὰ στιγμή χάνεται ἓνα δάσος, ποὺ ἡ φύση χρειάστηκε τόσα χρόνια νὰ τὸ κάμη ὠραῖο, φουντωτὸ καὶ καταπράσινο ».

Τὸ φαγητὸ δὲν ἄργησε νὰ γίνη. Ὁ πατέρας μου γιὰ τέτοιες δουλειές ἦταν πολὺ ἐπιδέξιος.

Φάγαμε ὅλοι μὲ πολλὴ ὄρεξη τὰ φρέσκα ψάρια.

Βράδυ βράδυ, ἅμα δρόσισε, γυρίσαμε σιγὰ σιγὰ στὸ σπίτι μας πολὺ εὐχαριστημένοι.

§ 4. Ἦως ἔγινε καλὸς καθαλάρης.

Ὁ Κλεισθένης ἦταν καλὸς καθαλάρης. Κι ἔπρεπε νὰ εἶναι τέτοιος, ἀφοῦ ἀπὸ μικρὸς εἶχε κι ἄλογα διαλεχτὰ καὶ δάσκαλο τὸν πιδὸ καλὸ ποὺ ἦταν στὴν Ἀθήνα.

Κι ἐγὼ τὰ κατάφερνα ὅπως ὅπως Ὁ πατέρας μου μοῦ χάρισε τὸ ἀλογάκι ποῦ μοῦ εἶχε ὑποσχεθῆ. Καὶ τί χαριτωμένο ἄλογο ποῦ ἦταν ! Τὸ κορμί του λύγιζε σὰν τὴν ὀχιά, τὰ μάτια του πετοῦσαν σπίθεις, ἡ χαίτη του ἦταν σὰν τὸ μετάξι καὶ ἡ οὐρά του μεγάλη. Ὅλα του ἦταν ὁμορφα καὶ κανονικά. Χαιρόταν κανεὶς νὰ τὸ βλέπη. Στὸ τρέξιμο κανένα ἄλογο τοῦ χωριοῦ μας δὲν τὸ ἔφτανε. Τὸ λέγαμε Αἶολο, γιατί ἦταν ἐλαφρὸ καὶ γρήγορο σὰν τὸν ἀέρα.

Πῆγα πολλές φορές στ' ἀμπέλια μας καὶ στὰ χωράφια μὲ τὸν Αἶολο.

Κι ὁ Θεαγένης, ποῦ ποτέ του δὲν εἶχε καβαλικέψει ἄλογο, ἄρχισε τώρα μὲ τὸν Αἶολο νὰ συνθίζη στὴν καβάλα.

Ἐπειτα εἶχαμε καὶ καλὸ δάσκολο, τὸν Κλεισθένη. Τὶς περισσότερες ὥρες τῆς ἡμέρας μᾶς γύμναζε μὲ μεγάλη ὑπομονή, κι ὕστερα γυρίζαμε σπῖτι μὲ μεγάλη ὄρεξη. Κι ἡ μητέρα μου πάντοτε μᾶς δεχόταν μὲ τὸ γέλιο καὶ μὲ τὸ « καλῶς τα τὰ παιδιὰ μου ».

Τὸ φαγητὸ ἦταν πάντοτε ἔτοιμο καὶ πάντοτε ὀρεχτικόν.

Ὁ Κλεισθένης τὶς πρῶτες βραδιὲς δὲν μποροῦσε νὰ κοιμηθῆ ἀναπαυτικά. Δὲν μποροῦσε νὰ ἡσυχάσῃ στὰ στρώματα, ποῦ ἔστρωνε ἡ μητέρα μου στὴ μέση τῆς κάμαρας. Ἦταν συνηθισμένος ἀπὸ μικρὸς νὰ κοιμᾶται σὲ πλούσιο κρεβάτι μὲ μαλακὰ στρώματα γεμάτα πούπουλο. Μὰ δὲν πέρασαν πολλές ἡμέρες καὶ συνήθισε στὴ σκληραγωγία. Ἡ νέα ζωὴ στὴν ἐξοχὴ τὸν ὠφέλησε πολὺ. Τὸ πρόσωπό του τὸ ἔκαψε λιγάκι ὁ ἥλιος, μὰ ἔγινε πιὸ δυνατὸς καὶ ζωηρός.

§§. Πῶς περνοῦσε ἡ Νικομάχη στὸ χωριό.

Ὁ καθαρὸς ἀέρας τῆς ἐξοχῆς καὶ τὸ ξεκούρασμα ὠφέ-

λησαν πολὺ τῆ Νικομάχη. Ἀπὸ τὶς πρῶτες μέρες ἄρχισε νὰ δυναμώνη καὶ τὸ πρόσωπό της ξαναπῆρε τὸ φυσικό του χρῶμα. Ροδοκοκκίνισαν τὰ μάγουλά της καὶ τὰ μάτια της ζωήρεψαν.

Τῆς ἄρεσε νὰ κάθεται κάτω ἀπὸ μιὰ καστανιὰ μεγάλη, ποὺ ἦταν κοντὰ στὸ σπίτι μας. Ἐκεῖ περνοῦσε εὐχάριστα τὶς ὥρες της κεντώντας ἕναν πέπλο. Ἦταν γιὰ τὴ μητέρα μου.

Πολλὲς φορές σὰν ἄφηγε τὴ βελόνα της, ἀνέβαινε σ' ἕνα ψήλωμα ποὺ ἦταν ἐκεῖ κοντά, καὶ κοίταζε τριγύρω μ' εὐχαρίστηση τὸν καταπράσινο κάμπο, τὰ δέντρα τὰ φορτωμένα μὲ γλυκόχυμους καρποὺς καὶ τὰ πουλάκια ποὺ φτερούγιζαν μὲ χαρὰ ἀπὸ κλαδί σὲ κλαδί.

Πολλὲς φορές μᾶς ἀκολουθοῦσε στὶς ἐκδρομὲς ποὺ κάναμε. Κάποτε ὁμως κουραζόταν καὶ γύριζε πίσω νὰ ξεκουραστῆ κοντὰ στὸν παππού μου, ποὺ τὴν ἀγαποῦσε σὰν παιδί του.

Ὁ παππούς μου, ὅταν ἦταν κουρασμένος, ἔμενε καθισμένος κάτω ἀπὸ μιὰ καρυδιά, τὸ ἀγαπημένο του δέντρο. Τὴν εἶχε φυτέψει μικρὸ παιδί ὁ ἴδιος μὲ τὰ χέρια του καὶ τὴν ἀγαποῦσε γι' αὐτὸ πάρα πολὺ.

Κι ἐγὼ συχνὰ τὸ θυμοῦμαι αὐτὸ τὸ δέντρο. Μιλεῖ μέσα στὴν ψυχὴ μου χίλια δυὸ πράματα ἀπὸ τὰ περασμένα χρόνια. Κάτω στὸν ἴσκιό του μὲ φιλοῦσε καὶ μὲ νανούριζε στὰ γόνατά της ἡ καλὴ μου ἡ μανούλα. Ἐκεῖ μεγάλωσα. Ἐκεῖ μ' ἔμαθε νὰ συλλαβίζω ὁ μακαρίτης ὁ παππούς μου. Ἐκεῖ ἔπαιζα μὲ τ' ἀδέρφια μου, γελοῦσαμε, χοροπηδοῦσαμε, κάναμε κούνιες, περνούσαμε ὥρες ἀλησμόνητες!

Κάτω ἀπὸ τὴν πλατύκορμη αὐτὴ καρυδιά καθόταν ἡ Νικομάχη, ἔπαιρνε στὰ γόνατά της τὴν ἀδερφοῦλα μου καὶ περνοῦσε τὴν ὥρα της κουβεντιάζοντας μὲ τὸν παππού.

Κάποτε πηγαίναμε κι ἐμεῖς ἐκεῖ. Καθόμαστε γύρω γύρω κι ἐκεῖνος μὲ τὸ χαμόγελο στὸ στόμα ἄρχιζε καὶ μᾶς ἔλεγε ὁμορφες ἱστορίες καὶ μύθους.

56. Τί ἔπαθε μιὰ φαντασμένη ὑφάντρα.

Ἐνα ἀπόγεμα καθόμαστε ὅλοι στὸν κήπο μας καὶ τρώγαμε οὐκα. Ἐκεῖ ἔξαφνα βλέπει ἡ μητέρα μου ἓνα δίχτυ ἀράχνης ἀπλωμένο ἀνάμεσα σὲ μιὰ τριανταφυλλιά καὶ τὸ φράχτη τοῦ κήπου.

« Νικόστρατε, λέει στὸν πατέρα μου γελώντας, ἀποχτήσαμε κι ἄλλον ἀργαλειό. Κοίταξε κεῖ τί γίνεται! » καὶ τοῦ ἔδειξε τὸ δίχτυ τῆς ἀράχνης.

Ἡ ἀράχνη ἦταν μεγάλη σὰ φουντούκι. Εἶχε χρῶμα καστανοκίτρινο κι ἀπάνω σιτὴ ράχη της ἔξι ἄσπρα σημάδια, ποὺ σχημάτιζαν σταυρό.

« Ἐχει κι ἡ ἀράχνη τὸ μῦθο της » μᾶς λέει ὁ παππούς.

— « Νὰ μᾶς τὸν πῆς, παππούλη μου » τοῦ λέω ἐγώ, ποὺ τρελαινόμουν γιὰ τοὺς ὠραίους μύθους.

— « Ἀκεῦστε λοιπόν, παιδιά μου :

Ἡ Ἀράχνη ἦταν μιὰ μονάκριβη κόρη, ποὺ κατοικοῦσε σὲ μιὰ πολιτεία κοντὰ σιτὴ Σμύρνη.

Ἡ Ἀράχνη ἦταν ξακουστὴ ὑφάντρα.

Στὸν ἀργαλειό καμιὰ γυναῖκα δὲν μποροῦσε νὰ τῆς παραβγῆ κι ὅλος ὁ κόσμος τὸ ἤξερε.

Στὸ σπίτι τοῦ πατέρα της ἔρχονταν κάθε μέρα γυναῖκες κι ἄντρες νὰ θαυμάσουν τὴν τέχνη της, κι ἔφευγαν μαγεμένοι.

« Ἰίδες ἐκεῖ, ἔλεγαν ἀναμεταξύ τους, πὼς πηγαίνουν τὰ χέρια της! Καὶ πὼς τὰ δάχτυλά της ἀρπάζουν τὴ σαῖτα, καὶ μὲ τί γρηγοράδα τὴν περνοῦν μέσα ἀπὸ τὸ στημόνι!

Μὲ πόση χάρη τραβά τὸ χτένι τοῦ ἀργαλειοῦ καὶ σφίγγει· τὸ ὑφάδι ἀπάνω στὸ στημόνι ! Καὶ μὲ τί τέχνη ταιριάζει τὰ χρώματα ! Χωρὶς ἄλλο ἢ Ἄθηνᾶ τὴν ἔχει μαθημένη νὰ ὑφαίνει τόσο ὁμορφα ! »

Μιὰ μέρα ποῦ ἔτυχε ν' ἀκούσῃ αὐτὸ ἢ Ἀράχνη, θύμωσε κι ἀποκρίθηκε σ' ἐκεῖνον ποῦ τὸ εἶπε :

« Δὲ μ' ἔμαθε ἢ Ἄθηνᾶ νὰ ὑφαίνω ἔτσι· μὰ οὔτε καὶ μποροῦσε, γιατί στὸν ἀργαλεῖδ ἢ θεὰ εἶναι κατώτερη ἀπὸ μένα ».

Ὅταν ἔμαθε τὰ λόγια αὐτὰ ἢ Ἄθηνᾶ, κούνησε τὸ κεφάλι της καὶ πῆρε ἀπόφαση νὰ τὴν τιμωρήσῃ. Μὰ σὰν πονόψυχη ποῦ εἶναι, πρῶτα ἤθελε νὰ ἰδῇ μήπως μετάνιωζε γιὰ ὅσα εἶχε πεῖ.

Ἐγίνε λοιπὸν γριούλα στὸ πρόσωπο καὶ στὸ κορμί· καὶ ἔτσι σκυφτὴ καὶ καμπουριασμένη, ἀκουμπώντας σ' ἓνα ραβδί, μπῆκε στὸ ἐργαστήρι τῆς Ἀράχνης.

« Κόρη μου, τῆς λέει, τὰ χρόνια κάνουν τὸν ἄνθρωπο νὰ μαθαίνει τὸν κόσμο. Κι ἐγὼ ὅπως βλέπεις ἔζησα πολὺ κι εἶδα κι ἔπαθα κι ἔμαθα πολλά. Ἄκουσε λοιπὸν τὰ λόγια μιᾶς γριᾶς. Δὲν εἶναι καλὸ νὰ λές πῶ καμιά γυναῖκα στὸν κόσμο δὲν μπορεῖ νὰ σὲ παραβγῇ στὴν τέχνη. Εἶναι ὅμως ἀληθινὴ τρέλα νὰ προσβάλλῃς μὲ περήφανα λόγια τὴ θεὰ Ἄθηνᾶ. Ζήτησε ἀμέσως συγχώρεση γιὰ ὅσα εἶπες. Ἡ Ἄθηνᾶ ἔχει πονετικὴ ψυχὴ καὶ θὰ σὲ συγχωρέσῃ ».

Ἡ Ἀράχνη μόλις ἀκουσε αὐτά, ἔγινε κατακόκκινη ἀπὸ τὸ θυμὸ της, πετάχτηκε ἀπὸ τὸν ἀργαλεῖδ καὶ μὲ τρόπο ἀπότομο λέει στὴ γριὰ :

« Γριὰ, δὲν ξέρεις τί λές. Τὰ πολλὰ τὰ χρόνια σὲ ξεμώρναν. Ἡ Ἄθηνᾶ ζηλεύει ποῦ δὲν μπορεῖ νὰ παραβγῇ μαζί μου κι ἔστειλε σένα γιὰ νὰ μὲ συμβουλέψῃς τάχα..

Πές της λοιπόν, αν ἔχη θάρρος, ἄς ἔρθη νὰ παραβγοῦμε:
"Ἄς ἔρθη!"

« Ἦρθα! » ἀκούεται ἔξαφνα μιὰ τρομερὴ φωνή. Καί
στὴ στιγμὴ φεύγουν τὰ γερατεῖα τῆς γριᾶς· κι ἔμπρὸς στὴν
Ἄράχνη στέκεται ἡ θεά, μὲ τὸ μεγάλο κοντάρι στὸ δεξι
της χέρι καὶ μὲ τὴ φοβερὴ ἀσπίδα στὸ ἀριστερό.

Ἡ φαντασμένη Ἄράχνη σὰ νὰ μὴν εἶδε τίποτα, λέει
στὴ θεά:

« Ἐμπρὸς, ἔλα νὰ παραβγοῦμε! » κι ἔτρεξε στὸν ἀρ-
γαλειό, ἄρπαξε τὴ σαῖτα, ἔκαμε νόημα στὴν Ἀθηνᾶ νὰ κα-
θίσῃ στὸν ἄλλον ἀργαλειό, καὶ ἄρχισε νὰ ὑφαίνει.

Ἡ θεὰ δὲν μπόρεσε πιά νὰ κρατήσῃ τὸ θυμὸ της. Ἄρ-
παξε τὸ ὕφασμα, τὸ ξέσκισε καὶ μὲ μιὰ σαῖτα τὴ χτύπησε
στὸ πρόσωπο.

Ἀπάνω ἀπὸ τὸν ἀργαλειὸ κρεμόταν ἓνα σκοινί. Ἀπὸ τὸ

σκοινί αὐτὸ πιάστηκε ἡ Ἀράχνη σὰν τρελὴ ἀπὸ τὴν προσβολή, γιὰ νὰ κρεμαστῆ καὶ νὰ πεθάνη. Μὰ ἡ θεὰ τῆς λέει μὲ αὐστηρὴ φωνή :

« Δὲ θὰ πεθάνης, ὄχι ! Θὰ ζήσης, μὰ θὰ μείνης σ' ἄλλου σου τῆ ζωῆ ἔτσι, πάντα κρεμασμένη. Κι ὄλη ἡ γενιά σου αἰώνια τὴν ἴδια τύχη θὰ ἔχη ».

Ἐρριξε στὴν περήφανη ὑφάντρα ἓνα φαρμακερὸ χορτάρι κι ἔγινε ἄφαντη.

Ἡ νιότη κι ἡ ὁμορφάδα τῆς Ἀράχνης χάθηκαν ἀμέσως. Ἐπεσαν τὰ μαλλιά της, μίκρηνε μίκρηνε πολὺ τὸ κεφάλι της, φύτρωναν μακριὰ δάχτυλα στὰ πλευρά της, τὸ κορμί της ἔγινε στρογγυλὸ κι ἀπὸ μέσα ἔβγαινε μιὰ οὐσία. Μ' αὐτὴν ἡ Ἀράχνη ἄρχισε νὰ ὑφαίνει τὸ δίχτυ της, ὅπως κάνει κι αὐτὴ ποὺ βρῖσκεται ἐδῶ στὸν κῆπο μας.

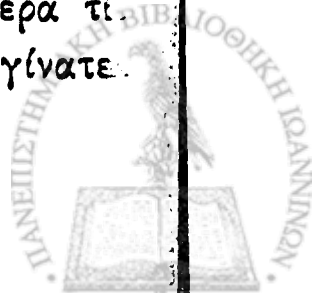
57. Ὁ Στρεψιάδης στὸ χωριό.

Εἶχαν περάσει δώδεκα μέρες ποὺ ἤρθαμε στὸ χωριό. Σ' αὐτὸ τὸ μεταξὺ πηγαίναμε κάποτε στὸ ἀμπέλι, καὶ δοκιμάζαμε τὰ σταφύλια, γιὰ νὰ δοῦμε ἂν ἦταν καιρὸς νὰ τὰ τρυγήσωμε.

Μιὰ μέρα γυρίζοντας ἀπὸ τὸ ἀμπέλι βλέπομε ἀπὸ μακριὰ ἓνα παιδί κατασκονισμένο, ποὺ ἔτρεχε κατὰ τὸ μέρος μας. Σταθήκαμε νὰ δοῦμε ποῖο εἶναι. Σὲ λίγο, ποὺ ἤρθε πρὸς κοντά, τὸ γνωρίσαμε. Ἦταν ὁ Στρεψιάδης.

« Πῶς ἐδῶ ; Ἀπὸ ποῦ ἔρχεσαι καὶ ποῦ πηγαίνεις ; » τὸν ἐρωτήσαμε ὅλοι μὲ ἀπορία.

— « Ἐρχομαι ἀπὸ τὴν Ἀθήνα » μᾶς λέει. « Κάποιος πλεῦσιος πῆρε τὸν πατέρα μου σιγὴν ἐξοχί του γιὰ λίγες μέρες, κι ἔμεινα μονάχος. Δὲν ἤξερα τί νὰ κάμω. Ρώτησα τὴν γιαγιά τῆς Νικομάχης τί ἀπογίνατε.

κι ἔμαθα μὲ πολλή μου εὐχαρίστηση, πὼς εἶστε ἐδῶ καὶ δὲν περνᾶτε ἄσχημα. Συλλογίστηκα λοιπὸν νὰ ἔρθω κι ἐγὼ καὶ νὰ παρακαλέσω τὸν πατέρα σου, νὰ μὲ δεχτῆ γιὰ λίγες μέρες στὸ σπίτι σας ».

Ὁ πατέρας μου, ποὺ δὲν ἤξερε τί πράμα ἦταν ὁ Στρεψιάδης, τὸν νόμισε φίλο μας καὶ τοῦ λέει :

« Καλῶς ἦρθες, παιδί μου. Οἱ φίλοι σου θὰ χαροῦν πολὺ ποὺ ἦρθες νὰ μείνης λίγες μέρες μαζί τους. Ὅσο γιὰ μένα, ὅσο περισσότεροι εἶστε, τόσο περισσότερο εὐχαριστιέμαι ».

Πήγαμε στὸ σπίτι. Ὁ Στρεψιάδης στὸ τραπέζι φέρθηκε ὅπως πρέπει. Ἐμεῖς ποὺ τὸν ξέραμε, εἶπαμε ἀπὸ μέσα μας : « ἴσως διωρθώθηκε ». Μὰ δὲν πέρασε πολλή ὥρα κι ἔδειξε πὼς ἦταν ὁ ἴδιος κι ἀπαράλλαχτος.

Ἦρθε ἡ ὥρα νὰ κοιμηθοῦμε. Ὁ Στρεψιάδης ἐτοιμαζόταν νὰ πλαγιάσῃ μὲ πόδια κατασκονισμένα. Τρέχω καὶ τοῦ φέρνω μιὰ λεκάνη μὲ νερὸ κι ἓνα χιτῶνα καθαρὸ, γιὰτι εἶχε ἔρθει μόνο μὲ τὰ φορέματα ποὺ φοροῦσε.

Ὁ Στρεψιάδης ἀντὶ νὰ μ' εὐχαριστήσῃ, τί γυρίζει καὶ μοῦ λέει :

« Ἐδῶ τέτοιες εὐγένειες δὲ χρειάζονται. Στὸ χωριὸ χωριάτης. Ἄν ἤμαστε στὴν Ἀθήνα, ἄλλο πράμα ! » καὶ πλάγιασε ὅπως ἦταν.

§§. Τί ἔκαμε ὁ Στρεψιάδης στὸ χωριό.

Τὸ πρωὶ ὁ Στρεψιάδης ἔπλυνε τὸ πρόσωπο καὶ τὰ χέρια του μὲ λίγο νερὸ καὶ κάθισε στὸ τραπέζι ἀχτένιστος, μὲ νύχια βρόμικα καὶ μὲ χιτῶνα ζαρωμένο. Αὐτὸ ἔκαμε σὲ ὅλους κακὴ ἐντύπωση, καὶ μάλιστα στὴ μητέρα μου, ποὺ ἦταν συνηθισμένη στὴν καθαριότητα, καὶ τὸ σπίτι μας

ἔλαμπε. Ὁ Θεαγένης ἦταν πολὺ καθαρὸς. Ἐγὼ ἀπὸ μικρὸ παιδί εἶχα συνηθίσει στὴν καθαριότητα. Ὁ Κλεισθένης ἦταν φυσικὰ ἀρχοντομαθημένος. Ὅσο γιὰ τὴ Νικομάχη ἦταν ὀλοκάθαρη, σὰν ἀληθινὴ Ἀθηναία ποὺ ἦταν. Μέσα σὲ τέτοια συντροφιά, ἢ ἀκαταστασία καὶ ἢ βρομιὰ τοῦ Στρεψιάδου ἔφερνε ἀηδία. Ἀκόμη καὶ τὰ μικρά μου τ' ἀδέρφια τὸν ἀπόφευγαν καὶ δὲν πήγαιναν κοντά του.

Τὸ βράδυ δὲν κάθισε ὁ πατέρας στὸ τραπέζι. Εἶχε δουλειὰ στὸ ἀμπέλι. Ὁ Στρεψιάδης βρῆκε τότε τὸν καιρὸ νὰ δείξει ἔλθου του τὴν προστυχιά. Ἄρχισε νὰ φωνάζει δυνατὰ, νὰ μὴν ἀφήνῃ ἄλλον νὰ μιλήσῃ, νὰ κάθεται μὲ τὸ ἓνα πόδι ἀπάνω στὸ ἄλλο, νὰ κατηγορεῖ τὸ χωριό μας, νὰ ζητῇ φαγητὰ ποὺ δὲν ἦταν στὸ τραπέζι. Μὲ λίγα λόγια ἔδειξε πὼς ἦταν παιδί χωρὶς ἀνατροφή.

Καὶ μήπως εἶχε αὐτὰ μόνο τὰ ἐλαττώματα! Μήπως ἤξερε νὰ παίξῃ σὰν παιδί, νὰ τρέξῃ, νὰ πηδήσῃ στὸ λιθάδι, νὰ ψαρέψῃ στὴν ἀκρογιαλιά, νὰ καθαλικέψῃ τὸ ἀλογάκι μας στὸν κάμπο! Μόνο φαγί, ὕπνο καὶ γκρίνια. Ὁ ἥλιος τὸν πείραζε καὶ τοῦ ἔφερνε πονοκέφαλο· ἢ βροχὴ τὸν ἐσουνάχωνε· τὸ φαγητὸ δὲν ἦταν καλὰ μαγειρεμένο, τὸ κρεβάτι σκληρὸ καὶ ἡ ζωὴ πληχτικὴ.

Ὁ Κλεισθένης ἔχασε πιά τὴν ὑπομονὴ καὶ τοῦ λέει μιὰ μέρα :

« Ποιὸς σοῦ εἶπε νὰ ἔρθῃς ; σὲ κάλεσε κανεὶς ; Κι ἀφοῦ τέλος πάντων ἦρθες, ποιὸς σὲ κρατεῖ ἐδῶ μὲ τὴ βία ! Σὰ δὲ σ' ἀρέσει φύγε ».

Ὁ Στρεψιάδης κοκκίνισε καὶ εἶπε :

« Θαρρεῖς πὼς ἦρθα μὲ τὴν καρδιά μου ; Ἡ ἀνάγκη μ' ἔκαμε νὰ ἔρθω. Δὲν εἶχα ποῦ ἄλλοῦ νὰ πάω ».

— « Καὶ γιατί δὲν πήγαινες στοῦ Λυκίδα ; »

— « Δὲν τὰ ἔχομε καλά ».

— « Ἀπὸ τώρα ; γρήγορα τὰ χαλάσατε· τόση ἦταν ἡ φιλία σας ; » εἶπε γελώντας ὁ Κλεισθένης.

Ὁ Στρεψιάδης δὲ μίλησε. Ἐφυγε μὲ κατεβασμένο πρόσωπο καὶ πῆγε μονάχος του στὸ περιβόλι.

Ὅλοι περιμέναμε, ὕστερα ἀπὸ τὰ λόγια τοῦ Κλεισθένη, νὰ μᾶς ἀδειάσῃ τῆ γωνιά. Μὰ τοῦ κάκου ! Ὁ Στρεψιάδης ὅσο περνοῦσαν οἱ ἡμέρες καὶ ξεθάρρευε, τόσο πιδό πρόστουχος γινόταν. Γιὰ κανένα δὲν εἶχε σέβας, οὔτε γιὰ τὴ μητέρα μου, οὔτε γιὰ τὸν παππού μου. Μόνο ἐμπρὸς τοῦ πατέρα μου στεκόταν λίγο συμμαζεμένος.

§ 9. Τί ἔπαθε ὁ Στρεψιάδης ἀπὸ τὶς ἀγελάδες.

Ὁ Στρεψιάδης ἐκτὸς ἀπὸ τ' ἄλλα ἐλαττώματα ποὺ εἶχε ἦταν καὶ φοβισιάρης. Ὄταν ἔβλεπε μουλάρη ἢ ἄλογο, ἔφευγε μακριά, πολὺ μακριά, μ' ἓναν κωμικὸ φόβο. Ὡς κι οἱ ἄκακες ἀγελάδες καὶ τ' ἀθῶα τὰ πρόβατα, ποὺ ἔβοσκαν ἤσυχα στὸ λιβάδι, τὸν τρέμαζαν.

Αὐτὸ ἔγινε ἀφορμὴ νὰ τοῦ κάμω ἓνα ἀστεῖο παιγνίδι, ποὺ μᾶς ἔκαμε γιὰ πολὺν καιρὸ νὰ ξεκαρδιζόμαστε στὰ γέλια. Δὲν ἦταν σωστό, τὸ ξέρω κι ἐγώ, μὰ σκοπὸς μου ἦταν ὅχι τόσο νὰ γελάσω, ὅσο νὰ τὸν διορθώσω ἀπὸ τὴ δειλία του.

Ὁ πατέρας μου εἶχε δώδεκα - ἀγελάδες, κι ἔβοσκαν ἐλες στὸ λιβάδι ποὺ ἦταν πίσω ἀπὸ τὸ σπίτι μας.

Ἐκείνη τὴν ἡμέρα ἔλειπαν ὄλοι στὸ ἀμπέλι. Ὁ πατέρας πρὶν φύγῃ μὲ τοὺς ἄλλους, εἶπε σὲ μένα καὶ τὸ Στρεψιάδη :

« Μαζέψετε στὸ περιβόλι ἓνα καλάθι σῦκα, κι ἔπειτα ἐλάτε νὰ μᾶς βρῆτε ».

Ἀφοῦ γεμίσαμε τὸ καλάθι, τὸ πῆρα ἐγὼ στὰ χέρια μου.

Στὸ Στρεψιάδῃ ἔδωσα μιὰ μεγάλη σακούλα γεμάτη μὲ κάτι ποὺ βάραινε πολὺ.

Ὁ Στρεψιάδης νέμιζε πὼς εἶχε μέσα πράματα φαγώσιμα καὶ τὴν πῆρε μὲ μεγάλη προθυμία.

Ἔτσι κι οἱ δύο μας ξεκινήσαμε. Μὰ γιὰ νὰ φτάσωμε πιδὸ γρήγορα στὸ ἀμπέλι περάσαμε μέσα ἀπὸ τὸ λιβάδι.

Οἱ ἀγελάδες μόλις πλησιάσαμε, ἄρχισαν νὰ μουγκρίζουν, νὰ φουσοῦν δυνατὰ μὲ τὰ πλατιά ρουθούνια τους, σὰν κάτι νὰ μυρίζονταν, καὶ νὰ τεντώνουν πρὸς τὰ μπρὸς τὸ χοντρὸ λαιμὸ τους. Ἐπειτα ἔτρεξαν ὅλες μαζί ἴσια κατ' ἐπάνω στὸ Στρεψιάδῃ.

Αὐτὸς τὰ ἔχασε ἀπὸ τὸ φόβο του· ἔτρεμε ὀλόκληρος καὶ φώναζε : « Βοήθεια, βοήθεια ».

Οἱ ἀγελάδες, χωρὶς νὰ φοβηθοῦν ἀπὸ τίς φωνές του, μαζεύτηκαν γύρω του μουγκρίζοντας καὶ μὲ τὴ γλῶσσα ἔξω σκουντοῦσαν ἢ μιὰ τὴν ἄλλη γιὰ νὰ φτάσουν τὴ σακούλα, ποὺ ἔσφιγγε ὁ Στρεψιάδης στὴν ἀγκαλιά του.

Ἡ σακούλα εἶχε μέσα ἀλάτι, καὶ ὅλοι ξέρομε πὼς οἱ ἀγελάδες τὸ ἀγαποῦν πολὺ.

Ὁ Στρεψιάδης ἔκανε σὰν τρελὸς ἀπὸ τὸ φόβο του· ἐγὼ, χωρὶς νὰ θέλω, ξεκαρδισμένος ἀπὸ τὰ γέλια τοῦ φώναξα : « Πέταξε, καημένε, τὴ σακούλα ».

Τὴν πέταξε. Ἡ σακούλα λύθηκε καὶ τὸ ἀλάτι χύθηκε καταγῆς. Οἱ ἀγελάδες ὠρμησαν κι ἄρχισαν νὰ τὸ τρῶνε μὲ μεγάλη ὄρεξη.

Ὁ Στρεψιάδης πῆρε λίγο θάρρος τότε κι ἄρχισε νὰ φωνάζη : « Ἄ ! ἤξερες τί εἶχε μέσα ἡ σακούλα, καὶ τὸ ἔκαμες ἐπίτηδες ! Ἐννοια σου καὶ θὰ μοῦ τὸ πληρώσης ! »

Ἐγὼ τοῦ εἶπα γελώντας ἀκόμη : « Εἶδα κι εἶδα φοβιστάρηδες, μὰ σὰν καὶ σένα πρώτη φορὰ βλέπω. Μὰ ξέρεις πὼς ἔκανες ; Ὅποιος νὰ σ' ἔβλεπε, θὰ σ' ἐπαιρνε γιὰ τρελό ».

— « Κι ἂν μὲ σκότωναν ; » μοῦ εἶπε.

— « Νὰ σὲ σκότωναν ! μὰ δὲ ντρέπεσαι ! Νομίζεις πὼς οἱ ἀγελάδες εἶναι ἄγρια θηρία, καὶ μάλιστα οἱ δικές μας ποὺ εἶναι τόσο ἡμέρες ; Ἐγὼ σοῦ τὸ ἔκαμα αὐτὸ γιὰ νὰ διορθωθῆς ».

Τραβήξαμε τὸ δρόμο μας καὶ φτάσαμε σὲ λίγο στὸ ἀμπέλι μας. Ὅλοι μᾶς ρώτησαν γιατί ἀργήσαμε, κι ἐγὼ τοὺς διηγήθηκα τὸ πάθημα τοῦ Στρεψιάδη.

Ὅλοι γέλασαν μὲ τὴν καρδιά τους. Ἐπειτα μοῦ λέει ἡ μητέρα μου :

« Δὲν ἔκαμες καλά, παιδί μου, ἀφοῦ ἤξερες πὼς ὁ φίλος σου εἶναι τόσο πολὺ δειλός. Καὶ σὺ, παιδί μου Στρεψιάδη, δὲν πρέπει νὰ φοβᾶσαι ἔτσι. Εἶναι ντροπὴ νὰ εἶναι κανεὶς δειλός ».

— « Δὲν τὸ ἔκαμα γιὰ κακό, μητέρα » τῆς εἶπα.

Μὰ ὁ Στρεψιάδης γυρίζει καὶ μοῦ λέει μὲ θυμό :

« Μονάχα οἱ βραϊδοβοσκοὶ δὲ φοβοῦνται τὶς ἀγελάδες. Πὼς φαίνεσαι πὼς μεγάλωσες σὲ χωριό ! »

Ἐγὼ δὲν ἀποκρίθηκα. Μὰ ὅλοι, μικροὶ καὶ μεγάλοι γύρισαν καὶ εἶδαν μὲ περιφρόνηση τὸ κακοαναθρεμμένο ἐκεῖνο παιδί ».

60. Ὁ τρύγος.

Ἐημέρωσε ἡ ἡμέρα ποὺ θ' ἀρχίζε ὁ τρύγος. Ὁ πατέρας ἔστειλε στὸ ἀμπέλι πολὺ πρῶτὸ ἀμάξι, φορτωμένο μικρὰ καὶ μεγάλα κοφίνια. Ἀπάνω στὸ ἀμάξι ἀνέβηκαν οἱ ἄντρες καὶ οἱ γυναῖκες, τ' ἀγόρια καὶ τὰ κορίτσια, ποὺ χρειάζονταν γιὰ νὰ τρυγήσουν τὰ σταφύλια. Ἐμεῖς οἱ ἄλλοι πήγαμε μὲ τὰ πόδια.

Ὅταν φτάσαμε στὸ ἀμπέλι, ἡ δουλειὰ εἶχε ἀρχίσει. Ἡ-

ταν σωστό πανηγύρι. Μὲ φωνές καὶ μὲ τραγούδια γυναῖ-
κες κι ἄντρες ἔτρεχαν ἐδῶ κι ἐκεῖ στὰ κλήματα, ποὺ ἔγερ-
ναν φορτωμένα ἀπὸ τὰ πολλὰ σταφύλια. Ἄλλοι ἔκοβαν
γρήγορα γρήγορα τὰ σταφύλια καὶ γέμιζαν τὰ κοφίνια,
κι ἄλλοι τὰ κουβαλοῦσαν στὸ πατητήρι.

Σὲ λίγο πήδησαν μέσα στὸ πατητήρι τρεῖς ὄμορφοι νέοι
κι ἄρχισαν νὰ πατοῦν τὰ σταφύλια. Ὁ χυμὸς τῶν σταφυ-
λιῶν τινάζεταν ἀπὸ τὸ δυνατὸ ζούλημα καὶ κοκκίνιζε τὰ
πόδια τους ὡς τὰ γόνατα.

Τὰ μεγάλα πιθάρια ἦταν ἔτοιμα νὰ δεχτοῦν τὸ γλυκὸ
μῦστο, ποὺ ἔτρεχε ἀπὸ τὸ πατητήρι. Οἱ δούλοι εἶχαν βρά-
σει φασκομηλιά, μάραθα, δάφνη καὶ μυρτιά, καὶ τὰ ξέπλε-
ναν μὲ τὸ μωσκομυρισμένο αὐτὸ νερό. Ὑστερα τὰ κάπνι-
σαν μὲ θειάφι.

Ὅταν πιὰ κουραστήκαμε, πήγαμε καὶ καθίσαμε κάτω
ἀπὸ τὶς ψηλές λεῦκες, ποὺ ἦταν φυτεμένες στὸ μάκρος τῆς
ἀκροποταμιᾶς.

Τὸ ἀπόγεμα στρώθηκε μακρὸ τραπέζι. Κάθισαν ὅλοι
γύρω στεφανωμένοι μὲ στεφάνια ἀπὸ κλήματα.

Ἄφου ἔφαγαν, σηκώθηκαν ὅλοι, γέμισαν τὰ ποτήρια
καὶ πίνοντας ἔλεγαν : « Σ' εὐχαριστοῦμε, Διόνυσε, γιὰ τὸ
γλυκὸ κρασί ποὺ μᾶς δίνουν κάθε χρόνο τὰ πλατύφυλλά
σου κλήματα ». Ἐπειτα ἄρχισαν νὰ τραγουδοῦν ζωηρὰ
καὶ γελαστὰ τραγούδια γιὰ τὸ Διόνυσο.

Ἐνῶ οἱ μεγάλοι τραγουδοῦσαν, κάποιος ἀπὸ μᾶς ρώ-
τησε τὸν παππού :

« Παππού, ὄλο γιὰ τὸ Διόνυσο ἀκοῦμε σήμερα. Πές μας
τί σχέση ἔχει μὲ τὰ κλήματα, μὲ τὰ σταφύλια καὶ μὲ τὸ
κρασί ».

Καθίσαμε τριγύρω του καὶ περιμέναμε ν' ἀνοίξη τὸ

στόμα του. Ὁ παππούς ἔβηξε λίγο καὶ μᾶς εἶπε αὐτὴ τὴν ἱστορία γιὰ τὸ Διόνυσο.

61. Ὁ μῦθος γιὰ τὸ Διόνυσο.

« Ὁ Διόνυσο, παιδιὰ μου, ἔχει πατέρα τὸ Δία. Γεννήθηκε σὲ μιὰ σπηλιά, πὺ δὲ θόλος τῆς ἦταν σκεπασμένος ἀπὸ μιὰ κληματαριά, πὺ εἶχε φυτρώσει μέσα ἐκεῖ μονάχη τῆς ».

» Ὅταν μεγάλωσε ὁ Διόνυσο καὶ ἤπια ἀπὸ τὸ κρασί, πὺ ἔγινε ἀπὸ τὸ κλῆμα τῆς σπηλιάς, ἐνθουσιάστηκε. Ἔτρεχε σὲ ὅλα τὰ μέρη κι ἔδειχνε στοὺς ἀνθρώπους πὺς νὰ φυτεύουν καὶ νὰ καλλιεργοῦν τὰ κλήματα.

» Μιὰ μέρα ὁ Διόνυσο ἦταν σ' ἓνα ἐρημικὸ ἀκρογιάλι. Φοροῦσε φόρεμα κόκκινο, τὰ μαλλιά του κυμάτιζαν στὰ ὤμους του, καὶ φαινόταν σὰν ἓνα πολὺ ὄμορφο ἀρχοντόπουλο ἀπὸ μεγάλο γένος ».

Ἐκεῖ κοντὰ ἦταν ἀραγμένο ἓνα πλοῖο πειρατικὸ. Ὁ πλοίαρχος κι οἱ σύντροφοί του μόλις εἶδαν τὸ Διόνυσο, ἔτρεξαν, τὸν ἔπιασαν καὶ τὸν πῆγαν στὸ πλοῖο τους.

Καὶ εἶχαν μεγάλη χαρὰ, γιὰτὶ νόμιζαν πὺς ἦταν βα-

σιλόπουλο και θα ἔπαιρναν ἄφθονα χρήματα. Και για να μὴν τοὺς φύγη, ἔκοψαν λυγαριές και τὶς ἔστριψαν για να τὸν δέσουν. Μὰ τίποτα δὲν κατώρθωσαν. Οἱ βέργες τῆς λυγαριάς ἔπεφταν ἀπὸ τὰ χέρια κι ἀπὸ τὰ πόδια του.

Ὁ τιμονιέρης σὰν εἶδε αὐτά, τοὺς φώναξε κουνώντας τὸ κεφάλι του.

« Ἀνόητοι ! Δὲν καταλάβατε ἰκὸμη ποιὸν πιάσατε σκλάβο ; Αὐτὸς δὲν εἶναι ἄνθρωπος. Μοιάζει μὲ τοὺς θεοὺς ποὺ κατοικοῦν στὸν Ὀλυμπο. Ἀφήστε τον ἐλεύθερο. Γρήγορα βγάλτε τον ἔξω στὴ στεριά και μὴν ἀπλώνετε τὰ χέρια σας ἀπάνω του· γιατί ἂν θυμώσῃ, ἀλίμωνο σὲ δλους μας ».

Στὰ λόγια αὐτὰ ὁ ἀρχηγὸς τῶν πειρατῶν θύμωσε, ἔρριξε μιὰν ἄγρια μτσιὰ στὸν τιμονιέρη και τοῦ εἶπε :

« Ἐσὺ κάνεις καλὰ νάχης τὸ νοῦ σου μονάχα στὰ πανιά· και για τὸ σκλάβο μας νὰ μὴ σὲ μέλη. Γι' αὐτὸν ἐμεῖς μονάχα θὰ φροντίσωμε. Γρήγορα θὰ φτάσωμε στὴν Αἴγυπτο ἢ στὴν Κύπρο. Ἐκεῖ θὰ ἔρθουν νὰ τὸν ξαναγοράσουν, κι ἔτσι θὰ βροῦμε τὴν τύχη μας μ' αὐτόν ».

Κι ἀμέσως πρόσταξε τοὺς ναῦτες νὰ ἐτοιμάσουν γρήγορα τὸ πλοῖο για νὰ φύγουν.

Οἱ ναῦτες ἔστησαν τὸ κατάρτι κι ἀπλωσαν τὰ πανιά. Μόλις ὁμως ξεκίνησε τὸ πλοῖο ἔγινε κάτι ἀπίστευτο. Ἀπάνω στὸ κατάστρωμα ἄρχισε νὰ τρέχη γλυκόπιτο κρασί και νὰ χύνεται στὴ θάλασσα κελαρύζοντας.

Ἐπειτα μιὰ ὥρα μιὰ μυρουδιά μοσκοβόλησε σ' ὅλο τὸ πλοῖο. Κι ἔξαφνα νά, φυτρώνει ἓνα καταπράσινο και ζωηρὸ κλῆμα και τυλίγεται στὸ κατάρτι. Κι ἀμέσως γεμίζει μὲ ἄνθη και σταφύλια γινωμένα.

Ὁ πλοίαρχος ἀπὸ τὸ φόβο του προστάζει τὸν τιμονιέρη νὰ διευθύνῃ τὸ πλοῖο ἴσια στὴ στεριά.

Μὰ στὴ στιγμή ὁ Διόνυσος μεταμορφώνεται σὲ φοβερὸ

λιοντάρι. Κι ἀπὸ τὸ μουγκρητὸ του τὸ πλοῖο δλόκληρο σείστηκε. Φλόγες ἔβγαζαν τὰ μάτια τοῦ θηρίου. Ἡ χάλιη του ἀνέμιζε, ἡ οὐρὰ του χτυποῦσε ἀδιάκοπα δεξιὰ κι ἀριστερὰ τὰ πλευρὰ του καὶ τὸν ἀέρα.

Οἱ ναῦτες ἀπὸ τὴν τρομάρια τους ἔτρεξαν σὰν τρελοὶ στὴν πρύμη, κοντὰ στὸν τιμονιέρη.

Τὸ λιοντάρι ὤρμησε μὲ μανία ἀπάνω τους καὶ ἄρπαξε τὸν πλοίαρχο.

Οἱ ναῦτες γιὰ νὰ γλιτώσουν πέφτουν στὴ θάλασσα. Μὰ κι ἐκεῖ ἄλλο πάλι θαῦμα. Οἱ ναῦτες πέφτοντας στὴ θάλασσα γίνονται δελφίνια.

Ὁ Διόνυσος μόνο τὸν καλὸ τιμονιέρη λυπήθηκε· τὸν κράτησε καὶ τοῦ εἶπε :

« Ἐσὺ μὴ φοβᾶσαι, τίποτα δὲ θὰ πάθης, γιὰτὶ τιμᾶς καὶ σέβου τοὺς θεοὺς. Ἐγὼ εἶμαι ὁ Διόνυσος ».

Αὐτὰ εἶπε κι ἔγινε ἄφαντος.

62. Τὴ παιγνίδια παίζαμε.

Ἐπειτα ἀπὸ τὰ τραγούδια ἄρχισαν οἱ τρυγητάδες τὰ παιγνίδια. Μαζὶ τους παίζαμε κι ἐμεῖς. Μόνο ὁ Στρεφιάδης δὲν ἔπαιξε. Τὸν ἐχάσαμε ἔξαφνα ἀπὸ μπροστὰ μας καὶ νομίσαμε πὼς εἶχε γυρίσει στὸ σπίτι γιὰ νὰ μὴν παίξῃ.

Πρῶτα πρῶτα παίζαμε τὴ χύτρα. Κάθισε ἓνας ἀπὸ τὴ συντροφιά κάτω στὸ χῶμα σταυροπόδι, κρατώντας μὲ τὰ δυὸ του χέρια ἓνα σκοινάκι μακρὸ ὡς τρία μέτρα. Αὐτὸς ἦταν ἡ χύτρα. Τὴν ἄλλη ἄκρη τοῦ σκοινοῦ τὴν κρατοῦσε ἓνας ἄλλος, ὁ μάγειρας, καὶ γύριζε γύρω ἀπὸ τὴ χύτρα. Ἐμεῖς οἱ ἄλλοι προσπαθοῦσαμε νὰ πᾶμε κοντὰ καὶ νὰ χτυπήσωμε τὴ χύτρα στὴν πλάτη μὲ τὴν παλάμη μας, φωνάζοντας « ψήθηκε ; » Ἄν πρόφτανε ὁ μάγειρας καὶ μᾶς

χτυπούσε με τὸ πόδι του, τότε ὁ χτυπημένος γινόταν χύτρα κι ἢ χύτρα μάγειρας.

Ἔπειτα παίξαμε τὰ σκλαβάκια καὶ τὴν τυφλόμιγα.

Ἰστερα παίξαμε τὸ κυνηγητὸ μετὰ τὸ ἓνα πόδι. Ὅποιος πρόφτανε τὸν ἄλλο τὸν ἐχτυπούσε στὴν πλάτη μ' ἓνα μαντίλι μετέμπε στὴν ἄκρη.

Τὸ πιὸ διασκεδαστικὸ παιγνίδι ἦταν ὁ λύκος, ὁ σκύλος καὶ τὸ ἄρνι. Κάμαμε ὅλοι ἓναν κύκλο. Μέσα στὸν κύκλο ἦταν ὁ σκύλος καὶ τὸ ἄρνι, κι ἀπέξω ὁ λύκος, ποὺ προσπαθοῦσε μετὰ πονηριὰ ν' ἀρπάξῃ τὸ ἄρνι. Μὰ ὁ σκύλος δὲν τὸν ἄφηνε.

63. Τί ἔπαθε ὁ Στρεψιάδης.

Ἐκεῖ ποὺ παίζαμε, ἀκοῦμε ἔξαφνα φωνές καὶ κλάματα μαζί.

« Κάτι ἔπαθε ὁ Στρεψιάδης » εἶπε ὁ Κλεισθένης· « γνωρίζω τὴ φωνή του ».

Κι ἀληθινὰ δὲν εἶχε γελαστῆ.

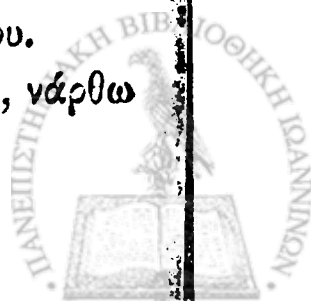
Γυρίσαμε ὅλοι τότε κατὰ τὸ μέρος ποὺ ἔρχονταν οἱ φωνές καὶ τί εἶδαμε; Φρίκη! Τὸ Στρεψιάδη μετὰ πρόσωπο πρησμένο, μετὰ μάτια κατάκλειστα σχεδὸν ἀπὸ τὸ πρήξιμο! Πίσω ἀπὸ τὸ Στρεψιάδη ἔτρεχε ἀνήσυχος ὁ γείτονάς μας ὁ Ἄρατος, ξακουστὸς γιὰ τὰ πολλὰ μελίσσια του.

« Ἄχ, ἄχ! τί ἔπαθα! » φώναζε ὁ Στρεψιάδης, χύνοντας βρῦση τὰ δάκρυα.

— « Τί ἔπαθες; » τοῦ λέει ὁ πατέρας μου πονετικά.
« Τί χάλια εἰν' αὐτά; »

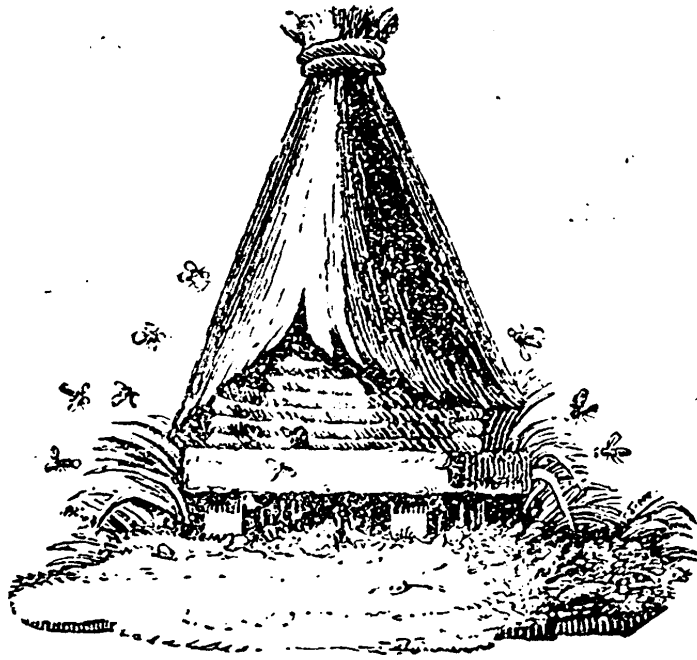
Μὰ ὁ Στρεψιάδης δὲν ἀπάντησε στὸν πατέρα μου.

« Τί ἤθελα ἐγώ, ἔλεγε σὰ νὰ μιλοῦσε μόνος του, νάρθω

σὲ τοῦτο τὸ ἔλσεινὸ χωριὸ ! Δὲν ἔσπαζα καλύτερα τὸ πῆδι μου ; »

— « Καὶ τί σοῦ φταίει τὸ χωριὸ ; » τοῦ λέει ὁ Ἄρατος. « Ἦρθες στὸ μελισσῶνα μου καὶ μου ἀναποδογύρισες τὴ καλύτερό μου κοφίνι. Στάθηκαν ὁμως τυχεροὺς πολὺ, ἀφοῦ τὴ γλίτωσες τόσο φτηνά.

Ἐγὼ φροβήθηκα μὴν ἔπχθες χειρότερα· γι' αὐτὸ ἔτρεξα κι ἦρθα κοντά σου. Καλὰ ποὺ δὲν εἶναι τίποτα. Φέρετε μονάχα ἓνα πανὶ καὶ λίγο ξίδι, ἀλάτι καὶ νερὸ ἀνακατεμένα ».

Στὸ μεταξὺ ὁ Ἄρατος ἔβγαζε μελισσόκεντρα ἀπὸ τὸ πρόσωπο τοῦ Στρεψιάδη, λέγοντας.

« Γιὰ ἰδὲ ζημιὰ ποὺ μου ἔκαμες! Ἀπὸ τὰ κεντριά μπόρεῖς νὰ καταλάβῃς πόσες μέλισσες μου σκότωσες ! Τί πρέπει τώρα νὰ σοῦ κάμω ; »

Στὸ μεταξὺ ἔτρεξε ἡ μητέρα μου κι ἔφερε τὸ πανὶ καὶ τὸ ἀρμυρὸ ξιδόνερο. Ὁ Ἄρατος τώρα ἔβρεχε πανιὰ καὶ τὰ ἔβαζε στὸ πρόσωπο τοῦ Στρεψιάδη.

Δὲν πέρασε πολλὴ ὥρα κι οἱ πόνοι λιγόστεψαν. Τὸ πρήξιμο ἄρχισε νὰ φεύγη. Τότε ὁ παππούς μου λέει στὸν Ἄρατο :

Ἀναγνωστικὸ Δ' τάξ. Κουρτίδη—Κονιδάρη. Ἔκδ. τρίτη.

• Συγχώρεσέ τον, γείτονα. Είναι λίγο ανέητο παιδί και δὲ συλλογίζεται τί κάνει ».

— « Ἐγὼ δὲν ἔχω τίποτα πιά μὲ τὸ παιδί » εἶπε ὁ Ἄρατος. « Ἡ τιμωρία ἦρθε μόνη της. Σοῦ κάνω μόνο μιὰ παράκληση, νὰ ἔρθῃς στὸ μελισσῶνα μου νὰ ἰδῆς καὶ μὲ τὰ μάτια σου πῶς ζημιά μου ἔκαμε ».

— « Θὰ ἔρθω » εἶπε ὁ παπούς μου. « Θὰ ἔπαιρνα μάλιστα μὲ τὴν ἄδεια σου καὶ τὰ παιδιά νὰ ἰδοῦν τὸ μελισσῶνα σου ».

— « Σᾶς περιμένω αὔριο » μᾶς εἶπε ὁ Ἄρατος κι ἔφυγε.

64. Στὸ περιβόλι τοῦ Ἄρατου.

Τὸ ἄλλο πρωὶ πήγαμε στὸ περιβόλι τοῦ Ἄρατου. Ὁ Στρεφιάδης δὲ θέλησε νὰ ἔρθῃ μαζί μας.

Μόλις μᾶς εἶδε ὁ Ἄρατος, ἔτροξε καὶ μᾶς ὑποδέχτηκε μὲ μεγάλη εὐχαρίστηση.

« Σὲ καλὴ ὥρα ἦρθατε » μᾶς λέει. « Αὐτὴ τὴν ὥρα ἀπόκτησα ἓνα νέο μελίσι. Ὁ φίλος σας χτὲς τὸ ἀπόγευμα μου χάλασε ἓνα μελίσι καὶ σήμερα τὸ πρωὶ οἱ θεοὶ μου ἔστειλαν ἄλλο. Γιὰ δέτε το. Εἶναι πιασμένο σ' κεῖνο τὸ κλαδὶ τῆς ἐλιᾶς. Δὲ φαίνεται σὰ μεγάλο τσαμπὶ μαύρου σταφυλιοῦ; Εἶναι ὅλες οἱ μέλισσες τοῦ μελισσιοῦ μαζεμένες ἢ; μία ἀπάνω στὴν ἄλλη. Ὅλες αὐτὲς σὲ λίγο θὰμποῦν μέσα σ' αὐτὸ τὸ κοφινάκι ποὺ βλέπετε. Εἶναι αὐτὸ ποὺ μου χάλασε χτὲς ὁ φίλος σας. Τὸ κοφινάκι αὐτὸ τὸ λέμε κηψέλη. Δέτε ! τὸ ἔχω ἀλειμμένο ἀπὸ μέλι καὶ θυμάρι.

« Νὰ καὶ ἡ συρματένια προσωπίδα μου μὲ τὸ πανί της, ποὺ φυλάγει τὸ πρόσωπό μου ἀπὸ τὶς μέλισσες.

» Νὰ καὶ τὰ μάλλινα χειρόχτια μου. Χωρὶς αὐτὰ εἶ-

ναι αδύνατο νὰ πάω κοντὰ στὰ μελίσσια. Θὰ πάθαινα ὅ τι ἔπαθε ὁ φίλος σας.

»Εἶναι κι ἄλλα προφυλαχτικά. Ἐπὶ ὅλα ὅμως τὸ καλύτερο εἶναι ὁ καπνός. Ἄμα ἔχετε στὰ χέρια σας κάτι ποὺ καπνίζει, δὲν ἔρχεται κοντὰ σας μέλισσα. Γι' αὐτὸ ἔχω ἐδῶ αὐτὲς τὶς ξερὲς σβουნიές... Καὶ τώρα ἐλάτε μαζί μου».

Πῆρε τὸ μελισσοκόφινο καὶ κάμποσες σβουνιές καὶ τράβηξε ἔμπρός. Ἐμεῖς τὸν ἀκολουθήσαμε κρατώντας ἀπὸ ἓνα κομμάτι σβουνιὰ ἀναμμένο.

Καθὼς πλησιάσαμε στὴν ἐλιά, ὁ Ἄρατος μᾶς εἶπε νὰ σταθοῦμε λίγο μακριά, κι ἐκεῖνος προχώρησε καὶ πῆγε ἀκριβῶς κάτω ἀπὸ τὸ κλαδὶ τῆς ἐλιάς ποὺ κρέμονταν οἱ μέλισσες.

Οἱ μέλισσες ὥρμησαν ἀπάνω του, μὰ τοῦ κάκου. Τίποτα δὲν μπορούσαν νὰ τοῦ κάμουν. Ἡ προσωπίδα καὶ τὰ χειρόχτια τὸν ἐφύλαγαν.

Οἱ μέλισσες σὲ λίγο ζαλίστηκαν ἀπὸ τὸν καπνὸν.

Ὁ Ἄρατος τότε ἔβαλε τὸ κοφίνι κάτω ἀπὸ τὸ μελίσι καὶ κούνησε τὸ κλαδὶ τῆς ἐλιάς μὲ τὸ χέρι του. Τὸ μελίσι ἔπεσε ὀλόκληρο μέσα στὸ κοφίνι.

Ἐπειτα ὁ Ἄρατος σκέπασε τὸ κοφίνι καὶ τὸ πῆγε ἐκεῖ ποὺ ἦταν καὶ τ' ἄλλα μελίσσια.

65. Τέ μᾶς εἶπε ὁ Ἄρατος γιὰ τὶς μέλισσες.

Ἐπειτα ὁ Ἄρατος μᾶς ἔβαλε καὶ καθίσαμε κάτω ἀπὸ ἓνα μεγάλο καὶ φουντωτὸ δέντρο καὶ μᾶς ἔφερε διάφορα ὀπωρικά. ἔβγαλε ἀπὸ ἓνα μελισσοκόφινο δυὸ μεγάλες πίτες μέλι καὶ μᾶς τὶς ἔφερε. Ἡ μιὰ ἦταν κάτασπρη, ἡ ἄλλη εἶχε τὸ γρῶμα τοῦ μελιοῦ. Κι οἱ δυὸ εἶχαν πολλὰς τριπίτσες γεμάτες μέλι.

Ἐμεῖς τὶς μοιραστήκαμε καὶ τρώγοντας τὸ μέλι βγά-
ζαμε ἀπὸ τὸ στόμα μας τὴν κερήθρα.

«Πῶς βρέθηκε αὐτὸ τὸ μελίσι στὸ κλαδὶ τῆς ἐλιάς;
ρώτησε ὁ Θεαγένης.

Κι ὁ Ἄρατος ἀποκρίθηκε :

«Σὲ κάθε μελισσοκόφινο, παιδί μου, κατοικεῖ ἓνα με-
λίσι ἀπὸ πολλὰς χιλιάδες μέλισσες.

»Τὸ κάθε μελίσι ἔχει καὶ τὴ βασίλισσά του. Αὐτὴ
εἶναι ὁ ἀρχηγὸς ἐκεῖ μέσα, κι αὐτὴ προστάζει τὶς ἄλλες
μέλισσες τί νὰ κάνουν.

»Ἡ βασίλισσα εἶναι ἡ μόνη μέλισσα ποὺ γεννᾷ αὐγὰ.
Κάθε καλοκαίρι μπορεῖ νὰ γεννήσῃ τριάντα ὡς πενήντ
χιλιάδες».

— «Δηλαδή, εἶπα ἐγώ, δὲν εἶναι μονάχα βασίλισσα
μὰ κι ἀληθινὴ μητέρα τοῦ λαοῦ της».

—«Σωστά, εἶπε ὁ Ἄρατος, γι' αὐτὸ κι οἱ ἄλλες μέλι-
σες τὴν ἀγαποῦν πολὺ καὶ τὴ σέβονται. Ὅταν περνοῦν
παραμερίζουν μὲ σεβασμὸ καὶ τὴ χαϊδεύουν μὲ τὰ κέρα-
τους. Χωρὶς βασίλισσα κανένα μελίσι δὲν μπορεῖ νὰ ζήσῃ
σκορπιζεται καὶ χάνεται.

»Ἡ βασίλισσα γεννᾷ χωριστὰ καὶ λίγα αὐγὰ ἀλλιώ-
τικα. Ἀπ' αὐτὰ θγαίνουν νέες βασίλισσες.

»Ὅταν μεγαλώσῃ μιὰ νέα βασίλισσα, ἡ παλιὰ παίρνει
κάμποσες μέλισσες μαζί της, φεύγει καὶ πηγαίνει ἀλλοῦ
νὰ κάμῃ νέο βασίλειο. Αὐτὸ ἔγινε καὶ σήμερα τὸ πρωὶ
Ἐφυγε ἀπὸ ἓνα μελισσοκόφινο ἡ παλιὰ βασίλισσα μὲ τὴ
συντροφιά της, καὶ πῆγε ἀπάνω στὸ κλαδὶ τῆς ἐλιάς».

— «Καὶ πῶς μπορεῖ κανεὶς νὰ γνωρίσῃ τὴ βασίλισσα;
Μήπως φορεῖ βασιρικὰ φορέματα ἢ στέμματα;» ρώτησε ὁ
Κλεισθένης γελώντας.

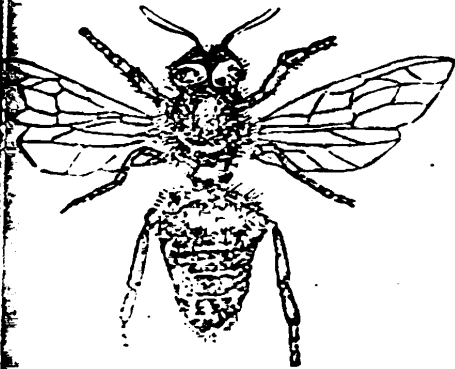

— «Τίποτα ἀπ' αὐτὰ δὲ φορεῖ» εἶπε ὁ Ἄρατος. «Καὶ ὅμως γνωρίζεται πολὺ εὐκόλα, ἀπὸ τὸ σῶμα της τὸ μακροῦλὸ καὶ τὶς κοντὲς φτεροῦγες της».

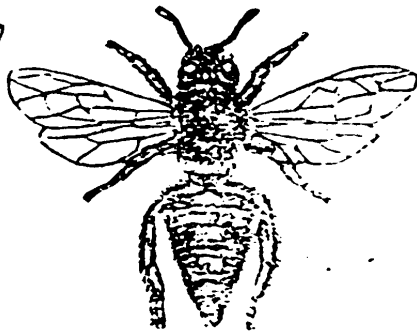
— «Καὶ οἱ ἄλλες μέλισσες τί κάνουν ;» ρώτησε ὁ Θεαγένης.

— «Οἱ ἄλλες μέλισσες εἶναι δυὸ εἰδῶν, κηφῆνες καὶ ἐργατικὲς.

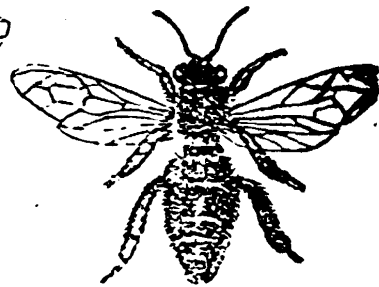
»Οἱ κηφῆνες εἶναι πιὸ μεγαλόσωμοι ἀπὸ τὶς ἄλλες μέλισσες καὶ ἔχουν χοντρὸ κεφάλι, ἀλλὰ κεντρὸ δὲν ἔχουν. Ἡ ζωὴ τους εἶναι μικρὴ καὶ τὸ τέλος τους ἔλεινόν.

Κηφῆνας.

Βασίλισσα.

Ἐργατικὴ.

» Καμιὰ δουλειὰ δὲν κάνουν. Ὅλη μέρα κάθονται καὶ τρῶνε ἀπὸ τὸ μέλι ποὺ κάνουν οἱ ἐργατικὲς. Μὰ ἐπιτέλους οἱ ἐργατικὲς μέλισσες χάνουν τὴν ὑπομονή τους· ὀρμοῦν ἀπάνω τους, τοὺς σκοτώνουν καὶ τοὺς πετοῦν ἔξω ἀπὸ τὸ κοφίνι. Αὐτὸ εἶναι τὸ τέλος τῶν τεμπέληδων.

»Κοιτάξετε καλὰ αὐτὲς τὶς ἐργατικὲς μέλισσες, ἀξίζει νὰ τὶς θαυμάσετε. Ἡ ζωὴ τους εἶναι ἀδιάκοπη δουλειά. Ἀπὸ τὸ πρωὶ φεύγουν καὶ σκορπίζονται στοὺς ἀγρούς, στὰ λουλούδια καὶ στὰ δέντρα, καὶ ρουφοῦν μὲ τὴ γλῶσσα τους τὸ χυμὸ ἀπὸ τὰ λουλούδια».

— «Μὰ οἱ μέλισσες δὲν κάνουν μονάχα μέλι, κάνουν καὶ κερὶ» εἶπε ὁ Θεαγένης, δείχνοντας ἓνα κομμάτι κερήθρα,

πού είχε μείνει αφάγωτο. «Πῶς γίνεται αὐτὸ τὸ κερί ;»

— «Οἱ μέλισσες, εἶπε ὁ Ἄρατος, ἔχουν δυὸ στομάχια· τὸ ἓνα γιὰ τὸ μέλι, τὸ ἄλλο γιὰ τὸ κερί. Μὲ τὸ κερί κάνουν τὴν κερήθρα, πὺ εἶναι ὅλο ἐξάγωνες τρουπίτσες, καθὼς βλέπετε.

» Ἀφροῦ γεμίσουν τὸ στομάχι μὲ γλυκὸ χυμό, γυρίζουν στὴν κατοικία τους καὶ χύνουν τὸ μέλι μέσα σ' αὐτὲς τὶς τρουπίτσες. Ἔπειτα πάλι, τὶς σκεπάζουν μὲ κερί».

Αὐτὰ μᾶς εἶπε ὁ Ἄρατος· κι ἐμεῖς φύγαμε εὐχαριστημένοι γιὰ ὅσα μάθαμε γιὰ τὶς μέλισσες.

66. Ὁ καλὸς ὁ Θεαγένης.

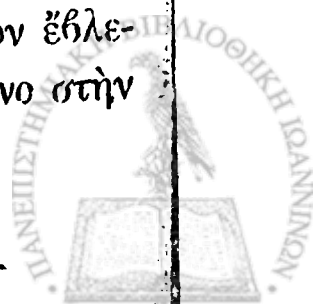
Ἡ ἐξοχὴ μὲ τὸν καθαροὶ ἀέρα της, μὲ τὰ κρυσταλλένια της νερά, μὲ τὶς πολλὰς ὁμορφιὰς της, οἱ συχνὲς ἐκδρομὲς στὸ δάσος καὶ τὸ σκαρφάλωμα στὰ καταπράσινα ὑψώματα καὶ στὶς βουνοπλαγιὰς, ἢ ἀπλῆ, ἢ ἥσιχη, ἢ νοικοκυρεμένη ζωὴ τοῦ σπιτιοῦ μας ὠφέλησαν πολὺ τοὺς φίλους μου καὶ τοὺς δυνάμωσαν.

Ὁ Κλεισθένης ξέχασε πῶς περνοῦσε σπίτι του καὶ συνήθισε στὴν ἀπλότητα καὶ στὴ σκληραγωγία.

Μὰ τὴ μεγαλύτερη ἀλλαγὴ τὴν ἔβλεπε κανεὶς στὸ Θεαγένη. Τὸ παιδί αὐτὸ τὸ δυνατὸ καὶ τολμηρό, πὺ ἀγαποῦσε πάντα τὴν ἀλήθεια καὶ τὸν ἴσιο δρόμο, πρὶν ἐρῆθῃ στὸ χωριὸ ἔδειχνε πολλὰς φορὰς κάποια τραχύτητα στὸ φέροσινό του. Τὸ καταλάβαινε κι ὁ ἴδιος καὶ μοῦ ζητοῦσε ὑστερα συγχώρεση.

«Μὴ μὲ συνερίζεσαι, Ἀριστογένη» μοῦ ἔλεγε. «Ἐγὼ δὲν εἶμαι σὰν τ' ἄλλα τὰ παιδιά, πὺ μεγάλωσαν μὲ τὰ φιλιὰ τῆς μάνας καὶ τὰ χάρδια τοῦ πατέρα».

Τὶς πρώτες ἡμέρες πὺ γνωριστήκαμε, συχνὰ τὸν ἔβλεπα νὰ κάθεται μονάχος, μὲ τὸ κεφάλι ἀκουμπισμένο στὴν

παλάμη, λυπημένος, χωρίς νὰ ἔχη ὄρεξη νὰ μιλήσῃ. Δυὸ
τρεῖς φορές τὸν εἶδα μάλιστα νὰ σκουπίξῃ μὲ τὸ μαντί-
λι τὰ μάτια του.

« Δὲν ἔχει πάλι ὄρεξη » λέγαμε μὲ τὸν Κλεισθένη, ὅταν
τὸν ἐβλέπαμε μελαγχολικό· καὶ βάζαμε τὰ δυνατά μας νὰ
τὸν κάμωμε νὰ ζωηρέψῃ καὶ νὰ γελάσῃ.

Ἐκτὸς τὴν ἡμέρα ὅμως ποὺ ἦρθε στὸ σπίτι μας καὶ κοι-
μήθηκε κάτω ἀπὸ τὴ στέγη μας κι ἔζησε μαζὶ μὲ τοὺς
δικούς μου, ἔγινε ἀλλιώτικος.

Αὐτὸς ποὺ ἔπαιζε καὶ γελοῦσε χωρίς ὄρεξη, τώρα δὲν
ἔβλεπε τὴν ὥρα νὰ γυρίσῃ στὸ σπίτι μας γιὰ νὰ παίξῃ καὶ
νὰ γελάσῃ μὲ τὰ μικρὰ τ' ἀδερφάκια μου.

Μὰ κι αὐτὰ δὲν ξεκολλοῦσαν ἀπὸ κοντά του. Τὸν προ-
σκαλοῦσαν στὰ παιγνίδια τους καὶ τοῦ ἔλεγαν τὰ σχέδιά
τους σὰ νὰ ἦταν συνομήλικός τους.

Κάθε στιγμὴ τὸν ἐρωτοῦσαν γιὰ τὸ καθετὶ καὶ ζητοῦ-
σαν νὰ τὰ βοηθήσῃ πότε σὲ τοῦτο καὶ πότε σὲ κείνο.

« Θεαγένη, τρύπησέ μας αὐτὸ τὸ καλάμι νὰ κάμωμε
σφυοίχτρα ».

— « Θεαγένη, ἔλα νὰ φτιάσωμε ἓνα σπιτάκι μὲ τοῦτα τὰ
ξύλαράκια ».

— « Θεαγένη, χτίσε μας ἓνα φοῦρονο μ' αὐτὲς τὶς πε-
τρίτσες ».

— « Θεαγένη, διόρθωσε τὸ τόπι μας ποὺ χάλασε ».

Αὐτὸ γινόταν κάθε μέρα. Κι αὐτὸς πάντα πρόθυμος,
πάντα γελαστός τὰ πρόφταινε ὅλα. Γι' αὐτὸ καὶ τὰ δυὸ
ἀγοράκια μόνο κοντά του ἦταν εὐχαριστημένα.

Μὰ καὶ τὴν ἀδερφοῦλα μου πολὺ τὴν ἐφρόντιζε. Ἡ Φι-
λομήλα ἦταν τριῶν χρονῶν κοριτσάκι τώρα, πάχουλὸ καὶ
ὁμορφο. Καὶ σὰν ὑστερογέννητο ποὺ ἦταν, τὸ εἶχαν πα-

ραχαϊδέψει. Κάθε στιγμή ήθελε χέρια. Καὶ ποιὸς εἶχε χέρια νὰ τὴν κρατῆ ὅλη τὴν ὥρα, ποὺ ἦταν ἀσήκωτη ἀπὸ τὸ βάρος! Ὅταν μᾶς ἔλεγε μὲ τὴ φωνούλα της τὴν παιδική, «ἀγκαλίτσα», κάναμε πὼς δὲν ἀκούαμε καὶ σφίγγαμε τὰ χεῖλια μας νὰ μὴ μᾶς πάρουν τὰ γέλια.

Ὁ Θεαγένης ἔτρεχε τότε γελαστὸς καὶ χαρούμενος, τὴν ἄρπαζε μὲ τὰ δυὸ του χέρια καὶ τὴν ἀνέβαζε στοὺς ὄμους του· καὶ τὸ χαριτωμένο κοριτσάκι φωνάζοντας ἀπὸ χαρὰ καθόταν σὰ μικρὴ βασιλοπούλα στὸ θρόνο της.

Μεγάλῃ ἐντύπωση ἔκαμε στὴ μητέρα μου αὐτὴ ἡ ἀγάπη τοῦ Θεαγένη στὸ μικρὸ μας, καὶ μιὰ μέρα μοῦ λέει: «Τί κριμα, ἓνα παιδί μὲ τέτοια χρυσὴ καρδιὰ νὰ εἶναι ὀρφανὸ καὶ χωρὶς οἰκογένεια! Γι' αὐτὸ ἀγαπᾶ τόσο πολὺ τὰ παιδιά μας καὶ ὄλους μας. Τὴν ἀγάπη τὴν ἔκρυψε χρόνια μέσα στὴν ψυχὴ του, γιατί δὲν εἶχε ποιὸν ν' ἀγαπήσῃ. Μοιάζει μ' ἓναν ἄνθρωπο ποὺ φυλάγει τὰ χρήματά του, γιατί δὲν ἔχει ποὺ νὰ τὰ ξοδέψῃ. Γι' αὐτὸ ἀπὸ τότε ποὺ γνωριστήκατε σ' ἀγάπησε σὰν ἀδερφό του. Γι' αὐτὸ δείχνει τόσο σεβασμὸ σὲ μένα, στὴ γιαγιά, στὸν παππού, στὸν πατέρα σου. Γι' αὐτὸ ἀγαπᾶ τὰ μικρά μας σὰν ἀδερφύκια του. Ἐκεῖνο ποὺ λαχταροῦσε τόσον καιρὸ τὸ βρῆκε· βρῆκε οἰκογένεια, βρῆκε καρδιές ποὺ τὸν ἀγαποῦν καὶ τὸν ποιοῦν, κι εἶναι εὐτυχισμένος.

»Καὶ σύ, Ἀριστογένη μου, νὰ τὸν ἀγαπᾶς σὰν ἀδερφό σου, κι ἐγὼ θὰ τὸν ἀγαπῶ σὰν παιδί μου. Τοῦ ἀξίζει!»

67. Ὁ κακὸς ὁ Στρεψιάδης.

Ὁση καλοσύνη εἶχε ὁ Θεαγένης, τόσο κακὸς ἦταν ὁ Στρεψιάδης. Ἡ χαρὰ του ἦταν νὰ βασανίζῃ καὶ νὰ τυραννῇ τοὺς ὑπηρέτες, τὰ παιδιά, τὰ ζῶα.

Πόσες φορὲς τὸν ἔπιασα νὰ κρυφοσφίγγῃ τὴν οὐρὰ τῆς

Φλόγας, νὰ βρέχη μὲ κρούο νερό τὸ γάτο τῆς Νικομάχης, νὰ τραβᾷ τὰ μαλλιά τῆς ἀδερφοῦλας μου, νὰ σπᾷ τὰ παιγνίδια τῶν ἀδερφῶν μου καὶ νὰ τοὺς σπρώχνη ἀπρόσεχτα τάχα καὶ χωρὶς νὰ τὸ θέλῃ, καὶ νὰ ρίχνῃ στὴ λάσπη ἢ στὴ σκόνῃ τὸ ψωμί πού ἔτρωγον ἀλειμμένο μὲ μέλι ἢ μὲ βούτυρο !

Ὡς καὶ οἱ χωριάτες δὲν τὸν ἐχώνευαν, γιατί πότε τοὺς ἔκανε τὸν ὑπερήφανο καὶ πότε τοὺς περίπαιζε.

Μιὰ μέρα ἦταν ξαπλωμένος στὸν πάγκο, πού εἶχαμε κάτω ἀπὸ τὴ μεγάλη καρδιά μας. Κοντά του ἦταν ἡ Νικομάχη.

«Σήκω» τοῦ λέω σιγά.

— «Γιατί;» μὲ ρωτᾷ.

— «Γιὰ νὰ καθίσῃ ἡ Νικομάχη... Εἶναι ἀδύνατη ἀκόμη. Ἐπειτα εἶναι καὶ μεγαλύτερῃ μας».

— «Δὲ μ' ἀφήνεις;» μοῦ λέει μὲ θυμό. «Αὐτὸ μοῦ ἔλειπε τώρα, νὰ χαλάσω τὴν ἡσυχία μου γιὰ τὴ Νικομάχη, πού ξενοδουλεύει γιὰ νὰ βγάλῃ τὸ ψωμί της!»

Τόσο πολὺ ταράχτηκα μὲ τὸν τρόπο του καὶ μὲ τὰ λόγια του, πού δὲ βάσταξα πιά τοῦ ἔδωσα μιὰ σκουντιὰ καὶ τὸν ἔρριξα κάτω ἀπὸ τὸν πάγκο.

Ἄρχισε νὰ κλαίῃ σὰ μωρὸ παιδί καὶ μουρμουρίζοντας νὰ λέῃ «Εἶσαι χωριάτης· δὲν ξέρεις νὰ φερθῆς!»

— «Ἐσὺ εἶσαι καλοθρεμμένος τοῦ ἀπάντησα χαμογελώντας καὶ τοῦ γύρισα τὶς πλάτες.

Μὰ μήπως πρώτη φορὰ ἦταν πού φέροθηκε ἔτσι! Ὅσες φορὲς λείπαμε σὲ καμιὰ ἐκδρομὴ κι ἔμενε αὐτὸς στὸ σπίτι, τὰ ἴδια κι ἀπρόσβλαστα πάντοτε ἔκανε στὴ Νικομάχη πάντοτε τὴν περιφρονοῦσε, πάντοτε τῆς μιλοῦσε πρόστυχα. Καὶ τὸ καημένο τὸ κορίτσι ποτὲ δὲ μᾶς παραπονήθηκε.

Καὶ στὸν παππού μου κανένα σεβασμὸ δὲν εἶχε. Ὅταν

ὁ καλόκαρδος γέρος μᾶς ἔλεγε καμιὰ ὄμορφη ἱστορία, ὁ Στρεψιάδης ἄρχιζε νὰ χασμουριέται καὶ νὰ τὸν περιπαίξῃ.

Μὰ πιὸ πολὺ εὐχαριστιόταν νὰ βασανίζῃ τὸ γάτο τῆς Νικομάχης, κρατώντας τὸν κάτω ἀπὸ τὴν ἀνοιγμένη βρόση. Τὸ καημένο τὸ ζῶο νιαούριζε, σπασταροῦσε καὶ πάλευε νὰ ξεφύγῃ.

Μιὰ μέρα ὁ γάτος ἔχασε τὴν ὑπομονή. Ἄγριεψε, χύθηκε ὀπάνω του καὶ μὲ τὰ σουβλερά του νύχια τοῦ καταξέσκισε τὸ πρόσωπο. Λίγο ἔλειψέ νὰ τοῦ θγάλη καὶ τὰ μάτια.

Ὁ Στρεψιάδης ἔβαλε τότε τὶς φωνές· «Βοήθεια! βοήθεια! Ὁ δαιμονισμένος γάτος σας μὲ κομμάτιασε!» Ἔτσι φώναζε μὲ ἀπελπισία.

«Ποιὸς σοῦ φταίει ;» τοῦ εἶπαμε ὅλοι. «Σοῦ ἔπρεπε αὐτὴ ἡ τιμωρία, γιατί τὸ βασανίζεις τὸ καημένο τὸ ζῶο».

— «Ὅλοι σας εἶστε κακοί· ὅλοι εἶστε σὰν τὸ γάτο» ἔλεγε κλαίοντας.

Μόνο ἡ μητέρα μου καὶ ἡ Νικομάχη τὸν ἐλυπήθησαν τοῦ μίλησαν παρηγορητικὰ καὶ τοῦ ἔδωσαν τὴν πληγὴ του. Καὶ ποῦ νὰ ξέρετε πῶς ξεπλήρωσε τὸ ἀχάριστο ἐκεῖνο παιδί, τὴν καλοσύνη τῆς μητέρας μου!

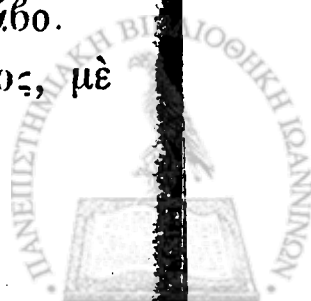
68. Ὁ Στρεψιάδης φεύγει ἀπὸ τὸ χωριό.

Μιὰ ὄμορφη βραδιὰ καθόμαστε ὅλοι στὸ περιβόλι μας. Τὸ φεγγάρι ὀλοστρόγγυλο ψηλὰ στὸν οὐρανὸ ἔφεγγε σὰ νὰ ἦταν ἡμέρα.

Ὁ παππούς μου ἔλεγε τί ἔπαυε μιὰ φορὰ σ' ἓνα ταξίδι πού εἶχε κάμει στὰ νιάτα του.

Τὸν εἶχαν πιάσει κουρσάροι, καὶ τὸν πῆγαν μὲ ἄλλους πολλοὺς σ' ἓνα νησι γιὰ νὰ τὸν πουλήσουν σκλάβο.

«Ἦμιον ἀπελπισμένος» μᾶς ἔλεγε. «Κουρασμένος, μὲ

χέρια δεμένα καὶ βασανισμένος ἀπὸ τὴν πείνα καὶ τὴν κακομεταχείριση. Ἦμουν ξαπλωμένος στὴν ἀκρογιαλιὰ καὶ κοίταζα μὲ μάτια δακρυσμένα τὴ θάλασσα. Ἀναστενάζα πικρὰ κι ἔλεγα μὲ τὸ νοῦ μου: «Ποιὸς θὰ μ' ἀγοράσῃ καὶ ποῦ θὰ μὲ πάῃ! Σὲ τί βαριά δουλειὰ θ' μ' ἀγγαρέψῃ;

»Καὶ συλλογιζόμουν τότε τὸ σπιτάκι μου, τὴ γυναικούλα μου, τὸ παιδί μου, ἐσένα ἀγαπημένε μου Νικόστρατε, πὺ ἦσουν μικρὸ στὴν κούνια. Συλλογιζόμουν ὅλη τὴν εὐτυχία μου πὺ θὰ ἔχανα γιὰ πάντα καὶ δάκρυα ἀνέβαιναν στὰ μάτια μου.

»Μὰ ἔξαφνα κάτι βλέπω βαθιὰ στὸ πέλαγος.

»Μὲ πιάνει ἀνατριχίλα! Τινάζομαι ἀπάνω καὶ τρίβω τὰ μάτια μου. Εἶν' ἀλήθεια, ἓνα πλοῖο ἀθηναϊκὸ μπαίνει στὸ λιμάνι τοῦ νησιοῦ! Σὰν ἀστραπὴ περνάει τότε ἀπὸ τὸ νοῦ μου ἓνα σχέδιο. Νὰ σπάσω τὰ δεσμά μου, νὰ πέσω στὴ θάλασσα καὶ νὰ πάω κολυμπώντας στὸ πλοῖο, νὰ σωθῶ.

»Περίμενα μὲ καρδιοχτύπι νὰ βραδιάσῃ καὶ οἱ ὥρες μου φαίνονταν ἀτελείωτες. Νύχτωσε ἐπὶ τέλους! Οὔτε φεγγάρι στὸν οὐρανό, οὔτε ἄστρα. Παντοῦ σκοτάδι. Σιγὰ σιγὰ .....»

Ὁ παπποὺς στάθηκε λίγο νὰ ξανασάνῃ. Ἡ φωνὴ του ἔτρεμε ἀπὸ τὴ συγκίνηση. Ἐμεῖς ὅλοι καθισμένοι γύρω του, ἀκίνητοι, χωρὶς ἀναπνοὴ περιμέναμε ἀνυπόμονοι ν' ἀκούσωμε μὲ τί τρόπο γλίτωσε...

«Σιγὰ! σιγὰ! στὸ σκοτάδι. . . . .» ξανάρχισε ὁ παπποὺς . . . .

Μὰ ἔξαφνα φωνὲς σπαραχτικὲς ἀκούονται ἀπὸ τὸ σπίτι.

«Ἡ Φιλομήλα!» φωνάζει ἡ μητέρα μου, καὶ πετιέται ἀπάνω κατατρομαγμένη. Τρέχει σὰν τρελλὴ στὸ σπίτι καὶ ὀρμᾷ στὴν κάμαρα πὺ ἦταν ἡ κούνια μὲ τὸ κορι-

τσάκι της. Μὰ σὲ τί κατάσταση! Ἄγριεμένο, μὲ μάτια γουρλωμένα, μὲ στόμα ὀλάνοιχτο, κατακίτρινο σὰν πεθαμένο.

«Παιδί μου, παιδάκι μου», φωνάζει ἡ μητέρα μου κλαίοντας. «Τί ἔπαθες, χρυσό μου;...»

Μὰ ἡ Φιλομήλα τρέμει ὀλόκληρη, καὶ δὲν μπορεῖ νὰ μιλήσῃ.

Σὲ λίγο φτάνομε κι ἐμεῖς τρέχοντας. Ἐκείνη τῆ στιγμῇ βγάζει μιὰ σπαραχτικὴ φωνὴ ἡ μητέρα μου «ἄ...», καὶ μὲ τρομάρα μᾶς δείχνει κάτι στὴ σκοτεινὴ γωνιά.

Γυροῦμε ὅλοι ἐκεῖ τὰ μάτια μας καὶ βλέπομε ἓνα ἀσπροφορεμένο φάντασμα ψηλό, πολὺ ψηλό.

Στὴν ἀρχὴ ὅλοι τὰ χάσαμε. Μὰ ὁ πατέρας μου ὀρμᾷ ἀπάνω στὸ φάντασμα καὶ τὸ πιάνει γερά. Μ' ἓνα στρίψιμο τοῦ χεριοῦ τραβᾷ τὸ σεντόνι καὶ ξεσκεπάζει — ποιὸν θαρροεῖτε; — τὸ Στρεψιάδη!

Ἄκουμποῦσε ἀκόμη σὲ δυὸ ξυλοπόδαρα. Αὐτὰ τὸν ἔκαναν τόσο ψηλό.

Ὁ ἄθλιος ἔπεσε τρέμωντας στὰ γόνατα τοῦ πατέρα μου. Τοῦ φιλοῦσε τὰ χέρια καὶ τὰ πόδια λέγοντας μὲ κλάματα:

«Μὴ μὲ δείρῃς· μὴ μὲ σκοτώσῃς. Δὲν τὸ ἔκαμα γιὰ κακό. Τὸ ἔκαμα ἔτσι στ' ἀστεῖα νὰ γελάσω λιγάκι».

«Ἐξω, ἔξω!» τοῦ φωνάζει ἄγρια ὁ πατέρας μου· καὶ μὲ τὸ δυνατὸ του χέρι, ποὺ τὸ ἔκανε πρὸ δυνατὸ ὁ θυμὸς, τὸν ἀρπάζει, τὸν πετᾷ ἔξω, κλείνει τὴν πόρτα κι ἔρχεται ἀμέσως στὴ μητέρα μου κοντά.

Ἡ μητέρα μου εἶχε πάρει τὴ μικρὴ στὴν ἀγκαλιά της καὶ τῆς ἔλεγε τὰ πιὸ γλυκὰ λόγια χαϊδεύοντάς την γιὰ νὰ πῆν ἡσυχάσῃ.

Μὰ τοῦ κάκου! Ἡ ἀδερφοῦλα μου μόλις ἦρθε λίγο στὰ

σύγκαλά της, μόλις ξύπνησε ἀπὸ τὴν ἀναισθησία της γύρισε τρομαγμένα μάτια στὴ γωνιὰ ποὺ ἦταν τὸ φάντασμα. Κι ἄρχισε πάλι νὰ σπαρατᾶ καὶ νὰ βγάζη ἀπελπιστικὲς φωνές.

Ἡ λύπη μας δὲ λέγεται.

Ἀπελπισία γεμίζει τὸ ἦσυχο κι εὐτυχισμένο μας σπιτάκι.

Ἡ Νικομάχη κλαίει. Μὰ μὲς στὰ δάκρυά της δὲν ξεγνᾶ πῶς πρέπει κάτι νὰ φροντίση. Καὶ τρέχει στὸ μαγειρεῖο κι ἐτοιμάζει ἓνα γιαιτρικό· γιὰτὶ ἤξερε ἡ καλὴ κοπέλα κάθε ἀγριοβότανο καὶ τὴ γιαιτρεία του.

Σὲ λίγο γυρίζει στὴν κάμαρα βιαστικὴ μ' ἓνα φλιτζάνι ζεστό. Γονατίζει κοντὰ στὴ μητέρα μου καὶ μὲ πολλὴ δυσκολία κατορθώνει νὰ στάξῃ μερικὲς σταλαματιές στὸ στόμα τῆς μικρῆς ἀνάμεσα ἀπὸ τὰ σφιγμένα δόντια της.

Τί κακὴ νύχτα ποὺ περάσαμε! Κάθε στιγμὴ χτυποῦσε ἡ καρδιά μας μήπως τὴ δοῦμε νὰ ξεψυχήσῃ!

Κατὰ τὰ ξημερώματα γύρισε στὸ καλύτερο. Οἱ σπασμοὶ σταμάτησαν, τὸ σωματάκι της ἠσύχασε καὶ τὸ κακόμοιρο κοριτσάκι, ἀποκαμωμένο ἀπὸ τὴν ἀγωνία, ἔβγαλε ἓνα βαθὺ στεναγμό, ἔγειρε τὸ κεφαλάκι του στὸν ὦμο τῆς μητέρας μου κι ἀποκοιμήθηκε βαθιά.

Ὁ πατέρας μου βγαίνει τότε σιγὰ ἔξω κι ἀναζητᾶ τὸ Στρεψιάδη, ποὺ κρύβεται καὶ τρέμει νὰ φανερωθῇ μπροστά του. Τὸν βρίσκει κρυμμένο στὸ περιβόλι.

«Νὰ φύγῃς ἀπὸ δῶ!» τοῦ λέει μὲ φωνὴ ποὺ ἔτρεμε. «Ἐξὼ ἀπ' αὐτὸ τὸ σπίτι, ποὺ ἔφερες μαζί σου τὴν ἀνησυχία καὶ τὴ δυστυχία. Νὰ εὐχαριστῆς τοὺς θεοὺς ποὺ δὲν πέθανε τὸ κοριτσάκι μου.... Ὡς τώρα ποτὲ δὲν ἔκλεισα

τὴν πόρτα μου σὲ ξένο. Μὰ τώρα πρέπει νὰ τὸ κάμω. Ἔξω γρήγορα. καὶ κοίταξε νὰ μὴν ξαναφανῆς στὰ μάτια μου!»

Ὁ πατέρας μου κάνει νόημα στοὺς ὑπηρέτες, καὶ τοῖς δίνουν μερικὰ τροφίμα γιὰ τὸ δρόμο. Τοῦ ἀνοίγουν τὴν ἐξώπορτα καὶ τὸν διώχνουν. Καὶ ὁ ἄθλιος, χωρὶς κὰν νὰ ζητήσῃ συγχώρεση, χωρὶς νὰ δείξῃ πὼς μετάνιωσε γιὰ τὸ κακούργημά του, ξεκινᾷ γιὰ τὴν πόλη.

Ἐμεῖς ἀπὸ τὸ περιβόλι βλέπαμε τὸν ἔνοχο νὰ φεύγῃ ντροπιασμένος.

Ὁ Στρεψιάδης, ἀφοῦ προχώρησε ὡς ἑκατὸ βήματα, στάθηκε, γύρισε πρὸς τὸ μέρος μας καὶ κουνώντας σφιγμένη τὴ γροθιά του μᾶς φοβέρισε.

Δὲν ξέρω κι ἐγώ, γιὰτι ἐνίωσα μιὰ ἀνησυχία σὲ κείνη τὴ φοβέρα. Καὶ πόσο σωστὰ τὸ μάντεψε ἡ καρδιά μου! Ἄχ, πόσα πικρὰ δάκρυα μ' ἔκαμε νὰ χύσω τὸ διαστραμμένο, τὸ σκληρόκαρδο αὐτὸ παιδί!

ΜΕΡΟΣ Γ΄.

69. Πάλι στην Ἀθήνα.

Ἄμα ἔφυγε ὁ Στρεψιάδης, βρήκαμε πάλι τὴν ἡσυχία μας στὸ σπίτι.

Ἡ Φιλομήλα, ποὺ ἔμεινε κάμποσον καιρὸ στὸ κρεβάτι, ἄρχισε νὰ γίνεται καλύτερα. Τὴν ἔσωσε ἡ μεγάλη περιποίηση τῆς μητέρας μου καὶ τῆς Νικομάχης. Ἔνας φόβος ὅμως τῆς ἔμεινε· μὲ τὸ παραμικρὸ τρόμαζε κι ἔχανε τὸ χρῶμα της. Τότε ἔτρεχε ὁ Θεαγένης· αὐτὸς μόνο μποροῦσε νὰ τὴν ἡσυχάσει καὶ νὰ τὴν κάμῃ νὰ γελάσει.

Οἱ γονεῖς μου ἔκαναν ὅτι μποροῦσαν γιὰ νὰ μᾶς εὐχαριστήσουν.

Ἡ Νικομάχη εἶχε ξαναγεννηθῆ. Κι ἂν δὲν εἶχε τὸ νοῦ της στὴ γιαγιά της, ποὺ ἔμενε μονάχη στὴν Ἀθήνα, θὰ ἦταν ἡ πιὸ εὐτυχισμένη κόρη.

Ἡ Νικομάχη ἦταν πολὺ ἐργατική καὶ δὲν μποροῦσε οὔτε στιγμή νὰ μείνῃ μὲ τὰ χέρια σταυρωμένα. Πάντα ἤθελε νὰ κάμῃ κάτι. Πότε κεντοῦσε κάτι τῆς μητέρας μου, καὶ πότε ἔφτιανε μὲ κοκκινόχρωμα ὠραία ἀγγεῖα καὶ διάφορα παιγνίδια γιὰ τ' ἀδερφάκια μου.

Μιὰ μέρα ἔφτιασε γιὰ τὴ Φιλομήλα μιὰ ὀμορφή, μὰ

πελὺ ὀμορφη κουκλίτσα. Ἡ μικρὴ μέλιστὴν εἶδε, πηδοῦσε ἀπὸ τῆ χερά της καὶ δὲν τὴ χωρίζεταν οὔτε στὸν ὕπνο της.

”Ἐτσι σιγὰ σιγὰ καὶ ὀλίγως νὰ τὸ καταλάβωμε πέρασε ὁ καιρὸς κι ἤρθε ἡ ἡμέρα νὰ φύγωμε γιὰ τὴν Ἀθήνα.

Εὐτοχισμένη ζωὴ πέρασα μὲ τοὺς δικούς μου στὸ σπιτάκι μας, στὴν ἐλεύθερη ζωὴ τῶν ἀγρῶν, στὸν καθαρὸ ἀέρα τῆς ἐξοχῆς. Κάπου κάπου ὅμως ποθεῦσα καὶ τὸ σχολεῖο καὶ τοὺς δασκάλους μου καὶ τὴ μουσικὴ καὶ τὴν παλαίστρα καὶ τοὺς ἀγῶνες καὶ τὴ λαχτάρα τῆς νίκης.

Τὴν ἡμέρα πού θά φεύγαμε, οἱ δύο φίλοι μου κι ἐγώ σταθήκαμε στή σειρά μὲ σκυμμένο τὸ κεφάλι, κι ὁ παππούς

κι ὁ πατέρας μου μᾶς ἔδωσαν μὲ τὸ χέρι τους τὴν εὐλογία τῶν θεῶν· ἔπειτα μᾶς ἀγκάλιασαν καὶ μᾶς φίλησαν ὅλοι. Τὸ ἀμάξι ἦταν ἔτοιμο καὶ ξεκινήσαμε.

70. Ποῦ εἶχαν κρυμμένο τὸν Ποσειδῶνα.

Μὲ πολλή χαρὰ ξανάρχισα τῆ μαθητικὴ μου ζωὴ μαζί μὲ τοὺς δυὸ ἀγαπημένους μου φίλους. Μὲ συγκίνηση ξανάπερασα τὸ κατώφλι τοῦ σχολείου καὶ εἶδα τὴν αὐλή, τὰ δέντρα, τ' ἀγάλματα, τοὺς παλιούς μου φίλους καὶ τὸν ἀγαπημένο δάσκαλό μου !

Μόλις μπῆκα στὸ σχολεῖο, τὸ πρῶτο ποῦ ζήτησα ἦταν ἡ σάκα μου· γιατί ἀπὸ τῆ βία μου νὰ φύγω γρήγορα στὸ χωριό, εἶχα ξεχάσει νὰ τὴν πάρω μαζί μου.

Τὴ βρῆκα κρεμασμένη σὲ μιὰ γωνιὰ τοῦ τοίχου. Τρέχω, τὴν ξεκρεμῶ γιὰ νὰ τὴ λύσω, μὰ παράξενο ! μοῦ φάνηκε πολὺ βαριά. «Τί τρέχει !» εἶπα μὲ τὸ νοῦ μου καὶ τὴν ἀνοιξα νὰ ἰδῶ. Καὶ τί νομίζετε πῶς ἦταν μέσα ; Τὸ ὠραῖο ἀγαλματάκι τοῦ Ποσειδῶνα.

Πῶς βρέθηκε ἐκεῖ ! Ποιὸς τὸ ἔβαλε ; Δὲν μποροῦσα νὰ τὸ καταλάβω. Βασάνισα τὸ νοῦ μου, μὰ τοῦ κᾶκου ! Κακὸ ὅμως δὲν πέρασε ἀπὸ τὸ μυαλό μου. Φωνάζω τὸν Κλεισθένη καὶ τοῦ δείχνω τὸ ἀγαλμα.

«Ποῦ τὸ βρῆκες ;» μὲ ρώτησε μὲ συγκίνηση.

— «Μέσα στὴ σάκα μου, αὐτὴν τὴ στιγμὴ».

— «Περίεργο ! . . . Ποιὸς νὰ τόβαλε ;»

— «Τί μᾶς μέλει» ἀποκρίθηκα. «Φτάνει ποῦ βρέθηκε. Μὲ τί χαρὰ θὰ ξαναἰδῆ ὁ πατέρας σου τὸν Ποσειδῶνα !...»

Σὲ λίγο μαζεύτηκαν ὅλοι γύρω μας καὶ ἀποροῦσαν πῶς τὸ περίφημο ἔργο τοῦ Φειδία βρέθηκε μέσα στὴ σάκα μου. Ὅλοι ἤθελαν νὰ τὸ ἰδοῦν, νὰ τὸ πιάσουν στὰ χέρια τους, καὶ ὅλοι ἔλεγαν : «Τί ὠραῖο ! μὰ ποιὸς τὸ ἔκλεψε ; Ποιὸς τὸ ἔβαλε στὴ σάκα τοῦ Ἀριστογένη !».

Φανταστῆτε τὴ χαρὰ τοῦ Λεωκράτη, ἅμα εἶδε τὸ περι-

ρημο ἀγαλματάκι στὰ χέρια τοῦ παιδιοῦ του ! Καὶ τὴ συγκίνησή του ὅταν τὸ ἔπιασε καὶ τὸ ἔβαλε στὴ θέση του !

71. Ἡ δυσκοφάντια.

Μὲ τί χαρὰ ἡ Νικομάχη καὶ ἡ γιαγιά της ἔμαθαν τὸ μεσημέρι τὴν καλὴ εἶδηση !

Τὸ ἀπόγευμα πῆγα στὸ σχολεῖο γιὰ νὰ ἐξετάσω καλύτερα πῶς ἐγινε αὐτὸ τὸ ἀνέλπιστο. Μὰ στὸ μεταξύ πού ἔλειπα δυὸ παιδιὰ τοῦ σχολείου μας τὸ ἐξήγησαν ὅπως ποτὲ δὲ θὰ περνοῦσε ἀπὸ τὸ νοῦ μου.

«Αὐτὸ τὸ θαῦμα, λέει ὁ ἓνας, κι ὁ πιὸ κουτὸς ἄνθρωπος μπορεῖ εὐκολὰ νὰ τὸ ἐξηγήσῃ. Ἀφοῦ τὸ ἀγαλματάκι βρέθηκε στὴ σάκα τοῦ Ἀριστογένη, θὰ πῆ πῶς ὁ Ἀριστογένης τὸ ἔκλεψε».

— «Αὐτὸ εἶναι φῶς φανερό !» εἶπε ὁ ἄλλος.

Ἄλιμονο ! μὲ πόση εὐκολία πιστεύει ὁ κόσμος τὸ κακό ! Μὰ ἂν βρέθηκαν δυὸ κακοὶ νὰ ποῦν γιὰ μένα τέτοιο λόγο, βρέθηκαν ὅμως καὶ περισσότεροὶ πού μὲ ὑπερασπίστηκαν. Καὶ πιὸ πολὺ ἀπ' ὅλους ὁ Κλεισθένης μὲ τὸ Θεαγένη.

«Ντροπὴ νὰ λέτε τέτοια λόγια γιὰ τὸν Ἀριστογένη» εἶπε ὁ Κλεισθένης. «Μόνον ἓνας βλάκας θὰ μποροῦσε νὰ κάμῃ τέτοιο πρᾶμα· νὰ κλέψῃ κάτι καὶ νὰ τὸ κρύψῃ μέσα στὴ σάκα του· κι ὕστερα νὰ τὴν κρεμάσῃ μπροστὰ στὰ μάτια ὄλων σὰ νὰ λήῃ : «νά, δέτε ! ἐγὼ εἶμαι ὁ κλέφτης !» Αὐτὰ τὰ πράματα δὲ γίνονται καὶ εἶναι ἀνόητοι ὅσοι τὰ πιστεύουν».

Καὶ γιὰ νὰ τοὺς ἀποδείξῃ τὴν ἐκτίμησιν καὶ τὴν ἀγάπην πού εἶχε σὲ μένα, ἔτρεξε μόλις μπῆκα στὸ σχολεῖο καὶ με ἀγκάλιασε καὶ μοῦ ἔλεγε πόσο χάρηκαν οἱ δικοί του.

Μὰ κι ὁ Θεαγένης στὴν περίστασιν αὐτὴ πῆρε τὸ μέρος μου περισσότερο ἀπ' ὅτι μποροῦσε.

«Ὁ Ἀριστογένης, ἔλεγε, εἶναι τὸ πιὸ τίμιο παιδί. Κάποιος πού ἐρχεται ἐδῶ ἐκλεψε τὸ ἀγαλματάκι καὶ τὸ ἔβαλε στὴ σάκκα τοῦ Ἀριστογένη.

Αὐτὰ ἔλεγε κάθε μέρα ὁ καλός μου φίλος, κι ἀλίμονο σ' ἐκεῖνον πού θὰ τολμοῦσε νὰ ξεστομίση ἐμπρός του κακό λόγο γιὰ μένα.

Μὰ κι ὁ καλός μου δάσκαλος, ὁ Κρατῖνος, τὴν ἴδια γνώμη εἶχε. Ὅπου κι ἂν στεκόταν ἔλεγε:

«Ὁ Ἀριστογένης εἶναι παιδί τίμιο. Χωρὶς ἄλλο κάποιος ἐχθρός του τὸ ἔκαμε ἐπίτηδες, ἀπὸ κακία».

Ἀπ' ὅλα αὐτὰ ἐγὼ τίποτα δὲν ἤξερα. Ἐπειτα τὰ ἔμαθα ἀπὸ τὸ Θεαγένη. Καὶ ὅταν ἄκουσα πὼς με κακολογοῦν γιὰ κλεψιά, γέλασα καὶ σήκωσα τοὺς ὠμούς μου ἀπὸ περιφρόνηση.

Ἀλλὰ πὼς φανερώθηκε ὁ πραγματικὸς κλέφτης; Τώρα θὰ σᾶς τὸ πῶ.

72. Ἐνα ξαφνικὸ ἐπεισόδιο.

Μὲ τὸ Στρεφιάδη οὔτε ἐγὼ οὔτε οἱ φίλοι μου εἶχαμε καμιὰ σχέση ἀπὸ τὸν καιρὸ πού τὸν ἐδιώξε ὁ πατέρας μου. Μὰ κι αὐτὸς ἔκανε τάχα πὼς δὲ μᾶς γνώριζε. Οὔτε ποτὲ ἀνακατώθηκε στὴ συζήτηση γιὰ τὸν Ποσειδῶνα πού εἶχε χαθῆ. Ἐκανε τὸν ἀδιάφορο. Ἐγὼ ὅμως καὶ οἱ φίλοι μου ἤμαστε βέβαιοι πὼς αὐτὸς θέλει τὸ κακό μου.

Μιὰ μέρα πήγαινα περίπατο μὲ τοὺς δύο φίλους μου. Ἐξαίρνα βλέπω τὸ Θεαγένη κατακίτρινο καὶ ἄνω κάτω ἀπὸ τὸ θυμό· ἔτρεμε ὀλόκληρος· τὰ μάτια του ἔβγαζαν φωτιές. Εἶχε διαβάσει κάτι πού ἦταν γραμμένο σ' ἕναν τοῖχο. Πῆγα κι ἐγὼ κοντὰ καὶ διαβάζω:

ΑΡΙΣΤΟΓΕΝΗΣ ΚΛΕΦΤΗΣ

Ἄστροπελέκι ἔπεσε στό κεράλι μου. Τὸ αἷμα μου πά-
γωσε, τὰ μάτια μου θόλωσαν. Ὅρμῳ καὶ σβήνῳ τῆ φο-
βερῆ βρисиά. Οἱ φίλοι μου προσπαθοῦν νὰ με ἡσυχάσουν.

« Μὴν πειράζεις, Ἀριστογένη » μοῦ λέει ὁ Κλεισθέ-
νης. « Δὲ λένε ἐσένα μονάχα Ἀριστογένη καὶ πολλοὶ
ἄλλοι ἔχουν τὸ ἴδιο ὄνομα ».

Αυτό κάπως με ήσυχασε. Τραβήξαμε τὸ δρόμὸ μας. Μὰ δὲν εἶχαμε προχωρήσει πολὺ καὶ βλέπομε πάλι ἐπάνω σὲ τοίχους καὶ σὲ μαρμαρένιες στῆλες τὶς ἴδιες λέξεις:

ΑΡΙΣΤΟΓΕΝΗΣ ΚΛΕΦΤΗΣ

Ο ΑΡΙΣΤΟΓΕΝΗΣ ΤΟΥ ΝΙΚΟΣΤΡΑΤΟΥ ΕΚΛΕΨΕ ΤΟΝ ΠΟΣΕΙΔΩΝΑ ΤΟΥ ΛΕΩΚΡΑΤΗ

Δάκρυα ἄρχισαν νὰ τρέχουν ἀπὸ τὰ θολωμένα μάτια μου. Τὰ γόνατά μου λύθηκαν καὶ δὲν μπορούσα νὰ σταθῶ στὰ πόδια μου.

«Ποιὸς ἄθλιος γράφει αὐτὰ γιὰ μένα!» εἶπα μὲ φωνὴ σβησμένη. «Ἄς ἔρθη νὰ τὰ πῆ ἐμπρὸς μου, ἂν εἶναι τίμιος! Μὲ αὐτὸ ποὺ κάνει δείχνει πὼς εἶναι τιποτένιος συκοφάντης. Καὶ τώρα τί νὰ κάμω; Πῶς νὰ βρῶ τὸ δίκιο μου καὶ ν' ἀποδείξω πὼς εἶμαι ἀθῶος;»

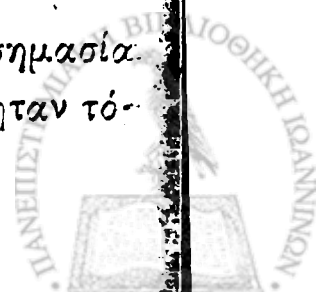
Οἱ φίλοι μου προσπαθοῦν νὰ μὲ παρηγορήσουν.

«Μὴν κλαῖς, Ἀριστογέννη» μοῦ εἶπαν. «Κάμε καρδιά, φουρτούνα εἶναι καὶ θὰ περάση. Μὴν ἀπελπίζεσαι, ἡ ἀλήθεια γρήγορα φανερώνεται. Ὁ κλέφτης καὶ ὁ ψεύτης λίγον καιρὸ χαίρονται. Ἐμεῖς θὰ σὲ βοηθήσωμε καὶ θὰ κάμωμε τ' ἀδύνατα δυνατά, γιὰ νὰ βροῦμε καὶ τὸν κλέφτη καὶ τὸν ψεύτη... Ποιὸς ξέρει! Μπορεῖ νὰ εἶναι ὁ ἴδιος».

—«Ἐχετε δίκιο» τοὺς εἶπα. «Ἡ συνείδησή μου εἶναι καθαρὴ, δὲ χρειάζονται κλάματα σ' αὐτὴ τὴν περίστασι. Ἡ ἐκτίμησι καὶ ἡ ἀγάπη σας μοῦ φτάνουν».

73. Ἡ δυστυχία μου.

Τὸ εἶχα πάρει ἀπόφασι, νὰ μὴ δώσω πιά σημασία στὴν ψεύτικη καὶ ἀδικη κατηγορία. Αὐτὸ ὅμως δὲν ἦταν τό-

σο εύκολο ὅσο τὸ φανταζόμενον στὴν ἀρχή. "Ὅταν εἶδα σιγὰ σιγὰ νὰ μὲ ἀποφεύγουν μὲ τρόπο τ' ἄλλα παῖδιά στὸ σχολεῖο, ὅταν κατάλαβα ὅτι ποιὸς λίγο ποιὸς πολὺ εἶχαν κάποια ὑποψία γιὰ μένα, δὲν μπορούσα πιά νὰ ἠσυχάσω.

Μιὰ μέρα πού ἤμουν στὸ σπίτι τοῦ Κλεισθένη, τόση μεγάλη ἀπελπισία εἶχα, πού πῆγα κοντὰ στὸ ἀγαλματάκι τοῦ Ποσειδῶνα καὶ τοῦ εἶπα μὲ δακρυσμένα μάτια :

« Μίλησε λοιπόν ! Γιατί σωπαίνεις ; Γιατί δὲ φανερώ- νεις τὸν κλέφτη ; Βγάλε ἀπὸ πάνω μου αὐτὸ τὸ τρομερὸ μαρτύριο πού ἄδικα ὑποφέρω !

Ἐκεῖ πού μιλοῦσα καὶ κοίταζα προσεχτικὰ τὸ ἀγαλ- μα, βλέπω πὼς τοῦ ἔλειπε ἡ τρίαινα ἀπὸ τὸ δεξιὸ του χέρι. Φωνάζω τὸν Κλεισθένη καὶ τοῦ τὸ λέω :

— « Ναι, τὸ ξέρω » ἀποκρίθηκε ἐκεῖνος.

— « Μὰ γιατί δὲ μοῦ τὸ εἶπες ; »

— « Γιατί δὲ μοῦ φάνηκε πολὺ σπουδαῖο. Κι ἔπειτα νόμισα πὼς τὸ ξέρεις, γιατί ἔτσι μοῦ τὸ ἔδωσες ».

Δὲν τοῦ εἶπα ἄλλη λέξη. Κατέβηκα τρέχοντας τὴ σκά- λα καὶ τράβηξα ἴσια γιὰ τὸ σχολεῖο. Μονάχα ὁ δάσκαλος ἦταν ἐκεῖ. Τὸν ἐχαιρέτησα κι ὕστερα ξεκρέμασα ἀπὸ τὸν τοῖχο τὴ σάκα μου καὶ τὴν ἔφαχνα. Δὲ βρῆκα τίποτα.

« Τί γυρεύεις ἐκεῖ ; » μὲ ρώτησε ὁ δάσκαλος.

— « Ἀπὸ τὸν Ποσειδῶνα λείπει ἡ χρυσή του τρίαινα καὶ ἦρθα νὰ δῶ μήπως ἔμεινε μέσα στὴ σάκα μου· μὰ δὲν τὴ βρίσκω... » Ἀχ ! καλέ μου δάσκαλε, δὲν μπορεῖς νὰ φαν- ταστῆς σὲ τί ἀπελπισία βρίσκομαι μ' αὐτὴ τὴν ὑπόθεση ! Σοῦ ὀρκίζομαι στὴ ζωὴ τοῦ πατέρα μου πὼς εἶμαι ἀθῶος ».

— « Μὴ μοῦ ὀρκίζεσαι, παιδί μου. Σὲ πιστεύω καὶ πολὺ λυποῦμαι πού δὲν μπορῶ νὰ σὲ βοηθήσω. Σὲ συμβου- λεύω ὅμως νὰ ἔχης λίγη ὑπομονή καὶ νὰ μὴν πικραίνεσαι, γιατί ἡ ἀλήθεια ἀργὰ ἢ γρήγορα πάντα φανερώνεται ».

Εὐχαρίστησα τὸ δάσκαλό μου γιὰ τὸ θάρρος ποῦ μοῦ ἔδωσε καὶ γύρισα συλλογισμένος σπίτι μου.

Ἡ Νικομάχη στὴ μεγάλη μου λύπη μοῦ φάνηκε κάτι παραπάνω ἀπὸ ἀδερφή. Μέρα καὶ νύχτα μὲ παρηγοροῦσε καὶ μοῦ ἔδινε ἐλπίδα. Χωρὶς τὴ Νικομάχη δὲν ξέρω κι ἐγὼ τί θὰ εἶχα γίνει.

74. Πῶς τιμώρησα τὸ Λυκίδα.

Μιὰ μέρα βρῆκα ὅλα τ' ἄλλα παιδιὰ μαζεμένα στὴν παλαίστρα.

« Ἄριστογένη, μοῦ λέει ὁ γυμναστής, σὲ περίμενα. Τὰ παιδιὰ ἀπὸ τὴν παλαίστρα τοῦ Τιμαίου, θέλουν νὰ παραβοῦμε σήμερα στὸ πάλεμα. Πρέπει λοιπὸν νὰ διαλέξω ἀπὸ σᾶς τοὺς πιὸ καλοὺς γιὰ νὰ μοῦ τιμήσουν τὴν παλαίστρα μου. Ἀπὸ σήμερα ἀρχίζομε τὶς δοκιμές. Ἐμπρὸς! Ἄρχια καὶ Θεαγένη, παλέψετε πρῶτοι ».

Ὁ Θεαγένης ὠρμησε στὸν Ἄρχια. Τὸ πάλεμα βάσταξε ἀρκετὴ ὥρα, ὥσπου στὸ τέλος νίκησε ὁ Θεαγένης.

« Καὶ τώρα ἡ σειρά σου, Κλεισθένη, μὲ τὸ Γλαύκωνα » εἶπε ὁ γυμναστής.

Οἱ δύο νέοι πάλεψαν μὲ τέχνη. Ἐβαλαν καὶ οἱ δύο τὰ δυνατά τους καὶ νικητὴς ἔμεινε στὸ τέλος ὁ Κλεισθένης.

« Ἄριστογένη καὶ σὺ Λυκίδα, ἡ σειρά σας » φώναζε ὁ γυμναστής.

Ἐγὼ σηκώθηκα καὶ ἤμουν ἕτοιμος νὰ παλέψω. Μὰ ὁ Λυκίδας ποῦ εἶχε σηκωθῆ ξανακάθισε.

« Δὲν ἀκουσες ; » τοῦ φωνάζει ὁ γυμναστής μὲ δυνατὴ φωνή.

— « Τὸ ἀκουσα » ἀποκρίθηκε ὁ Λυκίδας.

— « Ἀφοῦ τὸ ἀκουσες, ἔμπρὸς λοιπὸν ».

— « Θά παλέψω, εἶπε ὁ Λυκίδας, μὰ ὄχι μ' αὐτόν »
καὶ μ' ἔδειξε μὲ τρόπο περιφρονητικό.

— « Γιατί δὲ θέλεις νὰ παλέψης μαζί μου; » τὸν ἐ-
ρώτησα τρέμοντας.

— « Γιατί δὲν καταδέχομαι νὰ παλέψω μ' ἓναν κλέ-
φτη » ἀποκρίθηκε μὲ περιφρόνηση.

Δὲν πρόφτασαν νὰ βγοῦν ἀπὸ τὸ στόμα του τὰ τελευ-
ταῖα λόγια καὶ τοῦ ἔδωσα μιὰ καλὴ γροθιά στὸ πρόσωπο.

« Φεύτη, τοῦ φώναξα, φεύτη » καὶ τὸν ἐχτυποῦσα δυ-
νατά.

Πιαστήκαμε στὰ χέρια καὶ κυλιστήκαμε μαζί στὸν ἄμ-
μο. Ποτὲ ἡ παλαίστρα δὲν εἶδε τέτοιο πάλημα. Τοῦ κάκου
φώναζε ὁ γυμναστής νὰ σταματήσωμε καὶ νὰ χωριστοῦμε.
Καὶ οἱ δύο χτυπιόμαστε ἀλύπητα.

« Φεύτη, φεύτη ! » τοῦ ἔλεγα . « Ἐσὺ λοιπὸν τὰ γρά-
φεις ἐκεῖνα τὰ ψέματα στοὺς τοίχους ! »

Καὶ ὅσο θυμόμουν τὴν προσβολή, τόσο περισσότερο
θύμωνα καὶ τόσο μεγαλύτερη ἐνιωθα τὴ δύναμή μου.
Τὸν ἐνίκησα, τὸν ἀναποδογύρισα κι ἔβαλα στὸ στήθος του
τὸ γόνατό μου. Τοῦ ἔσφιξα τὸ λαιμό μὲ τὰ δύο μου χέρια
καὶ τοῦ φώναξα :

« Ἔλα, πὲς ἐμπρὸς σ' ὄλους, ἐλεεινέ, πῶς εἶπες ψέ-
ματα, ἀλλιῶς σὲ πνίγω ».

Καὶ θὰ τὸ ἔκανα ἀπάνω στὸ θυμό μου, ἂν δὲ μὲ τρα-
βοῦσε ἀπὸ πίσω μὲ δύναμη ὁ γυμναστής.

Ὁ Λυκίδας σηκώθηκε ντροπιασμένος καὶ λέει στὸ γυ-
μναστή :

« Σὲ εἰδοποιῶ πῶς θὰ φύγω ἀπὸ τὴν παλαίστρα σου,
ἂν ἔρθῃ ὁ Ἀριστογένης στὸ πάλημα ».

— « Κι ἐγὼ δὲ θὰ πατήσω πιά τὸ πόδι μου ἐδῶ, ἂν
δὲν ἔρθῃ ὁ Ἀριστογένης » φώναξε δυνατὰ ὁ Θεαγένης.

— « Κι ἔμεῖς τὸ ἴδιο! » λένε μὲ μιὰ φωνὴ ὁ Κλεισθένης καὶ ὁ Ἀρχίας.

— « Φτάνουν πιά τὰ λόγια καὶ οἱ φιλονικίες » φωνάζει θυμωμένος ὁ Ταυρέας. « Τώρα ἔχομε ἄλλη δουλειά. Πάρετε τὰ κοντάρια σας καὶ ἀρχίστε ».

Περισσότερο ἀπὸ μιὰ ὥρα μᾶς κράτησε ὁ γυμναστής σ' αὐτὸ τὸ κοπιαστικὸ γύμνασμα. Ὁ ἰδρῶτας ἔτρεχε ποτάμι ἀπὸ πάνω μας.

Ἔστερα πῆρα τοὺς φίλους μου καὶ φύγαμε.

75. Πῶς ἔδωσα τὸ Στρεψιάδη.

Ὅσο περνοῦσαν οἱ ἡμέρες τόσο μεγάλωνε ἡ στενοχώρια μου. Εἶχα χάσει τὸν ὕπνο μου καὶ δὲν εἶχα ὄρεξη γιὰ τίποτα· ὅλα μὲ στενοχωροῦσαν.

Σιγὰ σιγὰ ἄρχισε νὰ μὲ βαραίνη ἀκόμη κι ἡ συντροφιά τῶν φίλων μου. Κάθε λίγο καὶ λιγάκι τοὺς πείραζαν ἐξαιτίας μου. Κι αὐτὸ μὲ δυσαρεστοῦσε. Γι' αὐτὸ ἤθελα νὰ εἶμαι μόνος καὶ νὰ μὴ βλέπω κόσμο. Μόνο ὅταν πῆγαινα περίπατο στὴν ἐξοχή, ὀλομόναχος ἀνάμεσα στ' ἀνθισμένα δέντρα, στὰ δροσερὰ νερὰ καὶ στὰ πράσινα λιβάδια ἔβρισκα λίγη ἀνάπαυση.

Ἔνα πρωὶ πῆγα στὸν Ἰλισό. Τὸ ποτάμι ἐκείνη τὴν ἡμέρα ἦταν ἀγριεμένο. Εἶχε βρέξει πολὺ καὶ τὰ θολὰ του νερὰ ἔτρεχαν μὲ ὄρμη.

Ξαπλώθηκα στὰ πράσινα χορτάρια κάτω ἀπὸ τὰ ψηλὰ πλατάνια, ποὺ ἦταν στὴν ἀκροποταμιά. Ἐξαφνα, ἐκεῖ ποὺ κοίταζα γύρω μου τὴν ὀμορφὴ τοποθεσία, δὲν ξέρω πῶς ἔτυχε κι ἔπεσε τὸ μάτι μου σὲ μιὰ μαρμάρινη στήλη. Καὶ κεῖ ἀκόμη ἦταν γραμμένο μὲ μεγάλα γράμματα:

Ο ΑΡΙΣΤΟΓΕΝΗΣ ΕΙΝΑΙ ΚΛΕΦΤΗΣ

Ὁ οὐρανὸς ἔπεσε καὶ μὲ πλάκωσε ἅμα τὸ διάβασα.

«Κι ἐδῶ ἀκόμη ἔφτασε ἡ κακία τους!» εἶπα μὲ πόνο.
«Παντοῦ μὲ κυνηγοῦν οἱ ἐχθροί μου; Τί νὰ κάμω; Θεοί, ἐσεῖς ποῦ ξέρετε τὴν ἀθωότητά μου, γιατί δὲ μὲ γλιτώνετε ἀπ' αὐτὸ τὸ βάσανο! Δὲν μπορῶ πιά νὰ βαστάξω· ἢ θὰ πεθάνω ἢ θὰ τρελαθῶ». Κι ἔπεσα χάμω κι ἐκλαιγα σὰν τὸ μωρὸ παιδί.

Ἐξαφνα ἀκούω μιὰ σπαραχτικὴ φωνή: «Βοήθεια! βοήθεια! Σῶστε με! Πνίγομαι!»

Ξεχνῶ τὴ λύπη μου, σφουγγίζω τὰ μάτια μου καὶ τινάζομαι ἀπάνω. Πετῶ τὰ ρούχά μου, ἔτοιμος νὰ πέσω στὸ ποτάμι. Ἦξερα καλὸ κολύμπι. Κοιτάζω δεξιὰ κι ἀριστερὰ γιὰ νὰ δῶ ποῦ βρίσκεται αὐτὸς ποῦ χαροπάλευε.

Σὲ λίγο βλέπω ἓνα κεφάλι ἔξω ἀπὸ τὸ νερό. Ἦταν ὁ Στρεψιάδης. Ταράχτηκα, γιατί εἶχα βεβαιωθῆ πιά πὼς αὐτὸς ἦταν ποῦ ἔγραφε παντοῦ πὼς εἶμαι κλέφτης.

Ρίχνομαι στὸ νερό, τὸν ἀρπάζω ἀπὸ τὰ μαλλιά, καὶ κολυμπώντας ἀνάσκελα, κρατῶ τὸ κεφάλι τοῦ ἀκουμπισμένο ἀπάνω στὸ σῶμά μου ἔξω ἀπὸ τὸ νερό. Ἔτσι φτάσαμε κι οἱ δυὸ στήν ὄχθη.

Ἐθυμοῦμαι τότε τί εἶδα νὰ κάμῃ ὁ παππούς μου μιὰ φορὰ στὸ χωριό μας, ὅταν γλίτωσε ἓνα παιδί ποῦ πνιγόταν στὴ θάλασσα.

Ἀνοίγω ἀμέσως τὰ φορέματά του, ποῦ εἶχαν κολλήσει ἀπάνω του καὶ τὸν ξαπλώνω μπρούμυτα πάνω στὸ λυγισμένο γόνατό μου, μὲ τὸ κεφάλι γερμένο κάτω. Ζουλῶ μὲ τὶς δυὸ παλάμες μου τὰ πλευρά του ἀπὸ ὄω κι ἀπὸ κεῖ; καὶ βλέπω νὰ τρέγγη ἀπὸ τὸ στόμα τοῦ ποτάμι τὸ νερό.

Ὅταν ἄδειασε τὸ στομάχι του, τὸν ξάπλωσα ἀνάσκελα ἀπάνω στὰ χορτάρια.

Εἶναι ὅλως διόλου ἀναίσθητος. Δὲν ἀναπνέει καθόλου

καὶ τοῦ κάκου βασανίζομαι. Ἀρχίζω ν' ἀπελπίζομαι, ἔξαφνα ὁμως νιώθω ἓνα φύσημα ἀλατρὸ νὰ βγαίνει ἀπὸ τὸ ἀνοιγμένο στόμα του. Λίγο λίγο γίνεται δυνατώτερο· τὸ στήθος ἀνεβοκατεβαίνει, μὰ τὸ σῶμα εἶναι ἀκόμη κρύο, παγωμένο. Ἀρχίζω τώρα νὰ τὸν τρίβω μὲ ὄλη μου τὴ δύναμη. Ὁ ἰδρῶτας τρέχει ἀπὸ τὸ πρόσωπό μου. Σιγὰ σιγὰ νιώθω τὸ ἄψυχο κορμὶ νὰ ζεσταίνεται. Ἡ καρδιά του ἀρχίζει νὰ χτυπᾷ ἀδύνατα.

Ὁ πνιγμένος ἀνοίγει τὰ μάτια του. Στὴν ἀρχὴ βλέπει χωρὶς νὰ καταλαβαίνει. Σὲ λίγο ὁμως μὲ κοιτάζει καλὰ καλὰ. Μὲ γνωρίζει.....

« Ἀριστογένη » μοῦ ψιθυρίζει μὲ ἀδύνατη φωνή.
« Ἐσὺ μὲ γλίτωσες ; »

Δὲν τοῦ δίνω ἀπόκριση. Φορῶ βιαστικὰ τὰ ροῦχα μου καὶ κινῶ νὰ φύγω, γιὰτὶ ἦταν ὥρα τοῦ σχολείου.

« Ἀριστογένη, Ἀριστογένη, μοῦ φωνάζει ὁ Στρεψιάδης, μὴ μὲ ἀφήνεις μοναχό! »

— « Δὲν ἔχεις πιὰ τίποτα » τοῦ εἶπα. « Θέλεις νὰ μείνω γιὰ νὰ σ' εὐχαριστήσω γιὰ ὅσα ἔγραψες ἐκεῖ πέρα ; » καὶ τοῦ ἔδειξα τὴ μαρμαρένια στήλη.

Ὁ Στρεψιάδης ἄρχισε νὰ τρέμη μόλις ἄκουσε αὐτὰ τὰ λόγια· καὶ μὲ φωνὴ τρεμουλιαστὴ μοῦ λέει :

« Συγχώρεσέ με, Ἀριστογένη, γιὰ τὸ κακὸ ποῦ σοῦ ἔκαμα ! Συγχώρεσέ με, εἶμαι ἓνας ἄθλιος. Μετανιώνω μ' ὄλη μου τὴν καρδιά. Σοῦ κάνω ὄρκο. Ἰστερα ἀπ' αὐτὸ ποῦ ἔκαμες γιὰ μένα θὰ εἶμαι αἰῶνια φίλος σου ».

— « Δὲ θέλω τὴ φίλια σου. Ὅτι ἔκαμα δὲν τὸ ἔκαμα γιὰ σένα. Ἐγὼ ἄκουσα τὴν καρδιά μου, ποῦ μοῦ ἔλεγε νὰ γλιτώσω ἓναν ποῦ κινδύνευε, καὶ ρίχτηκα στὸ νερό. Ἐσὺ δὲ μοῦ χρωστᾷς καμιὰ χάρη ».

Αὐτὰ τοῦ λέω καὶ φεύγω βιαστικά, γιατί εἶχε περάσει
τὴ ὥρα τοῦ σχολείου. Μὰ δὲν εἶχε πιά τὴν ἀνάγκη μου.

Φεύγοντας εἶδα δύο διαβάτες πού χωρὶς ἄλλο θὰ τὸν
βοηθοῦσαν, ἐν χρειάζοταν τίποτα.

Κι ἀλήθεια οἱ δύο διαβάτες ἅμα τὸν εἶδαν σὲ τέτοια

κατάσταση, τὸν πῆραν στὸ σπίτι τους, πού ἦταν ἐκεῖ κοντὰ καὶ τὸν περιποιήθηκαν.

76. Ποιὸς εἶχε κλέψει τὸν Ποσειδῶνα.

Ὅλο τὸ πρωὶ εἴμυνα στὸ σχολεῖο χωρὶς νὰ πῶ τίποτα σὲ κανένα. Τὸ ἀπόγεμα νὰ κι ἔρχεται ὁ Στρεψιάδης. Ἦταν κατάγλομος καὶ φαινόταν πὼς κάτι εἶχε πάθει.

Ἦμαστε ὅλοι σκορπισμένοι στὴν αὐλὴ καὶ περιμέναμε τὸ δάσκαλο. Ὁ Στρεψιάδης ἄρχισε νὰ λέη στοὺς φίλους του τὸ πάθημά του. Ἐξαίρνα κόβει τὴν ὀμιλία του, κιτρι-νίζει καὶ φωνάζει μὲ συγκίνηση.

« Ἄχ, τί ἔπαθα! ἔχασα τὸ πανωφόρι μου. Τὸ εἶχα ἀφήσει ἐκεῖ στὸν Ἴλισσὸ τὸ πρωί, κοντὰ σ' ἓνα δέντρο, πρὶν γλιστρήσω μέσα στὸ ποτάμι. Τώρα πάει πιά! Θὰ τὸ βρῆκε κάποιος καὶ θὰ τὸ πῆρε. Καὶ τώρα τί θὰ γίνω πού δὲν ἔχω ἄλλο! »

Δὲν πρόφτασε νὰ πῆ ἄλλη λέξη καὶ μπαίνουν στὴν αὐλὴ δύο ἄνθρωποι. Ἦταν αὐτοὶ πού τὸν εἶχαν περιποιηθῆ τὸ πρωί. Ὁ ἓνας κρατοῦσε στὰ χέρια του τὸ πανωφόρι.

« Πάρε, παιδί μου, τὸ πανωφόρι σου » λέει στὸ Στρεψιάδη. « Ὅταν ἔφυγες τὸ πρωί, τὸ βρῆκα κάτω ἀπὸ ἓνα δέντρο ».

Ὁ Στρεψιάδης πηδώντας ἀπὸ τὴ χαρὰ του ἀρπάζει τὸ πανωφόρι κι ἀρχίζει νὰ τὸ ψάχνη.

« Ἄ! μοῦ τὴν πῆραν, μοῦ τὴν ἔκλεψαν οἱ ἄθλιοι! »

— « Ντροπὴ σου νὰ βρίζης ἔτσι εὐκολὰ τὸν κόσμο » τοῦ λέει ὁ ἓνας ἀπὸ τοὺς δύο μὲ θυμὸ. Βλέπω πὼς ἡ γλῶσσα σου εἶναι πιὸ συνηθισμένη νὰ βρίζη παρὰ νὰ λέη εὐχαριστῶ. Γιατὶ τὸ πρωί ἔφυγες ἀπὸ τὸ σπίτι μας χωρὶς νὰ πῆς ἓνα εὐχαριστῶ, πού σοῦ στεγνώσαμε τὰ ροῦχα σου καὶ σοῦ ἐτοιμάσαμε ζεστό.

» Αν φωνάζης για τὸ παιγνιδάκι πού εἶχες μέσα στὴν τσέπη σου, νά, τὸ φέρνει ὁ φίλος μου. Πάρε το καὶ βάλε χαλινάρι στὴ γλῶσσα σου, εἰδεμή.....»

Σ' αὐτὸ τὸ μεταξὺ πῆγε κοντὰ ὁ Θεαγένης κι ἄκουσε ὅλη τὴν ὁμιλία. Καὶ καθὼς εἶδε πὼς τὸ παιγνίδι ἐκεῖνο ἦταν ἡ χαμένη χρυσὴ τρίαινα, πρὶν προφτάσῃ νὰ τὴν πάρῃ ὁ Στρεψιάδης, ὁ Θεαγένης χύνεται καὶ τὸν ἀρπάζει ἀπὸ τὸ λαιμὸ φωνάζοντας: « ἄθλιε, κλέφτη, συκοφάντη » καὶ τὸν ρίχνει χάμου.

Ὅλοι τρέξαμε πρὸς τὸ μέρος τους χωρὶς νὰ ξέρωμε τί συμβαίνει.

« Παιδιά » λέει τότε ὁ Θεαγένης. « Νά ἡ τρίαινα τὴν ἔφεραν αὐτοὶ οἱ καλοὶ ἄνθρωποι. Τὴ βρῆκαν μέσα στοῦ φόρου τοῦ Στρεψιάδη. Νά λοιπὸν ποιὸς ἦταν ὁ κλέφτης ».

Ἐπειτα μὲ χαρούμενη φωνὴ γυρίζει σὲ μένα κι ἀπὸ τὴν πολλὴ του χαρὰ μ' ἀγκαλιάζει σφιχτά.

Τώρα κατάλαβα τί τρέχει. Μονομιᾶς νιώθω καινούρια ζωὴ μέσα μου!

Ὁ Κλεισθένης καὶ ὅλοι οἱ καλοὶ μου φίλοι μοῦ σφίγγουν τὸ χέρι. Μόνο ὁ Λυκίδας στέκεται παράμερα, μὲ τὸ κεφάλι σκυμμένο ἀπὸ ντροπὴ.

77. Ἡ ἐξομολόγησι τοῦ Στρεψιάδη.

Ἐκεῖ πού γίνονταν ὅλα αὐτὰ ἐρχεται ὁ δάσκαλος. Τὰ εἶχε καταλάβει ὅλα. Μὲ φωνὴ δυνατὴ πρόσταξε νὰ σωπάσωμε καὶ γυρίζοντας εἶπε τοῦ Στρεψιάδη:

« Εἶναι χρέος σου νὰ πῆς ὅλη τὴν ἀλήθεια. Μίλησε μὲ θάρρος. Μόνο ἂν πῆς ὅλη τὴν ἀλήθεια, θὰ σοῦ συγχωρέσωμε ὅσα ἔχεις καμωμένα ὡς τώρα ».

— « Θὰ μιλήσω, καὶ πρέπει νὰ μιλήσω, γιατί ἂν ζῶ

αυτήν τῇ στιγμή, τὸ χρεωστῶ στὸν Ἀριστογένη. Σήμερα τὸ πρωὶ περνώντας τὴν ὄχθη τοῦ Ἰλισοῦ γλιστρήσα κι ἔπεσα μέσα, καὶ θὰ πνιγόμουν χωρὶς ἄλλο, ἂν ὁ Ἀριστογένης δὲν ἔπερτε στὸ ποτάμι νὰ μὲ γλιτώσῃ».

Καὶ ἄρχισε νὰ τὰ λήῃ ὅλα χωρὶς νὰ προσθέσῃ ἢ ν' ἀφήσῃ τίποτα.

«Ὀρκίζομαι στοὺς θεοὺς, πῶς ἐπίτηδες ἦρθα στὸ σχολεῖο γιὰ νὰ πετύχω ἐδῶ τὸν Ἀριστογένη καὶ νὰ τοῦ τὰ πῶ ὅλα» εἶπε κλαίοντας.

— «Μὴν κλαῖς καὶ μὴ μοῦ ὀρκίζεσαι» τοῦ λέει ὁ δάσκαλος. «Ὅλοι μας σὲ πιστεύομε... Ἐξακολούθησε, πές μου πῶς πῆρες τὸν Ποσειδῶνα ἀπὸ τὸ σπίτι τοῦ Λεωκράτη καὶ πότε. Καὶ γιὰ ποιὸ σκοπὸ τὸν πῆρες. Πές τα ὅλα».

— «Ἦταν ἡ παραμονὴ τῆς ἡμέρας ποὺ φύγαμε ἀπὸ τὸ σπίτι τοῦ Λεωκράτη. Ὁ πατέρας μου ἦταν θυμωμένος, καθὼς κι ἐγώ.

» Ἦθελα νὰ τὸν ἐκδικηθῶ γι' αὐτὸ ποὺ μᾶς ἔκαμε, νὰ μᾶς πετάξῃ στὸ δρόμο, χωρὶς λεπτό. Συλλογιζόμουν μὲ τί τρόπο νὰ τὸν κάμω νὰ λυπηθῇ, κατάκαρδα. Ἦξερα θυμῆθηκα τὸν Ποσειδῶνα του, ποὺ τόσο πολὺ τὸν ἀγαποῦσε, καὶ ἀποφάσισα νὰ τοῦ τὸν κλέψω. Ἦξερα καλὰ τὸ σπίτι μέσα, ἤξερα καὶ τὴν ὥρα ποὺ ἡ βιβλιοθήκη ἦταν ἔρημη.

» Μπῆκα λοιπὸν σιγὰ σιγὰ καὶ ἄρπαξα τὸν Ποσειδῶνα. Κανεὶς δὲ μὲ εἶχε δεῖ. Κανένας δὲ μὲ ὑποψιάστηκε. Ὁ Λεωκράτης ἦταν ἀπαρηγόρητος....

» Ὅλα ἐγιναν ὅπως ἤθελα. Μὰ δὲν πέρασαν πολλὲς ἡμέρες κι ἄρχισα νὰ στενοχωροῦμαι. Γί νὰ τὸ κάμω αὐτὸ τὸ ἀγαλματάκι ; ποῦ νὰ τὸ κρύψω ; Δὲν εἶχα μέρος κατὰλληλο. Ἐγὼ κι ὁ πατέρας μου συχνὰ ἀλλάζαμε κατοικία. Γιὰ μιὰ στιγμή σκέρτηκα νὰ τὸ βάλω πάλι στὴ θέσῃ του, μὰ κι αὐτὸ δὲν ἦταν εὐκολο. Δὲν μπαινόβγαινα πιά

ἐλεύθερα στό σπῖτι τοῦ Λεωκράτη. Δέν ἤξερα τί νά κάμω. Ἐπρεπε, ὅπου πηγαίνω, νά κουβαλῶ μαζί μου καί τόν Ποσειδῶνα. Καί στό χωριό ἀκόμη πού πῆγα, τόν εἶχα μαζί μου.

» Ἐκεῖ ἔκαμα τόσο πολὺ νά τρομάξῃ ἡ ἀδερφοῦλα τοῦ Ἀριστογένη πού λίγο ἔλειψε νά πεθάνῃ. Ὁ πατέρας της ἀπάνω στό θυμό του μ' ἐδίωξε ἀπό τὸ σπῖτι του. Εἶχε πολὺ ὀίκιο καί μοῦ φέρθηκε ὅπως μοῦ ἔπρεπε. Μὰ ἐγὼ γύρισα στήν Ἀθήνα θυμωμένος. Ἦθελα νά τοῦ κάμω ὅτο περισσό-τερο κακὸ μπορούσα. Κι ἀμέσως βρῆκα τρόπο. Ντρέπομαι νά πῶ τί ἔκαμα! Κακὸς δαίμονας μοῦ ἔβαλε στό νοῦ αὐτῆ τῆ σκέψη. Ἐρχομαι στό σχολεῖο καί βάζω κρυφὰ τόν Ποσειδῶνα μέσα στή σάκα τοῦ Ἀριστογένη. Μὰ δέν ἔρτασε αὐτὸ μονάχα, ἄρχισα καί νά τόν βρίζω ἀπό πίσω του. Ὅπου καί νά στεκόμουν μὲ τ' ὄνομά του εἶχα νά κάμω. Δέν ἄρῃσα τοῖχο πού νά μὴ γράψω ἀπάνω πῶς αὐτὸς ἔκλεψε τόν Ποσειδῶνα. Κι αὐτὸς γιὰ τὸ κακὸ πού τοῦ ἔκαμα μοῦ γλίτωσε τῆ ζωῆ! Μὲ λίγα λόγια εἶμαι ἓνας ἄθλιος, ἓνας φεύτης, ἓνας τιποτένιος! Δέν εἶμαι ἄξιος νά ἰδῶ ἀνθρώπου πρόσωπο.

» Αὐτὴ εἶναι ἡ ἀλήθεια. Οἱ θεοὶ ἅς μὲ τιμωρήσουν ἂν ἐκρυψα ἢ ἂν ἀλλάξα τίποτα ».

78. Πῶς ἱκανοποιήθηκα.

«Ὅλοι ἄκουαν σιωπηλοὶ τὴν ἱστορία αὐτῆ. Καί μόλις τελείωσε, εἶπε ἓνας: «Ἐγὼ ἤμουν βέβαιος πῶς θὰ φανῇ μιὰ μέρα ἡ ἀθωότητά τοῦ Ἀριστογένη».

Τὸ ἴδιο εἶπαν καί ἄλλοι πολλοί.

Ὁ δάσκαλός μου μοῦ ἔσφιξε καί τὰ δύο μου χέρια.

Οἱ φίλοι μου ἀπὸ τῆ χαρὰ καί τὸ μεγάλο τους ἐνθουσιασμό μὲ σήκωσαν στοὺς ὤμους των καί μὲ γύρισαν μὲ

φωνές και με ζήτησέ σέ ὄλη τήν αὐλή. Ἄνοιξαν ἔπειτα τή θύρα κι ὤρμησαν ἔξω στο δρόμο· κι ἐγώ πάντα στον ὤμο τους. Μαζί ἔρχονταν ὄλοι και γιά νά δείξουν τή χαρά τους πετοῦσαν στον ἀέρα τὰ σκιαδία τους και φώναζαν :

« Ζήτησέ ὁ Ἀριστογένης, ζήτησέ..... »

Οἱ διαβάτες στέκονταν μέ ἀπορία και ρωτοῦσαν τί τρέχει. Κι ὅταν τὸ μάθαιναν, μᾶς ἐπαινοῦσαν κι ἔλεγαν μέ τήν καρδιά τους :

« Ποτέ δέν κρύβεται γιά πάντα ἡ ἀλήθεια ».

Πολλοὶ ἀπ' αὐτοῦς μᾶς ἀκολούθησαν ὡς τὸ σπίτι μου και φώναζαν. Ἐκεῖ μέ κατέβασαν ἀπό τόν ὤμο τους κι ἐγώ μέ δάκρυα στά μάτια τοῦς εὐχαρίστησα ὄλους.

Ἡ Νικομάχη ἔκλαψε ἀπό τή χαρά της και ἡ γιαιά της μέ φίλησε. Κι ἐγώ κατάλαβα τώρα πῶς ἓνα βάρος μοῦ ἔφυγε ἀπό πάνω μου, τὸ βάρος τὸ μεγάλο πού μοῦ ἔσφιγγε νύχτα και μέρα τήν καρδιά....!

79. Παλεύω μέ τὸ Λυκίδα.

Τὸ ἀπόγευμα πηγαίνω στήν παλαιστρα. Εἶχα ὄλόκληρη ἐβδομάδα νά πατήσω ἐκεῖ τὸ πόδι μου, ἔπειτα ἀπ' ὄσα ἔγιναν μέ τὸ Λυκίδα.

Ὁ γυμναστής πού τὰ εἶχε μάθει ὄλα, ἔτριξε γελαστός και μοῦ ἔσφιξε τὸ χέρι.

Νά, και ὁ Λυκίδας παραπέρα. Τόν πλησιάζω και τοῦ λέω γελώντας :

« Λυκίδα, πιστεύω πῶς τώρα δέ θά ντροπιαστής, ἀν παλέψης μαζί μου ! »

Ὁ Λυκίδας κοκκινίζει, στενοχωριέται και μέ δειλή φωνή μοῦ λέει :

« Δέν μπορείς νά φανταστῆς τῇ λύπῃ μου, Ἀριστογένη. Λυποῦμαι κατάκαρδα πού γελάστηκα καί πίστεψα αὐτόν τόν ἄθλιο ». Καί μου ἔδωσε τὸ χέρι του νά παλέψωμε.

Πόση διαφορὰ εἶχε τὸ πάλεμά μας τώρα, ἀπὸ τὸ ἄλλο πάλεμα πού εἶχαμε κάμει μαλωμένοι! Τότε παλεύαμε μὲ πάθος καί χτυπιόμαστε μὲ λύσσα. Τώρα παλεύαμε κανονικά σὰ φίλοι πού παραβγαίνουν ποιὸς νά νικήσῃ.

Νίκησα ἐγώ. Ὁ γυμναστής πού παρακολουθοῦσε τὸν ἀγῶνα μας μὲ πολλή προσοχή, μ' ἐπαίνεσε μπροστὰ σὲ ὄλους πὼς πάλεψα θαυμάσια καί μὲ προβίβασε στὴν τάξη πού ἦταν οἱ πρῶτοι.

Σὲ λίγες ἡμέρες ἔγινε ὁ ἀγῶνας. Ἡ παλαίστρα μας νίκησε τὴν παλαίστρα τοῦ Τιμέα. Ἀπὸ τοὺς πρῶτους ἦταν ὁ Θεαγένης, ὁ Λυκίδας κι ἐγώ.

80. Πὼς τιμωρήθηκε ὁ Στρεψιάδης.

Στὸ σχολεῖο ὄλοι μὲ ἀγαποῦσαν. Μὲ τὸ Θεαγένη καί τὸν Κλεισθένη ἤμαστε ἀχώριστοι. Ὅποιος ἔβλεπε κάπου τὸν ἓναν ἀπὸ τοὺς τρεῖς μας, ἦταν βέβαιος πὼς καί οἱ ἄλλοι δυὸ θὰ ἦταν παραπέρα.

Ὁ Θεαγένης κάθε καλοκαίρι, στίς διακοπές, ἐρχόταν στὸ χωριὸ μαζί μας. Τὸ Στρεψιάδη κανεὶς πιά δέν τὸν πλησίαζε. Πολλοὶ τοῦ γύριζαν τίς πλάτες γιὰ νά εὐχαριστήσουν τάχα ἐμένα. Τοῦ κάκου ὁ δάσκαλος τοὺς ἔκανε συχνὰ τὴν παρατήρηση, νά μὴν τοῦ φέρνωνται μὲ τέτοιον τρόπο.

« Ἀφῆστε τον πιά ἡσυχο, τοὺς ἔλεγε. Τοῦ φτάνει ἡ συμφορὰ του. Αὐτὸ πού ἔπαθε τοῦ ἔγινε, πιστεύω, μάθημα· κι ἐλπίζω πὼς μὲ τὸν καιρὸ θὰ διορθωθῇ. Ὅσοι ἔχουν εὐγενική ψυχὴ εἶναι γενναιοψυχοὶ καί συγχωροῦν. Τὰ δά-

κρυα πού χύνει αυτήν τή στιγμή δείχνουν πώς μετάνιωσε. Ἐπειτα, δέν παίρνετε παράδειγμα τόν Ἀριστογένη; Λέτε πώς φέρνεται σ' ἐκείνον πού τόν ἔκαμε νά χύση τόσα δάκρυα ! »

Κι αὐτό ἦταν ἀλήθεια. Ὅσο ἐβλεπα τ' ἄλλα παιδιὰ νά τόν περιφρονοῦν καί νά τόν βρίζουν, τόσο σιγά σιγά ἡ καρδιά μου ἄρχισε νά τόν λυπᾶται· καί προσπαθοῦσα μέ κάθε τρόπο νά παίρνω τό μέρος του. Μιλοῦσα μαζί του, ζητοῦσα γιά χάρη νά μὴν τόν πειράζουν κι ἔκανα ὅ τι μπορούσα γιά νά τόν κάμω καλύτερο.

Οἱ ἄλλοι ἄρχισαν κι ἐκείνοι νά κάνουν σιγά σιγά ὅπως ἐγώ. Μονάχα ὁ Λυκίδας τόσο πολὺ τόν εἶχε σιγαθῆ, πού οὔτε τ' ὄνομά του δέν ἤθελε ν' ἀκούση. Νόμιζε προσβολή, του πῶς γελάστηκε κι ἔκαμε φίλο—ἕς ἦταν καί γιά λίγον καιρό—ἓνα παιδί μέ τέτοιο χαρακτήρα. Ἀλίμονό του, ἂν τολμοῦσε νά παρουσιαστῆ ἐμπρὸς στό Σπαρτιάτη.

Μὰ κι ὁ Στρεψιάδης τό ἤξερε καί μόλις τόν ἐβλεπε ἀπὸ μακριὰ ἀλλάζε δρόμο.

ΜΕΡΟΣ Δ.

ΕΦΗΒΙΚΗ ΗΛΙΚΙΑ ΤΟΥ ΑΡΙΣΤΟΓΕΝΗ

81. Πῶς ἔδωσα τὸν ὄρκο τοῦ στρατιώτη.

Πέρασαν τὰ εὐτυχισμένα χρόνια τοῦ σχολείου.

Ἦρθε πιά ὁ καιρὸς ν' ἀποχαιρετήσω τὴ μαθη-
τική ζωή, ν' ἀφήσω τὰ παι-
γνίδια καὶ τὰ εὐκόλα μαθή-
ματα. Ἦρθε ὁ καιρὸς νὰ γί-
νω στρατιώτης τῆς πατρίδας.

Στὴν Ἀθήνα, ὅταν ὁ νέος
γίνῃ δεκαοχτῶ χρονῶν, λέγε-
ται ἔφηβος.

Δὲ μένει πιά στὸ πατρικό
του σπίτι, γιὰτὶ ἀπὸ κείνη τὴ
στιγμὴ ἀνήκει στὴν πατρίδα.
Γίνεται στρατιώτης.

Ποτέ μου δὲ θὰ λησμο-
νήσω τὴν ἡμέρα, πού μαζί μὲ
τὸν Κλεισθένη, τὸ Θεαγένη
καὶ τ' ἄλλα συνομίληκα παι-
διὰ πήγαμε στὸ ἱερὸ τῆς Ἀ-
γραύλου γιὰ τὸν ὄρκο.

Ἐκεῖ ἕνας ἕνας μὲ τὴ σειρά του ἐρχόταν ἐμπρὸς
στὸν ἄρχοντα τῆς πολιτείας κι ἔπαιρνε ἀπὸ τὰ χέρια

του τὰ ὄπλα πού τοῦ ἔδινε ἡ πατρίδα, καί μέ φωνή ζωηρή καί μέ τὸ κεφάλι ψηλά ἔδινε αὐτὸν τὸν ὄρκο, πού καί τώρα ἀκόμη, ὕστερα ἀπὸ τόσα χρόνια, μοῦ φέρνει ἀνατριχίλα σὲ ὅλο μου τὸ κορμί καί γεμίζει δάκρυα τὰ μάτια μου:

« Θὰ τὰ κρατῶ τὰ ὄπλα αὐτὰ καί δὲ θὰ τὰ ντροπιάσω καί μόνος καί μέ συντροφιά κι ἔδῶ κι ὅπου κι ἂν εἶμαι. Θὰ πολεμήσω ἀκούραστα κι ἀφρόντιστα θὰ πέσω, καί τὴν πατρίδα μιὰ φορὰ μεγάλη θὰ τὴν κάμω, Καί θ' ἀγαπῶ τοὺς δίκαιους καί θὰ τιμῶ τοὺς νόμους, θὰ κατατρέχω τὸν κακό, θὰ σφάζω τὸν προδότη, κι ἀνίσως λέω ψέματα κολάστε με, θεοί μου ! »

“Ὅποιος ἔδινε αὐτὸν τὸν ἱερὸ ὄρκο ἦταν παιδί πιὰ τῆς πατρίδας. Ἀπὸ τὴν ἐπίσημη ἐκείνη στιγμή ὁ ἔφηβος γινόταν πολίτης, στρατιώτης τῆς καί ὑπερασπιστῆς τῆς.

“Ἀμα βγήκαμε ἀπὸ τὸ ναό, ὅλος ὁ κόσμος πού ἦταν ἀπέξω μαζεμένος μᾶς ὑποδέχτηκε μέ ζήτω καί μέ χειροκροτήματα. Ἐμεῖς μέ καρδιά γεμάτη χαρὰ τραβήξαμε τραγουδώντας γιὰ τὸ νέο σχολεῖο, πού θὰ μαθαίναμε τὰ στρατιωτικὰ γυμνάσια κι ὅ τι ἄλλο μᾶς χρειαζόταν.

Τί ἀλησμόνητα χρόνια! Τὰ πιὸ εὐτυχισμένα ἀπ' ὅσα εἶχα ζήσει ὡς τότε! Τί ὄμορφη πού μοῦ φαινόταν ἡ ζωή! Καμιὰ στεναχώρια, καμιὰ λύπη! Ζοῦσα μέ ἀγαπημένους φίλους καί στὴν ἀγκαλιὰ τῆς μεγάλης μητέρας, τῆς πατρίδας μου.

“Ὁ θάνατος δὲν εἶχε ἀγγίξει κανέναν ἀπ' ὅσους ἀγαποῦσα. Ἦμουν τόσο εὐτυχισμένος, πού δὲν μπορούσα ποτέ μου νὰ φανταστῶ, πὼς θὰ ξημέρωναν γιὰ μένα ἡμέρες πικρὲς καί χρόνια φαρμακωμένα.

Ἄλιμονο! . . . Ποῦ εἶναι τώρα ἐκεῖνοι πού εἶχα κοντά μου στήν ἀνοιξη τῆς ζωῆς μου! Ὁ Κλεισθένης ἔπεσε παλικάρῖσια στή μάχη, δοξασμένος ἥρωας· τὸ Θεαγένη τὸν πῆρε σὰν καὶ μένα ἢ πικρὴ σκλαβιά!..

Καὶ σᾶς, μητέρα μου κι ἀδελφία μου, τάχα θὰ σᾶς ξαναδῶ καμιὰ φορὰ ;

Ἐσύ, τιμημένε μου παππού, ἔσβησες γλυκὰ ἀπὸ τὰ γερατειά, σὰν τὸ λιχνάρι πού σιγοσβῆνει ἅμα τελειώση τὸ λάδι του! Ἐσύ Νικόστρατε, πολυαγαπημένε μου πατέρα, περνᾶς γεράματα πικραμένα, πού μὲ συλλογίζεσαι ἔρημο καὶ σκλάβο στήν ξενιτιά! Κι ἐγὼ ὁ ἄμοιρος ὁ γυιός σου δὲν εἶχα τὴν τύχη τοῦ Κλεισθένη, νὰ κλείσω τὰ μάτια μου γιὰ πάντα στὸν πόλεμο· μόνο σέρνω τὴν ἄμοιρη ζωὴ μου σκλάβος στὰ ξένα!

Αὐτὰ εἶπε ὁ Ἀριστογένης βάρουαναστενάζοντας· σταμάτησε τὴ διήγησή του κι ἔβαλε τὸ κεφάλι του μέσα στὶς δυὸ του παλάμες.

82. Πῶς πέρασα ὡς ἔφηβος.

Τὰ δυὸ μακεδονόπουλα, βλέποντας ἔτσι τὸ δασκαλό τους, ἔνιωσαν δάκρυα ν' ἀνεβαίνουν στὰ μάτια τους· καὶ ὁ Ἀμύντας, ὁ μικρότερος, σηκώθηκε, τὸν ἀγκάλιασε μὲ τὰ δυὸ του χέρια καὶ τοῦ εἶπε :

« Μὴ στενοχωριέσαι καὶ μὴ βασανίζεσαι. Ἔχεις κι ἐδῶ φίλους πού σ' ἀγαποῦν. Μὴ συλλογίζεσαι πιά τίς κακὲς ἡμέρες! Καλύτερα θυμήσου τὸ δοξασμένο καιρὸ πού πολεμοῦσες γιὰ τὴν πατρίδα σου κι ἔχυσες τὸ αἷμα σου γιὰ νὰ τὴν ὑπερασπιστῆς.

« Ναι, στὸν πόλεμο αὐτὸ δὲ νίκησε ἡ πατρίδα σου.

Ἐσὺ ὅμως γνωρίζεις πὼς πολέμησες γενναῖα καὶ αὐτὸ πρέπει νὰ σὲ παρηγορῇ.

» Ἔλα τώρα, ἀγαπημένε δάσκαλε, τελείωσε τὴν ἱστορία σου. Μᾶς ἀρέσει νὰ σ' ἀκοῦμε· ὅσο καλύτερα σὲ γνωρίζομε τόσο πιὸ πολὺ σ' ἀγαποῦμε ».

— « Σωστὰ λέει ὁ Ἀμύντας, εἶπε ὁ Ἀντίπατρος. Ἀπὸ τότε ποὺ μᾶς ἱστόρησες τὰ παιδικὰ σου χρόνια καὶ μάθαμε τὴ ζωὴ σου, δὲν εἶσαι πιά γιὰ μᾶς ὅπως πρῶτα, ἓνας σκλάβος τοῦ πολέμου ποὺ ἀγόρασε ὁ πατέρας μου· γιὰ μᾶς εἶσαι ὁ τιμημένος πολίτης μιᾶς δοξασμένης χώρας. Πές μας λοιπόν, σὲ παρακαλοῦμε, πῶς πέρασες τὰ ἐφηβικά σου χρόνια ».

— Πιὸ ώραῖα ἀπ' ὅσο μπορεῖτε νὰ φανταστῆτε, εἶπε ὁ Ἀριστογένης.

Τὰ δυὸ χρόνια ποὺ πέρασα ὡς ἔφηβος, ἔφυγαν γρήγορα σὰν ἀστραπή. Δὲν τὰ κατάλαβα καθόλου.

Τὸν πρῶτο χρόνον μᾶς γύμναζαν στὰ ὄπλα. Πολὺ μᾶς ὠφελοῦσαν τὰ γυμνάσια ποὺ εἶχαμε μάθει στίς παλαιστρες.

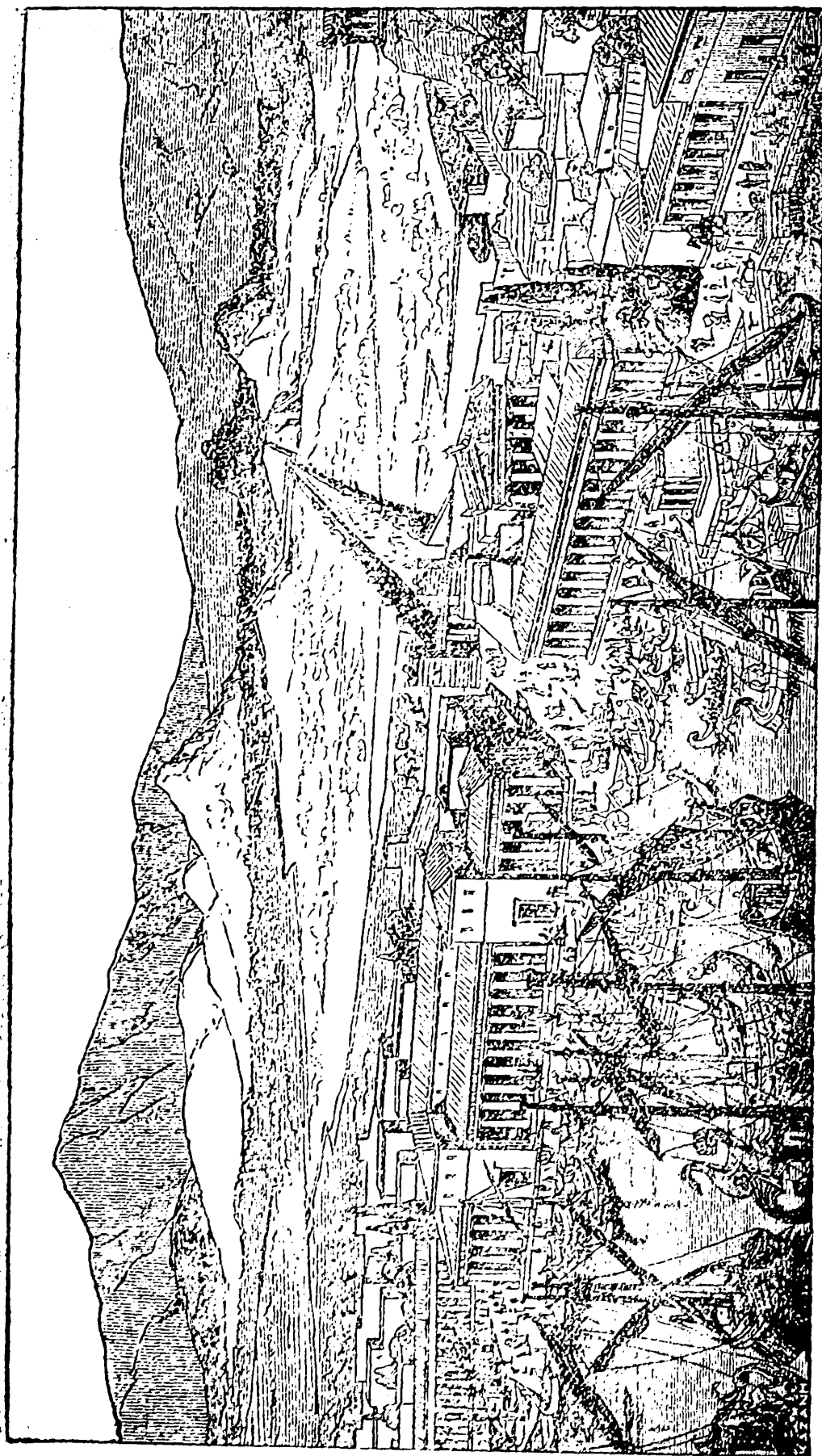
Τώρα κρατούσαμε στὰ χέρια μας ἀληθινὰ κοντάρια, μὲ μύτες ἀτσαλένιες. Τεντώναμε τὸ τόξο καὶ ρίχναμε στὸ σημάδι μὲ τὰ βέλη.

Γυμναζόμαστε μὲ τ' ἄλογα γιὰ νὰ εἴμαστε ἕτοιμοι στοὺς Ὀλυμπιακοὺς ἀγῶνες. Κάναμε καὶ ναυτικὰ γυμνάσια στὴ θάλασσα.

Ὅταν μάθαμε νὰ χειριζόμαστε καλὰ τὰ ὄπλα, μᾶς ἔδωσαν ἀπὸ μιὰ λόγχη καὶ ἀπὸ μιὰν ἀσπίδα. Φορέσαμε τὴ βαθύχρωμη μάλλινη γλαμύδα. Δέσαμε στὰ πόδια μας στερεὰ σαντάλια καὶ φορέσαμε στὰ κεφάλια μας πλατύγυρες ψάθες.

Τὸν ἄλλο χρόνον καβαλικέψαμε τ' ἄλογά μας καὶ βγήκαμε ἔξω ἀπὸ τὴν πόλη, γιὰ νὰ κατασκηνώσωμε

Ο Πειραιάς στα παλιά χρόνια.

στην έξοχή. Ἀπὸ κεῖ κάναμε συχνὰ ἐκδρομὲς σὲ ὅλη τὴν Ἀττικὴ καὶ φροντίζαμε γιὰ τὴν τάξη. Κι ἔτσι γνωρίσαμε κάθε σπιθαμὴ τῆς γῆς, ποὺ εἶχαμε χρέος νὰ ὑπερασπίσωμε καὶ μὲ τὸ αἷμα μας.

Ἀπὸ τὶς ἐκδρομὲς αὐτὲς δυὸ μέρες θὰ μείνουν ἀλησμόνητες σὲ ὅλη μου τὴ ζωὴ. Ἡ πρώτη ἦταν ὅταν πήγαμε στὸ Μαραθῶνα. Θυμοῦμαι σὰ νὰ εἶναι τώρα δά, ὅταν πήγαμε πρώτη φορὰ στὸ δοξασμένο κάμπο· κανεῖς μας δὲ μιλοῦσε. Πατούσαμε τὸ χῶμα ἐκεῖνο μὲ μεγάλο σεβασμὸ καὶ ἔμπρός μας περνοῦσε ἡ εἰκόνα τῆς μεγάλης μάχης.

Μᾶς φάνηκε πὼς βλέπαμε τὸ Μιλτιάδη κι ἀκούσαμε τὴν προσταγὴ του νὰ χτυπήσουν οἱ σάλπιγγες ἔφοδο. Καὶ βλέπαμε τοὺς Ἕλληνες μὲ τὴν πανοπλία τους νὰ ὀρμοῦν, ἀπὸ τὸ ψῆλωμα ποὺ ἦταν στρατοπεδευμένοι, ἀπάνω στὸν περσικὸ στρατό.

Καὶ βλέπαμε τοὺς Πέρσες ν' ἀντιστέκονται, γιὰτὶ ἦταν περισσότεροι, ἀμέτρητοι! Μὰ ἡ ἀντίστασή τους δὲν κράτησε πολὺ. Οἱ Ἕλληνες μὲ τὰ κοντάρια τους καὶ μὲ τὶς μακριὲς ἀτσαλένιες λόγχες τους θερίζουν ἀλύπητα τοὺς Πέρσες. Αὐτοὶ δειλιάζουν, γυρίζουν τὶς πλάτες κι ἀρχίζουν νὰ φεύγουν.

Οἱ δικοὶ μας τοὺς κυνηγοῦν καὶ τοὺς πᾶνε ὡς τὴ θάλασσα, ὡς τὰ πλοῖα. Καὶ κοκκινίζει ἡ θάλασσα ἀπὸ τὰ αἵματα τὰ περσικά. Τί χαλασμὸς ἦταν ἐκεῖνος!

Αὐτὰ βλέπαμε μὲ τὴν ψυχὴ μας, σὰν ὄνειρο εὐχάριστο. Κι ἀπὸ τὸ ὄνειρο αὐτὸ μᾶς ξύπνησε ἡ φωνὴ τοῦ ἀρχηγοῦ μας. Μᾶς εἶχε διατάξει μ' ἓνα βροντόφωνο πρόσταγμα νὰ σταματήσωμε.

Εἶχαμε προστά μας ἓνα μικρὸ ὑψωμα ἀπὸ χῶμα. Ἦταν ὁ τάφος ποὺ ἔκρυβε μέσα του τὰ δοξασμένα παλικάρια ποὺ ἔπεσαν στὴ μεγάλη μάχη.

Ἐδῶ κι ἐκεῖ στὸ λόφο ἦταν στημένες μαρμαρένιες στήλες μὲ τὰ ὀνόματα καὶ τὴν πατρίδα τῶν παλικαριῶν.

Πλησιάσαμε μὲ σεβασμὸ καὶ διαβάσαμε τὰ τιμημένα τους ὀνόματα. Τότε κατάλαβα ἀκόμη πιὸ καλὰ τὰ μεγάλα λόγια τοῦ ὄρκου ποὺ ἔδωσα στὸ ἱερὸ τῆς Ἀγραύλου.

Ἡ ἄλλη μέρα ἦταν ποὺ πήγαμε στὴ Σαλαμίνα. Μπήκαμε ἀπὸ τὸν Πειραιᾶ σὲ καράβια καὶ ξεκινήσαμε.

Τὰ καράβια ἔσκιζαν ἤσυχα τὴ θάλασσα. Ἔτσι σιμώσαμε στὸ δοξασμένο νησί. Ὁ ἀρχηγός μας μᾶς ἔδειξε πῶς ἦταν παραταγμένα τὰ καράβια τῶν Ἑλλήνων καὶ πῶς τὰ περσικά. Τὸ εἶχε ἀκούσει ἀπὸ τὸν παππού του, ποὺ πολέμησε κι αὐτὸς ἐκεῖ ὅταν ἦταν νέος.

«Ἄμα βγῆκε ὁ ἥλιος, μᾶς εἶπε, καὶ φύσηξε ἀπὸ τὴ θάλασσα ὁ δυνατὸς μπάτης, ἀκούστηκε ἀπὸ τὰ δικά μας τὰ πλοῖα τὸ πολεμικὸ τραγούδι:

«Ἐμπρός, ἐμπρός, παιδιά τῶν Ἑλλήνων. Ἐλευθερώσετε τὴν πατρίδα σας! Ἐλευθερώσετε καὶ τὰ παιδιά σας, τὶς γυναῖκες, τὰ ἱερά τῶν θεῶν σας, τοὺς τάφους τῶν προγόνων σας».

» Μαζὶ μὲ τὸ τραγούδι αὐτὸ ἀκούστηκαν κι οἱ περσικὲς φωνές».

Ὁ ἀρχηγός μας μᾶς ἰστόρησε ἔπειτα τὴ ναυμαχία, σὰ νὰ τὴ βλέπαμε μὲ τὰ μάτια μας.

Μᾶς διηγήθηκε τὴν ἄφταστη παλικαριά τῶν Ἑλλήνων. Τὸ φόβο ποὺ ἔπιασε τοὺς Πέρσες, ὅταν ἔβλεπαν ἓνα ἓνα νὰ βουλιάζουν τὰ θεόρατα καράβια τους.

Καὶ μᾶς ζωγράφησε πῶς ἡ θάλασσα σὲ λίγες ὥρες γέμισε ἐχθρικὰ κορμιά καὶ συντρίμματα ἀπὸ τὰ πλοῖα.

Ἡ θάλασσα ἐκείνη τὴν ἡμέρα ποὺ πήγαμε ἦταν

καθαρώτατη. Καὶ στὸ βυθὸ τῆς κάτω φαίνονταν ὅλα τὰ συντρίμματα ἀπὸ τὰ περσικὰ καράβια.

Τὶ ἀνατριχίλα πέρασε τὰ νεανικά μας στήθη. Ἐπὸ τὸν ἐνθουσιασμό μας φωνάξαμε σὰ μεθυσμένοι: «Πατριίδα! Πατριίδα! Ἐμεῖς θὰ σὲ δοξάσωμε καὶ πάλι!»

83. Μεγάλη τιμὴ στὸ Θεαγένη καὶ σ' ἐμένα.

Πόση χαρὰ καὶ πόση δόξα μοῦ ἔφερε ὁ δεύτερος χρόνος.

Μιὰ μέρα ἔπιασε στὴν Ἀθήνα μεγάλη πυρκαγιά. Φυσοῦσε δυνατὸς ἀέρας καὶ δυνάμωνε τὶς φλόγες. Κάηκαν πολλὰ σπίτια καὶ ἦταν φόβος νὰ χαθοῦν καὶ πολλές ψυχές. Κινδύνεψε νὰ γίνῃ στάχτη ὅλη ἡ πόλη.

Τότε ἤρθε διαταγὴ στοὺς ἐφήβους νὰ τρέξωμε στὴν πόλη, νὰ σβήσωμε τὴ φωτιά καὶ νὰ προλάβωμε κάθε δυστύχημα.

Κάμαμε ὅλοι τὸ χρέος μας μὲ τὸ παραπάνω.

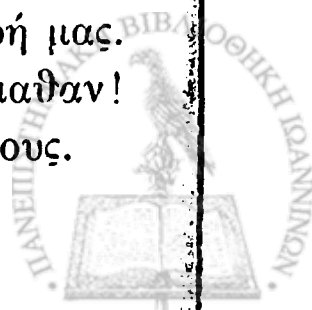
Γλιτώσαμε πολλὰ γυναικόπαιδα ποὺ θὰ καίονταν, καὶ στὸ τέλος σβήσαμε τὴ φωτιά μὲ κίνδυνο τῆς ζωῆς μας.

Οἱ ἄρχοντες τῆς πολιτείας πρόσταξαν καὶ ἔστησαν σ' ἓνα κεντρικὸ μέρος μιὰ μαρμαρένια στήλη. Ἦταν γιὰ νὰ τιμήσουν ὅλους τοὺς ἐφήβους ποὺ ἔσωσαν τὴν πόλη.

«Οἱ Ἀθηναῖοι, ἔγραφε μὲ γράμματα χρυσὰ ἡ στήλη, εὐγνωμονοῦν ὅλους τοὺς νέους, ποὺ ἔσωσαν τὴν Ἀθήνα ἀπὸ τὴ φωτιά καὶ ξεχωριστὰ τὸν Ἀριστογένη καὶ τὸ Θεαγένη».

Γιατί ξεχωριστὰ ἐμᾶς τοὺς δυὸ μὲ τ' ὄνομά μας; Φαίνεται πὼς ὁ Θεαγένης καὶ ἐγὼ σώσαμε πολλοὺς ἀνθρώπους καὶ κινδυνέψαμε περισσότερο τὴ ζωὴ μας.

Ἄ! πόσο χάρηκαν οἱ δικοί μου ὅταν τὸ ἔμαθαν! Μὰ καὶ ἐγὼ ἤμουν εὐτυχισμένος γιὰ τὴ χαρὰ τους.

84. Ἡ Ὀλυμπία.

Τὸν Ταυρέα, πού εἶχαμε στὴν παλαιστρα δάσκαλό μας στὴ γυμναστική, τὸν προβίβασαν διευθυντὴ στὸ γυμναστήριο τῶν ἐφήβων. Ἔτσι τὸν εἶχαμε πάλι δάσκαλο στὰ γυμνάσια.

Ὁ Ταυρέας πού μᾶς γνώριζε ἀπὸ παιδιὰ κι ἤξερε τί ἀξιζε ὁ καθένας μας, ἀποφάσισε νὰ ἐτοιμάσῃ τοὺς καλύτερους γιὰ ν' ἀγωνιστοῦν στοὺς Ὀλυμπιακοὺς ἀγῶνες. Μέσα σ' αὐτοὺς πού διάλεξε ἤμουν κι ἐγὼ κι οἱ δύο φίλοι μου.

Τοὺς ἀγῶνες αὐτοὺς τοὺς λένε Ὀλυμπιακοὺς, γιατί γίνονται στὴν Ὀλυμπία, στὸν κάμπο τῆς Ἡλείας.

Ἡ Ἡλεία εἶναι χώρα πολὺ πολὺ ωραία, ὅλο βλάστηση καὶ πρασινάδα. Ἐκεῖ οἱ σκῆνοι γίνονται ψηλοὶ σὰ δέντρα.

Τὸ κάτω μέρος τῆς Ἡλείας τὸ ποτίζει ἓνα ποτάμι, ὃ Ἀλφειός, πού χύνεται στὸ Ἴόνιο πέλαγος.

Μέσα στὸν Ἀλφειὸ χύνεται ἓνα μικρὸ ποτάμι, μὲ νερὸ κρυσταλλένιο.

Ἐκεῖ πού ἐνώνονται τὰ δυὸ ποτάμια εἶναι ἡ Ὀλυμπία. Μὰ μὴ θαρρεῖτε πὼς ἡ Ὀλυμπία εἶναι καμιὰ πολιτεία! Ὅχι. Εἶναι ἓνα ὁμορφο δάσος, ἀφιερωμένο στὸν πιὸ μεγάλο ἀπὸ τοὺς θεοὺς τῶν Ἑλλήνων, στὸ Δία, καὶ στὴ γυναῖκα του τὴν Ἥρα.

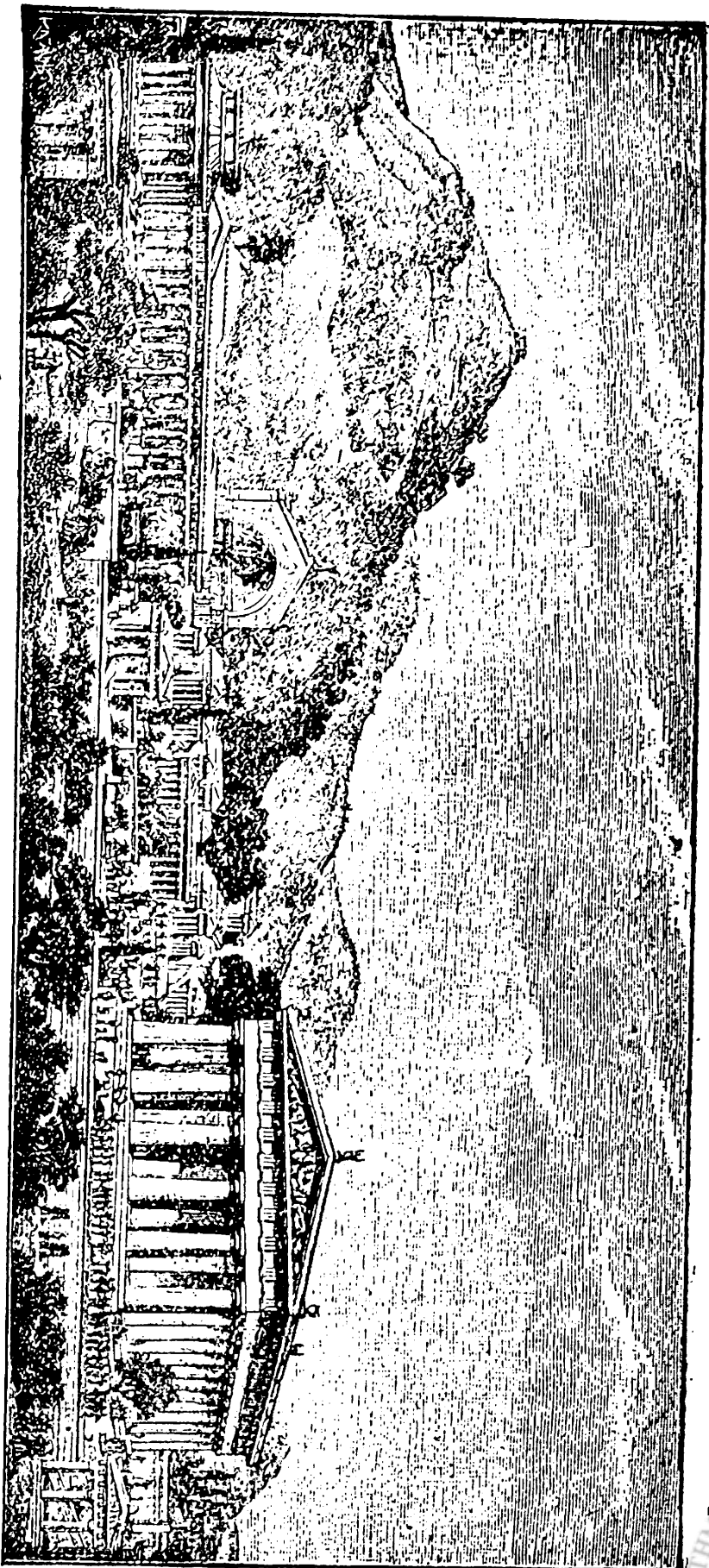
Ἐκεῖ στὴν Ὀλυμπία κάθε πέντε χρόνια μαζεύονται πολλὲς χιλιάδες κόσμος.

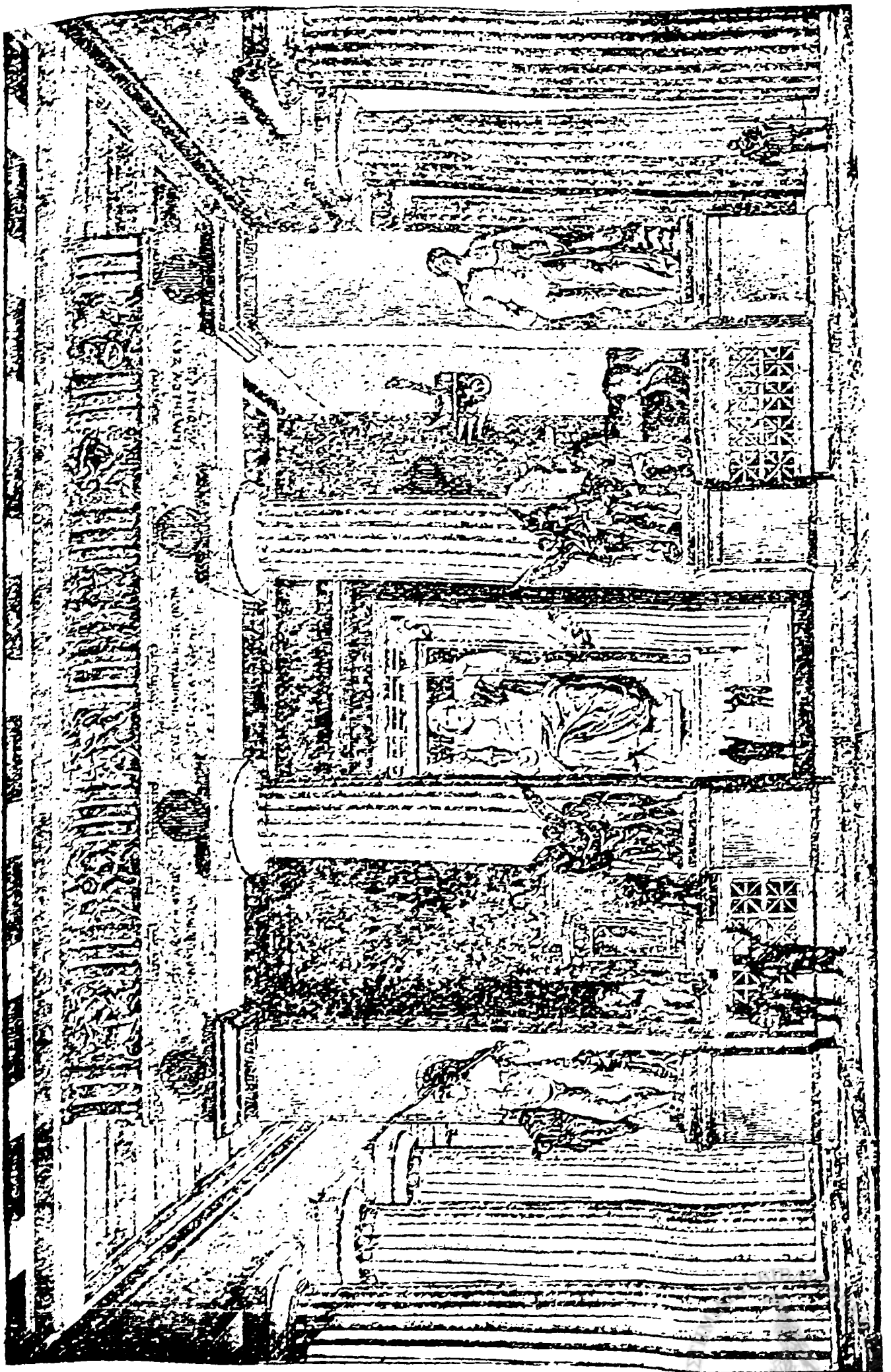
Δὲν ἐρχονται μονάχα ὅσοι ἔχουν σκοπὸ ν' ἀγωνιστοῦν. Ἐρχονται κι οἱ συγγενεῖς τους κι οἱ φίλοι τους καὶ χιλιάδες ἄλλοι, γιὰ νὰ ἰδοῦν τοὺς μεγάλους ἀγῶνες.

Ξεκινοῦν ἀπ' ὅλες τίς ἐλληνικὲς χώρες, ἀπὸ τὴν Πελοπόννησο, τὴ Στερεὰ καὶ τὰ νησιά, ἀπὸ τὴν Ἡπειρο καὶ τὴ Μακεδονία, ἀπὸ τὴ Θράκη καὶ τὸν Εὐξεῖνο Πόντο, ἀπὸ τὴ Μικρὴ Ἀσία καὶ τίς μακρινὲς ἀκρογιαλιὲς τῆς Ἰταλίας, τῆς Σικελίας καὶ τῆς Ἀφρικῆς.

Η Ολυμπία στα παλιά χρόνια.

86. Οἱ τρεῖς φίλοι στήν Ὀλυμπία.

Ὁ Κλεισθένης, ὁ Θεαγένης κι ἐγὼ ἅμα φτάσαμε στήν Ὀλυμπία, πήγαμε ἴσια στό περίφημο ναό τοῦ Ὀλύμπιου Δία. Μέσα ἐκεῖ ἄστραψτε τὸ χρυσελεφάντινο ἄγαλμά του.

Ὁ θεὸς καθόταν σὲ χρυσοῦ θρόνο, καὶ κρατοῦσε στὸ δεξιὸ του χέρι ἓνα χρυσελεφάντινο ἄγαλμα τῆς Νίκης· καὶ στὸ ἀριστερό του, σκῆπτρο καμωμένο ἀπὸ διάφορα μέταλλα.

Τὸ σῶμα του εἶναι ἀπὸ ἐλεφαντοκόκαλο, καὶ τὰ φορέματα καὶ τὰ σαντάλια ἀπὸ καθαρὸ χρυσάφι.

Τὸ ἀριστούργημα αὐτὸ τοῦ Φειδία, τοῦ μεγάλου καλλιτέχνη, εἶναι τόσο ωραῖο, πὺ κάθε Ἑλληνας νομίζει μεγάλο δυστύχημα νὰ πεθάνη χωρὶς νὰ τὸ ἴδῃ.

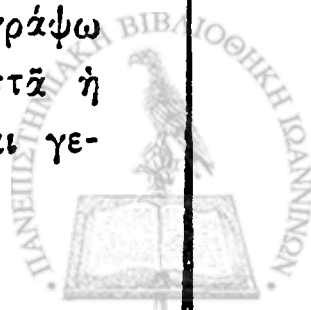
Τέτοια ἐντύπωση μοῦ ἄφησε τὸ ἄγαλμα ἐλεῖνο καὶ τόση συγκίνηση αἰσθάνθηκα ἀπὸ τὸ βλέμμα του, πὺ δὲν μπόρεσα καλὰ καλὰ νὰ προσέξω οὔτε τὸν ωραῖο ναὸ οὔτε καὶ τὸ θρόνο, πὺ εἶναι καμωμένος ἀπὸ χρυσάφι, ἐλεφαντοκόκαλο, ἔβενο καὶ πολύτιμα διαμαντικά.

Ναι, εἶχε δίκιο ἐκεῖνος πὺ εἶπε, πὺς χωρὶς ἄλλο ἢ ὁ Δίας κατέβηκε στὴ γῆ καὶ τὸν εἶδε ὁ Φειδίας, ἢ ὁ Φειδίας ἀνέβηκε στὸν οὐρανὸ κι εἶδε τὸ Δία.

Κοντὰ στὸ ναὸν ἐκεῖνο εἶναι ὁ ναὸς τῆς Ἥρας, στολισμένος μὲ πολλὰ ωραῖα ἀγάλματα καὶ περίσσιες ζωγραφιές. Ἐνα ἀπὸ τὰ κλύτερα ἀγάλματα εἶναι τοῦ Ἑρμῆ, ἔργο τοῦ Πραξιτέλη.

87. Τί βλέπει κανεὶς στήν Ὀλυμπία.

Δὲν εἶναι εὐκόλο, παιδιά μου, νὰ σᾶς περιγράψω τὸ τί γίνεται σ' αὐτὲς τὶς ἔξι ἑπτὰ ἡμέρες πὺ βροστᾶ ἡ γιορτὴ. Ὀλόκληρος ὁ κάμπος τῆς Ὀλυμπίας εἶναι γε-

μάτος από χιλιάδες ανθρώπους, Έλληνες και ξένους. Οι έξοχώτεροι καλλιτέχνες και επιστήμονες μαζεύονται εκεί.

Αυτές τις ημέρες όλοι οι Έλληνες είναι αδερφωμένοι. Αν είναι πόλεμος, παύει. Ειρήνη και αγάπη βασιλεύει από τή μιάν άκρη ως τήν άλλη. Έχθροπραξίες δέν έπιτρέπονται. Άλιμονο σέ κείνον πού θά τολμήση νά παρακούση αύτήν τή διαταγή.

Ξημερώνει τέλος ή ημέρα πού θ' αρχίσουν οι άγώνες.

Ό δρόμος πού φέρνει στο Στάδιο είναι πλατύς και περιποιημένος. Δεντροστοιχίες δεξιά κι άριστερά από θεόρατα πλατάνια και φουντωμένες έλιές. Από δω κι από κει ανάμεσα στα πράσινα φυλλώματα λάμπουν τ' άγάλματα τών νικητών στην Όλυμπία, άλλα από μάρμαρο και άλλα από χαλκό. Δύο από τά έργα αυτά μου έκαμαν τή μεγαλύτερη έντύπωση. Τό ένα έδειχνε ένα άλογο· ο καβαλάρης του είχε πέσει, αυτό όμως έτρεχε ολοένα ώσπου κέρδισε τό βραβείο τής νίκης. Τό άλλο παράσταινε έναν άθλητή πού έτρεξε τό γύρο του Σταδίου κρατώντας στους ώμους του ένα μεγάλο βόδι.

88. Ό Θεαγένης νικά στους άγώνες.

Πλησιάσαμε στο Στάδιο. Τά μαρμαρένια του καθίσματα δέ φαίνονταν, σκεπασμένα από χιλιάδες ανθρώπους. Πολλοί απ' αυτούς είχαν περάσει εκεί τή νύχτα, από φόβο μήπως δέ βρούν θέση.

Τό Στάδιο είναι ώρισμένο για τους γυμνικούς άγώνες, δηλαδή τό τρέξιμο, τό πήδημα, τό δισκο, τήν πυγμαχία, τό πάλεμα και τό κοντάρι. Για τις ιπποδρομίες και τις άρματοδρομίες είναι ο Ίππόδρομος.

Τό Στάδιο κι ο Ίππόδρομος είναι στολισμένα με άγάλματα τών νικητών.

Ἐκείνη τῇ στιγμῇ ἔμπαιναν στό Στάδιο ἀργά καί μέ σοβχρότητα μεγάλη οἱ ἑλλανοδίκες. Φοροῦσαν κόκκινα φορέματα καί στό κεφάλι εἶχαν στεφάνι ἀπό δάφνη.

Ἀπό πίσω τους μπαίνομε κι ἐμεῖς στό Στάδιο κι ὀρκιζόμαστε ἔμπρός στό ἄγαλμα τοῦ Δία πῶς θ' ἀγωνιστοῦμε τίμια.

Σέ λίγο ἓνας κήρυκας φωνάζει δυνατὰ νά παρουσιαστοῦν ἔσοι θά τρέξουν. Αὐτοὶ παρουσιάζονται ἀμέσως καί στέκονται στή γραμμῇ ἔμπρός στήν ἐπιτροπή. Ὁ κήρυκας φωνάζει τ' ὄνομα καί τήν πατρίδα τοῦ καθενός καί τόν ρωτᾷ μήπως ποτέ του ἔκαμε κανένα ἔγκλημα ἢ ἀσέβησε στοὺς θεοὺς ἢ μπῆκε στή φυλακὴ ἢ ἐζήσε ἀταχτη ζωῇ.

Παντοῦ βασιλεύει σιωπῇ· οὔτε μουρμουρητὸ δὲν ἀκούεται. Νομίζει κανεὶς πῶς ὅλο ἐκεῖνο τὸ πλῆθος δὲν ἔχει στόμα. Μονάχα οἱ χτύποι τῆς καρδιάς μας ἀπὸ τῇ συγκίνηση ἀκούονται.

Ἡ σάλπιγγα δίνει τὸ σύνθημα ν' ἀρχίσῃ ὁ ἀγῶνας.

Ἀπὸ τὴν ἴσια τους γραμμῇ, σκύβοντας ἔμπρός τὸ κορμί, ὀρμοῦν σὰν ἀστραπὴ ὅσοι ἀγωνίζονται στό τρέξιμο.

Σέ λίγο ἀκούεται ἡ φωνὴ τοῦ κήρυκα: «Ὁ Θεαγένης τοῦ Κοροΐβου, νίκησε ὅλους στό τρέξιμο».

Ὀλόκληρο τὸ Στάδιο σειέται ἐκείνη τῇ στιγμῇ ἀπὸ τίς ζητωκραυγές καί τὰ χειροκροτήματα. Τ' ὄνομα τοῦ φίλου μου ἀντηχεῖ ὡς τὰ σύννεφα. Τρέχω, τὸν ἀγκαλιάζω καί τὸν φιλῶ.

Οἱ ἀγῶνες ἐξακολουθοῦν. Ὑστερα ἀπὸ τὸ ἀπλὸ τρέξιμο ἔρχεται τὸ διπλὸ κι ἔπειτα τ' ἄλλα.

Τῆς νίκης τὸ στεφάνι θὰ τὸ πάρῃ ὁ νικητὴς τὴν τελευταία ἡμέρα τῶν ἀγῶνων. Ἡ ἐπιτροπὴ ὅμως δίνει ἀπὸ τώρα στὸν καθένα ἓνα κλαδὶ φοινικιάς.

Οἱ γονεῖς καί οἱ συγγενεῖς, οἱ φίλοι κι οἱ πατριῶτες

περικυκλώνουν τότε τούς δικούς των πού νίκησαν στους αγῶνες, καί με φωνές καί χειροκροτήματα τούς γυρίζουν ἀπάνω στους ὤμους των σέ ὄλο τὸ Στάδιο. Κι ὄλο τὸ πλῆθος τούς ραίνει με λουλούδια.

89. Ἴπποδρομία.

Ἡ ἄλλη ἡμέρα ἦταν ὠρισμένη γιὰ τὴν ἵπποδρομία καί τὴν ἄρματοδρομία.

Πρωὶ πρωὶ πήγαμε στὸν Ἴππόδρομο.

Τὸ ἀλογάκι μου, ὁ Αἴολος, με περίμενε με τὸ κεφάλι στολισμένο με τριαντάφυλλα, καί με τὴ χάιτη γτενισμένη καί δεμένη με θαλασιῆς κορδέλες.

Μόλις με εἶδε ἄρχισε νὰ γλιμντρίζη χαρούμενα καί θαρρετά, σὰ νὰ μοῦ ἔλεγε: « μὴ φοβᾶσαι· ἐδῶ εἶμαι ἐγώ! »

Τὸ καβαλικεύω. Σ' αὐτὸ τὸ ἀγώνισμα θ' ἀγωνιστοῦμε πολλοί. Τ' ἄλογα φουσομανοῦν, σκάβουν τὸ γῶμα, τεντώνουν τὸ λαιμό τους, ἀνυπομονοῦν γιὰ τὴ νίκη.

Ἡ σάλπιγγα δίνει τὸ σύνθημα καί τ' ἄλογα τινάζονται, πετοῦν, γύνονται σὰν ἀστραπή.

Ὁ Αἴολος με τὰ πόδια τεντωμένα σκίζει τὸν ἀέρα σὰν ἀετός. Τὰ πέταλά του βγάζουν σπίθες. Κι ἄλλα ἄλογα τρέχουν στὸ πλάγι του, καί βάζουν τὰ δυνατά τους νὰ τὸν προσπεράσουν. Αὐτὸς ὅμως θεριεύει περισσότερο.

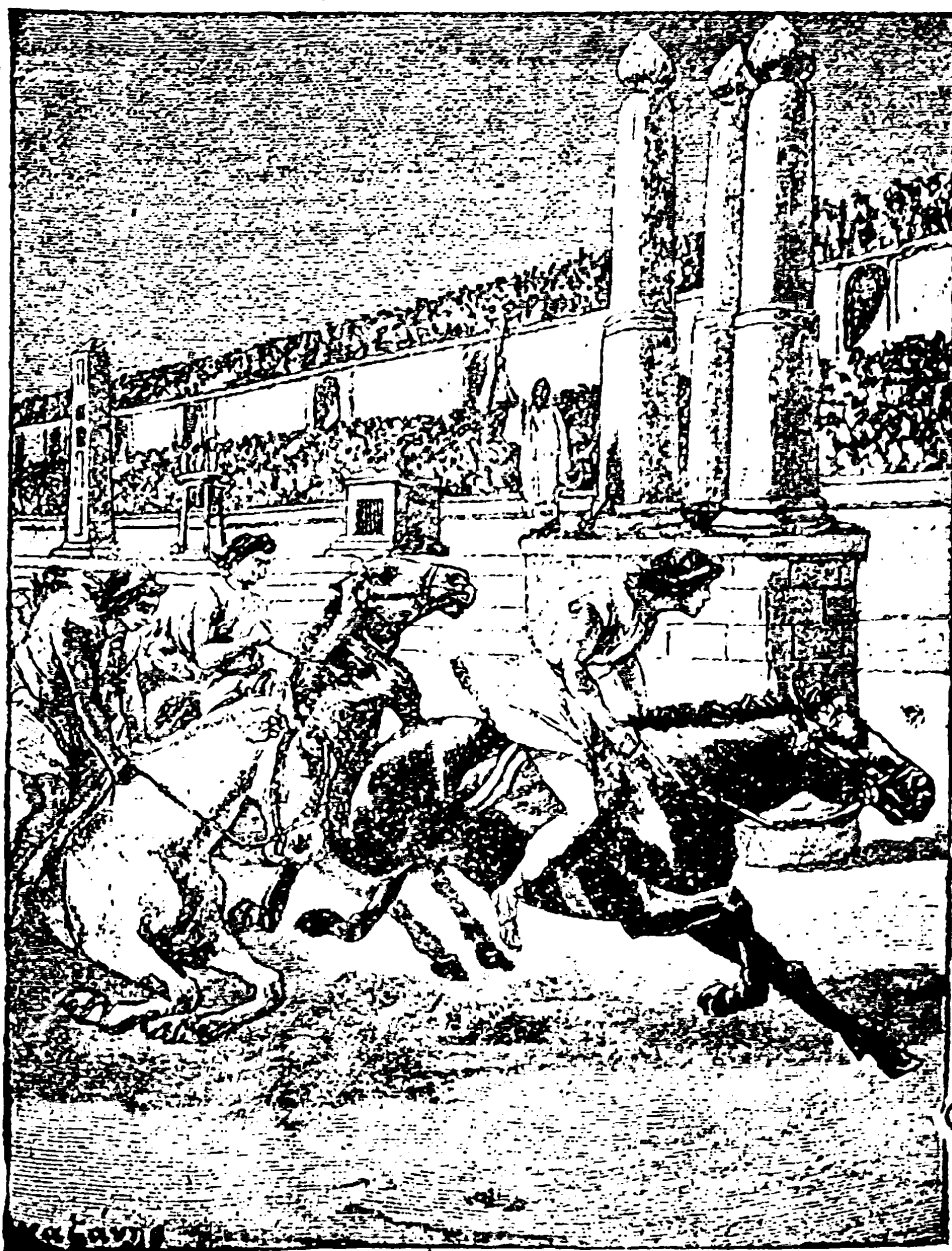
Ὅλο τὸ πλῆθος κρατᾶ τὴν ἀναπνοή του γιὰ ν' ἀκούσῃ τ' ὄνομα τοῦ νικητῆ. Ἐξαφνα ἀκούεται ἡ φωνὴ τοῦ κήρυκα:

« Ὁ Ἀριστογένης τοῦ Νικοστράτου, Ἀθηναῖος, νίκησε στὴν ἵπποδρομία ».

Δὲν περιγράφεται τί ἔγινε ἐκείνη τὴ στιγμή! Ὅλο τὸ Στάδιο εἶναι στὸ πόδι. Ὅλοι χειροκροτοῦν, καί τ' ὄνομά μου τρέχει σέ ὄλο τὸ Στάδιο ἀπὸ στόμα σέ στόμα.

Πετιούμαι κάτω από τὸ ἄλογό μου, τὸ ἀγκαλιάζω
καὶ τὸ φιλῶ στὸ μέτωπο. Κι ἐκεῖνο τὸ καημένο γεμάτο
ἀπὸ χαρὰ μὲ κοιτάζει στὰ μάτια τινάζοντας τὴ χαιτή του.
Τρέχει ὁ πατέρας μου κλαίοντας ἀπὸ τὴ χαρὰ του.

καὶ μὲ σφίγγει στὴν ἀγκαλιά του. Ὁ γεροπαπούς μου
ξανάνιωσε. Τρέχει κι αὐτὸς σὰν παιδί καὶ μὲ φιλεῖ.

Οἱ φίλοι μου πηδοῦν ἀπὸ τὴ χαρὰ τους. Ὁ Θεαγέ-
νης μου λέει πὼς περισσότερο εὐχαριστήθηκε γιὰ τὴ
δική μου νίκη παρὰ γιὰ τὴ δική του. Καὶ τὸ πιστεύω.

90. Ἄρματοδρομία.

Ἐπειτα ἀπὸ τὴν ἵπποδρομία ἄρχισε ἡ ἄρματοδρομία.

Τὸ ἀγώνισμα αὐτὸ εἶναι τὸ πιὸ λαμπρὸ μὰ καὶ τὸ πιὸ δύσκολο. Σ' αὐτὸ θ' ἀγωνιζόταν ὁ Κλεισθένης.

Ὁ ὄμορφος νέος ἔστεκε ὀρθὸς ἀπάνω στὸ ἔλεφαντινο ἄρμα του μὲ τὶς ἀσημένιες ρόδες. Ὁ κοντὸς χιτῶνας του ἦταν κάτασπρος, καὶ ἡ κορδέλα πού ἔδενε τὰ ξανθὰ μαλλιά του στολισμένη μὲ μαργαριτάρια. Φοροῦσε ὠραῖα πέδιλα.

Στὸ ἄρμα τοῦ Κλεισθένη ἦταν ζεμένα ἕξι ἄλογα.

Ἡ σάλπιγγα δίνει τὸ σύνθημα. Τὸ σκοινὶ πού κρατοῦσε στὴ σειρὰ τ' ἄρματα πέφτει μονομιᾶς καταγῆς καὶ τ' ἄλογα ὀρμοῦν ἀκράτητα. Οἱ ρόδες τοὺς πετοῦν σπίνδες.

Στὴν ἀρχὴ τ' ἄρματα βρῖσκονται στὴν ἴδια γραμμῇ. Σὲ λίγο ὅμως ἓνα ἀπ' αὐτά, τὸ πιὸ λαμπρὸ, προχωρεῖ ἔμπρὸς καὶ τ' ἀφήνει ὅλα πίσω. Εἶναι τὸ ἄρμα τοῦ Κλεισθένη.

Οἱ ἀντίπαλοί του τρέχουν μέσα στὰ σύννεφα τῆς σκόνης, ὅσο μπορούσαν πιὸ γρήγορα, γιὰ νὰ τὸ φτάσουν. Τὸ μάτι μόλις μπορεῖ νὰ τοὺς ἀκολουθήσῃ. Σπάζουν ρόδες, ἀναποδογυρίζουν ἄρματα, πέφτουν καταγῆς ἄλογα, γίνεται χαλασμὸς κόσμου. Μὰ τοῦ κάκου! Τὸ ἄρμα τοῦ Κλεισθένη πηγαίνει πάντα ἔμπρὸς. Τρέχει σὰν ἀστραπὴ καὶ φτάνει πρῶτο στὴν ἐπιτροπή.

Ἡ φωνὴ τοῦ κήρυκα ἀντηχεῖ σ' ὅλο τὸν Ἴππόδρομο: « Ὁ Κλεισθένης τοῦ Λεωκράτη, Ἀθηναῖος, νίκησε στὴν ἄρματοδρομία ».

Τραντάζει ὁ Ἴππόδρομος ἀπὸ τὰ ζήτω. Ὅσοι Ἀθηναῖοι ἦταν ἐκεῖ πηδοῦν, φωνάζουν, χειροκροτοῦν, κάνουν σὰν τρελοὶ ἀπὸ τὴ γαρά τους, πού νίκησε ὁ πατριώτης τους.

Ἔστερα γυρίζομε πάλι στὸ Στάδιο. Ἐκεῖ γίνεται τὸ

πάλεμα, τὸ πῆδημα, τὸ κοντάρι, ἢ δισκοβολία καὶ ἡ πυγμαχία.

91. Τὰ βραβεῖα.

Ξημέρωσε ἡ τελευταία μέρα πού θὰ μοίραζαν σὲ κάθε νικητὴ τὸ στεφάνι του. Ἡ συγκινητικὴ αὐτὴ τελετὴ ἔγινε στὸ ἄλσος πού εἶναι ἐμπρὸς στὸ ναὸ τοῦ Δία.

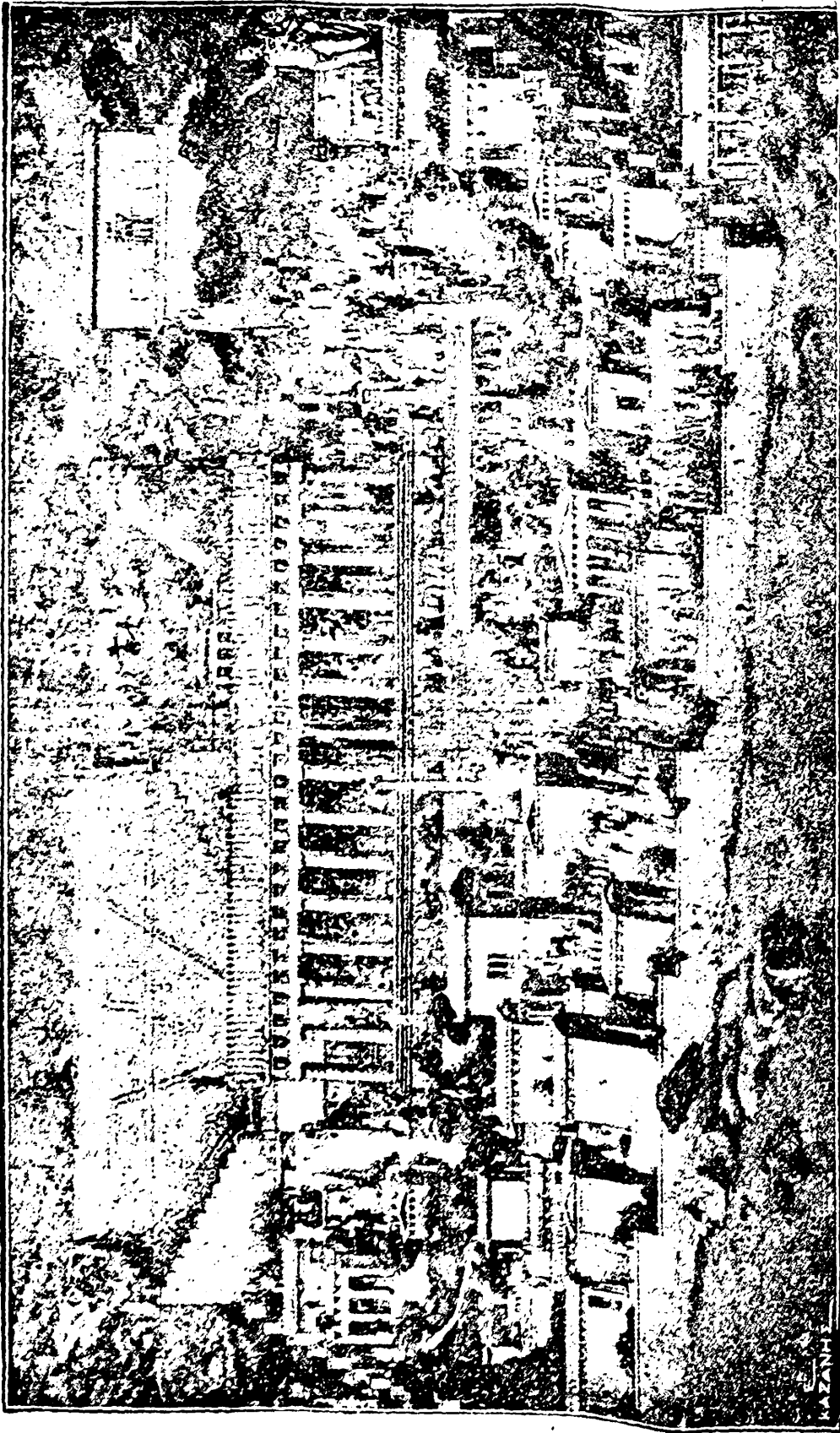

Πρῶτα πρῶτα ἔγιναν ὑμνίες στοὺς θεούς. Ἔπειτα ἔψαλαν ἓνα λαμπρὸν ὕμνο γιὰ ὅσους εἶχαν νικήσει. Καὶ ὕστερα ὁ κήρυκας κάλεσε πρῶτο ἀπ' ὅλους τὸ Θεαγένη τὸν Ἀθηναῖο, πού νίκησε στὸ Στάδιο.

Ὁ ἄρχοντας τὸν ἐστεφάνωσε μὲ στεφάνι ἀγριελιάς,

καμωμένο ἀπὸ κλάδι πὺν εἶχε κόψει ἀπὸ τὸ ἱερὸ δέν

τοῦ θεοῦ μὲ χρυσὸ μαχαίρι ἓνα παιδί πὺν τοῦ ζοῦσαν

κι οί δυό του γονεῖς. Μὲ τὸν ἴδιο τρόπο στεφανωθήκαμε ὁ Κλεισθένης, ἐγὼ κι ὄλοι οἱ ἄλλοι.

Ὅταν μὲ εἶδε ὁ παππούς μου μὲ τὸ τιμημένο στεφάνι στὸ κεφάλι, τέτοια ἦταν ἡ χαρά του, πὺ εἶπε : « Ἄς πεθάνω τώρα ».

Καὶ στ' ἀλήθεια, δὲν πέρασε πολὺς καιρὸς κι ἔκλεισε γιὰ πάντα τὰ μάτια του εὐτυχισμένος μέσα στὴν ἀγκαλιὰ τοῦ παιδιοῦ του.

92. Τὸ Μαντεῖο τῶν Δελφῶν.

Λίγο πρὶν τελειώση ἡ ἐφηβικὴ ὑπηρεσία μου ἄρχισε ὁ ἱερὸς πόλεμος. Σ' αὐτὸν τὸν πόλεμο, πὺ ἔγινε αἰτία νὰ καταστραφοῦμε, φανερώθηκε γιὰ πρώτη φορὰ ἡ δύναμη τῆς Μακεδονίας.

Ἔχετε ἀκούσει γιὰ τὸ ναὸ τῶν Δελφῶν πὺ εἶναι στὴ Φωκίδα, γιὰ τὴν Πυθία καὶ τοὺς χρησμούς της, γιὰ τὸν Ἀπόλλωνα καὶ τοὺς ἀγῶνες πὺ γίνονται κοντὰ στὸ ναὸ του.

Τὸ περίφημο μαντεῖο τῶν Δελφῶν δὲν τὸ ξέρουν μόνον οἱ Ἕλληνες, μὰ καὶ οἱ ξένοι. Χιλιάδες ἄνθρωποι ἀπ' ὄλον τὸν κόσμο μαζεύονται ἐκεῖ γιὰ νὰ ζητήσουν τὴ συμβουλή τοῦ Μαντείου καὶ νὰ δοῦνε τοὺς ἀγῶνες.

Ἀπὸ τὰ πολλὰ ἀφιερῶματα πὺ προσφέρουν ὁ ναὸς εἶναι πολὺ πλούσιος. Ἔχει ὀλόκληρους θησαυρούς. Ἔχει καὶ κτήματα πολλὰ.

• Κοντὰ στοὺς Δελφοὺς κατοικοῦν οἱ Φωκεῖς.

Μιὰ φορὰ οἱ Φωκεῖς καλλιέργησαν γιὰ λογαριασμό τους κάμποσα κτήματα τοῦ Μαντείου. Αὐτὸ ὅμως ἦταν μεγάλο ἔγκλημα καὶ τὸ Ἀμφικτιονικὸ συνέδριο τοὺς καταδίκασε νὰ πληρώσουν μεγάλο πρόστιμο. Οἱ Φωκεῖς δὲ θέλησαν νὰ τὸ πληρώσουν, καὶ τὸ συνέδριο διπλασίασε τὸ πρόστιμο.

93. Ὁ ἱερός πόλεμος κι ὁ Φίλιππος.

Οἱ Φωκεῖς ἀπὸ φόβο μήπως οἱ ἄλλοι Ἕλληνες τοὺς χτυπήσουν, ἀρπάζουν τοὺς θησαυροὺς τοῦ Μαντείου, καὶ μὲ τὰ ἱερὰ χρήματα ἐτοιμάζουν στρατό.

Πρώτη φορὰ ἔγινε στὴν Ἑλλάδα τέτοιο πρᾶμα! Ν' ἀρπάζονται ἀπὸ μέσα ἀπὸ τὸ ἱερὸ τὰ πολύτιμα τὰματα. Τὸ χρυσάφι καὶ τὸ ἀσήμι τοῦ ναοῦ νὰ τὸ κόβουν νομίσματα, γιὰ νὰ πληρωθῇ ὁ μισθὸς τῶν στρατιωτῶν.

Ὅλη ἡ Ἑλλάδα χωρίζεται τότε σὲ δυὸ κόμματα καὶ ἀρχίζει ἐμφύλιος πόλεμος. Τότε βρῆκε κατάλληλη τὴν περίσταση ὁ θεῖος σας ὁ Φίλιππος ν' ἀνακατωθῇ στὰ πολιτικά μας, μὲ τὴν πρόφαση πὼς ἤθελε τάχα νὰ συμφιλιώσῃ τὰ δυὸ κόμματα. Μὰ ὁ σκοπὸς του ἦταν ἄλλος. Ἦθελε νὰ πάρῃ τὴ χώρα μας.

Ἡ Ἀθήνα εἶχε τὴ φήμη πὼς ἔβγαζε πάντα μεγάλους ἄντρες. Σ' αὐτὴ τὴν ἐποχὴ ζοῦσε ἐκεῖ ὁ Δημοσθένης, ὁ μεγαλύτερος ρήτορας τοῦ κόσμου. Ὁ Δημοσθένης ἀγαποῦσε πολὺ τὴν πατρίδα του καὶ τὴν ἤθελε μεγάλη καὶ τιμημένη σὰν πρῶτα.

Ὁ Δημοσθένης κατάλαβε τοὺς σκοποὺς τοῦ Φιλίππου. Ἀνεβαίνει στὸ βῆμα καὶ μιλεῖ μὲ πίκρα γιὰ τὰ σχέδιά του. Τὰ φλογερὰ λόγια του ξυπνοῦν τὶς ψυχές, γεμίζουν ἐνθουσιασμὸ τῆς καρδιές. Δίνει θάρρος στοὺς Ἀθηναίους, τοὺς παρακινεῖ νὰ στείλουν στρατὸ στὸ στενὸ τῶν Θερμοπυλῶν γιὰ νὰ μὴν ἀφήσουν τὸ Φίλιππο νὰ κατεβῇ παρακάτω.

Ὁ Φίλιππος ἀφοῦ πῆρε ὅλη τὴ Θεσσαλία προχώρησε στὴ Φθιώτιδα κι ἔφτασε στὶς Θερμοπύλες. Ἐκεῖ βρῖσκει τοὺς Ἀθηναίους κι ἀναγκάζεται νὰ γυρίσῃ πίσω στὴ Μακεδονία.

94. Ἡ μάχη τῆς Χαιρώνειας.

Ὁ Φίλιππος ἕνα εἶχε στὸ νοῦ του, νὰ γίνῃ ἀρχηγὸς ὄλων τῶν Ἑλλήνων. Γι' αὐτὸ ἤθελε νὰ νικήσῃ τὴν Ἀθήνα, τὴ Σπάρτη καὶ τὴ Θήβα, τὶς πιὸ μεγάλες πόλεις.

Ἀπὸ μᾶς λίγο λίγο πῆρε ὅσα μέρη εἶχαμε στὰ παράλια τῆς Μακεδονίας καὶ στὴ Χαλκιδική.

Ὁ Φίλιππος εἶχε πολλὰ χρήματα. Ἐνα μεταλλεῖο πού βγάζει χρυσάφι κοντὰ στὸ Στρυμόνα δούλευε νύχτα μέρα γι' αὐτόν. Μὲ τὰ χρήματα αὐτὰ ἔκαμε πολὺ καὶ δυνατὸ στρατό· ἔκαμε καὶ δυνατὸ στόλο. Τότε ἄρχισαν ὅλοι νὰ τὸν φοβοῦνται. Πολλὲς πολιτεῖες ζήτησαν νὰ γίνουν σύμμαχοί του· ἄλλες πῆρε μὲ τὸ μέρος του μὲ τὰ χρήματα· καὶ μὲ ἄλλες ἔκαμε πόλεμο καὶ τὶς σκλάβωσε.

Ἔτσι πῆρε τὴ Θεσσαλία, πέρασε στὶς Θερμοπύλες καὶ ἤρθε μὲ τριάντα χιλιάδες στρατὸ στὴ Βοιωτία.

Οἱ Ἀθηναῖοι εἶχαν συμμαχήσει μὲ τοὺς Θηβαίους. Οἱ δυὸ ἀντίπαλοι στρατοὶ συναντήθηκαν στὴ Χαιρώνεια.

Σ' αὐτὴν τὴ μάχη ἡ πατρίδα μου ἔχασε τὴν ἐλευθερία της· καὶ ἐγὼ ὅ τι πολῦτιμο εἶχα σὲ τοῦτον τὸν κόσμον.

Ὁ Κλεισθένης, ὁ Θεαγένης καὶ ἐγὼ ἡμαστέ στὴν ἴδια ἴλη τοῦ ἵππικοῦ. Ἀρχηγὸς ἦταν ὁ Κλεισθένης.

Οἱ Ἀθηναῖοι ἡμαστέ ἀποφασισμένοι νὰ νικήσωμε. Πολεμήσαμε γενναῖα καὶ στὴ δεξιὰ πλευρὰ ἀρχίσαμε νὰ κνηγοῦμε τὸ στρατὸ τοῦ Φιλίππου.

Στὸ ἀριστερὸ ὅμως μέρος πολεμοῦσαν οἱ Θηβαῖοι, καὶ μὲ αὐτοὺς ἦταν καὶ ὁ ἱερὸς λόχος τους, νέοι πού ὡς τότε δὲν εἶχαν ποτὲ νικηθῆ.

Ὅρμᾳ ἀπάνω στοὺς Θηβαίους μὲ τὸ ἵππικό του ὁ Ἀλέξανδρος, μόλις δεκαοχτὼ χρονῶν παλικάρι.

Οἱ Θηβαῖοι ἀντιστέκονται γενναῖα, μὰ στὸ τέλος σκορπίζονται. Μόνο ὁ ἱερὸς λόχος μένει στὴ θέση του.

Ούτε ένας τους δὲν ἔφυγε, οὔτε ένας δὲν παραδόθηκε.
Ὅλοι σκοτώθηκαν ἐκεῖ πού τοὺς εἶχε βάλει ἡ πατρίδα.

Ὁ Ἀλέξανδρος ἀφοῦ γλίτωσε ἀπὸ τοὺς Θηβαίους, χύνεται ἀπάνω μας μὲ τὸ ἵππικό του. Γυρίζουν τότε πίσω κι ἐκεῖνοι πού ἔφευγαν κι ἔτσι μᾶς βάζουν στὴ μέση.

Τί μάχη ἦταν ἐκείνη! Κι ἀπὸ τὸ ἓνα μέρος κι ἀπὸ τὸ ἄλλο πολεμοῦσαν σὰν τὰ λιοντάρια.

95. Πῶς σκοτώθηκε ὁ Κλεισθένης.

Ὁ Κλεισθένης σκορπίζει τὸ θάνατο γύρω του. Ἀπὸ τὸ ἄλογό του, ὁμορφος ὅπως ἦταν, μὲ τὸ βλέμμα γεμάτο φλόγες, μὲ τὸ φοβερὸ κοντάρι σιτὸ χέρι, ἔμοιαζε μὲ κάποιον ἀπὸ τοὺς θεοὺς ὅπως μᾶς τοὺς περιγράφει ὁ Ὅμηρος, διὰν κατέβαιναν ἀπὸ τὸν Ὀλυμπο καὶ πολεμοῦσαν μαζί μὲ τοὺς Ἕλληνες ἢ μὲ τοὺς Τρῶες. Μὰ ἔξαφνα φορική κονταριά τὸν βρίσκει σιτὴν καρδιά. Γέρνει ἀπὸ τὸ ἄλογό του, τὸ κοντάρι φεύγει ἀπὸ τὸ χέρι του, τὰ πόδια του ξεφεύγουν ἀπὸ τὶς σκάλες καὶ πέφτει καταγῆς ἐμπρός μου ἀναίσθητος.

Ξεχνῶ τὸν ἑαυτὸ μου, τὸ δικό μου τὸν κίνδυνο· πεζεύω καὶ τρέχω νὰ τὸν πάρω σιτὴν ἀγκαλιά μου. Τὸ αἷμα ἀναβρῦζει ἀπὸ τὴν ἀνοιχτὴ πληγὴ καὶ ἡ χλαῖνα γίνεται κατακκόκινη. Βάζω τὸ χέρι μου σιτὴν καρδιά του· βάζω τὸ αὐτὶ μου σιτὸ στόμα του γιὰ νὰ νιώσω τὴν ἀναπνοή του . . . Τίποτα! Ἦταν νεκρός! Μὰ καὶ νεκρός ἦταν ὁμορφος σὰν τὸν Ἀπόλλωνα! Τοῦ κλείνω τὰ μάτια καὶ τὸ στόμα, ὅπως εἶναι χρέος μας νὰ κάνουμε στοὺς νεκρούς.

Ἀπόθεσα τὸ νεκρὸ μὲ προσοχὴ σ' ἓνα χαντάκι γιὰ νὰ μὴν τὸν πατήσουν τ' ἄλλα. Ἀνεβαίνω πάλι στὸν Αἰτόλό μου, βρίσκω τὸ Θεαγένη πού ἦταν παρέκει κι ὁρμῶμε νὰ ἐκδικήσωμε τὸ φίλο μας.

Πῶς πολεμούσαμε; οὔτε ἐμεῖς δὲν τὸ ξέραμε. Ἄλλ-

μονο σ' ὅποιον τολμοῦσε νὰ φανῆ ἔμπρός μας. Στὸ τέλος ὁμως μᾶς περικυκλώνουν· καὶ εἴτε γιὰ τὸν ἑντύπωση ἢ παλικαριά, εἴτε γι' ἄλλο λόγο δὲ μᾶς σκοτίωσαν, παρὰ ζήτησαν νὰ παραδοθῶμε.

« Ποιέ ! » βροντοφωνήσαμε κι οἱ δυὸ καὶ χυθῆκαμε ν' ἀνοίξωμε δρόμο ἀνάμεσα σι τοὺς Μακεδόνες.

96. Πῶς γλιτώσαμε.

Στὸ δρόμο πὺν ἀνοίξαμε μὲ τὴν ἔφοδο, πλήγωσα βαριά ἕναν ἀξιωματικὸ καὶ τὸν ἔρριξα νεκρὸ κάτω ἀπὸ τὸ ἄλογο. Ἐκεῖνη τὴ στιγμὴ μὲ πλήγωσαν στὸ πόδι κι ἀπὸ τότε κουτσαίνω ὡς σήμερα.

Ἀνοίξαμε δρόμο. Ὅταν ὅμως μακρῶναμε λίγο, δὲν μπόρεσα πιά νὰ κρατηθῶ στὸ ἄλογό μου. Ἐπεσα κάτω καὶ τὸ αἷμα ἔτρεχε ποτάμι ἀπὸ τὴν πληγὴ μου. Διγοθύμῃσα, κι ὅταν ἄνοιξα τὰ μάτια μου βλέπω κοντά μου τὸ Θεαγένη.

« Φύγε » τοῦ λέω. « Ἐμένα ἄφησέ με. Δὲν εἶμαι γιὰ ζωὴ. Φύγε, γλίτωσε ».

— « Ποιέ, μοῦ λέει. Ἡ μαζί θὰ γλιτώσωμε ἢ μαζί θὰ πεθάνωμε ».

Ἐπλυνε καλὰ τὴν πληγὴ μου, πρῶτα μὲ κρῦο νερὸ γιὰ νὰ σταθῆ τὸ αἷμα, κι ὕστερα μὲ δυνατὸ κρασί γιὰ νὰ μὴ σαπίσῃ τὸ κρέας. Στάθηκε γιὰ μένα τοσοκόμος, γιατρός, ἀδερφός. Ἄν ζῶ, σ' αὐτὸν χρωστῶ τὴ ζωὴ μου. Ὅλη ἐκεῖνη τὴν ἡμέρα μ' ἔκρουπε μέσα σὲ πυκνὰ δέντρα· κι ὅταν νύχτωσε, μὲ πῆρε σιτὸν ὦμο του κι ἀπὸ ἕνα μονοπάτι πὺν δὲν μποροῦσε νὰ τὸ πατήσῃ ἄλογο, τραβήξαμε γιὰ τὰ δικά μας σύνορα.

Ἐτσι φτάσαμε σιὰ σύνορα τῆς Βοιωτίας. Ἐκεῖ ὁμως παρουσιάστηκε ἔξαφνα μπροστά μας ἕνα ἀπόσπασμα πὺν φύλαγε. Μᾶς περικύκλωσε καὶ μᾶς ἔπιασε αἰχμαλώτους,

Μᾶς πῆγαν ἔμπρὸς σιὸν ἀρχηγό. Ὁ Φίλιππος γιὰ τὰ καλοπιάση τοὺς Ἀθηναίους, ἐλευθέρωσε χωρὶς πληρωμὴ τις δυὸ χιλιάδες αἰχμαλώτους ποὺ εἶχε πιάσει στὴ μάχη, καὶ τοὺς ἔστειλε στὰ σπίτια τους. Μόνο σὲ μᾶς ἔδειξε μεγάλη ἀνσιτηρότητα, γιὰτὶ εἶχε μάθει πῶς ἐμεῖς εἴχαμε σκοιῶσει τὸν καλύτερο ἀξιωματικό του.

Ὅταν ἔγινε καλά, μᾶς πούλησαν σκλάβους καὶ τοὺς δύο. Ἐμένα μὲ ἀγόρασε ὁ πατέρας σας ὁ στρατηγός. Τὸ Θεογένη ἀγόρασε κάποιος πλούσιος ἀπὸ τὴν Ὀλυνθό. Εἶναι δύσκαλος στὰ παιδιὰ του, ὅπως κι ἐγὼ εἶμαι δικός σας δάσκαλος.

97. Κηδεῖα τοῦ Κλεισθένη.

Ὁ Ἀριστογένης ἔσκυψε τὸ κεφάλι του κι ἔμεινε συλλογισμένος. Τὰ παιδιὰ τὸν κοίταζαν μὲ συμπάθεια.

«Κι ὁ Κλεισθένης, ποὺ τὸν ἄφησες μέσα στὸ χαρτάκι, τί ἀπόγινε ;» ρώτησε ὁ Ἀμύντας.

Ὁ Ἀριστογένης ἔρριξε μιὰ λυπημένη ματιὰ στὰ παιδιὰ καὶ ξανάρχισε τὴ διήγησή του :

«Θυμάσiete, παιδιὰ μου, ὅταν ὁ Ἀλέξανδρος ἔφευγε γιὰ τὴν Περσία μὲ τὸ στρατό του, ἢ μητέρα σας, ἐσεῖς κι ἐγὼ μαζί σας κατεβήκαμε ὡς τὴν παραλία τοῦ Θερμαϊκοῦ, γιὰ νὰ καταβοδώσωμε τὸν πατέρα σας, τὸ στρατηγὸ Λεοννάτιο; Ἐκεῖ κάτω βρῆκα ἓνα ἀθηναῖκο πλοῖο. Γνώρισα τὸν πλοίαρχό του, τὸ μόνον Ἀθηναῖο ποὺ εἶδα ὕστερα ἀπὸ τόσα χρόνια ποὺ εἶμαι σκλάβος, καὶ τὸν ἐρώτησα γιὰ τὴν πατρίδα μου. Αὐτὸς μὲ λίγα λόγια μοῦ τὰ εἶπε ὅλα ὅσα ἔγιναν.

Τοὺς ἄλλους σκοτωμένους τοὺς ἔθαψαν ἐκεῖ στὴ Χαιρώνεια. Τὸν Κλεισθένη ὁμως, μερικοὶ συγγενεῖς του, ποὺ τοὺς ἄφησαν ἐλεύθερους, τὸν ἔφεραν βιαστικά στὴν Ἀθήνα.

Στὴ μάχη τῆς Χαιρώνειας εἶχαν σκοτωθῆ ἀπὸ μᾶς περισσότεροι ἀπὸ χίλιοι. Πολλὲς οἰκογένειες ἔκλαιαν τοὺς

δικούς των ἄλλες τὸν πατέρα τους, ἄλλες τὸν ἀδελφὸ τους, ἄλλες τὸ παιδί τους ἢ τὸ συγγενή τους.

Μὰ ὅλοι, μικροὶ καὶ μεγάλοι, δάκρυσαν διὰ τὴν ἔμαθαν τὴ θλιβερὴ εἶδηση : Ὁ Κλεισθένης σκοιώθηκε ! Νεκρὸ τὸν φέρουν τὸν Κλεισθένη !

Γέμισε θρήνους τὸ ἀρχοντόσπιτο τοῦ Λεωκράτη.

Ἀμέσως ἔπλυναν καὶ καθάρισαν τὸ ὠραῖο του κορμί καὶ τὸ ἄλειψαν μὲ λάδι καὶ μυρωδικά, τοῦ φόρεσαν ἄσπρο χιτῶνα καὶ τοῦ ἔβαλαν σιὸ κεφάλι ὠραῖο στεφάνι.

Πρωτίτερα ὁμως ἔκοψαν τὰ μαλλιά τοῦ Κλεισθένη καὶ τὰ κρέμασαν σιὴν ἐξώπορτα, καὶ σιὴν εἴσοδο ἔβαλαν ἓνα δοχεῖο μὲ νερὸ γιὰ νὰ ραντίζονται ὅσοι μπαίνουν καὶ ὅσοι βγαίνουν.

Κόκκινο ἦταν τὸ κρεββάτι πού τὸν εἶχαν ξαπλώσει μὲ τὰ πόδια κατὰ τὴν πόρτα. Αὐτὸ φανέρωνε πὼς ὁ Κλεισθένης ἦταν γιὰ ταξίδι καὶ δὲ θὰ ξαναγύριζε πιά !

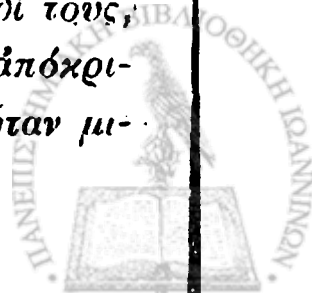
Τοῦ ἔβαλαν σιὸ στόμα ἓνα ἀσημένιο νόμισμα, γιὰ νὰ πληρώσῃ τὸ Χάρο, ὅταν θὰ τὸν περνοῦσε μὲ τὴ βάρκα του.

Τοῦ ἔβαλαν καὶ μία πίτα γιὰ τὸν Κέρβερο.

Οἱ συγγενεῖς καὶ οἱ φίλοι ἔφεραν τὰ πιὸ ὠραῖα λουλούδια τῆς Ἀττικῆς καὶ τὰ πιὸ ὁμορφα ἀγγεῖα καὶ τὰ ἔβαλαν γύρω σιὸ λείψανο.

Οἱ μοιρολογίστριες, καθισμένες γύρω σιὸ νεκρὸ ἔκλαιαν καὶ τραβοῦσαν τὰ μαλλιά τους, χτυποῦσαν τὰ στήθη τους, καὶ μοιρολογοῦσαν τὴν ὁμορφιά καὶ τὰ ριάτα τοῦ Κλεισθένη.

Ἐξαφνα ἀνάμεσα σιὸς φίλους καὶ τοὺς συγγενεῖς πρόβαλαν οἱ δυστυχησμένοι γονεῖς του. Πῆγαν, στάθηκαν κοντά του, καὶ θρηνηοῦσαν καὶ μιλοῦσαν μὲ τὸ παιδί τους, σὰ νὰμποροῦσε νὰ τοὺς ἀκούσῃ καὶ νὰ τοὺς δώσῃ ἀπόκριση ! Καὶ τοῦ ἔλεγαν λόγια χαϊδευτικά, ὅπως ἔταν ἦταν μικρὸς καὶ τὸν κρατοῦσαν σιὴν ἀγκαλιά τους.

Ἀπάνω στὸ λείψανο ἀνάμεσα στὰ λουλούδια, ἔλαμπαν μακριὰ μεταξένια μαλλιά· ἦταν τὰ ὠραῖα μαλλιά τῆς μη-

τέρας του. Τὰ ἔκοψε καὶ τὰ ἔβαλε στὸ νεκρὸ, νὰ πᾶνε κι αὐτὰ στὸν τάφο μαζί μὲ τὸν πολυαγαπημένο της.

Ἡ πατρίδα μας τιμᾷ πολὺ τὰ παιδιά της, ποὺ πεθαίνουν ἡρωικὰ γι' αὐτήν. Πληρῶνει τὰ ἔξοδα τῆς κη-

Ἀναγνωστικὸ Δ' τάξ. Κουρτίδη-Κονιδάρη. Ἔκδ. τρίτη.

θείας τους, και τὰ θάβει σὲ ξεχωριστὸ μέρος, σιὸν ἔξω Κεραμεικὸ. Σὲ κεῖνο τὸ νεκροταφεῖο τῶν ἡρώων ξεκίνησε γὰ πάη ἢ νεκρική πομπή.

Τὸ κυπαρισσένιο φέρειτρο ἦταν γεμάτο λουλούδια· ἀνάμεσα σ' αὐτά, σὰ λουλούδι μαραμμένο, τὸ πιὸ ὠραῖο ἀπ' ὄλα, ἔβλεπε κανεῖς τὸ χλομὸ πρόσωπο τοῦ Κλεισθένη.

Τὸ φέρειτρο τὸ κραιτούσαν νέοι πεζοὶ ἀπὸ τὶς πιὸ μεγάλες οἰκογένειες. Ἐμπρὸς πήγαιναν οἱ μουσικοὶ· ἔπειτα ἔρχονταν οἱ ἄντρες· ὕστερα οἱ γυναῖκες μὲ πένθιμα φορέματα και μὲ τὰ μάτια σκυμμένα σιὴ γῆ.

Σὸν τόπο μας σιὰ παλιὰ χρόνια τοὺς πεθαμένους τοὺς ἔθαβαν. Σιὰ χρόνια μας ὁμως τοὺς καῖνε.

Ὅταν φτιάσαμε σιὸν Κεραμεικὸ, μιὰ ὠραία φωτιά ἔκαι γὰ τὴν εἶχαν ἀνάψει μὲ ξύλα ἀπὸ κέδρο κι ἄλλα ξύλα, πὸν μασκοβολοῦσαν και σκόρπιζαν γύρω γλυκιὰ εὐωδιά.

Οἱ εὐγενικοὶ νέοι ἀπόθεσαν χάμω τὸ νεκρὸ, και κάποιος ἔβγαλε λόγο γιὰ τὸν Κλεισθένη. Ὁ λόγος του ἐκεῖνος ἦταν σὰν ἕνας ὕμνος σιὴν ὁμορφιά του, σιὴν καλοσύνη του και σιὴν παλικαριά του.

« Δὲν ἔχει γὰ κάμη πὸν δὲ νικήσαμε » εἶπε· « φάνηκες ἦρωας σὰν τοὺς προγόνους σου, πὸν νίκησαν σιὰ Μαραθῶνα, σιὴ Σαλαμίνα και σιὶς Πλαταιές. Εἶσαι ἄξιος ἀπόγονος. Και σὸν τίμησες σὰν ἐκείνους και τὴν γενιά σου και τὴν πατρίδα σου! »

Τότε πήραν μὲ σεβασμὸ τ' ὠραῖο κορμὶ και τὸ ἔβαλαν σιὴ φωτιά. Γύρω της ἔκαμαν θυοῖες μὲ κρασί, και σιὴ φωτιά ἔρριχναν ὅ τι εἶχε δικό του, ὅ τι ἀγαποῦσε ὁ νεκρὸς· τὰ ροῦχα του, τὰ δαχτυλίδια του, τὰ ὄπλα του. Φωνές πνιγμένες σιὰ δάκρυα φώναζαν :

« Κλεισθένη ! Κλεισθένη ! Κλεισθένη ! »

Ἀλίμονο ὁμως, κανεῖς δὲν ἀπαντιοῦσε. Κι ἦταν τόσο λυπητερὴ αὐτὴ ἢ σιωπὴ, τόσο σπαραχτικὸς αὐτὸς ὁ αἰὼ-

νιος χωρισμός, πὸν ὅλοι ἔκλαιαν σὸν τὰ μικρὰ παιδιὰ.

Στὸ μετὰ τὸ σῶμα τοῦ Κλεισθένη εἶχε γίνεαι σιὰ χιτη.

Ὁ ἄμοιρος Λεωκράτης τὴ μάζεψε μὲ τρεμουλιαστὰ χέρια, τὴν ἔβαλε σὲ μιὰ σιάμνα πολὺτιμη καὶ κλαίοντας πῆγε καὶ τὴν ἀκούμπησε στὸν τάφο, κοντὰ σὲ ἄλλες σιάμνες τῶν προγόνων του. Γιατὶ ἐκεῖ στὸν Κεραμεικὸ ἦταν θαμμένοι καὶ ἄλλοι δικοὶ του. Πολλοὶ ἀπὸ τὸ γένος του εἶχαν θυσιάσει τὴ ζωὴ τους γιὰ τὴν πατρίδα.

Ἀπάνω στὸν τάφο του ἕνας μεγάλος τεχνίτης σκάλισε στὸ μάρμαρο τὸν Κλεισθένη· τὸν ἔκαμε ἀπάνω στὸ ἄλογό του τὴ στιγμή πὸν πέθαινε νικῶντας. Ὁ ἀτρόμητος καβαλάρης ὠροῦσε σ' ἕναν ἐχθρὸ καὶ τὸν ἔρριχνε κάτω νεκρό.

Στὰ τρίμερα καὶ στὰ ἐννιάμερα ὅλοι οἱ συγγενεῖς, σι' ἄσπρα ντυμένοι, μὲ στεφάνια στὸ κεφάλι πῆγαν στὸν τάφο τοῦ Κλεισθένη. Ἀπόθεσαν στὸ μάρμαρο πανεράκια μὲ ὠραῖα ὀπωρικά, καὶ κρέμασαν στεφάνια ἀπὸ ὄμορφα λουλούδια.

Ἐκεῖ ἔταξαν στὸ νεκρὸ πὸς δὲ θὰ τὸν ξεχάσουν ποτέ· πὸς κάθε χρόνο τὴν ἴδια ἡμέρα θὰ ἔρχονται στὸν τάφο του νὰ λένε τίς χάρες πὸν εἶχε ὅταν ζοῦσε . . .

Ἐδῶ σταμάτησε ὁ Ἀριστογένης· δὲν μποροῦσε πια νὰ προχωρήσει. Τὰ δάκρυα τὸν ἔπνιγαν. Ἀκούμπησε τὸ κεφάλι στὸ χέρι του καὶ ἔμεινε ὦρα συλλογισμένος. Ἔτσι ἀκίνητος πὸν ἦταν, μὲ τὴν πίκρα ζωγραφισμένη στὸ πρόσωπό του, φαινόταν σὸν ἕνα ἄγαλμα τοῦ πόνου.

98. Οἱ φίλοι μου.

Τὰ δύο παιδιὰ τὸν κοίταζαν μὲ συγκίνηση καὶ μὲ σεβασμό. Τώρα κατὰλαβαν τί ἄνθρωπος ἦταν ὁ δάσκαλός τους καὶ ἔνιωθαν τί γινόταν μέσα στὴν ψυχὴ του. Ἐπιτέλους ὁ Ἀμύντας δὲ βάσταξε· σηκώθηκε, τὸν ἀγκάλιασε καὶ τοῦ εἶπε:

« Πολὺ μᾶς συγκίνησε ὁ θάνατος τοῦ φίλου σου. Μὰ εἶναι γιὰ νὰ τὸν λυπᾶται κανεὶς τὸν Κλεισθένη; Εἶναι πιὸ ὠραῖος θάνατος ἀπὸ τὸ νὰ πεθάνῃ κανεὶς γιὰ τὴν πατρίδα; »

— « Ἐγὼ ἔτσι θέλω νὰ πεθάνω κι ἔτσι θὰ πεθάνω ! » εἶπε ὁ Ἀντίπατρος, ποὺ ἀγαποῦσε τὶς μάχες καὶ τὸν πόλεμο.

— « Ὁ Κλεισθένης στάθηκε εὐτυχισμένος σιὸ θάνατό του, ὅπως ἦταν εὐτυχισμένος καὶ σιὴ ζωὴ του » εἶπε ὁ Ἀριστογένης. « Τὴ δική μου τὴ δυστυχία συλλογίζομαι καὶ κλαίω. Ἄχ ! γιὰ νὰ μὴν πέσω κι ἐγὼ νεκρὸς σιὴ μάχη ! Θὰ πέθαινα τιμημένος καὶ δὲ θὰ ἤμουν τώρα σιὰ ξένα, σκλάβος κι ἄθλιος, ἔρημος, ἓνα ἐρείπιο . . . »

— « ὦ, μὴν τὸ λὲς αὐτὸ » εἶπε ὁ Ἀμύντας. « Δὲν εἶσαι μόνος σιὸν κόσμον· δὲν εἶσαι πιὰ ἔρημος. Ἐμεῖς εἴμαστε φίλοι σου· καὶ δὲ σ' ἔχομε πιὰ γιὰ σκλάβο. Ἐμεῖς σὲ ἀγαποῦμε καὶ σὲ τιμοῦμε, καὶ μὴν ἀπελπίζεσαι. Θὰ ἰδῆς, ἄκουσέ μας, θὰ ξαναἰδῆς τοὺς δικούς σου, τοὺς παλιούς σου φίλους . . . »

» Ἔλα πὲς μας τώρα γιὰ τοὺς φίλους σου. Τί ἔγινε ἢ Νικομάχη, ποὺ ζωγράφιζε τ' ἀγγεῖα; »

« Αὐτὴ, παιδιά μου, ἔγινε μεγάλη καὶ τρανή, εἶπε ὁ Ἀριστογένης. Θυμάστε τί φτωχὴ ποὺ ἦταν κι ἀρρωσιάρια, καὶ πῶς γιὰ νὰ βγάλουν τὸ ψωμί τους ἢ γιὰ γιὰ τῆς πῆγαινε σι' Ἀνθεστήρια, νὰ πουλήσῃ τ' ἀγγεῖα τῆς καὶ τ' ἀγαλματάκια τῆς; Μέσα λοιπὸν σιὸ ἀδύνατο ἐκεῖνο κορμὶ ἦταν μιὰ δυνατὴ ψυχὴ. Ψυχὴ καλλιτεχνικὴ ποὺ ἀφωσιώθηκε ὅλη σιὴν τέχνη τῆς. Ἐτσι λίγο λίγο ἔβγαλε ὄνομα. Ὅλοι μιλοῦσαν μὲ θαυμασμὸ γιὰ τὰ ἔργα τῆς. Οἱ πλούσιοι τὸ εἶχαν εὐτύχημά τους ν' ἀγοράσουν ἓνα ἔργο τῆς καὶ πλήρωναν ὅσα ζητοῦσε.

Τὰ ἔμαθα αὐτὰ ἀπὸ ἓναν Ἀθηναῖο πλοίαρχο, ποὺ ἀπάντησα σιὸ λιμάνι τοῦ Θερμαϊκοῦ.

Ἡ Νικομάχη λοιπὸν ὕστερα ἀπὸ τὴν κηδεῖα τοῦ Κλει-

σθένη, ἔφτιασε ἓνα μεγάλο, ὠραιότατο πῆλινο ἀγγεῖο. Κι ἀπάνω σ' αὐτὸ ζωγράφισε τὸν Κλεισθένη σὰν ἔφηβο μὲ τὴ γλαμύδα του, καὶ μὲ τὰ ὄπλα ποῦ τοῦ εἶχε πρωτοδώσει ἡ πατρίδα. Ὅλοι ὄσοι τὸ εἶδαν ἐκεῖνο τὸ ἔργο τὸ θαύμασαν.

Μιὰ μέρα ἡ Νικομάχη τὸ πῆρε καὶ τὸ ἔφερε στὸ λυπημένο σπῖτι τοῦ Λεωκράτη. Τοῦ τὸ πρόσφερε καὶ τοῦ εἶπε:

« Λεωκράτη, σοῦ προσφέρω τὸ ἔργο μου αὐτὸ ποῦ ἔκαμα γιὰ τὸ παιδί σου. Σοῦ τὸ προσφέρω γιὰ τὴν παλικαριά του καὶ γιὰ τὴν καλοσύνη, ποῦ ἔδειξε μιὰ φορὰ γιὰ μένα σὺς μέρες τῆς δυστυχίας μου ».

Ὁ Λεωκράτης ἔσφιξε μὲ συγκίνηση τὸ χέρι τῆς Νικομάχης καὶ φίλησε μὲ δάκρυα τὸ ἀγαπημένον πρόσωπο τοῦ παιδιοῦ του.

Ἐπειτα μὲ προσοχὴ καὶ σεβασμὸ ἔβαλε τὸ καλλιτεχνικὸ ἔργο κοντὰ σὶδὸν Ποσειδῶνα του καὶ στοὺς ἄλλους πατρογονικοὺς θησαυροὺς του.

Τώρα πιά, μοῦ εἶπαν, ἡ Νικομάχη δὲν εἶναι χλομὴ κι ἀδύνατη σὰν πρῶτα. Ἐγινε γερὴ, γιὰτὶ πολὺν καιρὸ ζῆ σὴν ἔξοχή, στὸ χωριό μου, μὲ τοὺς δικούς μου ».

« Καὶ οἱ δικοί σου τί γίνονται ; » ρώτησε ὁ Ἀμύντας.
« Ὑστερα ἀπ' ὅσα μᾶς εἶπες, μᾶς φαίνονται σὰ νὰ τοὺς ξέρωμε ἀπὸ καιρὸ, καὶ τοὺς ἀγαποῦμε σὰ δικούς μας. Ζοῦν ὁ πατέρας σου κι ἡ μητέρα σου ; »

— « Ναι, ζοῦν, εἶπε μὲ στεναγμὸ ὁ Ἀριστογένης, μὰ ὁ καημὸς τους εἶναι πάντα γιὰ μένα. Χρόνια μὲ περιμένουν μὲ τὰ δάκρυα σὶὰ μάτια. Κι εἶναι δυστυχισμένοι ποῦ εἶμαι σκλάβος. Μὰ δὲν ἔχουν μόνο τὴ δική μου λύπη . . . Θυμάστε τὴ μικρούλα μας τὴ Φιλομήλα ; »

« Ποῦ τὴν εἶχε τρομάξει τόσο ὁ Σιρεψιάδης ; »

— « Ναι, παιδιά μου. Μεγάλωσε, ἔγινε κοπέλα, κι ἔπειτα μιὰ χαριτωμένη γυναικούλα τοῦ Θεαγένη. Κι εἶσι

αὐτὸς ποὺ ἦταν ἀδερφός μου ἀπὸ φίλια, ἔγινε διπλὰ ἀδερφός μου, κι ἀπὸ συγγένεια. Γι' αὐτό, ὅταν ἤμουν βαριᾶ λαβωμένος, τὸν ἐξώρκιζα μὲ δάκρυα νὰ μ' ἀφήσῃ νὰ ξεψυχήσω, κι αὐτὸς νὰ φύγῃ, νὰ γλιτώσῃ.

« Λυπήσου τὴ γυναῖκα σου, λυπήσου τὰ παιδάκια σου » τοῦ ἔλεγα τότε. Αὐτὸς ὅμως τὰ θυσίασε ὅλα στὴ φίλια· γιὰ νὰ σώσῃ ἐμένα, ἄφησε νὰ τὸν πιάσουν κι αὐτὸν αἰχμάλωτο, καὶ νὰ τὸν πουλήσουν σκλάβο. Γι' αὐτὸ ἀπὸ καιρὸ δυὸ θέσεις μένουν ἄδειες σιὸ σπίτι μας. Καὶ ὅλοι τους μὲ δακρυσμένα μάτια δυὸ πρόσωπα ἀναζητοῦν πάντα. Μὰ τοῦ κάκου τὰ περιμένουν! Οἱ ξενιτεμένοι εἶναι μακριά, εἶναι σκλάβοι! . . . »

Καὶ πάλι σώπασε ὁ Ἀριστογένης· καὶ πάλι βυθίστηκε στοὺς πικροὺς του λογισμοὺς. Μὰ τὰ δυὸ ἀδέρφια τώρα δὲν εἶπαν τίποια. Πατώντας στὰ νύχια βγῆκαν ἔξω, καὶ σιγὰ σιγὰ πῆγαν ἴσια στὴ μητέρα τους τὴν Πραξιθέα.

99. Τί ζητοῦν ἀπὸ τὴ μητέρα τους τὰ δυὸ ἀδέρφια.

Ὁ Ἀντίπατρος κι ὁ Ἀμύντιος μπῆκαν γρήγορα στὴν κάμαρα τῆς μητέρας τους.

Τὸ μητρικὸ μάτι κοιτάζει πάντα βαθιὰ τὴν ψυχὴ τῶν παιδιῶν. Ἀπὸ μιὰ κίνηση, ἀπὸ ἓνα βλέμμα, ἀπὸ ἓνα σούφρωμα φρυδιῶν καταλαβαίνει ἡ μητέρα τί γίνεται στὴν παιδικὴ καρδιά.

Ἔτσι καὶ τώρα ἡ μητέρα τῶν δυὸ παιδιῶν κατάλαβε πὼς κάτι ἔχουν σήμερα τὰ παιδιά της. Τὸ περπάτημά τους ἦταν πιὸ γρήγορο. Τὰ μάτια τους φαίνονταν σὰν κλαμένα. Ἡ φωνὴ τους ὅταν τὴν καλημέρισαν σὰ νὰ ἔτρεμε.

« Τί ἔχετε, ἀγόρια μου ; » τοὺς ρώτησε.

Τὰ δυὸ ἀδέρφια τὴν ἀγκάλιασαν καὶ τῆς εἶπαν :

« Μητέρα, πές μας πὼς θὰ κάμῃς αὐτὸ ποὺ θὰ σὲ παρακαλέσωμε ».

— « Μὰ παιδιά μου, χωρίς νὰ ξέρω ; νὰ μοῦ πῆτε πρῶτα καί . . . βέβαια, ἂν γίνεται, . . . ἂν μπορῶ . . . »

Τὰ δυὸ παιδιά κάθισαν κοντά της κι ἄρχισαν τὴν ἱστορία τοῦ Ἀριστογένη. Πολλὴ ὥρα ἔμειναν μαζί της. Καὶ διὰ τελείωσαν ἡ μητέρα συγκινημένη εἶπε στὰ παιδιά της :

« Ναί, θὰ βάλω τὰ δυνατά μου. Εἶναι δύσκολο, πολὺ δύσκολο· πὶὸ πολὺ δύσκολο γιὰ κεῖνον ποὺ εἶναι στὴν Ὀλυμπιο. Αὐτὸ ὅμως εἶναι δουλειὰ τοῦ πατέρα σας. Ἐγὼ σὰς δίνω τὴν ὑπόσχεσή μου πὼς θὰ βάλω ὅλα μου τὰ δυνατά. Ἐὰν χρειαστοῦν χρήματα, δίνω ἀπὸ τὰ δικά μου. Ναί, καλὰ μου παιδιά, . . . δὲν εἶναι ἀδύνατο. Μὴν ἀπελπίζετε ! »

100. Τὸ γράμμα τοῦ Λεοννάτου.

Ἦστερα ἀπὸ λίγες μέρες ἔφτασε στὴν Πέλλα, τὴν πρωτεύουσα τῆς Μακεδονίας, ἓνας ταχυδρόμος ἀπὸ τὸ στρατόπεδο τοῦ Ἀλεξάνδρου. Ἐφερε ἓνα γράμμα τοῦ βασιλιᾶ στὴν Ὀλυμπιάδα τὴ μητέρα του, κι ἓνα ἄλλο τοῦ στρατηγοῦ Λεοννάτου στὴ γυναῖκα του.

Ἄς δοῦμε τί ἔγραφε τὸ δεύτερο γράμμα.

Ὁ Λεοννάτος στὴν Πραξιθέα εὐχεται χαρὰ καὶ ὑγεία.

Σοῦ γράφω ἀπὸ τὰ παράλια τῆς Μικρασίας. Νικήσαμε τοὺς βαρβάρους καὶ σὲ κάθε βῆμα ποὺ προχωροῦμε ἐλευθερώνομε σκλάβους ἀδερφοὺς ἀπὸ τὴν περσικὴ σκλαβιά!

Θυμᾶσαι πὼς ξεκινήσαμε ἀπὸ τὴ Μακεδονία ; Ἦστερα ἀπὸ εἴκοσι ἡμέρες πεζοπορία φτάσαμε στὸν Ἑλλήσποντο. Τὸ στρατὸ τὸν πέρασαν ἀντίκρυ ἑκατὸν ἐξήντα καράβια πολεμικὰ καὶ πολλὰ φορτηγά. Ὁ Ἀλέξανδρος κρατώντας τὸ τιμόνι ἔφερε τὸ βασιλικὸ καράβι στὴν Τροία, στὸ μέρος ποὺ εἶναι οἱ τάφοι τοῦ Ἀχιλλεῆα καὶ τοῦ Πατρόκλου. Ἄμα ἔφτασε τὸ καράβι στὴν ἀκρογιαλιά, πρῶτος πήδησε στὴ στεριά ὁ Ἀλέξανδρος μὲ ὅλη του τὴν πανοπλία.

Ἦστερα, ἐκεῖνος ἐμπρὸς κι ἐμεῖς οἱ στρατηγοὶ πίσω του, ἀνεβήκαμε στὸ ψῆλωμα, ποὺ εἶναι τὰ ἑρείπια τῆς Τροίας. Μπήκαμε στὸ ναὸ τῆς Ἀθηνᾶς κι ὁ Ἀλέξανδρος ἔβγαλε τὴν πανο-

πλία του, τὴν πρόσφερε στὴ θεὰ καὶ πῆρε ἀπὸ τὸ ναὸ τὰ ὄπλα καὶ τὴν ἀσπίδα τοῦ Ἀχιλλέα.

Ἐπειτα πῆγε στὸν τάφο τοῦ Ἀχιλλέα, τὸν ἐστόλισε μὲ λουλούδια καὶ τὸν ἔρρανε μὲ μύρα. Ὑστερα ἔγιναν ἀγῶνες κι οἱ ντόπιοι Ἕλληνες—γιατὶ πέρα ὡς πέρα ἡ χώρα ἐκείνη εἶναι ἑλληνική—ἔφεραν χρυσὰ στεφάνια στὸ βασιλεῖα. Ἀπὸ κεῖ τράβηξε πρὸς τὸν κάμπο καὶ περίμενε τὸ στρατό του. Ἀμέσως ξεκινήσαμε καὶ σὲ λίγες μέρες φτάσαμε στὴν ἀκροποταμιὰ τοῦ Γρανικοῦ.

Στὴν ἀντικρινὴ ὄχθη μᾶς περίμεναν οἱ Πέρσες. Εἶχαμε φτάσει ἀργὰ στὸ Γρανικὸ καὶ ὁ στρατὸς ἦταν κατακουρασμένος ἀπὸ τὴν πολλὴ πορεία. Ὁ ποταμὸς ἦταν βαθὺς κι ἡ ἀντικρινὴ ὄχθη γεμάτη βράχια καὶ γκρεμούς· γι' αὐτὸ ἔλεγαν πολλοὶ στρατηγοὶ νὰ μὴν ἀρχίσωμε ἀμέσως τὴ μάχη.

Μὰ ὁ Ἀλέξανδρος, ἀφοῦ κοίταξε καλὰ καλὰ τίς θέσεις τοῦ ἐχθροῦ, πήδησε στὸ ἀλόγὸ του λέγοντας: «ἐλάτε μαζί μου».

Ἐνα ἀπόσπασμα ὤρμησε στὸν ποταμὸ καὶ μαζί μ' αὐτοὺς καὶ ὁ Ἀλέξανδρος· κι οἱ σάλπιγγες ἔπαιζαν ἕνα πολεμικὸ τραγούδι. Πρὶν φτάσωμε ἀντίκρου, οἱ Πέρσες ἔρριχναν ἀπάνω μας σὰ χαλάζι τὰ κοντάρια καὶ τὰ βέλη τους· μᾶς ἐμπόδιζε καὶ τὸ νερὸ νὰ προχωρήσωμε. Τότε ὁ Ἀλέξανδρος ὤρμησε πρῶτος στὸ μέρος ποῦ ἦταν οἱ πρὸ πολλοὶ Πέρσες. Πατᾶ στὴν ἄλλη ὄχθη, πίσω του ὄρμᾶ καὶ τὸ ἄλλο ἰππικὸ καὶ ἀρχίζει μὲ λύσσα ἡ μάχη.

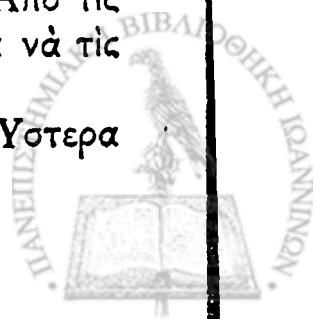
Ὁ Ἀλέξανδρος ρίχνει κάτω νεκρὸ τὸ γαμπρὸ τοῦ Δαρείου. Σκοτώνει κι ἄλλους ἀρχηγούς. Κινδύνεψε ὅμως πολὺ, κι ἀπὸ τρίχα νὰ σκοτωθῆ, ἀν δὲν πρόφτανε ὁ Κλεῖτος μὲ μιὰ σπαθιά νὰ κόψῃ τὸ χέρι τοῦ Πέρση, τὴ στιγμὴ ποῦ ἦταν ἕτοιμος νὰ χτυπήσῃ τὸ κεφάλι τοῦ βασιλιᾶ.

Στὸ τέλος πέρασε ὅλος ὁ στρατὸς μας ἀντίκρου. Σὰν τὰ λιοντάρια χυθῆκαμε ἀπάνω στοὺς ἐχθρούς. Ὅλο τὸ μέρος γέμισε ἀπὸ ἐχθρικά πτώματα. Οἱ Πέρσες δείλιασαν καὶ σκόρπισαν.

Ὑστερα ἀπὸ τὴ νίκη, τὴν πρώτη, τὴ μεγάλη νίκη, ὁ Ἀλέξανδρος ἀκούραστος ἔκαμε τὸ γῦρο στὸ στρατόπεδο, ἔσφιγγε τὸ χέρι τῶν γενναίων, ρωτοῦσε τοὺς πληγωμένους πῶς πληγώθηκαν καὶ τοὺς ἄκουε νὰ διηγοῦνται τὰ κατορθώματά τους.

Πῆραμε ἀμέτρητα λάφυρα. Χαλιά, πορφύρες κι ἄλλα πολυτιμα πράματα στέλνει ὁ Ἀλέξανδρος στὴ μητέρα του. Ἀπὸ τίς περσικὲς ἀσπίδες στέλνει τρακόσιες στοὺς Ἀθηναίους γιὰ νὰ τίς κρεμάσουν στὸν Παρθενῶνα.

Τὰ λάφυρα αὐτὰ θὰ τὰ φέρω ἐγὼ στὴν Ἑλλάδα. Ὑστερα

ἀπὸ δυὸ ἐβδομάδες θὰ εἶμαι στήν Πέλλα, θὰ εἶμαι στὸ σπίτι μας, μαζί σου, Πραξιθέα μου, μαζί μὲ τὰ παιδιὰ μας. Κι ἀφοῦ παραδώσω τὰ δῶρα στῆ βασίλισσα, θὰ πάω τις ἀσπίδες στήν Ἀθήνα.

Χαῖρε!

Δὲν περιγράφεται ἡ χαρὰ τῆς Πραξιθέας καὶ τῶν δυὸ παιδιῶν του. Πρὶν εἶχαν τέτοια ἀνησυχία μὴν ἔπαυε τίποτα σιτὸν πόλεμο ὁ πατέρας τους. Καὶ τώρα μεμιᾶς μάθαιναν πὼς ἦταν γερός καὶ δοξασμένος, καὶ σὲ λίγες ἡμέρες θὰ τὸν ἔβλεπαν.

Τὰ παιδιὰ πιὸ πολὺ τώρα μιλοῦσαν γιὰ τὸ σχέδιό τους.

« Ἀντίπατρε, τὸ νοῦ σου » ἔλεγε ὁ Ἀμύντας.

— « Θὰ κάμωμε ἀμέσως ἔφοδο! ἔλεγε ὁ Ἀντίπατρος, καὶ θὰ νικήσωμε! »

— « Μητέρα! » ἔλεγαν στήν Πραξιθέα. « Μὴν ξεχάσης τὸν Ἀριστογένη ».

— « Εἶμαι πιστός σας σύμμαχος » ἔλεγε γελώντας ἡ μητέρα. « Θὰ νικήσωμε ».

101. Ὁ γυρισμὸς τοῦ Λεοννάτου.

Πόσο ἀργὰ πέρνοῦν οἱ ὥρες ὅταν περιμένη κανεὶς κάτι ἀνυπόμονα! Αἰῶνες φαίνονταν οἱ ἡμέρες ἐκεῖνες στήν Πραξιθέα, τῇ γυναῖκα τοῦ Λεοννάτου καὶ σιὰ δυὸ τῆς ἀγόρια.

Ἐνα βράδυ ἡ μητέρα καὶ τὰ παιδιὰ κάθονταν σιτὸν κῆπο, κάτω ἀπὸ τὰ πυκνὰ καὶ δροσερὰ δέντρα.

« Πέντε μέρες ἀκόμη! » εἶπε ὁ Ἀντίπατρος, κοιτάζοντας σιὰ μάτια τῇ μητέρα του.

— « Δὲ βασιῶν πιά νὰ περιμένω! » εἶπε κι ὁ Ἀμύντας.

— « Τί λέτε; πᾶμε νὰ τὸν ὑποδεχτοῦμε; » ρώτησε ὁ Ἀντίπατρος.

— « Ναί, αὐτὸ εἶναι τὸ καλύτερο » εἶπε ἀποφασιστικὰ ἡ Πραξιθέα. Καὶ σιτῇ στιγμῇ μητέρα καὶ παιδιὰ πῆραν τὴν ἀπόφασή τους.

Ὁ στρατηγὸς Λεοννάτος θὰ ἔφθανε μὲ τὸ βασιλικὸ

πλοίο στο Θερμαϊκό κόλπο. Ένα λιμανάκι ήταν στο οίμιον που χυνόταν ο Λουδίας· αυτός ο ποταμός περνούσε κοντά από την Πέλλα. Σιγά ήσυχα και βαθιά νερά του μπορού-

σαν να ταξιδέψουν βάρκες· ταχτικά από την Πέλλα ως τη θάλασσα ανεβοκατέβαιναν βάρκες πολλές.

Την άλλη μέρα η Πραξιθέα με τα παιδιά της και με το δάσκαλό τους μπήκαν σε μια μεγάλη βάρκα και ξεκίνησαν. Τί όμορφη που φάνταζε μέσα στις πρασινάδες ή

Λουδία λίμνη, καὶ πῶς ἔλαμπε μὲ τοὺς μαρμαρένιους ναοὺς τῆς στῆ βουνοπλαγιά ἢ δοξασμένη Πέλλα !

Δὲν περίμεναν πολὺ ἐκεῖ κάτω σιὸ λιμάνι. Ὅστερα ἀπὸ λίγες ὥρες πρόβαλε τὸ βασιλικὸ καράβι σκίζοντας τὴ θάλασσα τοῦ Θερμαϊκοῦ. Πίσω ἐρχόταν ἓνα μεγάλο καράβι φορτηγὸ, πὺν εἶχε μέσα τὶς τρακόσιες ἀσπίδες καὶ ἀρκετοὺς πληγωμένους, πὺν τοὺς ἔστελνε ὁ Ἀλέξανδρος σιὴν πατριίδα τους νὰ βροῦν τὴν ὑγεία τους.

Ὅταν ἡ βάρκα ἔφτιασε κοντὰ σιὸ βασιλικὸ καράβι, πήδησαν ἀπάνω ἡ Πραξιθέα, ὁ Ἀντίπατρος καὶ ὁ Ἀμύντας, καὶ ὤρμησαν μὲ συγκίνηση σιὸν ἡλιοκαμένο, τὸ μεγαλόσωμο στρατηγὸ, πὺν ἦταν σιὴν πρῶμη κοντὰ σιὸν πλοίαρχο.

Τὶ ἀγκαλιάσματα, τί φιλήματα, τί δάκρυα ! Ὅλοι τους ρωτοῦσαν γιὰ τὸ μακρινὸ ταξίδι, γιὰ τὶς μάχες, γιὰ τοὺς κινδύνους πὺν πέρασε· κι ἐκεῖνος ρωτοῦσε γιὰ τὴν ὑγεία τους, γιὰ τὴν προκοπὴ τῶν παιδιῶν, γιὰ τοὺς συγγενεῖς, γιὰ τὴ χώρα.

Σιὸ μεταξὺ ἔφτιασε τὸ καράβι σιὸ λιμάνι, κι ὀλη ἡ συνοδεία βγῆκε ἔξω. Τότε εἶδε ὁ Λεοννάτος καὶ τὸν Ἀριστογέννη.

« Ἐ Ἀθηναῖε, τοῦ λέει χαμογελώντας, εἶσαι εὐχαριστημένος ἀπὸ τὰ παιδιὰ μου ; »

« Στρατηγέ, τοῦ ἀποκρίνεται ὁ Ἀριστογέννης, ἡ γῆ εἶναι πολὺ γόνιμη· ἂν εἶναι καλὸς κι ὁ σπόρος, θὰ ἔχωμε χωρὶς ἄλλο μεγάλη ἐσοδεία ».

Εὐχαριστήθηκε ἡ πατρικὴ καρδιά ἀπὸ τὰ λόγια τοῦ δασκάλου· γιαιτὶ ἡ πιὸ μεγάλη χαρὰ γιὰ τοὺς γονεῖς εἶναι ν' ἀκοῦν καλὰ γιὰ τὰ παιδιὰ τους.

Ὁ Λεοννάτος πρόσταξε κι ἀρμάτωσαν τὴν ὠραιότερη καὶ μεγαλύτερη βασιλικὴ βάρκα, φόρτωσαν σὲ ἄλλη τὶς κάσες, πὺν εἶχαν τὰ πλούσια δῶρα τοῦ Ἀλεξάνδρου σιὴ μητέρα του Ὀλυμπιάδα, καὶ ξεκίνησαν.

102. Ἡ ἔφοδος καὶ ἡ νίκη.

Τὰ κουπιὰ ἀνεβοκατέβαιναν ρυθμικὰ καὶ ἡ μεγάλη βάρκα προχωροῦσε ἀνάμεσα σὲ ἀνθισμένες ὄχθες τοῦ Λουδία, σκίζοντας μὲ ἀφρό τὰ ἡσυχα νερά του. Στὴν πρῶ-
μη ἓνα ὥραϊο καμαράκι μὲ παράθυρα ἀπ' ὅλες τὶς μεριές.
Ἐκεῖ κάθισε ὁ στρατηγός, καὶ κοντὰ του ἡ γυναῖκα του
καὶ τὰ δυὸ παιδιὰ τους· ἄλλος κανεὶς δὲν ἦταν ἐκεῖ. Τὰ
παιδιὰ κάτι σπουδαῖο ἔλεγαν σὶνὸν πατέρα τους· ὅταν ἔπαυε
τὸ ἓνα, μιλοῦσε τὸ ἄλλο. Κάποτε ἔλεγε τὸ λόγο της κι ἡ
μητέρα τους. Ὁ στρατηγὸς ἄκουε μὲ προσοχή· καὶ πότε
σοῦφρωνε τὰ φρούδια σὰ νὰ ἔλεγε : « δὲ γίνεται! », πότε χα-
μογελοῦσε εὐχαριστημένος· καὶ τὰ παιδιὰ ὅλο ἔλεγαν, καὶ
τὰ μάτια τους ἔλαμπαν, κι ἡ φωνή τους ἔτρεμε, καὶ μὲ τὰ
χέρια τους ἔπιαναν τὰ γόνατα τοῦ πατέρα τους σὰ νὰ τὸν
παρακαλοῦσαν· κι ἡ μητέρα ἔνωρε κι ἐκείνη τῇ φωνῇ της
κι ἔλεγε : « Ναί, Λεοννάτε· κάμε το, κάμε το ! »

Ὁ στρατηγὸς ἔμεινε λίγο συλλογισμένος. Ἐλεγε μὲ
τὸ νοῦ του : « νά, ὁ καλὸς ὁ σπόρος ἄρχισε νὰ φυτρώνῃ
στὴν καλὴ τῇ γῆ ».

Ἡ μητέρα καὶ τὰ παιδιὰ περίμεναν μὲ ἀγωνία τὴν
ἀπόφαση· θὰ ἦταν ναὶ ἢ θὰ ἦταν ὄχι;

« Φωνάξετε τὸ δάσκαλό σας! » εἶπε σὲ λίγο ὁ Λεοννάτος.

Ὁ Ἀμύντας πήδησε σὰ ζαρκάδι, καὶ γύρισε ἀμέσως
κρατώντας ἀπ' τὸ χέρι τὸν Ἀριστογένη.

« Ἀριστογένη » τοῦ λέει ὁ Λεοννάτος « τὰ παιδιὰ μοῦ
διηγῆθήκαν τὴν ἱστορία σου. Τὴν ἄκουσα μὲ συγκίνηση
μεγάλῃ. Ἦσουν ἐλεύθερος πολίτης μιᾶς δοξασμένης πολι-
τείας καὶ τέτοιος πρέπει νὰ ξαναγίνῃς. Ἀπ' αὐτὴν τῇ στιγ-
μῇ δὲν εἶσαι σκλάβος· εἶσαι ἐλεύθερος. Εἶσαι ἴσος μας,
εἶσαι φίλος μας· σὲ φιλοξενοῦμε. Καὶ σὲ λίγο πού θὰ
σιρωθῇ τὸ τραπέζι, θὰ καθίσης κοντὰ μας· κι ὅταν ἔρθῃ

ἡ ὥρα γιὰ τὸ κρασί, θέλω νὰ κάμης πρόποση γιὰ τὸ γυρισμό σου, γιὰτὶ γρήγορα θὰ πατήσης τὸ χῶμα τῆς πατρίδας σου μαζί μὲ τὸν καλό σου φίλο, τὸ Θεαγένη. Ἀῦριο σιέλνω ἄνθρωπό μου στὴν Ὀλυμπο νὰ τὸν ἐξαγοράσω. Γυρίσετε σιὸν τόπο σας, σιὸ χῶμα ποὺ γεννηθήκατε, καὶ ζήσετε εὐτυχισμένοι!...»

Δὲν παραζαλίζει μόνο ἡ μεγάλη λύπη, μὰ κι ἡ μεγάλη χαρά. Ὁ Ἀριστιογένης τὰ ἔχασε. Τίποτα δὲν τοῦ εἶχαν πεῖ τὰ παιδιά, κι ἡ μεγάλη εὐτυχία τοῦ ἦρθε ἔξαφνα. Δὲν ἤξερε τί νὰ πῆ. Δὲν ἔβρισκε λόγια· τὰ μάτια του μόνο μιλοῦσαν γεμάτα δάκρυα. Ἔσφιζε δυνατὰ τὸ χέρι τοῦ Λεοννάτου καὶ τῆς γυναίκας του, ἀγκάλιασε τὰ δυὸ παιδιά καὶ τότε μονάχα τοῦ λύθηκε ἡ γλῶσσα καὶ ψιθύρισε:

« ὦ εὐγενικῶν γονιῶν εὐγενικὰ βλαστάρια! ὦ εὐγενικὲς ψυχές, εὐχαριστῶ! ».

103. Ἡ πιὸ εὐτυχισμένη μητέρα.

Μὲ μεγάλες τιμὲς ὑποδέχτηκαν στὴν Πέλλα τὸ στρατηγὸ Λεοννάτο. Νέοι στρατιῶτες ἀμούστακοι—γιὰτὶ ὅλοι οἱ ἄλλοι ἦταν σιὸν πόλεμο — παρατάχτηκαν ὀπλισμένοι ἔξω ἀπὸ τὴν πόλη.

Ὁ στρατηγὸς Ἀντίπατρος, ποὺ τὸν εἶχε ἀφήσει ὁ Ἀλέξανδρος στὴν πρωτεύουσα ἀντικαταστάτη του, ἦρθε μὲ συνοδεία μεγάλη νὰ πῆ τὸ «καλῶς ὄρισες» σιὸν ἀποστάλμένο τοῦ βασιλιᾶ. Καὶ ἅμα μίλησε ὁ Λεοννάτος κι εἶπε τίς μεγάλες νίκες, τ' ἀπίστευτα κατορθώματα τοῦ βασιλιᾶ καὶ τοῦ στρατοῦ, ὅλος ὁ λαὸς τῆς Πέλλας, ποὺ ἦταν ἐκεῖ μαζεμένος, ξέσπασε σ' ἕναν ἀκράτητο ἐνθουσιασμό καὶ τὰ ζήτω ἀνέβαιναν ὡς τὰ οὐράνια.

Μόλις πάτησε τὸ πόδι του ὁ στρατηγός, ἔστειλε ἕναν πιστό του ἄνθρωπο στὴν Ὀλυμπο.

« Δῶσε αὐτὴν τὴ διαταγὴ καὶ τὰ λύτρα σιὸν Ὀλύν-

θιο, πάρε τὸ Θεαγένη κι ἔλα γρήγορα· τοῦ εἶπε.

Ὁ Λεοννάτος φόρτωσε σὲ βασιλικά ἀμάξια τὰ πολύτιμα δῶρα, ποὺ ἔστελνε στὴν Ὀλυμπιάδα τὸ παιδί της, καὶ τὰ ἔφερε στὸ παλάτι. Ἡ βασίλισσα σάστισε ὅταν εἶδε τὰ χαλιὰ καὶ τὶς πορφύρες καὶ τὴν ἀφάνταστη περσικὴ πολυτέλεια· καὶ πρόσταξε νὰ βάλουν τὰ βασιλικά ἐκεῖνα λάφυρα στὴ μεγάλη σάλα τοῦ παλατιοῦ καὶ ν' ἀφήσουν τὸν κόσμον νὰ ἔρχεται νὰ τὰ θαυμάζη. Κράτησε τὸ Λεοννάτο στὸ βασιλικὸ τραπέζι· κι ἐνῶ ἔτρωγαν, ἡ βασίλισσα ρωτοῦσε τὸ στρατηγὸ γιὰ τὸ παιδί της. "Ἄκουε μὲ ἀνατριχίλα τοὺς κινδύνους του, μὰ καὶ μὲ καμάρι τὰ πρωτάκουστα ἀντραγαθήματα καὶ τὶς νίκες του· καὶ ἡ μητρικὴ καρδιά της γέμιζε ὑπερηφάνεια.

104, Ὁ γυρισμὸς τοῦ Θεαγένη.

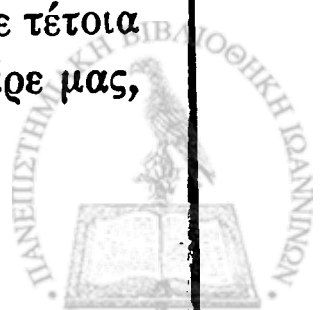
Τὴν ἄλλη μέρα πρωὶ πρωὶ ὁ Λεοννάτος κατέβηκε στὸ μεγάλο κῆπο του, τὸν καταπράσινο καὶ ἀνάπνεε τὴν πρωινὴ δροσιὰ κι ἄκουε τὰ κελαηδήματα τῶν πουλιῶν. Σὲ λίγο βλέπει ἐμπρός του τὸν Ἀριστογένη.

« Στρατηγέ, θὰ σοῦ ζητήσω μιὰ μεγάλη χάρη » τοῦ λέει. « Μοῦ δίνεις τὴν ἄδεια νὰ κατέβω ὡς κάτω στὸ Θερμαϊκό, γιὰ νὰ ὑποδεχτῶ τὸ Θεαγένη ; »

— « Ναι ναι, φίλε μου » εἶπε πρόθυμα ὁ Λεοννάτος. « Μπορεῖς νὰ φύγης ἀμέσως. Στάσου μόνο νὰ γράψω στὸν πλοίαρχο, νὰ στείλῃ ἐδῶ τοὺς πληγωμένους καὶ νὰ ἐτοιμάσῃ γιὰ ταξίδι ἓνα πλοῖο καὶ τὸ φορτηγὸ μὲ τὶς ἀσπίδες, γιὰτὶ σὲ λίγες ἡμέρες φεύγομε γιὰ τὸν Πειραιᾶ ».

Ἐκεῖνη τὴ στιγμὴ πρόβαλαν καὶ τὰ δυὸ παιδιὰ κι ἄκουσαν τὰ τελευταῖα του λόγια.

« Πατέρα, πάρε μας καὶ μᾶς μαζί σου. Ἐχομε τέτοια ἐπιθυμία νὰ ἰδοῦμε τὴ δοξασμένη πόλη. . . . Πάρε μας, πάρε μας, καλέ μας πατέρα. . . . »

— « Θὰ σᾶς πάρω, εἶπε ὁ Λεοννάτος, καὶ θ' ἀνεβούµε μαζὶ στὸν Παρθενῶνα. Ἐκεῖ θὰ δῆτε κάτι πού δὲν ξανάγινε, κάτι μεγάλο πού γίνεται πρώτη φορὰ ἀπὸ τὸν καιρὸ πού ἔγιναν οἱ ἑλληνικὲς πολιτεῖες ».

Τὰ παιδιὰ τὸν κοίταζαν στὰ μάτια μὲ ἀπορία σὰ νὰ ρωτοῦσαν « τί ; », μὰ ὁ Λεοννάτος δὲν εἶπε πιά τίποτα.

Τὰ δυὸ ἀδέρφια σὲ λίγο οὔτε τὸ συλλογίστηκαν. Εἶχαν τόσα πράματα νὰ ρωτήσουν, νὰ μάθουν γιὰ τὴν ἐκστρατεία καὶ τὸν πόλεμο, καὶ δὲν εἶχαν ξεκολλημὸ ἀπὸ τὸν πατέρα τους. Τώρα πού ἔλειπε ὁ Ἀριστογένης, αὐτὸς ἦταν ὁ δάσκαλός τους. Καὶ τὸν ἐρωτοῦσαν καὶ τὸν ξαναρωτοῦσαν γιὰ τὸν πόλεμο.

Ἡ καρδιὰ τοῦ Ἀμύντα, ὅταν ἄκουε πόσο πολλοὶ ἦταν οἱ Πέρσες, καὶ πόσο λίγοι οἱ Ἕλληνες, χτυποῦσε κάποτε ἀπὸ ἀνησυχία. Μὰ ἡ καρδιὰ τοῦ Ἀντιπάτρου ἀναπηδοῦσε γενναῖα μέσα του· τοῦ φαινόταν πὼς χιμοῦσε μέσα στοὺς ἐχθρούς, καὶ ὠρμοῦσε στὴ νίκη καὶ στὴ δόξα!...

Σὲ λίγες μέρες ὁ Ἀριστογένης γύρισε ἀπὸ τὸ ταξίδι του μὲ τὸ φίλο του. Μὲ τί ἀγάπη θ' ἀγκαλιάστηκαν ἅμα πρωτοῖδώθησαν καὶ πόσα δάκρυα θὰ ἔχυσαν ! Τώρα πιά εἶχαν περάσει τὰ βάσανα ! Ἡ χαρὰ ξανάδινε ζωὴ στὸ μαραμμένο τους πρόσωπο καὶ τὸ κουρασμένο κορμί τους ξανάγιωνε.

Ἦταν πάντα μαζὶ, πάντα ἀχώριστοι, ὅπως στὰ παιδικὰ τους χρόνια καὶ στὰ νιάτα τους.

Ὁ Ἀμύντας βλέποντάς τους ἔτσι, θυμήθηκε τὰ λόγια τοῦ Κλεισθένη, « δύο ἔσεῖς, κι ἐγὼ τρεῖς ! »

« Πάντα τρεῖς εἴμαστε » εἶπε μὲ συγκίνηση ὁ Ἀριστογένης· « ὁ φίλος μας μᾶς περιμένει στὸν Κεραμεικὸ καὶ σ' αὐτὸν θὰ κάμωμε τὴν πρώτη μας ἐπίσκεψη ».

Τὴν ἄλλη μέρα ὅλη ἡ συντροφιά ξεκίνησε γιὰ τὸ τα-

ξίδι· ἡ Πραξιθέα κατέβηκε στὸ Θερμαϊκὸ γιὰ νὰ κατεβοδῶση τὰ παιδιὰ της. Πρῶτη φορὰ ἔφευγαν μακριὰ της.

Τὰ πλοῖα σήκωσαν τὴν ἄγκυρα· κι ὥσπου νὰ βγοῦν ἔξω ἀπὸ τὸ λιμάνι, ἡ λυπημένη μητέρα κουνούσε οτὸν ἀέρα τὸν ἄσπρο πέπλο της στὸ πλοῖο πού ἔπαιρνε μακριὰ της ὅτι πολῦτιμο εἶχε σὲ τοῦτον τὸν κόσμον.

105. Στὸν Παρθενῶνα.

Τὰ παιδιὰ ἔγραψαν σὲ λίγο ἀπὸ τὴν Ἀθήνα στὴ μητέρα τους αὐτὸ τὸ γράμμα:

« Ὁ Ἀντίπατρος καὶ ὁ Ἀμύντας εὔχονται στὴ μητέρα τοῦς χαρὰ καὶ ὑγεία.

Εἶμαστε στὴν Ἀθήνα, τὴ δοξασμένη πόλη. Τὴν ξέραμε σὰ νὰ τὴν εἶχαμε κι ἄλλοτε ἰδεῖ. Ὁ Ἀριστογένης μᾶς ἔκαμε νὰ τὴν ἀγαπήσωμε σὰ δεύτερη πατρίδα μας. Ἄλλο ὅμως νὰ τὴ δῆ κανεὶς καὶ μὲ τὰ μάτια του! Τί νοοί, τί στοές, τί ἀγάλματα, τί κῆποι, τί θέατρα, τί ὁμορφιά, τί μεγαλεῖο, τί μαγεῖα! Ἄλλη φορὰ θὰ σοῦ τὰ γράψωμε ὅλα ἓνα ἓνα. Σήμερα θὰ σοῦ γράψωμε γιὰ τρία πράγματα πού μᾶς ἔκαμαν τὴν πιὸ μεγάλη ἐντύπωση.

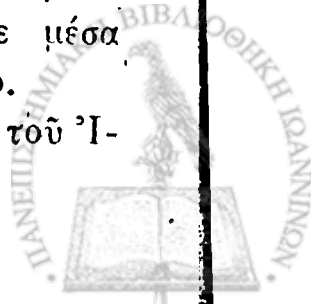
Πρῶτα πρῶτα πήγαμε στὸν Κεραμεικὸ, μαζί μὲ τὸν Ἀριστογένη καὶ τὸ Θεαγένη. Οἱ δυὸ φίλοι κρέμασαν ἀπὸ ἓνα ὠραῖο στεφάνι στὸν τάφο τοῦ φίλου τοῦς· γονάτισαν, καὶ τοῦ μιλοῦσαν σὰ νὰ ἦταν ζωντανὸς καὶ νὰ τοῦς ἄκουε.

« Κλεισθένη, ἦρθαμε· εἶμαστε μαζί σου κι εἶμαστε τρεῖς πάλι ἀχώριστοι, γιατί οὔτε ὁ θάνατος δὲ μᾶς χωρίζει! »

Ἐμεῖς δὲν μπορέσαμε νὰ κρατήσωμε τὰ δάκρυα.

Ἐκεῖ κοντὰ πουλοῦσαν λουλούδια. Ἀγοράσαμε πολλὰ καὶ τὰ σκορπίσαμε στὸ μαρμαρένιο τάφο τοῦ Κλεισθένη. Κι οἱ δυὸ φίλοι μᾶς εὐχαρίστησαν μὲ τὰ δακρυσμένα τους μάτια κι ἔσφιξαν τὸ χέρι μας χωρὶς νὰ ποῦνε λέξη. Ὑστερα πήγαμε στὸ Λύκειο· στὸ περίφημο σχολεῖο τοῦ Ἀριστοτέλη. Ἐπρεπε νὰ πᾶμε· ὄχι μόνο γιατί εἶναι πατριώτης μας, ἀπὸ τὰ Στάγειρα, μὰ καὶ γιατί εἶναι ὁ δάσκαλος τοῦ Ἀλεξάνδρου, αὐτὸς πού τοῦ ἔβαλε μέσα στὴν ψυχὴ του τὸν πόθο γιὰ κάθε εὐγενικὸ καὶ μεγάλο.

Τί ὠραῖο πού εἶναι τὸ Λύκειο! Εἶναι κοντὰ στὴν ὄχθη τοῦ Ἰ-

λισοῦ. Ἔχει κήπους μεγάλους μὲ δεντροστοιχίες καὶ γύρω ἓνα δόσιον. Οἱ μαρμαρένιες στοῆς καὶ τ' ἀγάλματα φαίνονται πρὸ ὥραι μέσσα στὰ πράσινα δέντρα. Εἶναι ἐκεῖ γυμναστήριον καὶ Στάδιον καὶ λουτρόν.

Ὅταν πῆγαμε εἶχε μάθημα. Σταθήκαμε ἀπὸ μακριὰ καὶ τὸ κοιτάξαμε μὲ θαυμασμό. Ἔκανε τὸ μάθημά του περπατώντα στις δεντροστοιχίες. Οἱ μαθητὲς του τὸν ἀκολουθοῦσαν μὲ σεβασμὸ καὶ τὸν ἄκουαν μὲ προσοχή...

Τὸ τρίτον εἶναι πὺ ἀνεβήκαμε στὴν Ἀκρόπολιν.

Στὸν ἱερὸ βράχιν ἀνεβήκαμε τρεῖς τέσσερες φορές· καὶ εἶδαμε τὴν Ἀθηνᾶ τοῦ Φειδία, καὶ τὴ μαρμαρένια πομπὴ τῶν Παναθηναίων.

Ἀναγνωστικὸ Δ' τάξ. Κουρτίδης — Κοιυδάκης. Ἐκδ. τρίτη. 14

ναίων. Είδαμε τὸ Ἐρέχθειο μὲ τὶς μαρμαρωμένους κοπέλες. Είδαμε, καὶ ἡ ψυχὴ μας γέμισε ἀπὸ θεῖα ὁμορφιά. Θὰ πᾶμε πάλι ἐκεῖ.

Μὰ σήμερα εἶδιν τὰ μάτια μὴς κάτι πολὺ ὠραῖο. Ξέρεις πὼς ὁ Ἀλέξανδρος ἔστειλε μὲ τὸν πατέρα ἀπὸ τὰ λάφυρα τοῦ Γραβικοῦ τρακόσιες ἀσπίδες γιὰ νὰ τὶς ἀφιερῶσιν στὴν Παλλάδα Ἀθηνᾶ. Σήμερα ὁ πατέρας εἶτε καὶ κάρφωσαν ψηλά, ἀπάνω ἀπὸ τὶς κολόνες, εἰκοσιδύο χρυσομένους ἀσπίδες, δεκατέσσερες στὴν ἀνατολικὴ πλευρὰ καὶ ὄχτὼ στὴ δυτικὴ. Καὶ ἀνάμεσα στὶς ἀσπίδες, πού ἔλαμπαν φουσκωτὲς καὶ ὀλοστρόγγυλες στὸν ἥλιο, κάρφωσαν ἐπιγραφὰς μὲ χάλκινα γράμματα, καὶ οἱ ἐπιγραφὰς ἔγραφαν :

«Ὁ Ἀλέξανδρος τοῦ Φιλίππου καὶ οἱ Ἕλληνες, ἀπὸ τὰ λάφυρα τῶν βαρβάρων τῆς Ἀσίας».

Ἀφοῦ τελείωσε αὐτὴ ἡ ἐργασία, ὁ πατέρας γύρισε καὶ μᾶς εἶπε :

«Αὐτὸ πού εἶδατε παιδιὰ μου, εἶναι ἐκεῖνο πού δὲν ξανάγινε ὡς τώρα : ἡ ἔνωση τῆς ἑλληνικῆς φυλῆς. Ὁ Ἀλέξανδρος καὶ οἱ Ἕλληνες, λένε οἱ ἐπιγραφὰς, ὄχι πιά χωρισμένοι, κομματιασμένοι σὲ μικρὰς πολιτεῖες καὶ ἐχθροὶ μεταξύ τους, ἀλλὰ ἔνωμένοι γιὰ νὰ πολεμήσουν τοὺς ἐχθροὺς τῆς πατρίδας. Αὐτὴ ἡ ἔνωση τῶν Ἑλλήνων φέρνει τὴ νίκη καὶ τὸ θρίαμβο, καὶ αὐτὴ εἶναι ἡ ἀληθινὴ ἑλληνικὴ δόξα . . . .»

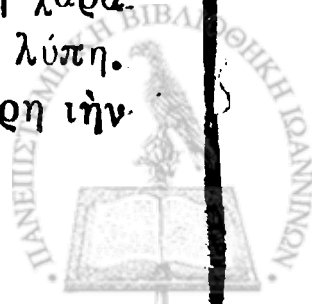
Αὐτὸ πού εἶδαν σήμερα τὰ μάτια μας, θὰ μείνῃ βαθιὰ χαραγμένο στὴν ψυχὴ μας. Χαῖρε».

106. Πίσω στὸ σπῆτι, στὴν εὐτυχία !...

Ἀπὸ τὴν πρώτη ἡμέρα πού ἔφτασαν στὴν Ἀθήνα, μόλις κρέμασαν τὰ στεφάνια στὸν τάφο τοῦ Κλεισθένη, ὁ Ἀριστογένης μὲ τὸ Θεαγένη τράβηξαν γιὰ τὸ χωριό.

Τὸ σπιτάκι τὸ γελαστὸ πού γνωρίσαμε, ἦσαν βουβο καὶ λυπημένο. Εἶχε φύγει γιὰ πάντα ἀπὸ κεῖ ἡ εὐτυχία. Τὰ γέλια καὶ οἱ χαρὲς εἶχαν χαθῆ ἀπὸ κεῖ μέσα. Τὰ δακρυσμένα μάτια κοίταζαν χωρὶς ἐλπίδα τὸ δρόμο. Τοῦ κάκου!

Οἱ δύο φίλοι ἤξεραν πὼς ἡ μεγάλη ξαφνικὴ χαρὰ μπορεῖ νὰ φέρῃ κακό, ὅπως καὶ ἡ μεγάλη ξιφνικὴ λύπη. Γι' αὐτὸ ἔστειλαν ἕναν ἄνθρωπο στὸ χωριὸ νὰ φέρῃ ἰὴν.

εἶδηση πὼς φάνηκαν στὴν πρωτεύουσα δυὸ ἄνθρωποι, ποὺ μοιάζουν μὲ τὸν Ἀριστογένη καὶ τὸ Θεαγένη.

Ὁ γερο-Νικόστρατος, ἡ Φιλομήλα καὶ τὰ παιδιὰ της ξαφνίστηκαν· ἔκλαψαν καὶ γέλασαν, εἶπαν πὼς εἶναι ψέμα κι ἀποφάσισαν νὰ μηνύσουν τῆς Νικομάχη: στὴν Ἀθήνα νὰ μάθῃ, ἂν ἦρθαν ὁ Ἀριστογένης κι ὁ Θεαγένης.

Ὡς τόσο εἶχαν τὸ νοῦ τους ὅλοι κατὰ τὸ δρόμο. Κι ὅταν τὸ βράδυ βράδυ φάνηκε ἀπὸ μακριὰ ἓνα ἀμόξι νὰ τρέχῃ βιαστικὰ πρὸς τὸ χωριό, ὅλοι ἔτρεξαν νὰ ἰδοῦν.

Ὅταν ἔφτασε, εἶδαν πὼς εἶχε μέσα δυὸ ἀνθρώπους, μὰ δὲν τοὺς γνώρισε κανεὶς ποιὸι ἦταν. Κι ὅμως ἦταν ἐκεῖνοι ποὺ τόσα χρόνια περίμεναν. Ὁ καιρὸς καὶ τὰ βάρσανα τοὺς εἶχαν ἀλλάξει καὶ δὲν τοὺς γνώρισαν ἀμέσως.

Μὰ ἂν καμιά φορὰ τὰ μάτια κάνουν λάθος, ἡ καρδιά ποτέ της δὲ γελιέται. Ἔτσι ἔγινε καὶ τώρα. Γνώρισε ὁ παιέρας τὸ παιδί κι ἡ γυναῖκα τὸν ἄντρα της! Καὶ στὴ στιγμὴ ὅλοι τους βουέθησαν ἀγκαλιασμένοι.

«Παιδί μου!» ἔλεγε κλαίοντας ὁ Νικόστρατος.

— «Θεαγένη μου!» ἔλεγε ἡ Φιλομήλα ἀγκαλιάζοντας τὸν ἄντρα της.

— «Πατέρα, θεῖει!» φώνησαν τὰ παιδιὰ ἀπλώνοντας τὰ χέρια τους.

Ὡς τὰ βιβλῖα μεσάνυχτα ἔμειναν ἐκεῖνο τὸ βράδυ κι ἔλεγαν, ἔλεγαν τόσα πολλά! Καὶ πόσο γλυκὸς ἦταν ὁ ὕπνος σὲ ὅλους ὕστερα ἀπὸ τὰ βάρσανα τῆς ξενιτιάς καὶ τῆς σκλαβιάς, τῆς ἐρημιάς καὶ τῆς ὀρφάνιας στὸ πλάι τῶν ἀγαπημένων!

Μόλις ξημέρωσε, ὁ Ἀριστογένης καὶ ὁ Θεαγένης ἔξεψαν γιὰ νὰ γυρῖσουν πάλι στὴν Ἀθήνα.

«Ποῦ πάτε;» εἶταν ἀνήσυχτα μικροὶ μεγάλοι.

— «Στὴν Ἀθήνα· σὲ δυὸ μέρες θὰ ἔρθω με πάλι. Μαζὶ μὲ μας θὰ φέρω με τὴ Νικομάχη καὶ κάποιους φίλους μας».

Στὴν Ἀθήνα βροῦσαν τὸ Λεοννάτο, τὸν Ἀντίπατρο καὶ τὸν Ἀμύντα, ἔκαμαν μαζὶ τὸ γῦρο τῆς πολιτείας, ἀνέβηκαν στὸν Παρθενῶνα καὶ ἔπειτα πῆγαν στὸ ἐργαστήρι τῆς Νικομάχης. Ὅλοι θαύμασαν τὰ ἔξοχα ἔργα της· μὰ πὺ βαθιὰ ἐντύπωση ἔκαμαν αὐτὰ στὸν Ἀμύντα!

«Θεοί, εἶπε μὲ δυνατὴ φωνή, ἄς γίνω ἄξιος κι ἐγὼ νὰ κάνω τέτοια ἔργα μιὰ μέρα!».

— «Θὰ γίνης, τοῦ εἶπε ἡ Νικομάχη, γιατί ὅπως βλέπω ἔχεις καλλιτεχνικὴ ψυχὴ».

Στὶς δύο ἡμέρες ὅλη ἡ συντροφιά ἦταν στὸ χωριό. Συγκινητικὴ ἦταν ἡ στιγμή ὅταν ὁ γερο-Νικόστρατος, ἡ Φιλομήλα καὶ τὰ παιδιὰ περικύκλωσαν τὸ στρατηγὸ καὶ τὰ παιδιὰ του, καὶ φιλοῦσαν μὲ δάκρυα τὰ χέρια τους.

Ὁ Ἀντίπατρος καὶ ὁ Ἀμύντας πῆγαν νὰ ἰδοῦν τὸν κῆπο κι ὅλα τὰ μέρη τριγύρω, πού τὰ ἤξεραν ἀπὸ τὴ διήγησι τοῦ Ἀριστογένη. Ὅταν εἶδαν τὰ μελίτσια τοῦ γείτονα, θυμήθηκαν τὸ Στρεψιάδη καὶ γέλασαν μὲ τὴν καρδιά τους.

«Τί νὰ γίνεται αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος;» ρώτησε ὁ Ἀμύντας.

— «Ποιὸς ξέρει!» ἀποκρίθηκε ὁ Ἀριστογένης.

Ὅταν γύρισαν στὸ σπίτι, ἀπάντησαν στὴν πόρτα ἕνα δοῦλο, πὺ ἔφερεν ἕνα πανέρι γεμάτο λουκάνικα.

«Σᾶς τὰ στέλνει ὁ κύριός μου» εἶπε.

Μὰ πρὶν προφτάσουν νὰ ρωτήσουν ποιὸς ἦταν αὐτός, φάνηκε ἕνας κοντόπαχος Ἀθηναῖος, μὲ μάτια ἔξυπνα καὶ πονηρά. Στάθηκε θαρρετὰ ἔμπρὸς στὸν Ἀριστογένη καὶ τὸ Θεαγένη καὶ τοὺς ρώτησε : «Δὲ μὲ γνωρίζετε;»

Οἱ δυὸ φίλοι κοίταξαν ὁ ἕνας τὸν ἄλλο καὶ εἶπαν : «ὄχι».

— «Δὲν εἶμαι ὁ Στρεψιάδης; Ἐμαθα πῶ. ἤρθατε κι ἤρθα νὰ σᾶς δῶ καὶ νὰ φιλήσω αὐτὸ τὸ χέρι πὺ μοῦ γλίτωσε τὴ ζωὴ ὅταν πνιγόμεν ὀ ποτάμι, καὶ τοῦτο τὸ χέρι πὺ μὲ ξυλοφόρτωσε τότε πὺ βρέθηκε ἡ τρίαινα στὸ μανδύα

μου. Δὲν εἶμαι πιά ὁ παλιὸς ὁ Στρεψιάδης πού ξέρετε.

» Μιά μέρα πού εἶχα κάμει πάλι κάποια ἀπὸ τὶς συνηθισμένες μου τρέλες καὶ μοῦ εἶχαν κάμει μαῦρο τὸ σῶμα ἀπὸ τὸ ξύλο, βγῆκα στὸ τρίστρατο καὶ κάθισα σὰν τὸν Ἡρακλῆ, ρωτώντας ποιὸ δρόμο νὰ πάρω : « Στρεψιάδη, εἶπα μέσα μου, νὰ ποῦ σ' ἔφερε ὁ κακὸς ὁ δρόμος. Τρῶς ἀλύπητο ξύλο, κι ὅλοι σὲ σιχαίνονται καὶ σὲ περιφρονοῦν· ὡς κι αὐτὰ τὰ μελίσσια, γιὰ τοὺς ἄλλους ἔχουν τὸ μέλι τους καὶ γιὰ σένα μόνο τὰ κεντριά τους.

» Στρεψιάδη, ἄλλαξε δρόμο ἂν θέλῃς, τὸ καλό σου. Κάμε μεταβολή, εἰδεμὴ χάθῃς ! Κι ἔτσι ἀποφάσισα νὰ γίνω τίμιος ἄνθρωπος. Μὰ τί δουλειὰ νὰ πιάσω ;

» Ἡ καλύτερη μοῦ φάνηκε νὰ πουλῶ λουκάνικα καὶ χοιρινά.

» Ἄλλη φορὰ ἔτρεχα ἐγὼ στ' ἀρχοντόσπιτα· τώρα στέλνω τὰ λουκάνικά μου· καὶ οἱ πλούσιοι τὰ δέχονται πιὸ καλὰ ἀπὸ μένα. Γιατὶ εἶναι ἔξοχα, ἄξια νὰ στολίσουν καὶ τὸ τραπέζι βασιλιᾶ. Σὲ λίγο θὰ τὰ δοκιμάσετε καὶ θὰ θυμηθῆτε τὰ λόγια μου ».

Ὁ Στρεψιάδης ἦταν ἀστεῖος στὸν ἐνθουσιασμό του.

Τὰ γέλια ὅμως κόπηκαν ἔξαφνα, ὅταν ἦρθε ἓνας δοῦλος κι ἔφερε ἓνα γράμμα ἀπὸ τὴν Ἀθήνα. Ἦταν ἀπὸ τὸ Λεωκράτη, τὸν πατέρα τοῦ Κλεισθένη, καὶ παρακαλοῦσε τοὺς δύο φίλους νὰ περάσουν τὸ γρηγορότερο ἀπὸ τὸ σπίτι του, γιὰ νὰ τοὺς πῆ κάτι πού τοὺς ἐνδιαφέρει.

Τὴν ἄλλη μέρα πῆγαν, κι ἔμαθαν πὼς ὁ Κλεισθένης, πρὶν ξεκινήσῃ γιὰ τὸν πόλεμο, εἶχε κάμει διαθήκη κι ἄφηγε κληρονόμους του τοὺς δυὸ φίλους του.

Εἶχε ὁ Κλεισθένης καὶ ξεχωριστὴ περιουσία, ἀμπέλια, χωράφια κι ἐλαιῶνες. Κι ἦταν πολὺ μεγάλη.

Ἀπὸ τὸ ἀρχοντόσπιτο τοῦ Λεωκράτη πῆγαν ἴσια στὸν Κεραμεικό :

«Κλεισθένη!» εἶπαν οἱ δυὸ φίλοι, ὅταν ἔφτασαν στὸν τάφο του καὶ σκόρπισαν τριαντάφυλλα, «μᾶς δείχνεις τὴν ἀγάπη σου καὶ μέσα ἀπὸ τὸν τάφο σου. Οὔτε ὁ θάνατος δὲ μᾶς χώρισε· εἴμαστε πάντα τρεῖς, πιστοὶ καὶ ἀχώριστοι».

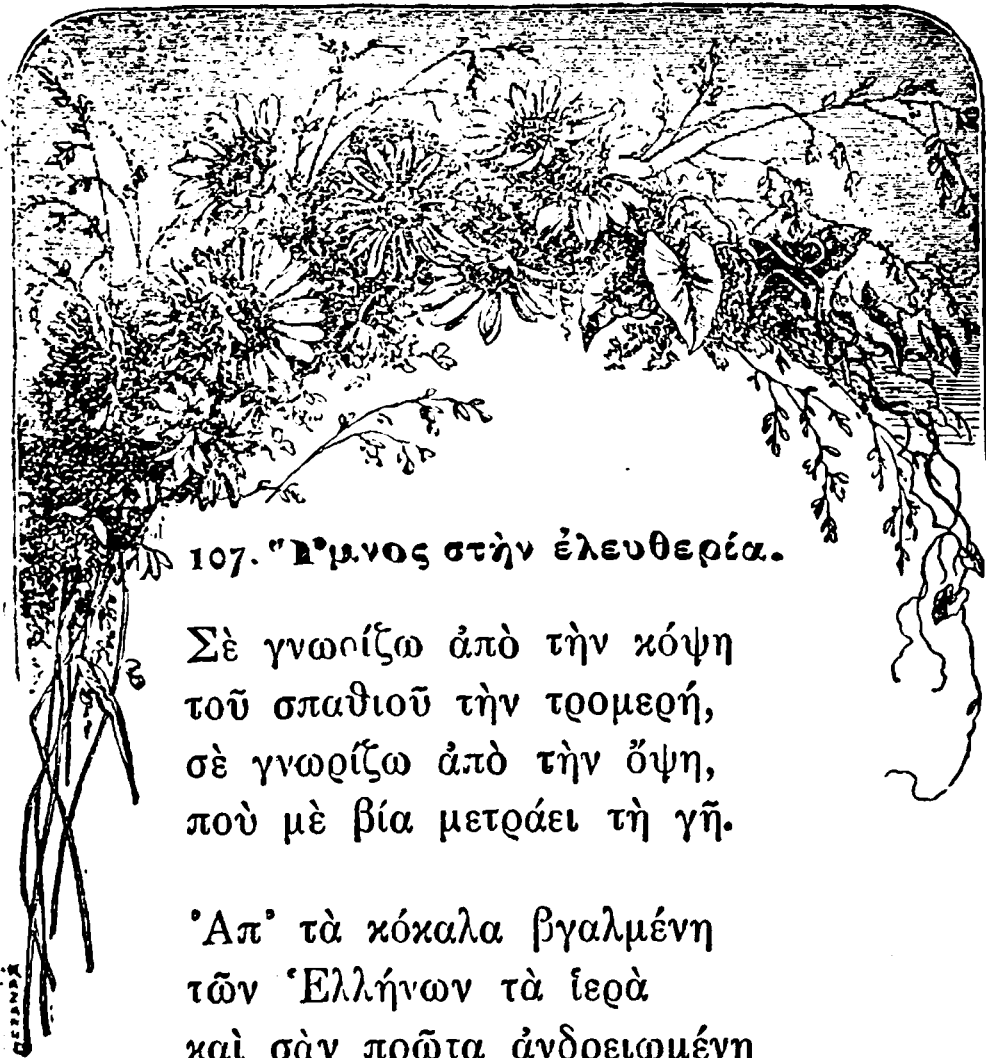
Τὰ κτήματα τοῦ Κλεισθένη, ἀμπέλια, χωράφια, ἐλαιῶνες, δίνουν μεγάλο εἰσόδημα, μὰ θέλουν καὶ πολλή δουλειά· κι ὁ Θεογένης ἀκούραστος φρονιίζει γιὰ τ' ὄργωμα, γιὰ τὸ σκάλισμα τῶν χωραφιῶν, γιὰ τὸ κλάδεμα τοῦ ἐλαιῶνα καὶ τῶν ἀμπελιῶν, γιὰ τὴ σπορά, γιὰ τὸ θέρισμα, γιὰ καλὸ λάδι καὶ γιὰ καλὸ κρασί.

Ὁ Ἀριστογένης δὲν εἶναι γιὰ πολλοὺς κόπους καὶ γιὰ μακρινοὺς δρόμους· ἡ μεγάλη του πληγὴ τὸν κάνει πάντα νὰ κουτσαίνει. Μένει στὸ σπίτι καὶ εἶναι δάσκαλος στὰ παιδιὰ τοῦ Θεογένη, ὅπως ἄλλη φορὰ ἦταν δάσκαλος στὰ παιδιὰ τοῦ Λεοννάτου. Μαζεύει τριγύρω του τ' ἀνιψάκια του καὶ τοὺς λέει τί διάβασε, τί ἔμαθε, τί ἔπαθε καὶ τί εἶδε. Τοὺς φέρνει παραδείγματα τὸν Ἀντίπατρο καὶ τὸν Ἀμύντα, τὴν Πραξιθέα καὶ τὸ Λεοννάτο, καὶ ξεχωριστὰ τὸν Κλεισθένη, τὸν ἀλησμόνητο φίλο, ποὺ κο μᾶται στὸν Κεραμεικὸ, ἀφοῦ ἔχυσε γιὰ τὴν πατρίδα ἥρωικὰ ὄλο τὸ αἷμα τῆς καρδιᾶς του.

Κι ἔτσι σιγὰ σιγὰ βάζει σιὲς ἀπαλὲς ψυχὲς τὴν ἀγάπη, γιὰ κάθε εὐγενικό· γιὰ τὴν καλοσύνη, γιὰ τὴν ἀλήθεια καὶ γιὰ τὴν ἄδολη καὶ τὴν πιστὴ φιλία· γιὰ τὸ σεβασμὸ στοὺς γονεῖς καὶ γιὰ τὴν ἀγάπη τοῦ σπιτιοῦ. Τοὺς κάνει ν' ἀγαπήσουν τὰ ὠραῖα λόγια τῶν ποιητῶν, τοὺς ὠραίους χρωματισμοὺς τῶν ζωγράφων καὶ τὶς ὁμορφες γραμμὲς τῶν ἀγαλμάτων. Τοὺς διδάσκει πόσο ἀξίζει ν' ἀφοσιώ- νεται κανεὶς σ' ἓνα μεγάλο σκοπὸ, καὶ ἀπάνω ἀπ' ὅλα νὰ θυσιάσῃ τὴ ζωὴ του γιὰ τὴν πατρίδα!

«Διασκευὴ καὶ συμπλήρωση τοῦ ἔγγραφοῦ
τοῦ Γάλλου A. Laurie «L'écolier
d'Athènes».

107. Ῥῆμος στὴν ἑλευθερία.

Σὲ γνωρίζω ἀπὸ τὴν κόψη
τοῦ σπαθιοῦ τὴν τρομερή,
σὲ γνωρίζω ἀπὸ τὴν ὄψη,
ποῦ μὲ βία μετράει τὴ γῆ.

Ἄπ' τὰ κόκαλα βγαλμένη
τῶν Ἑλλήνων τὰ ἱερά
καὶ σὰν πρῶτα ἀνδρειωμένη
χαῖρε, ὦ χαῖρε Ἑλευθεριά!

108. Ἡ Ἀθηναῖα στὴν Ἀθήνα.

Χαρὰ σ' ἐσέ, χώρα λευκὴ καὶ χώρα εὐτυχισμένη!
Καμιὰ μεριά σ' ὅλη τῇ γῆ, καμιὰ στὴν οἰκουμένη
δὲν ἤβρε τέτοιο φυλαχτὸ σὰν τὸ δικό μου μάτι.
Ἄπ' ἄλλες χῶρες πέρασα γοργὰ γοργὰ τρεχάτη
καὶ μ' εἶδαν τῆς Ἑλλάδας μου τ' ἀγαπημένα μέρη
σὰν ἄνεμο καὶ σὰν αἶθρὰ καὶ σύννεφο καὶ ἀστέρι.
Ὅμως σ' ἐσὲ τὸ θρόνο μου αἰώνια θεμελιώνω,
καὶ ρίζωσ' ἡ ἀγάπη μου στὰ χώματά σου μόνο.

109. Στὴ θάλασσα τῆς Σαλαμίνας.

Πῶς γιγαντώνεται ἡ ψυχὴ σὲ τοῦτα τὰ πελάγη·
ἀντρειεύεται, παίρνει καρδιὰ καὶ σ' ἄλλα χρόνια πάγει...

«Κλεισθένη!» εἶπαν οἱ δυὸ φίλοι, ὅταν ἔφτασαν στὸν τάφο του καὶ σκόρπισαν τριαντάφυλλα, «μᾶς δείχνεις τὴν ἀγάπη σου καὶ μέσα ἀπὸ τὸν τάφο σου. Οὔτε ὁ θάνατος δὲ μᾶς χώρισε· εἴμαστε πάντα τρεῖς, πιστοὶ καὶ ἀχώριστοι».

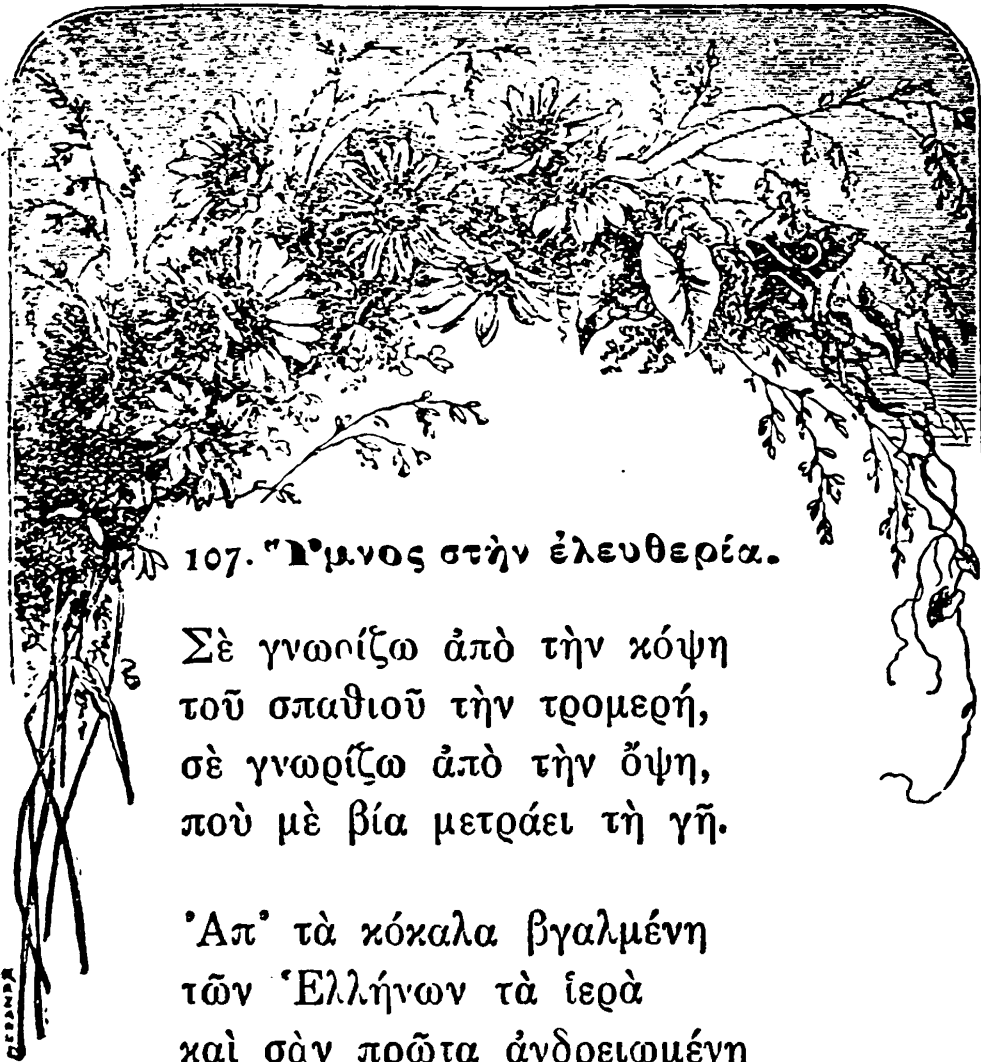
Τὰ κτήματα τοῦ Κλεισθένη, ἀμπέλια, χωράφια, ἐλαιῶνες, δίνουν μεγάλο εἰσόδημα, μὰ θέλουν καὶ πολλὴ δουλειά· κι ὁ Θεογένης ἀκούραστος φρονιρίζει γιὰ τ' ὄργωμα, γιὰ τὸ σκάλισμα τῶν χωραφιῶν, γιὰ τὸ κλάδεμα τοῦ ἐλαιῶνα καὶ τῶν ἀμπελιῶν, γιὰ τὴν σπορά, γιὰ τὸ θέρισμα, γιὰ καλὸ λάδι καὶ γιὰ καλὸ κρασί.

Ὁ Ἀριστογένης δὲν εἶναι γιὰ πολλοὺς κόπους καὶ γιὰ μακρινοὺς δρόμους· ἡ μεγάλη του πληγὴ τὸν κάνει πάντα νὰ κουτσαίνει. Μένει στὸ σπίτι καὶ εἶναι δάσκαλος στὰ παιδιὰ τοῦ Θεογένη, ὅπως ἄλλη φορὰ ἦταν δάσκαλος στὰ παιδιὰ τοῦ Λεοννάτου. Μαζεύει τοιγύρω του τ' ἀνιψάκια του καὶ τοὺς λέει τί διάβασε, τί ἔμαθε, τί ἔπαθε καὶ τί εἶδε. Τοὺς φέρνει παραδείγματα τὸν Ἀντίπατρο καὶ τὸν Ἀμύντα, τὴν Πραξιθέα καὶ τὸ Λεοννάτο, καὶ ξεχωριστὰ τὸν Κλεισθένη, τὸν ἀλησμόνητο φίλο, ποὺ κομᾶται στὸν Κεραμεικὸ, ἀφοῦ ἔχυσε γιὰ τὴν πατρίδα ἥρωικὰ ὄλο τὸ αἷμα τῆς καρδιάς του.

Κι ἔτσι σιγὰ σιγὰ βάζει σ' αἰσθητικὰ ἀπαλὲς ψυχὰς τὴν ἀγάπη, γιὰ κάθε εὐγενικό· γιὰ τὴν καλοσύνη, γιὰ τὴν ἀλήθεια καὶ γιὰ τὴν ἀδολη καὶ τὴν πιστὴ φιλία· γιὰ τὸ σεβασμὸ στους γονεῖς καὶ γιὰ τὴν ἀγάπη τοῦ σπιτιοῦ. Τοὺς κάνει ν' ἀγαπήσουν τὰ ὠραῖα λόγια τῶν ποιητῶν, τοὺς ὠραίους χρωματισμοὺς τῶν ζωγράφων καὶ τὶς ὁμορφες γραμμὲς τῶν ἀγαλμάτων. Τοὺς διδάσκει πόσο ἀξίζει ν' ἀφοσιώ- νεται κανεὶς σ' ἓνα μεγάλο σκοπὸ, καὶ ἀπάνω ἀπ' ὅλα νὰ θυσιάσῃ τὴν ζωὴ του γιὰ τὴν πατρίδα!

«Διασκευὴ καὶ συμπλήρωση τοῦ ἔργου τοῦ Γαλλοῦ A. Laurie «L'écolier d'Athènes».

107. Ὕμνος στὴν ἐλευθερία.

Σὲ γνωρίζω ἀπὸ τὴν κόψη
τοῦ σπαθιοῦ τὴν τρομερή,
σὲ γνωρίζω ἀπὸ τὴν ὄψη,
ποῦ μὲ βία μετράει τὴ γῆ.

Ἄπ' τὰ κόκαλα βγαλμένη
τῶν Ἑλλήνων τὰ ἱερὰ
καὶ σὰν πρῶτα ἀνδρειωμένη
χαῖρε, ᾧ χαῖρε Ἐλευθεριά!

108. Ἡ Ἀθηνᾶ στὴν Ἀθήνα.

Χαρὰ σ' ἐσέ, χώρα λευκὴ καὶ χώρα εὐτυχισμένη!
Καμιὰ μεριά σ' ὄλη τῇ γῆ, καμιὰ στὴν οἰκουμένη
δὲν ἤβρε τέτοιο φυλαχτὸ σὰν τὸ δικό μου μάτι.
Ἄπ' ἄλλες γῶρες πέρασα γοργὰ γοργὰ τρεχάτη
καὶ μ' εἶδαν τῆς Ἑλλάδας μου τ' ἀγαπημένα μέρη
σὰν ἄνεμο καὶ σὰν αἶθρὰ καὶ σύννεφο καὶ ἀστέρι.
Ὅμως σ' ἐσέ τὸ θρόνο μου αἰῶνια θεμελιώνω,
καὶ ρίζωσ' ἡ ἀγάπη μου στὰ χώματά σου μόνο.

109. Στὴ θάλασσα τῆς Σαλαμίνας.

Πῶς γιγαντώνεται ἡ ψυχὴ σὲ τοῦτα τὰ πελάγη·
ἀντρειεύεται, παίρνει καρδιὰ καὶ σ' ἄλλα χρόνια πάγει...

... Καὶ βλέπω, βλέπω μὲ τὸ νοῦ καὶ τῆς καρδιᾶς εἰς μάτι ἀπὸ καράβια ἀμέτρητα τῆ θάλασσα γεμάτη! Τόπο δὲν ἔχουν νὰ σταθοῦν... τὸ πέλαγο ὕψι φτάνει· πλῆθος φυλὲς τὸ πλημμυροῦν καὶ Μῆδοι καὶ Περσιάνοι. Σαλεύουν δάσος κονταριῶν, χίλιες στολὲς φοροῦνε καὶ χίλιες γλῶσσοι βάρβαροι στὸν ἄνεμο ἀντηχοῦνε...

— Μοῦ φαίνεται τὴν ξακουστὴ πῶς βλέπω ἐκείνη μάχη. — Ποιὸς θρονιασμένος κάθεται στὸ τρίκορφο, στὴ ράχη; Ὁ Ξέρξης! Τὰ καράβια τοῦ περήφανος ξανοίγει — θὰ ἔχη ἓνα ἀπ' ὅλα αὐτὰ τὸ βράδυ γιὰ νὰ φύγη;... Στὸ πλάγι τοῦ γραμματικοῦ σταυροῦ τὰ χέρια δένουν καὶ τὴ μεγάλη νίκη τοῦ νὰ γράψουν περιμένουν! —

— Εἰς βοή μυριόφωνη ξεσπᾶ σὰν καταιγίδα : « ὦ ἑλληνόπουλα, ἐμπρός, γλιτῶστε τὴν πατρίδα, παιδιά, γυναῖκες, πατριχοὺς ναοὺς αὐτὴ τὴν ὥρα, τοὺς τάφους τῶν πατέρων σας ἀγίονας γιὰ ὅλα τώρα!... » Ὁμοῦν οἱ Ἕλληνες... Καὶ νά, ἀρχίζει ἡ ναυμαχία, χέρια μὲ χέρια πιάνονται Σκλαβιά κι Ἐλευθερία!

Χτύπα, περήφανη θεά, ἑλληνοπούλα, χτύπα· πέρα καὶ πέρα τῆς σκλαβιάς τὸ μαῦρο στήθος τρούπα! Ἄς καταλάβη μιὰ φορὰ, γιὰ πάντα ὡς καταλάβη πῶς πολεμοῦν οἱ Ἕλληνες γιὰ νὰ μὴ γίνουν σκλάβοι!

110. Ἡ πατρίδα μας.

« Ξένη, ποὺ μόνος κι ἔρημος σὲ ξένους τόπους τρέχεις, πές μου, ποιὸς εἶναι ὁ τόπος σου καὶ ποιά πατρίδα ἔχεις; » — « Τὴ μακρινὴ πατρίδα μου πάντα ποθῶ στὰ ξένα. Ἐκεῖ τὰ χρόνια τῆς ζωῆς περνοῦν εὐλογημένα· ἐκεῖ κι ὁ θάνατος γλυκός, κι ἀφοῦ κανεὶς πεθάνη ἔχει στὸ μνήμα τοῦ σταυροῦ, κανίλι καὶ λιβάνι. Στ' ἀγάπημένο μου χωριὸ πάντα χαρὲς καὶ γέλια, στ' ἀλώνια τραγουδιῶν φωνές, ξεφάντωμα στ' ἀμπέλια. Κι ὅταν χορεύῃ ἡ λεβεντιά τῆς Πασχαλιάς τὴ μέρα, βροντοχτυπᾷ τὸ τύμπανο καὶ κελαηδεῖ ἡ φλογέρα. Στὴ μακρινὴ πατρίδα μου ἔχει εὐωδιὰ καὶ χάρη τὸ ταπεινότερο δέντρι, τὸ πιὸ φτωχὸ χορτάρι.

Στους κλώνους τῆς ἀμυγδαλιᾶς σμίγουν ἀνθοὶ καὶ χιόνια
καὶ φέρνουνε τὴν ἀνοιξὴ γοργὰ τὰ χελιδόνια...
Ἡ ἀσημένια θάλασσα μ' ἀφροὺς τὴν περιζώνει
κι ὁ οὐρανὸς μὲ τ' ἄστρα του τὴ χρυσοστεφανώνει.
Τὴ μακρινὴ πατρίδα μου πρὶν ἢ σκλαβιὰ πλακῶση,
τὴ δόξαζε ἢ παλικαριά, τὴ φώτισεν ἢ γνώση,
καὶ τώρα ἀπὸ τὴ μαύρη γῆ, τὴ γῆ τὴ ματωμένη
πρόβαλε πάλι ἢ λευτεριά σὰν πρῶτα ἀντρειωμένη». —
«Φτάνει! Τὴ χώρα πού μου λές, τὴν γνώρισα, τὴν εἶδα·
τὴ μακρινὴ πατρίδα σου ἔχω κι ἐγὼ πατρίδα».

III. Τὸ ἐλληνικὸ χῶμα.

Τώρα πού θὰ φύγω καὶ θὰ πάω στὰ ξένα
καὶ θὰ ζοῦμε μῆνες, χρόνια χωρισμένοι
ἄφησε νὰ πάρω κάτι κι ἀπὸ σένα,
ὄμορφη πατρίδα πολυαγαπημένη.

Ἄφησε μαζί μου φυλαχτὸ νὰ πάρω
γιὰ τὴν κάθε λύπη, καθετὶ κακό,
φυλαχτὸ ἀπ' ἀρρώστια, ἀπὸ χάρο,
μόνο λίγο χῶμα, χῶμα ἐλληνικό!

Χῶμα δροσισμένο μὲ νυχτιᾶς ἀγέρι,
χῶμα βαφτισμένο μὲ βροχὴ τοῦ Μάη,
χῶμα μυρισμένο ἀπ' τὸ καλοκαίρι,
χῶμα εὐλογημένο, χῶμα πού γεννάει

μόνο μὲ τῆς Πούλιας τὴν οὐράνια χάρη,
μόνο μὲ τοῦ ἡλίου τὰ θερμὰ φιλιὰ,
τὸ μοσχάτο κλῆμα, τὸ ξανθὸ σιτάρι,
τὴ χλωρὴ τὴ δάφνη, τὴν πικρὴ ἐλιά!

Χῶμα τιμημένο, ὅπου τόχουν σκάψει,
γιὰ νὰ θεμελιώσουν ἕναν Παρθενῶνα,
χῶμα δοξασμένο, ὅπου τόχουν βάλει
αἵματα στὸ Σούλι καὶ στὸ Μαραθῶνα,

χῶμα, πόχει θρέψει λείψανα ἁγιασμένα
ἀπ' τὸ Μεσολόγγι κι ἀπὸ τὰ Ψαρά,
χῶμα, ὅπου φέρνει στὸν μικρὸν ἐμένα
θάρος, περηφάνεια, δόξα καὶ χαρά !

Θενὰ σὲ κρεμάσω φυλαχτὸ στὰ στήθια,
κι ὅταν ἡ καρδιά μου φυλαχτὸ σὲ βάλῃ,
ἀπὸ σὲ θὰ παίρῃ δύναμη, βοήθεια,
μὴ τὴν ξεπλανέσουν ἄλλα ξένα κάλλη.

Ἡ δική σου χάρη θὰ μὲ δυναμώνῃ,
κι ὅπου κι ἂν γυρίσω, κι ὅπου κι ἂν σταθῶ,
σὺ θενὰ μοῦ δίνῃς μιὰ λαχτάρα μόνη,
πότε στὴν Ἑλλάδα πίσω θὲ ναρθῶ.

112. Ἡ σηραΐα.

Πάντα κι ὅπου σ' ἀντικρίζω
μὲ λαχτάρα σταματῶ
καὶ περήφανα διακρύζω,
ταπεινὰ σὲ χαιρετῶ.

Δόξα ἀθάνατη στοῖ ἴζει
κάθε θεία σου πτυχὴ
καὶ μαζὶ σου φτερουγίζει.
τῆς πατρίδας ἢ ψυχῆ.

Ὅταν ξάφνω σὲ χαϊδεύῃ
τ' ἀγεράκι τ' ἀλαφρό,
μοιάζει κῦμα, πὺ σαλεύει
μὲ χιονόλευκον ἄφρο.

Κι ὁ σταυρὸς πὺ λαμπυρίζει
στὴν ψηλὴ σου κορυφή,
εἶναι φάρος πὺ φωτίζει
μίαν ἐλπίδα μας κρυφῆ.

Σὲ θωρῶ κι ἀναθαρορεύω
καὶ τὰ χέρια μου χτυπῶ,
σὰν ἁγία σὲ λατρεύω,
σὰ μητέρα σ' ἀγαπῶ.

Κι ἀπ' τὰ στήθη μου ἀνεβαίνει
μιὰ χαρούμενη φωνή,
νάσαι πάντα δοξασμένη,
ὦ σημαία γαλανή!

113. Καλοκαίρι.

Τώρα εἶν' Ἀπρίλης καὶ χαρά, τώρα εἶναι καλοκαίρι·
τὸ λέν τ' ἀηδόνια στὰ κλαριὰ κι οἱ πέρδικες στὰ πλάγια,
τὸ λέν οἱ κοῦκοι στὰ ψηλά, ψηλά στὰ καταράχια.
Πᾶν τὰ κοπάδια στὰ βουνὰ νὰ ξεκαλοκαιριάσουν,
πᾶν καὶ κοντὰ οἱ τσοπάνηδες βαρώντας τὴ φλογέρα
νὰ τὰ τυροκομήσουνε καὶ τὴ νομὴ νὰ βγάλουν
καὶ νὰ γιορτάσουν τ' Ἁγιωργίου, νὰ ρίξουν στὸ σημάδι,
νὰ πιοῦν νερὸ ἀπ' τὰ βουνά, νὰ πάρουν τὸν ἀέρα.

114. Ἡ ἐξογή.

Σκῖνοι καὶ πεῦκα καὶ χαμόκλαδα
πυκνὰ στολίζουν τοῦ βουνοῦ τὴ ράχη.
Κάτω νερὰ καθάρια καὶ τρεχούμενα
ἀπάνω ἡλιοκαμένοι κι ἄγριοι βράχοι.

Στὰ πόδια του σαρακωμένες γέρικες
ἐλιές, μεστώνουν τοῦ καρποῦ τὰ πλήθη,
καὶ γύρω του ἀμπέλια καταπράσινα
ὑπόσχονται τῶν πόνων μας τὴ λήθη.

Ὁ ἥλιος τοῦ μεσημεριοῦ χρυσόφωτος
κόσμος ἐντόμων, νέους κόσμους πλάθει
καὶ συντροφεύει ὁ βόμβος ὁ μονότονος
τῆς μέλισσας, πὺν τριγυρνᾷ στ' ἀγκάθι.

Ἄργα τὸ δεῖλι, στοῦ ἡλιοῦ τὸ βασίλεμα,
σκορπίζουν γύρω τὰ φτερὰ τοῦ ἀγέρα
γαβγίσματα σκυλιῶν, ἀρνιῶν βελάσματα
καὶ στεναγμοὺς ἀπὸ βοσκοῦ φλογέρα.

Κι ὄλα μαζί, καὶ θάμνοι καὶ χαμόκλαδα
καὶ μέλισσες κι ἀρνιὰ κι ἐλιές κι ἀμπέλια

κοιμοῦνται μὲ τοῦ γκιόνη τὸ παράπονο
ξυπνοῦν μὲ τοῦ κορυδαλοῦ τὰ γέλια.

115. Στὰ δάση?...

Ἐλᾶτ' ἐδῶ μαζί μου μὲς στὰ δάση.

Ἐλᾶτ' ἐδῶ στὴν πράσινη τὴν πλάση
μακριὰ ἀπὸ τοῦ κόσμου τῆ βοή.

Ἐλᾶτ' ἐδῶ νὰ νιώσετε μιὰ μέρα
πιὸ καθαρὸ στὰ στήθη τὸν ἀέρα,
πιὸ ζηλευτὴ νὰ βρῆτε τὴ ζωή.

Ἐλᾶτ' ἐδῶ στὴν πράσινη τὴν πλάση
κι ἐλᾶτε ν' ἀναστήσουμε τὰ δάση
ἐκεῖ πού ἡ ράχη τοῦ γυμνοῦ βουνοῦ
γυμνή, θλιμμένη δείχνει τὴν Ἑλλάδα.
ν' ἀπλώσουμε καινούρια πρασινάδα
κάτω ἀπ' τὸ γαλάζιο τ' οὐρανοῦ.

116. Ἡ ἐλιά.

Εὐλογημένο νάναι, ἐλιά, τὸ χῶμα πού σὲ τρέφει,
κι εὐλογημένο τὸ νερὸ πού πίνεις ἀπ' τὰ νέφη.
Κι εὐλογημένος τρεῖς φορές Αὐτὸς πού σ' ἔχει στείλει
γιὰ τὸ λυχνάρι τοῦ φτωχοῦ, γιὰ τ' ἄγιου τὸ καντίλι.
Δὲν εἶσαι σὺ περήφανη σὰν τ' ἄλλα καρποφόρα
πού βιαστικά, ἀνυπόμονα δὲ βλέπουνε τὴν ὥρα
πότε μὲ τ' ἀνθολούλουδα τοὺς κλώνους νὰ σκεπάσουν
καὶ μὲ μιὰ πρόσκαιρη ὁμορφιά τὰ μάτια νὰ ξιπάσουν.
Ἐσὺ εἶσαι πάντα ταπεινή. Πάντα δουλεύτρα σκύβεις
μ' ὅλα τὰ πλούτη πού κρατεῖς, μ' ὅλο τὸ βιὸ πού κρύβεις.
Γι' αὐτὸ ἀπ' τὰ πρῶτα νιάτα σου, πού τὰ φιλοῦν οἱ ἀνέμοι,
ὡς τὰ βαθιὰ γεράματα, πού τὸ κορμί σου τρέμει,

καὶ γέρνει κάθε σου κλαδί καὶ κάθε παρακλάδι
μέσα στὸν κούφιο σου κορμὸ δὲ σούλειψε τὸ λάδι.

117. Ὁ τρύγος.

Καλῶς μᾶς ἤρθες, Αὔγουστε,
μὲ τὰ γλυκά σου δῶρα,
τοῦ τρυγητοῦ ἢ ὥρα
μᾶς κράζει· τί χαρά!

Λυγίζουνε τὰ κλήματα
χλωρὰ καὶ φουντωμένα,
σταφύλια φορτωμένα
καὶ φύλλα δροσερά.

Ἐλάτε ξεκρεμάσετε,
ἀγαπητὰ παιδάκια,
αὐτὰ τὰ καλαθάκια,
ποὺ κρέμονται ἐκεῖ.

Νὰ πᾶμε νὰ τρυγήσωμε
εἰς τοῦ παπποῦ τ' ἀμπέλι
γλυκὸ γλυκὸ σὰ μέλι
σταφύλι ραζακί.

118. Ὁ κυρ-Βοριάς.

Ὁ κυρ-Βοριάς παράγγειλε ὅλω τῶν καραβιῶνε :
«Καράβια π' ἀρμενίζετε, κάτεργα ποὺ κινᾶτε,
ἐμπᾶτε στὰ λιμάνια σας, γιατί θενὰ φυσήξω
ν' ἀσπρίσω κάμπους καὶ βουνά, νὰ κρουώσω κρυὲς βρυσούλες
κι ὅσα βρω μισοπέλαγα στεριᾶς θενὰ τὰ ρίξω».
Κι ὅσα κυράβια τ' ἄκουσαν ὅλα λιμάνι πιάνουν,
τοῦ κυρ-Ἀντριά τὸ κάτεργο μέσα βαθιὰ ἀρμενίζει.
«Δὲ σὲ φοβοῦμαι, κυρ-Βοριά, φυσήσης δὲ φυσήσις».

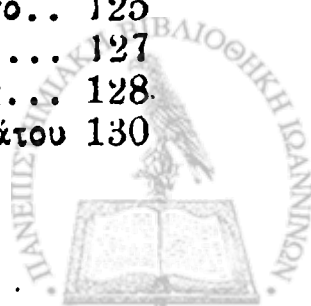
τί ἔχω καράβι ἀπὸ καρῦνὰ καὶ τὰ κουπιὰ πυξάρι,
ἔχω κατάρτια μπρούντζινα, ἀντένες σιδερένιες,
ἔχω πανιά μεταξωτά, τῆς Προύσας τὸ μετάξι,
ἔχω καὶ ναῦτες διαλεχτούς, ὄλο ἄντρες τοῦ πολέμου
κι ἐκεῖ πού στήσω μιὰ φορὰ τὴν πλώρη δὲ γυρίζω...
Ἄνέβα, βρὲ ναυτόπουλο, στὸ μεσιανὸ κατάρτι
γιὰ νὰ διαλέξης τὸν καιρό, νὰ ἰδῆς γιὰ τὸν ἀέρα».
Παιζογελώντα ἀνέβαινε, κλαίοντας κατεβαίνει.
«Τὸ τί εἶδες, βρὲ ναυτόπουλο, αὐτοῦ ψηλὰ πού πῆγες ;»
— «Εἶδα τὸν οὐρανὸ θολὸ καὶ τ' ἄστρα ματωμένα,
εἶδα τὴν μπόρα πού ἄστραψε καὶ τὸ φεγγάρι ἐχάθη».
Ὡσπου νὰ εἰπῆ, νὰ καλοειπῆ, νὰ καλοκουβεντιάσῃ
βαριὰ φουρτούνα πλάκωσε καὶ τὸ τιμόνι τρίζει,
ἀσπρογυαλίζει ἡ θάλασσα, σφυρίζουν τὰ κατάρτια,
σκώνονται κύματα βουνά, χορεύει τὸ καράβι,
σπηλιάδα τοῦ ὄρθε ἀπὸ τὴ μιά, σπηλιάδα ἀπὸ τὴν ἄλλη,
σπηλιάδα ἀπὸ τὰ πλάγια του καὶ ξεσανίδωσέ το.
Γιόμισε ἡ θάλασσα πανιά, τὸ κῦμα παλικάρια
καὶ τὸ μικρὸ ναυτόπουλο σαράντα μίλια πάει.
Ὅλες οἱ μάνες κλαίγουνε καὶ ὄλες παρηγοριοῦνται,
μὰ μιὰ μανούλα ἐνὸς παιδιοῦ παρηγοριὰ δὲν ἔχει.
Βάνει τὶς πέτρες σιὴν ποδιά, τὰ τροχάλα στὸν κόρφο,
πετροβολάει τὴ θάλασσα καὶ τροχαλάει τὸ κῦμα.
«Θάλασσα, πικροθάλασσα καὶ πικροκυματοῦσα
πόπνιξες τὸ παιδάκι μου, π' ἄλλο παιδὶ δὲν ἔχω».

✻ ✻ ✻ *Σιδερες*

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	σελ.		σελ.
1 Ὁ Ἀντίπατρος, ὁ Ἀμύντας καὶ ὁ παιδαγωγὸς τους....	3	32 Ἡ Νικομάχη	68
2 Ἡ εἰκόνα τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου	5	33 Στὸ ἐργαστήρι τῆς Νικομά- χης	70
3 Πῶς βρέθηκε ὁ Ἀριστογένης σκλαβὸς στὴ Μικεδονία ...	7	34 Στὸν Κηφισὸ	71
4 Τὸ χωριὸ μου	11	35 Τὸ παθίμχ ἀπὸ τῆ βροχή..	74
5 Ἡ γέννησή μου	12	36 Πῶς βρέθηκε ὁ γάτος	75
6 Οἱ πρῶτες μου ἡμέρες	13	37 Ἡ Νικομάχη ἄρρωστη....	78
7 Τ' ὄνομα	14	38 Οἱ γονεῖς μου στὴν Ἀθήνα..	78
8 Ἡ ἀνατροφή μου	16	39 Γιατί ὠνομάστηκε Ἀθήνα..	80
9 Τί θὰ γινόμευον ἔταν μεγά- λωνα;	17	40 Ἐτοιμασίες γιὰ τὰ μεγάλα Πηναθήνια	83
10 Πῶς ἔμαθα νὰ διαβάζω καὶ νὰ γράφω.....	18	41 Τὰ μεγάλα Πηναθήνια ...	84
11 Τί μ' ἔμαθε ὁ παππούς μου γιὰ τὴν ἐλιά.....	20	42 Ἡ μεγάλη πομπή	86
12 Ὁ πεθος μου νὰ πάω στὴν Ἀθήνα	25	43 Οἱ δικαί μου γυρίζουν στὸ χωριὸ.....	90
13 Σὲ πῶ σπῆτι μπήκα εἰκό- τροφος	27	44 Ὁ πατέρας μου ἔρχεται νὰ μᾶς πάρη.....	91
14 Ἐκινῶ γιὰ τὴν Ἀθήνα....	28	45 Πηγαίνω μὲ τοὺς φίλους μου στο χωριὸ.....	93
15 Φτάνουμε στὴν Ἀθήνα....	30	46 Στὸ χωριὸ	95
16 Στὸ σχολεῖο.....	33	47 Περιπάτος μέτρα στὸ χωριὸ	96
17 Ὁ πρῶτος φίλος.....	37	48 Περιπάτος ἔξω ἀπὸ τὸ χωριὸ	98
18 Στὸ σπῆτι τῆς Κλεώνης....	38	49 Μ:ὰ παράξενη ἱστορία....	100
19 Τὸ γλύκισμα	39	50 Δελέκι καὶ σκυλήκι.....	103
20 Ἐνα παροξενο ζῶο	40	51 Τί παράπονο ἔχει τὸ σκου- λήκι	105
21 Στὴν παλαίστρα.....	43	52 Στὴν ἀκρογιαλιά.....	108
22 Στὸ Στάδιο	49	53 Τὸ λαβράκι	110
23 Τὰ Ἀθλητήρια.....	50	54 Πῶ, ἔγινα καλὸς καθαλάρης	112
24 Οἱ τρεῖς φίλοι διασκεδάζομε	52	55 Πῶς περνοῦσε ἡ Νικομάχη στὸ χωριὸ	113
25 Μὲ καλοῦν στὸ σπῆτι τοῦ Κλεισθένη	55	56 Τί ἔπαθε μιὰ φαντασμένη ὕφαντρα	115
26 Τὸ σπῆτι τοῦ Κλεισθένη....	58	57 Ὁ Στρεψιάδης στὸ χωριὸ.	118
27 Πῶς μὲ ἔχτηκε ἡ μητέρα τοῦ Κλεισθένη	59	58 Τί ἔκαμε ὁ Στρεψιάδης στὸ χωριὸ	119
28 Ἡ βιβλιοθήκη τοῦ Λεωκράτη	60	59 Τί ἔπαθε ὁ Στρεψιάδης ἀπὸ τις ἀγελαδες	121
29 Τὸ ἀγαλμάκι τοῦ Ποσει- δῶνα.....	61	60 Ὁ τρύγος	123
30 Πῶς ὁ Πελοπίδας ἐλευθέρωσε τὴν πατρίδα του	63	61 Ὁ μῦθος γιὰ τὸ Διόνυσο..	125
31 Γιατί ὁ Ἀρχίας πάλεψε μὲ τὸ Λυκίδα	66	62 Τε παιγνίδια παίξαμε	127
		63 Τί ἔπαθε ὁ Στρεψιάδης...	128
		64 Στὸ περιβόλι τοῦ Ἀράτου	130

τί ἔχω καράβι ἀπὸ καρυὰ καὶ τὰ κουπιὰ πυξάρι,
ἔχω κατάρτια μπρούντζινα, ἀντένες σιδερένιες,
ἔχω πανιὰ μεταξωτά, τῆς Προύσας τὸ μετάξι,
ἔχω καὶ ναῦτες διαλεχτούς, ὅλο ἄντρες τοῦ πολέμου
κι ἐκεῖ πού στήσω μιὰ φορὰ τὴν πλώρη δὲ γυρίζω...
Ἄνέβα, βρὲ ναυτόπουλο, στὸ μεσιανὸ κατάρτι
γιὰ νὰ διαλέξης τὸν καιρό, νὰ ἰδῆς γιὰ τὸν ἀέρα».
Παιζογελώντα ἀνέβαινε, κλαίοντας κατεβαίνει.
«Τὸ τί εἶδες, βρὲ ναυτόπουλο, αὐτοῦ ψηλὰ πού πῆγες ;»
— «Εἶδα τὸν οὐρανὸ θολὸ καὶ τ' ἄστρα ματωμένα,
εἶδα τὴν μπόρα πού ἄστραψε καὶ τὸ φεγγάρι ἐχάθη».
Ὡσπου νὰ εἰπῆ, νὰ καλοεἰπῆ, νὰ καλοκουβεντιάση
βαριὰ φουρτούνα πλάκωσε καὶ τὸ τιμόνι τρίζει,
ἀσπρογυαλίζει ἢ θάλασσα, σφυρίζουν τὰ κατάρτια,
σκώνονται κύματα βουνά, χορεύει τὸ καράβι,
σπηλιάδα τοῦ ῥθε ἀπὸ τὴ μιά, σπηλιάδα ἀπὸ τὴν ἄλλη,
σπηλιάδα ἀπὸ τὰ πλάγια του καὶ ξεσανίδωσέ το.
Γιόμισε ἢ θάλασσα πανιά, τὸ κῦμα παλικάρια
καὶ τὸ μικρὸ ναυτόπουλο σαράντα μίλια πάει.
Ὅλες οἱ μάνες κλαίγουνε καὶ ὅλες παρηγοριοῦνται,
μὰ μιὰ μανούλα ἐνὸς παιδιοῦ παρηγοριὰ δὲν ἔχει.
Βάνει τὶς πέτρες σιὴν ποδιά, τὰ τρόχαλα στὸν κόρφο,
πετροβολάει τὴ θάλασσα καὶ τροχαλάει τὸ κῦμα.
«Θάλασσα, πικροθάλασσα καὶ πικροκυματούσα
πόπνιξες τὸ παιδάκι μου, π' ἄλλο παιδί δὲν ἔχω».

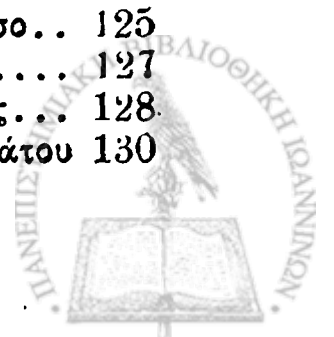

Σ. Δ. Δ. Σ.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	σελ.		σελ.
1 Ὁ Ἀντίπατρος, ὁ Ἀμύντας καὶ ὁ παιδαγωγός τους....	3	32 Ἡ Νικομάχη	68
2 Ἡ εἰκόνα τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου	5	33 Στὸ ἐργαστήρι τῆς Νικομά- χης	70
3 Πῶς βρέθηκε ὁ Ἀριστογένης σκλαβὸς στὴ Μακεδονία ...	7	34 Στὸν Κηφισὸ	71
4 Τὸ χωριό μου	11	35 Τὸ παθίμυ ἀπὸ τὴ βροχή..	74
5 Ἡ γέννησή μου	12	36 Πῶς βρέθηκε ὁ γάτος	75
6 Οἱ πρῶτες μου ἡμέρες	13	37 Ἡ Νικομάχη ἄρρωστη....	78
7 Τ' ὄνομα	14	38 Οἱ γονεῖς μου στὴν Ἀθήνα..	78
8 Ἡ ἀνατροφή μου	16	39 Γιατί ὠνομάστηκε Ἀθήνα..	80
9 Τί θὰ γινόμευν ἔταν μεγά- λωνα;	17	40 Ἐτοιμσίες γιὰ τὰ μεγάλα Παναθήνια	83
10 Πῶς ἔμαθα νὰ διαβάζω καὶ νὰ γράφω.....	18	41 Τὰ μεγάλα Παναθήνια ...	84
11 Τί μ' ἔμαθε ὁ παππούς μου γιὰ τὴν ἐλιά.....	20	42 Ἡ μεγάλη πομπή	86
12 Ὁ πεθος μου νὰ πάω στὴν Ἀθήνα	25	43 Οἱ δικαί μου γυρίζουν στὸ χωριό.....	90
13 Σὲ πὶὸ σπῆτι μπήκα εἰκό- τροφος	27	44 Ὁ πατέρας μου ἔρχεται νὰ μᾶς πάρη.....	91
14 Ἐκινῶ γιὰ τὴν Ἀθήνα....	28	45 Πηγαίνω μὲ τοὺς φίλους μου στο χωριό.....	93
15 Φτάνομε στὴν Ἀθήνα....	30	46 Στὸ χωριό	95
16 Στὸ σχολεῖο.....	33	47 Περιπάτος μέτῃ στὸ χωριό	96
17 Ὁ πρῶτος φίλος.....	37	48 Περιπάτος ἔξω ἀπὸ τὸ χωριό	98
18 Στὸ σπῆτι τῆς Κλειώνης....	38	49 Μία παράξενη ἱστορία....	100
19 Τὸ γλύκισμα	39	50 Λελέκι καὶ σκυλήκι.....	103
20 Ἐνα παραξενο ζῶο	40	51 Τί παράπονο ἔχει τὸ σκου- λήκι	105
21 Στὴν παλαίστρα.....	43	52 Στὴν ἀκρογιαλιά.....	108
22 Στὸ Στάδιο	49	53 Τὸ λαδράκι	110
23 Τὰ Ἀθλητήρια.....	50	54 Πῶς, ἔγινα καλὸς καθλάρης	112
24 Οἱ τρεῖς φίλοι δισκειάζομε	52	55 Πῶς περνοῦσε ἡ Νικομάχη στὸ χωριό	113
25 Μὲ καλοῦν στὸ σπῆτι τοῦ Κλεισθένη	55	56 Τί ἔπαθε μιὰ φαντασμένη ὕφαντρια	115
26 Τὸ σπῆτι τοῦ Κλεισθένη....	58	57 Ὁ Στρεψιάδης στὸ χωριό.	118
27 Πῶς μὲ ἔχτηκε ἡ μητέρα τοῦ Κλεισθένη	59	58 Τί ἔκτισε ὁ Στρεψιάδης στὸ χωριό	119
28 Ἡ βιβλιοθήκη τοῦ Λεωκράτη	60	59 Τί ἔπαθε ὁ Στρεψιάδης ἀπὸ τις ἀγελαῖες	121
29 Τὸ ἀγαλμάκι τοῦ Ποσει- δῶνα.....	61	60 Ὁ τρύγος	123
30 Πῶς ὁ Πελοπίδας ἐλευθέρωσε τὴν πατρίδα του	63	61 Ὁ μῦθος γιὰ τὸ Διόνυσο..	125
31 Γιατί ὁ Ἀρχίας πάλεψε μὲ τὸ Λυκίδα	66	62 Τί παιγνίδια παίξαμε ...	127
		63 Τί ἔπαθε ὁ Στρεψιάδης...	128
		64 Στὸ περιβόλι τοῦ Ἀράτου	130

	σελ.		
65		Τί μᾶς εἶπε ὁ Ἄρατος γιὰ τὴν μέλισσας.....	131
66		Ὁ καλὸς ὁ Θεαγένης	131
67		Ὁ κακὸς ὁ Στρεψιάδης ...	136
68		Ὁ Στρεψιάδης φεύγει ἀπὸ τὸ χωριὸν	138
69		Πάλι στὴν Ἀθήνα.....	143
70		Ποῦ εἶχαν κρυμμένο τὸν Ποσειδῶνα	146
71		Ἡ συκοφαντία	147
72		Ἐνα ξαφνικὸ ἐπεισόδιο... ..	148
73		Ἡ δυστυχία μου	150
74		Πῶς τιμώρησα τὸ Λυκίδα	152
75		Πῶς ἔσωσα τὸ Στρεψιάδην	154
76		Ποῖος εἶχε κλέψει τὸν Ποσειδῶνα	158
77		Ἡ ἐξομολόγηση τοῦ Στρεψιάδην	159
78		Πῶς ἱκανοποιήθηκα	161
79		Παλεύω μὲ τὸ Λυκίδα	162
80		Πῶς τιμωρήθηκε ὁ Στρεψιάδης	163
81		Πῶς ἔδωσα τὸν ὄρκο τοῦ στρατιώτη	165
82		Πῶς πέρασα ὡς ἔφηδος... ..	167
83		Μεγάλῃ τιμῇ στὸ Θεαγένη καὶ σὲ μένα	172
84		Ἡ Ὀλυμπία	172
85		Τιμὲς στοὺς ὀλυμπιονίκες.	174
86		Οἱ τρεῖς φίλοι στὴν Ὀλυμπία	178
87		Τί βλέπει κανεὶς στὴν Ὀλυμπία	178
88		Ὁ Θεαγένης μὲ καὶ στοὺς ἀγῶνας.....	179
89		Ἴπποδρομία.....	181
90		Ἀρματοδρομία	181
91		Τὰ βραβεῖα	184
92		Τὸ μαντεῖο τῶν Δελφῶν... ..	186
93		Ὁ ἱερὸς πόλεμος καὶ ὁ Φίλιππος	
94		Ἡ μάχη τῆς Χαιρώνειας	
95		Πῶς σκοτώθηκε ὁ Κλεισθένης	
96		Πῶς γλιτώσαμε	
97		Κηδεῖα τοῦ Κλεισθένη... ..	
98		Οἱ φίλοι μου.....	
99		Τί ζητοῦν ἀπὸ τῆ μητέρα τοὺς τὰ δυὸ ἀδέρφια.....	
100		Τὸ γράμμα τοῦ Λεοννάτου	
101		Ὁ γυρισμὸς τοῦ Λεοννάτου	
102		Ἡ ἐφοδος καὶ ἡ νίκη	
103		Ἡ πιὸ εὐτυχισμένη μητέρα	
104		Ὁ γυρισμὸς τοῦ Θεαγένη	
105		Στὸν Παρθενῶνα	
106		Πίσω στὸ σπίτι στὴν εὐτυχία	

ΠΟΙΗΜΑΤΑ

107	Ἕγνος στὴν ἐλευθερία, Δ. Σολωμοῦ	
108	Ἡ Ἀθηναῖα στὴν Ἀθήνα, Κ. Παλαμᾶ	
109	Στὴ θάλασσα τῆς Σκλαμίννας, Ἀ. Πιπράσχου	
110	Ἡ πατρίδα μας, Γ. Δροσίνη	
111	Τὸ ἐλληνικὸ χῶμα, Γ. Δροσίνη	
112	Ἡ σημαία, Ἰω. Πολέμη.	
113	Καλοκαίρι, δημοτικὸ.....	
114	Ἡ ἐξοχή, Ἰω. Πολέμη.. ..	
115	Στὰ δάση, Ν. Γεννηματᾶ	
116	Ἡ ἐλιά, Ἰω. Πολέμη.....	
117	Ὁ τρύγος, Ἀ. Χριστοπούλου	
118	Ὁ κυρ-Βοριάς, δημοτικὸ	
	Περιεχόμενα.....	223—

